

**EIROPAS SAVIENĪBAS
PADOME**

**Briselē, 2012. gada 6. jūnijā (19.06)
(OR. en)**

9238/12

**COHOM 128
PESC 513
COSDP 453
FREMP 88
INF 101
JAI 397
RELEX 507**

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Padomes Ģenerālsekretariāts

Saņēmējs: delegācijas

Temats: Cilvēktiesības un demokrātija pasaulē: ziņojums par ES rīcību 2011. gadā

Pielikumā pievienots dokuments "Cilvēktiesības un demokrātija pasaulē: ziņojums par ES rīcību 2011. gadā".

CILVĒKTIESĪBAS UN DEMOKRĀTIJA PASAULĒ:

ZIŅOJUMS PAR ES RĪCĪBU 2011. GADĀ

Satura rādītājs

1.	Pārskats	8
2.	ES instrumenti un iniciatīvas trešās valstīs	16
Ievads		16
2.1.	ES pamatnostādnes par cilvēktiesībām un starptautiskajām humanitārajām tiesībām	16
2.2.	Cilvēktiesību dialogi un konsultācijas	17
2.3.	Padomes lēmumi un krīžu pārvarēšana	19
2.4.	Demarši un deklarācijas	21
2.5.	Cilvēktiesību klauzulas sadarbības nolīgumos ar trešām valstīm	21
2.6.	Eiropas kaimiņattiecību politika	23
2.7.	Darbības, ko finansē no Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (EIDHR)	27
2.8.	Pārskats par ES cilvēktiesību politiku	30
3.	Tematiski jautājumi	33
Ar ES pamatnostādņēm saistīti tematiski jautājumi		33
3.1.	Nāvēssods	33
3.2.	Spīdzināšana un cita veida nežēlīga, necilvēcīga vai pazemojoša rīcība vai sodīšana	36
3.3.	Bērna tiesības	39
3.4.	Bērni un bruņoti konflikti	41
3.5.	Cilvēktiesību aizstāvji	43
3.6.	Sieviešu cilvēktiesības	46
3.7.	Sievietes, miers un drošība	49
3.8.	Starptautisko humanitāro tiesību ievērošanas veicināšana	56
Citi tematiski jautājumi		62
3.9.	Starptautiskā Krimināltiesa un cīņa pret nesodāmību	62
3.10.	Cilvēktiesības un terorisms	66
3.11.	Vārda brīvība, tostarp "jaunajos plašsaziņas līdzekļos"	68
3.12.	Biedrošanās un pulcēšanās brīvība	70
3.13.	Domas, pārliecības un reliģijas vai ticības brīvība	73
3.14.	Lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas un interseksuāļi	76
3.15.	Cilvēktiesības un uzņēmējdarbība, tostarp korporatīvā sociālā atbildība (<i>corporate social responsibility</i> – CSR)	79
3.16.	Atbalsts demokrātijai	83
3.17.	Vēlēšanu atbalsts	86
3.18.	Vēlēšanu novērošanas misijas	87
3.19.	Vēlēšanu ekspertu misijas	90
3.20.	Vēlēšanu palīdzība	91
3.21.	Eiropas Demokrātijas fonds	94
3.22.	Darbs ar parlamentiem visā pasaulē	94
3.23.	Ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības	97
3.24.	Patvērums, migrācija, bēgļi un pārvietotas personas	99
3.25.	Cilvēku tirdzniecība	104
3.26.	Rasisms, ksenofobija, diskriminācijas novēršana un cīņa pret daudzveidību	108
3.27.	Minoritātēm piederīgu personu tiesības	111
3.28.	Personu ar invaliditāti tiesības	114
3.29.	Ar pirmiedzīvotājiem saistīti jautājumi	116
4.	ES darbība starptautiskos forumos	120

4.1.	ANO Ģenerālās asamblejas 66. sesija.....	120
4.2.	Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padome	122
4.3.	Eiropas Padome.....	128
4.4.	Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO).....	130
5.	Valstu un reģionu jautājumi	132
5.1.	ES kandidātvalstis un iespējamās kandidātvalstis	132
5.1.1.	Turcija	132
5.1.2.	Rietumbalkāni.....	134
5.1.3.	Horvātija	135
5.1.4.	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	136
5.1.5.	Melnkalne	138
5.1.6.	Albānija.....	140
5.1.7.	Bosnija un Hercegovina.....	142
5.1.8.	Serbija	143
5.1.9.	Kosova	144
5.2.	Eiropas kaimiņattiecību politikas valstis	147
5.2.1.	Austrumu partnerība	147
5.2.2.	Dienvīdkauskāzs (reģioni).....	148
5.2.3.	Armēnija	148
5.2.4.	Azerbaidžāna	150
5.2.5.	Gruzija	151
5.2.6.	Baltkrievija	153
5.2.7.	Moldovas Republika	155
5.2.8.	Ukraina	158
5.2.9.	Savienība Vidusjūrai.....	160
5.2.10.	Ēģipte	160
5.2.11.	Izraēla	163
5.2.12.	Okupētā Palestīnas teritorija.....	165
5.2.13.	Jordānija	166
5.2.14.	Libāna	168
5.2.15.	Sīrija	169
5.2.16.	Tunisija	171
5.2.17.	Alžīrija.....	174
5.2.18.	Maroka	176
5.2.19.	Rietumsahāra	179
5.2.20.	Lībija	179
5.3.	Krievija un Vidusāzija	182
5.3.1.	Krievija	182
5.3.2.	Vidusāzija (reģioni)	184
5.3.3.	Kazahstāna	186
5.3.4.	Kirgizstāna	187
5.3.5.	Tadžikistāna	188
5.3.6.	Turkmenistāna	189
5.3.7.	Uzbekistāna.....	189
5.4.	Āfrika	191
5.4.1.	Āfrikas Savienība.....	191
5.4.2.	Angola.....	192
5.4.3.	Burundi	193
5.4.4.	Kamerūna.....	194

5.4.5.	Čada	196
5.4.6.	Kotdivuāra	198
5.4.7.	Kongo Demokrātiskā Republika	199
5.4.8.	Eritreja	201
5.4.9.	Etiopija	202
5.4.10.	Gambija	204
5.4.11.	Gvineja	204
5.4.12.	Gvineja-Bisava	205
5.4.13.	Kenija	206
5.4.14.	Libērija	208
5.4.15.	Madagaskara	209
5.4.16.	Malāvija	210
5.4.17.	Mauritānija	211
5.4.18.	Nigēra	212
5.4.19.	Nigērija	212
5.4.20.	Ruanda	214
5.4.21.	Senegāla	215
5.4.22.	Somālija	217
5.4.23.	Dienvīdāfrika	218
5.4.24.	Sudāna	219
5.4.26.	Togo	222
5.4.27.	Uganda	223
5.4.28.	Zimbabve	225
5.5.	Tuvie Austrumi un Arābijas pussala	227
5.5.1.	Saūda Arābija	228
5.5.2.	Bahreina	229
5.5.3.	Irāna	230
5.5.4.	Irāka	232
5.5.5.	Jemena	234
5.6.	Āzija un Okeānija	235
5.6.1.	Afganistāna	235
5.6.2.	Bangladeša	238
5.6.3.	Birma/Mjanma	239
5.6.4.	Kambodža	241
5.6.5.	Ķīna	241
5.6.6.	Korejas Tautas Demokrātiskā Republika (KTDR)	244
5.6.7.	Fidži	245
5.6.8.	Indija	246
5.6.9.	Indonēzija	247
5.6.10.	Japāna	248
5.6.11.	Laosa	249
5.6.12.	Malāzija	250
5.6.13.	Nepāla	252
5.6.14.	Pakistāna	254
5.6.15.	Filipīnas	256
5.6.16.	Šrilanka	257
5.6.17.	Taizeme	259
5.6.18.	Austrumtimora	260

5.6.19.	Vjetnama	261
5.7.	Ziemeļamerika un Dienvidamerika.....	262
5.7.1.	Kanāda	262
5.7.2.	ASV	262
5.7.3.	Argentīna	265
5.7.4.	Bolīvija	266
5.7.5.	Brazīlija.....	267
5.7.6.	Čīle.....	268
5.7.7.	Kolumbija	268
5.7.8.	Ekvadora	270
5.7.9.	Salvadora	271
5.7.10.	Gvatemala.....	271
5.7.11.	Hondurasa.....	272
5.7.12.	Meksika	274
5.7.13.	Nikaragva	275
5.7.14.	Paragvaja	276
5.7.15.	Surinama.....	277
5.7.16.	Peru.....	277
5.7.17.	Urugvaja.....	278
5.7.18.	Venecuēla	278
5.7.19.	Kuba	279
5.7.20.	Dominikānas Republika	280
5.7.21.	Haiti.....	281
5.7.22.	Jamaika	281
6.	Eiropas Parlamenta darbība cilvēktiesību jomā	282
7.	Saīsinājumu saraksts.....	296
Annex 1 - Pledges made to the 31 st International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Geneva, 28 November to 1 December 2011.		305
Joint pledge by EU Member States and National Red Cross Societies.....		310
Trade Treaty.....		310
II pielikums – 2011. gada rezolūcijas cilvēktiesību jomā		311

Priekšvārds

2011. gads cilvēktiesībām un demokrātijai bija nozīmīgs gads. Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā sievietes un vīrieši, jaunieši un cilvēki cienījamā vecumā no visas sabiedrības parādīja drosmi, aizstāvēt iedzimto cilvēka cieņu. To veicot, viņi iedvesmoja cilvēkus visā pasaulē.

Pārmaiņām, ko tie izraisīja, bija nepieciešama stingra ES reakcija. Mēs devāmies pretim šim izaicinājumam, izstrādājot jaunu atbildi uz mainīgo situāciju kaimiņvalstīs. Cilvēktiesības un demokrātija bija šādas pieejas centrā.

Pagājušajā gadā es runāju par savu apņemšanos pastiprināt ES darbu, to padarīt vēl efektīvāku, aizsargājot un veicinot cilvēktiesības. Lai izklāstītu saskaņotu redzējumu šim darbam, kopā ar Eiropas Komisiju 2011. gada decembrī es iesniedzu kopīgo paziņojumu "Cilvēktiesības un demokrātija — ES ārējās darbības svarīgākais elements".

Nākamie pasākumi 2012. gadā būs minētā paziņojuma ieteikumu īstenošana praksē. Tam būs nepieciešami saskaņoti visas ES, – ne tikai ES iestāžu, bet arī ES dalībvalstu un pilsoniskās sabiedrības centieni.

Tas ir nopietns izaicinājums, un tas tiks atspoguļots nākamajā šā ikgadējā ziņojuma izdevumā. Tomēr šobrīd ir lietderīgi izvērtēt visu smago darbu, ko ES paveikusi 2011. gadā, lai tiesības kļūtu par realitāti. Es apliecinu savu cieņu tām drosmīgajām personām, kuras ir palīdzējušas veicināt šo ļoti svarīgo procesu.

1. PĀRSKATS

2011. gadā ES apliecināja, ka cilvēktiesības ir ES darbības centrā visā pasaulē – gan vārdos, gan rīcībā. EĀDD iesaiste šajos jautājumos tās pirmajā darbības gadā atspoguļojās, izstrādājot 12. decembrī pieņemto Augstās pārstāves un Eiropas Komisijas kopīgo paziņojumu "Cilvēktiesības un demokrātija – ES ārējās darbības svarīgākais elements. Ceļā uz efektīvāku pieeju". Šajā paziņojumā izklāstītas vairākas idejas ES stratēģijas virzīšanai šajā jomā.

EĀDD pirmā gada svarīgākais notikums bija **Arābu pavasaris**. Augstās pārstāves *Ashton* un Eiropas Komisijas 2011. gada 8. marta kopīgajā paziņojumā uzsvērts atbalsts prasībām pēc politiskās iesaistes, cieņas, brīvības un darba iespējām, kā arī izklāstīta pieeja, kas balstīta uz vispārējām vērtībām un kopīgām interesēm.

Lielu nozīmi Arābu pavasara izraisītajās pārmaiņās ieņēma pilsoniskā sabiedrība – apstākļos, kad vairākās valstīs pilsoniskās sabiedrības telpa samazinās. ES aktīvi puda viedokli par problēmām, ar kurām saskaras pilsoniskās sabiedrības organizācijas, un aicināja visas valstis ievērot **biedrošanās** un **pulcēšanās brīvību**, kā arī pieņemt starptautiskajām normām atbilstošus tiesību aktus. Tika pastiprināts atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai, jo īpaši ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu.

Arābu pavasaris arī parādīja sociālo tīklu un interneta nozīmi reformu un cilvēktiesību aizsardzības veicināšanā. Eiropas Savienība divpusējās attiecībās ar trešām valstīm, kā arī daudzpusējos forumos vairākkārt ir paudusi nosodījumu par **vārda brīvības** un **interneta piekļuves ierobežojumiem**, kā arī par to, ka daudzās pasaules valstīs tiek arestēti emuārrakstītāji. ES ir apņēmusies nodrošināt, ka internets joprojām ir politiskās brīvības dzinulis. Tāpēc 2011. gada decembrī tā uzsāka "neatvienošanas stratēģiju" ("*No Disconnect Strategy*"), lai izstrādātu instrumentus, ar ko atbilstošos gadījumos ES varētu palīdzēt pilsoniskās sabiedrības organizācijām vai atsevišķiem pilsoņiem apiet patvaļīgus pārrāvumus, lai piekļūtu elektroniskās komunikācijas tehnoloģijām, tostarp internetam.

2011. gadā ES nopietni reaģēja uz pieaugošo **religiskās neiecietības un diskriminācijas** gadījumu skaitu visā pasaulē. Februāra Ārlietu padome pieņēma secinājumus, kuros atkārtoti paustas ES nopietnās bažas un nosodījums attiecībā uz jebkādu neiecietību, diskrimināciju vai vardarbību. 2011. gada februārī ES delegācijām tika dotas galvenās norādes attiecībā uz reliģijas vai ticības brīvību, kā arī uzdevums cieši uzraudzīt situāciju attiecīgajās uzņēmējvalstīs sadarbībā ar ES dalībvalstu vēstniecībām. ES ikgadējā cilvēktiesību ziņojumā, ko publicēja 2011. gada septembrī, padziļināti iztirzāti jautājumi attiecībā uz reliģijas vai ticības brīvību. ES ieguldīja lielu darbu ANO, lai nostiprinātu vienprātību par to, ka ir jācīnās pret reliģisku neiecietību un jāaizsargā reliģijas vai ticības brīvība, vienlaikus izvairoties no tādām koncepcijām, kuru mērķis ir aizsargāt reliģijas kā tādas, tā vietā, lai aizsargātu personas, kas tiek diskriminētas viņu reliģijas vai ticības dēļ, tādējādi apdraudot citas cilvēktiesību vērtības, piemēram, vārda brīvību. 2011. gadā šajā jomā tika sasniegts progress, pirmo reizi Ženēvā un Ņujorkā panākot vienprātību par rezolūcijām attiecībā uz reliģijas vai ticības brīvību un cīņu pret reliģisku neiecietību, ko attiecīgi iesniedza ES un Islāma sadarbības organizācija.

Eiropas Savienības dalībvalstis, kas ir Cilvēktiesību padomes locekles, arī balsoja apstiprinoši (un par šādu balsojumu bija vienojusies visa Eiropas Savienība kopumā) par pilnīgi jaunu rezolūciju par cilvēktiesībām, seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti, ko pieņēma ANO Cilvēktiesību padomē 17. jūnijā. 2. Augstā pārstāve *Ashton* 7. septembrī teica runu Eiropas Parlamenta plenārsēdē un iepazīstināja ar darbu, ko ES un tās dalībvalstis veikušas, lai pasaules mērogā aizsargātu LGBTI cilvēktiesības, kā arī paziņoja to, ka "diskriminācija seksuālās orientācijas vai dzimuma dēļ ir tikpat nepieļaujama kā diskriminācija ādas krāsas vai ticības dēļ".

2011. gadā ES turpināja ieņemt nozīmīgu lomu **ANO cilvēktiesību mehānismā**. 2011. gada 23. februārī ES iesaiste būtiski palīdzēja rīkot ANO Cilvēktiesību padomes īpašo sesiju par **Lībiju**, kurā tika veikts vēsturiskais ieteikums pārtraukt Lībijas dalību Cilvēktiesību padomē. Vairākas reizes 2011. gadā Eiropas Savienība ANO Cilvēktiesību padomē un ANO Ģenerālās asamblejas Trešajā komitejā izvirzīja jautājumus par cilvēktiesību situāciju **Sīrijā**, apvienojoties ar visu reģionu valstīm, tostarp arābu valstīm. ES nozīme bija izšķiroša, izveidojot neatkarīgu izmeklēšanas komisiju saistībā ar cilvēktiesību situāciju Sīrijā.

2011. gada jūnijā ES nodrošināja, ka tiek pieņemta Cilvēktiesību padomes rezolūcija par cilvēktiesību situāciju **Baltkrievijā**. Gan Cilvēktiesību padomē, gan Ģenerālajā asamblejā ES arī turpināja atbalstīt rezolūcijas par **Birmu/Mjanmu** un **Korejas Tautas Demokrātisko Republiku**.

2011. gada martā 15 ES dalībvalstis piedalījās grupā, kura sagatavoja paziņojumu par to, lai "tiktu izbeigti vardarbības akti un līdzīgi cilvēktiesību pārkāpumi seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes dēļ", par ko ANO Cilvēktiesību padomē vienojās 85 valstis. ES arī pauda gandarījumu par 2011. gada jūnijā Cilvēktiesību padomē pieņemto izšķirošo rezolūciju par **cilvēktiesībām, seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti**, ko atbalstīja visu reģionu valstis un sagatavoja Dienvidāfrika.

ANO Ģenerālajā asamblejā sadarbībā ar vairākām Latīņamerikas valstīm ES izdevās pagarināt pilnvaras ANO ģenerālsekretāra īpašajai pārstāvei jautājumos par **bērniem bruņotos konfliktos**. Atbilstoši ANO izstrādātajam sarakstam ES arī atjaunināja to prioritāro valstu sarakstu, kurās īsteno ES pamatnostādnes par bērniem bruņotos konfliktos.

ES pauda stingru atbalstu ANO **uzņēmējdarbības un cilvēktiesību** pamatprincipu apstiprināšanai Cilvēktiesību padomē 2011. gada jūnijā. ANO pamatprincipi tika iekļauti arī pašas ES politikas programmā par uzņēmumu sociālo atbildību. 2011. gada paziņojumā "Atjaunota ES stratēģija attiecībā uz uzņēmumu sociālo atbildību" un paziņojumā "Cilvēktiesības un demokrātija – ES ārējās darbības svarīgākais elements" ANO pamatprincipi tiek atzīti par starptautiskajiem standartiem attiecībā uz uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām, ko visiem Eiropas uzņēmumiem būtu jāievēro. Abos dokumentos arī ierosināti konkrēti pasākumi ANO pamatprincipu īstenošanai.

ES tradicionāli atbalsta **cīņu pret nesodāmību** par vissmagākajiem noziegumiem, kas rada bažas visai starptautiskajai kopienai. Kā tika apsolīts Kampalas pārskatīšanas konferencē, ES ar Padomes Lēmumu 2011/168/KĀDP (2011. gada 21. marts) atjaunināja Kopējo nostāju 2003/444/KĀDP. Jaunā Padomes lēmuma mērķis ir sekmēt vispārēju atbalstu Romas Statūtiem, veicinot iespējami plašāku līdzdalību tajos, saglabāt Statūtu nedalāmību, atbalstīt Krimināltiesas neatkarību un tās efektīvu un produktīvu darbību, atbalstīt sadarbību ar Krimināltiesu un atbalstīt papildināmības principa īstenošanu.

2011. gada rudenī ES sāka pārskatīt **pamatnostādni par bērna tiesību veicināšanu un aizsardzību**, lai tās pielāgotu jaunajiem starptautiskajiem notikumiem, kā arī vietējā līmenī noteiktajām prioritātēm cilvēktiesību jomā. 2011. gada ziemā ES uzsāka tematisku lobēšanas kampaņu (*demaršu*), atbalstot ANO vispārējo kampaņu par divu Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu ratifikāciju. Vietējā līmenī ES ar politiskā dialoga starpniecību un citiem izpratnes veicināšanas pasākumiem līdz 2012. gada jūnijam turpinās sekmēt šo instrumentu ratifikāciju, kā arī Starptautiskās Darba organizācijas (*International Labour Organisation – ILO*) Konvenciju Nr. 182 par smagāko bērnu darba veidu aizliegšanu.

Apliecinot nepārtrauktu atbalstu **nāvēssoda** atcelšanai, Augstā pārstāve *Ashton* ES vārdā pauda atzinību par nāvēssoda atcelšanu Ilinoisas štatā, ASV, 2011. gada martā. Oregonas štatā, ASV, 2011. gada novembrī tika ieviests *de facto* moratorijs, – saistībā ar šo notikumu Augstā pārstāve *Ashton* sniedza paziņojumu.

2011. gadā iekšējs progress tika panākts ES paustajos solījumos par **sieviešu situāciju attiecībā uz mieru un drošību**. Padome 2011. gada 13. maijā pieņēma "Ziņojumu par ES rādītājiem attiecībā uz visaptverošo pieeju ANO Drošības padomes Rezolūcijas Nr. 1325 un Nr. 1820 par sievietēm, mieru un drošību īstenošanai Eiropas Savienībā". Tajā ziņots, ka ES ir veikusi konkrētus pasākumus, lai pastiprinātu aizsardzības mehānismus neaizsargātākajām grupām, piemēram, sievietēm un bērniem, un paredzēts instruments, lai sekotu ES darbībai šajā jomā, vienlaikus palielinot atbildību par iepriekšējo saistību izpildi. Nākamais ziņojums ir paredzēts 2013. gadā.

Eiropas Savienība cenšas iestrādāt **cilvēktiesību klauzulu** visos politiskos pamatnoņēmumos – piemēram, asociācijas nolīgumos un partnerības un sadarbības nolīgumos –, ko slēdz ar trešām valstīm. Cilvēktiesību klauzulā paredzēts, ka cilvēktiesības – kas izklāstītas Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā – ir līgumslēdzēju pušu iekšpolitikas un ārpolitikas pamatā un ir būtisks nolīguma elements. Tomēr 2011. gadā netika parakstīts vai nestājās spēkā neviens jauns nolīgums, kurā iekļauta cilvēktiesību klauzula. Divpusējo attiecību jomā ES piedalījās vairāk nekā 40 divpusējos **dialogos** ar trešām valstīm **par cilvēktiesību jautājumiem**, tādējādi dodot iespēju efektīvi meklēt risinājumu ES konkrētajām bažām attiecībā uz cilvēktiesībām.

Gandrīz 160 pasaules valstīs ES sāka izstrādāt **valstu stratēģijas cilvēktiesību jomā**, – 130 no tām tika izstrādātas 2011. gadā. Galvenie mērķi, kas jāsasniedz ar šo pieeju, ir šādi: iegūt labāku un visaptverošāku izpratni par galvenajām cilvēktiesību problēmām partnervalstīs; vērst ES darbību partnervalstīs uz prioritārajām jomām, gan politikas ziņā, gan finansiālā atbalsta ziņā, lai, kā lūgusi Augstā pārstāve, izmantotā pieeja tiktu labāk pielāgota valstu situācijām un tādējādi darbība varētu būt efektīvāka; atvieglot un pilnveidot dalībvalstu un ES diplomātisko misiju attiecīgās darbības minētajā jomā; visaptverošākā un piemērotākā veidā sekmēt dažādu valstu un reģionu stratēģijas.

2011. gada 8. un 9. decembrī EĀDD, cieši sadarbojoties ar NVO partneriem, rīkoja 13. ikgadējo **ES NVO Cilvēktiesību forumu**, kurā pievērsās divām tēmām: *ES pamatnostādņu par starptautiskajām humanitārajām tiesībām īstenošanas veicināšana* un *ES cilvēktiesību pārskats un jaunā daudzgadu finanšu shēma – no ieteikumiem līdz darbībai*. Forumā NVO bija iespēja izklāstīt savu pieredzi, kas gūta attiecīgajā jomā, paust viedokļus par ES politiku un sniegt ieteikumus Eiropas Savienībai par to, kā īstenošana varētu tikt uzlabota. EĀDD un Padomes darba grupas nopietni apsvērs forumā gūtos rezultātus.

Ņemot vērā nemierpilnos notikumus cilvēktiesību jomā **Baltkrievijā** pēc 2010. gada decembra prezidenta vēlēšanām, ES aicināja starptautisko kopienu apņēmīgi reaģēt uz cilvēktiesību pārkāpumiem. Cilvēktiesību padome 2011. gada jūnijā ES vadībā pieņēma rezolūciju, kurā Augstajai cilvēktiesību komisārei tika uzdots gada laikā ziņot par situācijas attīstību cilvēktiesību jomā Baltkrievijā un formulēt ieteikumus turpmākai rīcībai. Tajā pašā laikā ES veica vairākus divpusējus pasākumus, ievērojami palielinot atbalstu cilvēktiesību aizstāvjiem un pilsoniskajai sabiedrībai un vienlaikus izdarot arvien lielāku spiedienu uz varas režīmu ievērot cilvēktiesības un atbrīvot visus politiskos ieslodzītos.

Kopīgajā Eiropas kaimiņattiecību politikas paziņojumā "Jauna reakcija uz pārmaiņām kaimiņvalstīs", ko pieņēma 2011. gada 25. maijā, tika iekļauts ierosinājums izveidot **Eiropas Demokrātijas fondu (EDF)**, par ko vēlāk Ārlietu padome secinājumos izteica atzinību. Mērķis ir izveidot EDF kā autonomu struktūru, kam ir juridiskas personas statuss saskaņā ar kādas dalībvalsts tiesību aktiem. EDF sākotnēji, bet ne tikai, pievērstos Eiropas kaimiņattiecībām, un tas būtu jauns līdzeklis, ar kuru veicinātu Eiropas atbalsta sniegšanu politiskajiem spēkiem, kas iesaistīti demokrātiskās pārmaiņās vai miermīlīgā cīņā par demokrātiju.

2011. gadā ES veica 10 **vēlēšanu novērošanas misijas**. Piecas ES vēlēšanu novērošanas misijas piedalījās un deva papildus uzticamību būtiskās pārmaiņās (režīma maiņa Tunisijā, jaunas valsts, Dienvidsudānas, izveidošana, pāreja no militāra režīma uz pilsonisko režīmu Nigērā, ilgi gaidītā pāreja uz politisko opozīciju Peru un Zambijā), trīs vēlēšanu novērošanas misijas piedalījās salīdzinoši mierīgajā esošo autoritāšu pārvēlēšanā (Nigērijā, Čadā un Ugandā), tajā pašā laikā divas vēlēšanu novērošanas misijas tika iesaistītas ļoti saspringtā vēlēšanu gaisotnē (Nikaragvā un Kongo Demokrātiskajā Republikā). ES izvērta arī vēlēšanu ekspertu misijas Beninā, Libērijā, Kotdivuārā, Marokā, Gvatemalā, Taizemē, Centrālāfrikas Republikā un Gambijā. Eiropas Parlaments kopā ar visām ES vēlēšanu novērošanas misijām nosūtīja savas delegācijas, tā veicinot uzskatāmību un uzsverot ES politisko apņemšanos.

Ņemot vērā to, ka privātiem **militāriem un drošības uzņēmumiem** (*private military and security companies – PMSC*) būtu jāuzņemas atbildība par iespējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem vietās, kur tie veic savas operācijas, ES 2011. gada maijā konstruktīvi iesaistījās ANO Cilvēktiesību padomes darba grupas pirmajā sesijā saistībā ar iespējamu starptautisko tiesisko regulējumu attiecībā uz *PMSC*. ES uzsvēra, ka sākotnēji ir nepieciešams pārskatīt esošās iniciatīvas un pastāvošās nepilnības saistībā ar saukšanu pie atbildības par cilvēktiesību un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem.

2. ES INSTRUMENTI UN INICIATĪVAS TREŠĀS VALSTĪS

IEVADS

2.1. ES pamatnostādnes par cilvēktiesībām un starptautiskajām humanitārajām tiesībām

ES cilvēktiesību politikas kodolu veido astoņas tā dēvētās "pamatnostādnes". Kaut arī tās nav juridiski saistošas, tās vienprātīgi ir pieņēmusi ES Padome, un līdz ar to tās ir nozīmīgs politisks apliecinājums ES prioritātēm. Tās kalpo arī kā praktiski instrumenti, lai palīdzētu ES pārstāvjiem visā pasaulē veicināt mūsu cilvēktiesību politiku. Tādējādi šīs pamatnostādnes stiprina ES cilvēktiesību politikas saskaņotību un konsekveci.

Šobrīd ES ir formulētas cilvēktiesību pamatnostādnes par šādiem jautājumiem:

- nāvessods (pirmo reizi pieņemtas 1998. gadā);
- spīdzināšana un cita nežēlīga, necilvēcīga vai pazemojoša rīcība vai sodīšana (pirmo reizi pieņemtas 2001. gadā);
- cilvēktiesību dialogi (pirmo reizi pieņemtas 2001. gadā);
- bērni bruņotos konfliktos (pirmo reizi pieņemtas 2003. gadā);
- cilvēktiesību aizstāvji (pirmo reizi pieņemtas 2004. gadā);
- bērna tiesību veicināšana un aizsardzība (pirmo reizi pieņemtas 2007. gadā);
- vardarbība pret sievietēm un sieviešu visāda veida diskriminācijas apkarošana (pirmo reizi pieņemtas 2008. gadā);
- starptautisko humanitāro tiesību ievērošanas veicināšana (pirmo reizi pieņemtas 2005. gadā).

Plašāka informācija par pamatnostādņem ir pieejama 2009. gada martā publicētajā brošūrā. Pilns pamatnostādņu teksts visās ES valodās, kā arī krievu, ķīniešu, arābu un persiešu valodā ir pieejams arī tīmeklī.

2010. gadā tika panākta vienošanās, ka ES pieeja katrai situācijai ir jāpielāgo atsevišķi, tomēr nodrošinot, ka ES darbības visā pasaulē ir saskaņotas. Šajā nolūkā tika nolemts izveidot vietējas cilvēktiesību stratēģijas attiecībā uz dažādām valstīm, pastāvīgi pārskatot mūsu prioritātes un mūsu dažādo instrumentu visefektīvāko izmantošanu, vienlaikus ar cieņu izturoties pret mūsu partneriem.

2.2. Cilvēktiesību dialogi un konsultācijas

2011. gadā ES attīstīja politiskos dialogus cilvēktiesību jomā un palielināja partneru skaitu. Saskaņā ar Eiropas kaimiņattiecību politiku 2011. gadā jauns cilvēktiesību dialogs tika izveidots ar Alžīriju. Tika veikti pasākumi, lai oficiāli sāktu cilvēktiesību dialogu ar Dienvidāfriku, un tika nodibināti pirmie kontakti ar Korejas Republiku, lai izveidotu regulāras konsultācijas cilvēktiesību jomā.

2011. gadā oficiāli cilvēktiesību dialogi vai apakškomiteju sanāksmes notika ar šādiem partneriem: Āfrikas Savienību, Alžīriju, Argentīnu, Armēniju, Brazīliju, Baltkrieviju, Kambodžu, Čīli, Ķīnu, Kolumbiju, Gruziju, Indiju, Indonēziju, Jordāniju, Kazahstānu, Kirgizstānu, Laosu, Libānu, Meksiku, Moldovas Republiku, Maroku, Palestīniešu pašpārvaldi, Pakistānu, Tadžikistānu, Turkmenistānu un Vjetnamu. Konsultācijas par cilvēktiesību jautājumiem notika ar Kanādu, Izraēlu, Japānu, Jaunzēlandi, Krieviju, ASV un kandidātvalstīm (Horvātiju, Islandi, Turciju un bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku).

Izveidoto cilvēktiesību dialoga sesijas 2011. gadā nevarēja notikt ar Ēģipti, Šrilanku un Tunisiju. Ikgadējā sesija ar Pakistānu tika pārcelta uz 2012. gada sākumu. Cilvēktiesību dialogs ar Irānu ir apturēts no 2006. gada.

Pamatojoties uz šiem dažādajiem dialogiem, kā daļa no pārskata par ES cilvēktiesību politiku 2011. gadā tika noteiktas paraugprakses, lai palielinātu minēto dialogu ietekmi trīs veidos: pirmkārt, tos labāk integrējot vispārējās attiecībās ar iesaistīto trešo valsti līdz samitiem; otrkārt, nodrošinot ciešu saikni ar citiem cilvēktiesību politikas instrumentiem, jo īpaši jaunajām valstu stratēģijām cilvēktiesību jomā; treškārt, pievēršot uzmanību turpmākiem pasākumiem pēc dialogiem, izmantojot konkrētus rīcības plānus, likumdošanas reformas un projektus, kurus ES var atbalstīt ar saviem instrumentiem, tostarp sadarbības palīdzību.

Saistībā ar šo īpaša uzmanība tika pievērsta cilvēktiesību dialogu darba kārtības sagatavošanai, uzmanību koncentrējot uz vietējo cilvēktiesību situāciju, iekļaujot individuālus gadījumus. ANO un attiecīgo reģionālo organizāciju dialogu darba kārtībā kā standarta punkti aizvien vairāk ir iekļauti daudzpusējie jautājumi. ES ciešā sadarbībā ar ES dalībvalstīm ir arī gatava atbildēt uz partnervalstu lūgumiem apspriest ES iekšējos cilvēktiesību jautājumus.

Rīcības plāni, par kuriem panākta vienošanās vai kas tiek pārskatīti ar EKP dienvidu valstīm, ir parādījuši savu nozīmi, izstrādājot cilvēktiesību dialogu darba kārtību ar šīm valstīm, arī sniedzot vērtīgus kritērijus, lai, kā nosaka ES pamatnostādnes par cilvēktiesību dialogiem, atvieglotu dialogu periodisko novērtēšanu, veicot periodiskus atjauninājumus un pārskatot valstu stratēģijas cilvēktiesību jomā.

Saskaņā ar paraugpraksi tiek vispārinātas konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību gan Briselē, gan attiecīgajā valstī, kā arī pēc dialogiem tiek sniegts informācijas kopsavilkums. Turklāt 2011. gadā tika rīkoti aptuveni desmit pilsoniskai sabiedrībai veltīti semināri, lai papildinātu oficiālos cilvēktiesību dialogus. 2011. gadā ES turpināja sarunas ar Ķīnas iestādēm, lai uzlabotu ES un Ķīnas cilvēktiesību dialoga nosacījumus, ņemot vērā ieteikumus pēc dialoga pārskatīšanas 2010. gadā. 2011. gadā tika pabeigts pārskatīt ES un Krievijas cilvēktiesību konsultācijas ar Krieviju; balstoties uz šo, ES iesaistās sadarbībā ar Krievijas iestādēm, lai uzlabotu dialoga kārtību un saturu.

Turklāt gandrīz visas 79 Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstis, kas ir Kotonū nolīguma puses, risina dialogu ar ES, kura pamatā ir nolīguma 8. pants un kurā ietilpst regulārs izvērtējums par notikumiem, kas saistīti ar cilvēktiesību, demokrātijas principu un tiesiskuma ievērošanu un labu pārvaldību. Saskaņā ar Kotonū nolīguma 9. pantu tā pamatelementi ir cilvēktiesības, demokrātijas principi un tiesiskums, un atbilstoši 96. pantā noteiktajai strīdu izšķiršanas klauzulai uz to pamata var uzsākt konsultācijas un atbilstošus pasākumus, tostarp (kā galējo līdzekli), apturēt nolīguma darbību attiecībā uz konkrēto valsti.

2011. gadā attiecīgus pasākumus piemēroja piecām valstīm: Zimbabvei, Fidži, Gvinejai, Gvinejai-Bisavai un Madagaskarai. 96. pantā noteiktās procedūras piemērošana Nigērai tikai izbeigta.

2.3. Padomes lēmumi un krīžu pārvarēšana

Saskaņā ar kopējo drošības un aizsardzības politiku (KDAP) ES turpināja īstenot un nostiprināt īpašo ar cilvēktiesību un sieviešu, miera un drošības jautājumiem saistīto politiku un turpināja attīstīt *acquis*, kā arī īstenot pamatnostādnes attiecībā uz civiliedzīvotāju aizsardzību KDAP misijās un operācijās. Attiecīgajās Padomes darba grupās joprojām tiek apspriests jautājums par cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības aspektu iekļaušanu KDAP, un tas tiek iekļauts KDAP misiju un operāciju plānošanā, īstenošanā un izvērtēšanā, lai gūtu secinājumus. 2011. gadā netika izvērsta neviena jauna KDAP misija vai operācija.

Jo īpaši tika uzsākta to ieteikumu īstenošana, kas izklāstīti Padomes 2010. gada decembrī apstiprinātajā ziņojumā "Mācības un paraugprakse, kā KDAP militārās operācijās un civilās misijās par normu padarīt cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības jautājumus". Lai ES politika attiecībā uz sievietēm, mieru un drošību būtu saskaņā ar visjaunākajiem notikumiem (it īpaši vairāku ANO DP rezolūciju par sievietēm, mieru un drošību pieņemšana, kā arī ES/KDAP pēc 2008. gada gūtās atziņas), EĀDD arī ierosināja pārskata procesu, lai atjauninātu darbības dokumentu "Īstenojot ar EDAP saistītu ANO DP Rezolūciju Nr.1325, kuru pastiprina ANO DP Rezolūcija Nr. 1820", kuru pieņēma 2008. gadā.

Vēl viens nozīmīgs notikums 2011. gadā bija mācību moduļu par cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību un bērnu aizsardzību izstrādāšana, ko balstīja uz 2010. gada decembrī pieņemtajā dokumentā "Trīs koncepciju projektu kopums, kurā ietverti minimālie standarta mācību elementi cilvēktiesību, dzimumu līdztiesības un bērnu aizsardzības jautājumos saistībā ar KDAP" iekļautajām nostādnēm ES standarta cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības jautājumu mācību elementiem. Tos izstrādā sadarbībā ar ES dalībvalstu mācību iestādēm un pilsonisko sabiedrību.

EĀDD 2011. gada jūnijā rīkoja ikgadējo dzimumu līdztiesības jautājumu konsultantu un KDAP misiju un operāciju kontaktpunktu sanāksmi, kas bija trešā šāda veida sanāksme. Turklāt visiem KDAP civilo misiju vadītājiem seminārā, kas notika 2011. gada aprīlī, tika sniegta informācija par ES cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības politiku. Tā kā šajā gadā tika izveidots EĀDD, īpaši centieni tika pielikti, lai atvieglotu informācijas apmaiņu starp visiem krīzes pārvarēšanas jomā iesaistītajiem dienestiem un EĀDD attiecīgajiem cilvēktiesību, dzimumu līdztiesības un bērnu aizsardzības ekspertiem.

2.4. Demarši un deklarācijas

ES uzskata, ka ir ļoti svarīgi cilvēktiesību problēmām pievērst plašu sabiedrības uzmanību. Tāpēc tā plaši izmanto publiskas deklarācijas, lai paustu bažas vai apsveiktu vēlamus notikumus. Šīs deklarācijas pieņem vienprātīgi.

Citos gadījumos, kad tas šķiet efektīvāk, ES var veikt demaršus. Demarši jeb oficiāli diplomātiski pasākumi ir nozīmīgi instrumenti visā ārpolitikā, un ES tos izmanto, lai pievērstu cilvēktiesību jautājumiem trešo valstu iestāžu uzmanību. ES regulāri veic demaršus visās pasaules daļās, lai veicinātu Starptautiskās Krimināltiesas Romas Statūtu universālumu un integritāti. Demaršus parasti veic konfidenciāli, un to dara ES vietējie pārstāvji.

Visbiežāk šos paņēmienus izmanto jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību, nelegālu aizturēšanu, piespiedu pazušānu, nāvessodu, spīdzināšanu, bērnu aizsardzību, bēgļiem un patvēruma meklētājiem, sodīšanu ar nāvi bez tiesas sprieduma, vārda un bīdrosanās brīvību, tiesībām uz taisnīgu tiesu, kā arī vēlēšanām.

2.5. Cilvēktiesību klauzulas sadarbības nolīgumos ar trešām valstīm

Eiropas Savienība cenšas iestrādāt cilvēktiesību klauzulu visos politiskos pamatnolīgumos – piemēram, asociācijas nolīgumos un partnerības un sadarbības nolīgumos –, ko slēdz ar trešām valstīm. Cilvēktiesību klauzulā paredzēts, ka cilvēktiesības – kas izklāstītas Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā – ir līgumslēdzēju pušu iekšpolitikas un ārpolitikas pamatā un ir būtisks nolīguma elements. 2011. gadā netika parakstīts vai nestājās spēkā neviens jauns nolīgums, kurā iekļauta cilvēktiesību klauzula.

2011. gadā vienā lietā tika sāktas konsultācijas saskaņā ar cilvēktiesību klauzulu. Eiropas Savienība uzskata, ka 2010. gada 1. aprīļa nemieri Gvinejā-Bisavā un tas, ka šo nemieru galvenie uzskūditāji pēc tam tika iecelti augstos militāros amatos, ir īpaši smags un acīmredzams Kotonū nolīguma cilvēktiesību klauzulas pārkāpums. Attiecīgi ES saskaņā ar Kotonū nolīguma 96. pantu 2011. gada 31. janvārī uzsāka konsultācijas ar Gvineju-Bisavu. Šo konsultāciju laikā dalībnieki diskutēja par pasākumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu civilās pārvaldes pārākumu, uzlabotu demokrātisko pārvaldību, garantētu konstitucionālās kārtības un tiesiskuma ievērošanu, kā arī apkarotu nesodāmību un organizēto noziedzību. Ņemot vērā saistības, ko uzņēmusies Gvineja-Bisava attiecībā uz neatkarīgu tiesas izmeklēšanas veikšanu un pabeigšanu saistībā ar 2009. gada marta un jūnija slepkavībām, drošības sektora reformas efektīvu īstenošanu un militārās hierarhijas atjaunošanu, lai nodrošinātu to, ka augstos amatos tiek ieceltas personas, kuras nav iesaistītas antikonstitucionālā rīcībā, nelikumīgās darbībās vai vardarbības aktos, ES nolēma izbeigt konsultācijas un pakāpeniski atsākt sadarbību.

2011. gada jūlija paziņojumā par kopējās zivsaimniecības politikas ārējo dimensiju Komisija paziņoja, ka tā *inter alia* centīsies pastiprināt divpusējos zivsaimniecības nolīgumus, visos šāda veida nolīgumos iekļaujot cilvēktiesību klauzulu. Saskaņā ar šo par jebkuru cilvēktiesību pamatelementu un demokrātisko principu pārkāpumu nolīgumu varētu apturēt. Šajā nolūkā protokoli tika parafēti ar Kaboverdi, Komoru Salām, Grenlandi, Gvineju-Bisavu, Maurīciju, Mozambiku, Santomi un Prinsipi un Seišelām.

2.6. Eiropas kaimiņattiecību politika

Eiropas kaimiņattiecību politika (EKP) tika ierosināta 2004. gadā. ES piedāvā saviem kaimiņiem īpašas attiecības, kuru pamatā ir savstarpēja apņemšanās ievērot kopīgas vērtības (demokrātija un cilvēktiesības, tiesiskums, laba pārvalde, tirgus ekonomikas principi un ilgtspējīga attīstība).

EKP trīs elementi ir Austrumu partnerība (uzsākta Prāgā 2009. gada maijā), Savienība Vidusjūrai (Eiropas un Vidusjūras reģiona partnerattiecības, agrāk dēvētas par Barselonas procesu, atkal atjaunotas 2008. gada jūlijā Parīzē) un Melnās jūras reģiona sinerģija (uzsākta Kijevā 2008. gada februārī).

Saskaņā ar šiem nolīgumiem izveidotās komitejas un apakškomitejas gan veicina, gan uzrauga EKP īstenošanu. Tika panākta vienošanās, ka EKP īstenošana 2011. gadā tiks izvērtēta 12 valstu proģresa ziņojumos, kā arī divos reģionu ziņojumos, kuros pārskatīs panākumus, kas gūti, īstenojot Austrumu partnerību un Partnerību demokrātijai un kopīgai labklājībai, kā arī iekļaus statistikas pielikumu.

2011. gadā ES ātri un noteikti reaģēja uz strauji mainīgo situāciju, – pēc vairāku gadu relatīvas stagnācijas kaimiņvalstīs ir nostiprinājusies demokrātija. Lai atvieglotu pāreju uz demokrātiju, ES ir pielāgojusi savu politiku un instrumentus, ir pārorientējusi palīdzības programmas un sniegusi piekļuvi tehniskajam atbalstam, kā arī piešķīrusi papildu finansējumu kaimiņvalstīm.

ES ir pastiprinājusi politisko apņemšanos gan austrumu, gan dienvidu kaimiņreģionos. Attiecībā uz austrumiem otrajā Austrumu partnerības samitā (Varšavā 2011. gada septembrī) tika izvērtēti sasniegtie rezultāti kopš Austrumu partnerības uzsākšanas, vienlaikus apliecinot ES un tās austrumu kaimiņu politisko apņemšanos turpināt padziļinātu politisko apvienību un ekonomisko integrāciju. Dienvidu kaimiņreģionā, ņemot vērā Augstās pārstāves ierosinājumu, Padome iecēla īpašo pārstāvi Vidusjūras dienvidu reģionā, lai attīstītu dialogu ar pārejas valstīm, pastiprinātu ES un dalībvalstu mobilizāciju un nodrošinātu koordināciju ar starptautiskajām finanšu iestādēm un privāto sektoru.

2011. gada 8. martā Komisija nāca klajā ar paziņojumu "Partnerattiecības demokrātijai un kopīgam uzplaukumam ar Vidusjūras dienvidu reģionu", lai nekavējoties reaģētu uz Arābu pavasara notikumiem. Paziņojumā tika uzsvērti augstāku cilvēktiesību, demokrātijas un atbildīgas pārvaldes standartu nozīme.

2011. gada 25. maijā klajā nāca Eiropas Parlamenta, Padomes, Eiropas Ekonomikas un Sociālās komitejas un Reģionu komitejas kopīgais paziņojums "Jauna atbilde uz mainīgo situāciju kaimiņvalstīs". Jaunā politika ir balstīta uz savstarpēju atbildību un kopīgu apņemšanos ievērot universālās cilvēktiesības, demokrātijas un tiesiskuma vērtības, un iekļaujot augstāku diferenciacijas līmeni. ES vēlējās reaģēt uz Arābu pavasari un nosūtīt skaidru solidaritātes un atbalsta ziņu cilvēkiem Vidusjūras dienvidu reģionos, kā arī atbildēt uz ES austrumu kaimiņu lūgumiem pēc ciešākas politiskās apvienības un padziļinātas ekonomikas integrācijas.

Lai atbalstītu pāreju uz demokrātiju, ES pastiprināja sadarbību ar Eiropas Padomi un tiecās pēc sinerģijas ar Eiropas Padomes Parlamentāro asambleju, piedāvājot Vidusjūras dienvidu reģiona valstu parlamentiem statusu "partneris demokrātijai". Ar programmu, kas finansēta no ES budžeta, ES dienvidu kaimiņreģiona valstīm tiek dota iespēja izmantot Eiropas Padomes vispāratzīto pieredzi konstitucionālās reformas, tiesu reformas un vēlēšanu sistēmu jomā. ES ir izvērsusi pilntiesīgu vēlēšanu novērošanas misiju Tunisijā un nosūtījusi vēlēšanu ekspertus uz Maroku. Tā ir sniegusi tehnisku palīdzību Ēģiptes Augstajai vēlēšanu komisijai un, izmantojot pilsoniskās sabiedrības organizācijas, atbalstījusi vēlēšanu izglītošanu, kā arī vietējos novērotājus.

ES aizvien vairāk ir vērsusies uz pilsonisko sabiedrību. Austrumu kaimiņvalstīs cilvēktiesību dialogus papildināja kopīgi pilsoniskai sabiedrībai veltīti semināri. Pirms Austrumu partnerības samita novembrī Poznaņā notika Austrumu partnerības pilsoniskās sabiedrības forums. Kā turpinājums EKP pārskatam, ko pieņēma 2011. gada maijā, septembrī tika izveidots Pilsoniskās sabiedrības atbalsta mehānisms ², kura budžets laikposmam no 2011. līdz 2013. gadam ir EUR 66 miljoni.

Lai aizstāvētu vārda brīvību, ES uzsāka "neatvienošanas stratēģiju", palīdzot pilsoniskās sabiedrības organizācijām vai atsevišķiem pilsoņiem apiet patvaļīgus pārrāvumus, lai piekļūtu elektroniskās komunikācijas tehnoloģijām.

ES turpināja pastiprināt centienus, lai reģionā atbalstītu sieviešu tiesības un nodrošinātu, ka visos attiecīgajos sadarbības pasākumos tiek iekļauts dzimumu līdztiesības jautājums. Sievietes bija galvenās dalībnieces Arābu pavasara notikumos, un tām nevajadzētu kļūt par zaudētājām turpmāko pārmaiņu laikā.

ES ir palielinājusi centienus, lai kaimiņreģionā veicinātu vajadzību izveidot efektīvu un neatkarīgu tiesu sistēmu, lai nodrošinātu pilsoņu tiesības uz taisnīgu tiesu un turpinātu cīņu pret korupciju.

ES sniedza humāno palīdzību, paļaujoties uz *ECHO* (ES humānā palīdzība un civilā aizsardzība) komandām, kas izvietotas pie Tunisijas un Lībijas robežām, kā arī Lībijas austrumos, lai novērtētu humānās vajadzības un vispārējo situāciju. Lai sniegtu humāno palīdzību visvairāk cietušajiem cilvēkiem Lībijā un tās kaimiņvalstīs (Tunisijā, Ēģiptē) bija pieejami EUR 40 miljoni. Kopējais ES ieguldījums (Eiropas Komisija un dalībvalstis) 15. maijā bija gandrīz EUR 103 miljoni.

Lai finansiāli atbalstītu partnervalstu reformu centienus, ES no esošā finansējuma dienvidu kaimiņreģionā ir novirzījusi EUR 600 miljonus iestāžu izveides programmām tādās jomās kā tiesu reforma un cīņa pret korupciju. No ES budžeta tika piešķirti arī papildus finanšu līdzekļi. Maija paziņojumā tika ierosināts piešķirt līdz pat EUR 1,24 miljardus papildu līdzekļu jaunās pieejas īstenošanai.

2011. gada decembrī Komisija pieņēma tiesību akta priekšlikumu jaunam finanšu instrumentam, Eiropas Kaimiņattiecību instrumentam (*ENI*), kas no 2014. gada aizstās pašreizējo Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu (*ENPI*). Ar šo instrumentu turpinās pastiprināt saikni starp politiku un palīdzību, ieviešīs lielāku diferenciaciju partnervalstīm piešķirtajā finansējumā, izmantojot uz stimuliem balstītu dinamiku, kā arī iekļaus vienkāršotākus noteikumus pārrobežu sadarbībai pie ES ārējām robežām.

2.7. Darbības, ko finansē no Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (EIDHR)

2011. gadā attiecībā uz *EIDHR* tika izsludināti divi vispārēji aicinājumi iesniegt priekšlikumus, kuru mērķis būtu: i) sniegt atbalstu cilvēktiesību aktīvistiem un vietējai pilsoniskajai sabiedrībai, kuru darbs vērsts uz to, lai veicinātu cilvēktiesības un pamatbrīvības valstīs un reģionos, kur tās ir visvairāk apdraudētas un kur aizstāvji ir visneaizsargātākie (EUR 15,8 miljoni); ii) pastiprināt pilsoniskās sabiedrības tīklu nozīmi cilvēktiesību un demokrātisku reformu veicināšanā, kā arī atbalstīt pasākumus, kas vērsti pret nāvessodu (EUR 21,6 miljoni). Rezultāti šiem diviem aicinājumiem iesniegt priekšlikumus tiks paziņoti publiski 2012. gadā.

Vietējā līmenī aptuveni 90 ES delegācijas izsludināja vietējus aicinājumus iesniegt priekšlikumus saskaņā ar valsts atbalsta shēmu ar kopējo vērtību EUR 64,8 miljoni, kuru mērķis ir sniegt atbalstu attiecīgo valstu pilsoniskajai sabiedrībai iepriekš noteiktās prioritārās jomās. Turklāt *EIDHR* reaģēja uz Arābu pavasari, ātri rodot iespēju piešķirt vairāk nekā EUR 6 miljoni valsts atbalsta shēmai Tunisijā, Ēģiptē un Lībijā.

ES joprojām ir galvenā līdzekļu devēja pilsoniskās sabiedrības organizāciju centieniem visā pasaulē panākt nāvessoda atcelšanu. 2011. gadā pilsoniskās sabiedrības, kas veicina nāvessoda izskaušanu, sekmēja būtisku rezultātu sasniegšanu, piemēram, nāvessoda atcelšanu Ilinoisā. *EIDHR* partneri veica vairākus lobēšanas, aizstāvības, pētniecības, kampaņas, juridiskās konsultēšanas un apmācības pasākumus visā pasaulē.

Divas nozīmīgas starpvaldību konferences Kigali un Romā, ko rīkoja pilsoniskās sabiedrības organizācijas un finansēja *EIDHR*, deva jaunu ieguldījumu debatēs par nāvessoda atcelšanu, gaidot 2012. gada ANO ĢA balsojumu par moratoriju. Izmantojot *EIDHR*, Eiropas Savienība, trešās valstis un pilsoniskā sabiedrība var strādāt kopā un veikt reālas pārmaiņas, lai visā pasaulē pakāpeniski ierobežotu un atceltu nāvessodu.

Attiecībā uz ES cīņu pret spīdzināšanu 2011. gadā *EIDHR* atbalstīja jaunas pilsoniskās sabiedrības darbības saistībā ar spīdzināšanas novēršanu, kā arī spīdzināšanas upuru rehabilitāciju. Mērķis bija pastiprināt ES politiku, jo īpaši Eiropas Savienības Padomes 2001. gadā pieņemto ES pamatnostādņu par spīdzināšanu īstenošanu. Projekta ievērojams finansējums palīdzēja sniegt atbalstu spīdzināšanas upuru un piespiedu pazušanas upuru rehabilitācijai, uzlabot vispārējās zināšanas par spīdzināšanas pamatcēloņiem un palielināt informētību par fakultatīvo protokolu, kas pievienots Konvencijai pret spīdzināšanu (*OPCAT*). Šrilankā un Nepālā, piemēram, tika uzsākti konkrēti projekti, lai attīstītu valsts ierēdņu spēju novērst un risināt spīdzināšanas un sliktas izturēšanās gadījumus policijā un militārajos spēkos. Citur pasaulē projektu mērķis bija pastiprināt izmeklēšanu, informācijas un ziņošanas mehānismus spīdzināšanas un sliktas izturēšanās jomā (Gvinejā, Meksikā, Krievijā). *EIDHR* arī finansēja sadarbību starp medicīnas un juridiskajiem ekspertiem, lai dokumentētu spīdzināšanas un citu nežēlīgu un pazemojošu rīcību gadījumus Filipīnās. Tika izvērstas aizstāvības darbs, lai veicinātu valsts profilaktisko mehānismu izveidi un atbalstītu tiesvedību spīdzināšanas lietās un cīņu pret nesodāmību visā pasaulē. Kopā ar Starptautisko spīdzināšanas upuru rehabilitācijas padomi (*IRCT*) un Pasaules organizāciju spīdzināšanas novēršanai (*OMCT*) *EIDHR* palīdzēja veikt aizstāvības darbu un sniegt atbalstu spīdzināšanas upuriem un piespiedu pazušanas upuriem pēc *Gaddafi* režīma krišanas Lībijā.

EIDHR 2011. gadā turpināja finansēt Eiropas Starpuniversitāšu centru Venēcijā un tās Eiropas Cilvēktiesību un demokratizācijas maģistra programmu, kā arī līdzīgas reģionālās programmas Balkānos (Sarajevas Universitāte), Āfrikā (Pretorijas Universitāte), Latīņamerikā (*Universidad Nacional De General San Martin* Buenosairesā) un Āzijas un Klusā okeāna reģionā (Sidnejas Universitāte).

2011. gadā notika vairāki pasākumi ar mērķi stiprināt starptautiskos un reģionālos pamatprincipus cilvēktiesību, taisnīguma un tiesiskuma aizsardzībai un demokrātijas veicināšanai. Tika sniegts atbalsts Klusā okeāna salu foruma sekretariātam, lai palīdzētu Forumā salu valstīm (*Forum Island Countries – FIC*) ratificēt un īstenot Apvienoto Nāciju Organizācijas cilvēktiesību konvenciju un Starptautiskās Krimināltiesas Romas Statūtu kopumu, palielinātu informētību un izpratni par saikni starp cilvēktiesībām un attīstību, kā arī pastiprinātu *FIC* spējas integrēt cilvēktiesības to valdību politikā un attīstības projektos.

Eiropas Padome saņēma īpašu atbalstu saistībā ar diviem projektiem, kuru mērķis ir: i) pastiprināt valstu iespējas Armēnijā, Azerbaidžānā, Gruzijā, Moldovas Republikā, Krievijas Federācijā un Ukrainā, lai efektīvāk aizsargātu cilvēktiesības, palielinot zināšanas un prasmes saistībā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un pārskatīto Eiropas Sociālo hartu; ii) atbalstīt izglītības politiku attiecībā uz izglītību demokrātiskas pilsonības un cilvēktiesību jomā Kazahstānā.

Lai nodrošinātu starptautisko standartu ievērošanu, vadot godīgas tiesas prāvas ar mērķi nodrošināt taisnīgumu sarkano khmeru upuriem, tika sniegts atbalsts arī Kambodžas tiesas ārkārtas palātai (*Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia – ECCC*), papildinot Kambodžas ieguldījumu Tiesas budžetā. Papildus ikgadējiem politikas dialogiem par cilvēktiesībām tādās valstīs kā Kolumbija, Bangladeša, Armēnija un Tadžikistāna ar *EIDHR* atbalstu 2011. gadā tika rīkoti 12 pilsoniskās sabiedrības semināri par cilvēktiesībām. Trešais ES un Āfrikas Savienības pilsoniskās sabiedrības seminārs notika novembrī Briselē.

Visbeidzot – 2011. gadā *EIDHR* prioritāte joprojām bija atbalsts cilvēktiesību aizstāvjiem. No Ārkārtas fonda apdraudētajiem cilvēktiesību aizstāvjiem *EIDHR* piešķir vairākas nelielas dotācijas, lai palīdzētu individuālām un cilvēktiesību organizācijām iegādāties darbam nepieciešamos aizsardzības, drošības un informācijas tehnoloģijas līdzekļus, segt jurista izdevumus un izdevumus par medicīnas pakalpojumiem un rehabilitāciju, ko saņēmuši tie aizstāvji, pret kuriem ir vēsta spīdzināšana un slikta izturēšanās, un lai nekavējoties uz drošām vietām evakuētu apdraudētos cilvēktiesību aizstāvjus. Kā pirmais solis, atbalstot gaidāmo ES iniciatīvu par apdraudēto aizstāvju pagaidu pārvietošanu uz drošu patvērumu, 2011. gadā tika izstrādāts arī pētījums par patvēruma programmām apdraudētajiem cilvēktiesību aizstāvjiem.

2.8. Pārskats par ES cilvēktiesību politiku

2011. gada 12. decembrī Eiropas Komisija pieņēma Augstās pārstāves iesniegto kopīgo paziņojumu "Cilvēktiesības un demokrātija – ES ārējās darbības svarīgākais elements. Ceļā uz efektīvāku pieeju". Tas ir ilglaicīga procesa rezultāts, kurš aizsākās ar diskusijām Gimnīhā (neoficiāla ES ārlietu ministru sanāksme), Kordovā, 2010. gada martā. Paziņojumu sākotnēji sagatavoja neoficiālās sanāksmēs Madridē, Brīgelē, Budapeštā un Varšavā, kā arī tajā iekļāva ieteikumus, ko iesniedza dažādas iesaistītās puses ES un NVO forumos.

Paziņojuma mērķis, kā minēts tā ievadā, ir "uzsākt diskusiju ar citām Eiropas iestādēm par to, kā padarīt aktīvāku, saskaņotāku un efektīvāku ES ārējo politiku cilvēktiesību un demokrātijas jomā". Šī ir atbilde uz Lisabonas līguma apņemšanos izvirzīt cilvēktiesības, demokrātiju un tiesiskumu visas ārējās darbības centrā un nodrošināt saskaņotību starp dažādām ārējās darbības jomām un ES ārpolitikas principu īstenošanu.

Kā minēts, ES pamatmērķis ir "novērst cilvēktiesību pārkāpumus, un tur, kur tie notiek, nodrošināt, ka upuriem ir pieeja tiesai un aizsardzībai, un vainīgie tiek saukti pie atbildības."

Lai attiecībā uz šo panāktu būtiskas izmaiņas ES saistību izpildes efektivitātē, paziņojumā izklāstīts redzējums par to, kā ES paplašinās, padziļinās un pilnveidos savu darbību starptautiskajā jomā. To veicot, tiek atkārtoti apstiprināta ES apņemšanās attiecībā uz universālumu, nedalāmību un savstarpējo atkarību visās cilvēktiesību jomās – civilajā, politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā un kultūras jomā.

Paziņojumā ierosināti pasākumi četrās jomās.

a) Rūpīga saistību izpildes pārbaude: efektīva, atbilstoši pielāgota rīcība

Mērķis ir salīdzināt tradicionālo lejupējo pieeju politikas un prioritāšu noteikšanai ar pielāgoto pieeju, ņemot vērā tos apstākļus, kur būtu jāpiemēro politika. Viens veids, kā to paveikt, ir izstrādāt cilvēktiesību stratēģijas atsevišķām valstīm. Cits veids ir izmantot uz kampaņu balstītu pieeju, piemēram, par trim Augstās pārstāves ierosinātiem tematiem: tiesu reforma, sieviešu tiesības un bērna tiesības. Šādi pielāgojami darbības veidi ir sasaistāmi ar pieeju, kas pieņemta Eiropas kaimiņreģionā un ārpus tā, ņemot vērā Arābu pavasara notikumus. Tie ir atkarīgi no nopietnas sistemātiskas partnerības ar pilsonisko sabiedrību, tostarp cilvēktiesību aizstāvjiem.

b) Vienota pieeja politikas veidošanai

Šajā sakarībā mērķis ir panākt "360 grādu" politikas saskaņotību, apvienojot dažādas dažkārt autonomas politikas jomas: tirdzniecības politiku, konfliktu novēršanu, krīzes pārvaldību, terorisma apkarošanu, kā arī brīvību, drošību un tiesiskumu.

Šī uzdevuma galveno principu ir izklāstījis *Kofi Annan*, kurš ziņojumā "Lielākai brīvībai" rakstīja: "Attīstība nevar pastāvēt bez drošības, drošība nevar pastāvēt bez attīstības, bet ne viena, ne otra nevar pastāvēt bez cilvēktiesību ievērošanas." Tas nozīmē, ka saskaņotā un konsekventā veidā – no attīstības sadarbības līdz cilvēktiesību klauzulām nolīgumos – jāizmanto viss ES instrumentu klāsts.

c) Spēcīgu partnerību izveidošana

Šis attiecas uz daudzpusējām, reģionālām un divpusējām partnerībām. Mērķis ir palielināt dialoga ietekmi; pielietojot prasmīgu diplomātiju, izstrādāt nosacījumus starptautiskām debatēm.

d) Eiropas kolektīvā spēka izmantošana

Ar šo mēģina nodrošināt, ka virkne ES centienu joprojām tiek virzīti vienā virzienā. To uzsāk, nodrošinot, ka visam attiecīgajam personālam tiek sniegta apmācība par cilvēktiesībām un demokrātiju. Turklāt tiek pārdomāts, kā ES sazinās ar citām pasaules daļām. Tiek domāts par iespējamu ES īpašā pārstāvja cilvēktiesību jautājumos iecelšanu.

13. decembrī Augstā pārstāve *Catherine Ashton* iesniedza paziņojumu Eiropas Parlamentam. Tika uzsākts viedokļu apmaiņas process gan ES iestādēs, gan starp tām par efektīvāku un visaptverošāku pieeju cilvēktiesībām un demokrātijai. Šim procesam būtu jānoslēdzas 2012. gadā.

Ievēribai ! Komisija ierosinājusi, – lai sekotu līdz sekmēm mērķu izpildē, ES būtu jāsniedz informācija attiecībā uz tās panākumiem gada ziņojumā par cilvēktiesībām un demokrātiju pasaulē. Tas dotu iespēju visiem ES politikā iesaistītajiem dalībniekiem, tostarp pilsoniskajai sabiedrībai, novērtēt ES darbības ietekmi un ļautu noteikt turpmākās prioritātes. Attiecīgi pašreizējā gada ziņojuma formāts tiks pārskatīts pirms nākamā izdevuma.

3. TEMATISKI JAUTĀJUMI

Ar ES pamatnostādņēm saistīti tematiski jautājumi

3.1. Nāvēssods

ES stingri un principiāli iestājas pret nāvēssodu, un ir viena no galvenajām dalībniecēm cīņā pret nāvēssodu visā pasaulē.

ES uzskata, ka nāvēssoda atcelšana palīdz veicināt cilvēka cieņas ievērošanu un cilvēktiesību pakāpenisku attīstību. Tā uzskata, ka nāvēssods ir nežēlīgs un necilvēcīgs un neattur no noziedzīgām darbībām. Jebkura tiesas kļūda – un tāda ir neizbēgama jebkurā tiesību sistēmā – ir neatgriezeniska. Teritorijās, kur vēl joprojām pastāv nāvēssods, ES aicina arvien vairāk ierobežot tā izmantošanu un uzstāj, lai tā izpildē tiktu ievērots starptautisko standartu obligātais minimums. 2008. gadā pārskatītās ES pamatnostādnes par nāvēssodu joprojām ir galvenais instruments sistemātiskai rīcībai attiecībā uz trešām valstīm.

Tā kā darbība šajā jomā ir viena no ES ārējās cilvēktiesību politikas pamatprioritātēm, Savienība ir turpinājusi izmantot visus pieejamos diplomātijas un sadarbības līdzekļus, lai veicinātu nāvēssoda atcelšanu.

10. oktobrī atzīmējot Eiropas dienu pret nāvēssodu un Pasaules dienu pret nāvēssodu, ES un Eiropas Padome nāca klajā ar kopīgu deklarāciju, kurā atkārtoti apliecināja nostāju pret nāvēssoda piemērošanu jebkādos apstākļos un apņemšanos panākt nāvēssoda atcelšanu visā pasaulē. Augstā pārstāve nāca klajā ar paziņojumu preseī, ziņojot: "Es apliecinu savu neizsīkstošo personīgo, kā arī Eiropas Savienības apņemšanos panākt, ka tiek izbeigta nāvēssoda piemērošana, kam nav vietas mūsdienu pasaulē." ES delegācijas visā pasaulē atzīmēja šo dienu ar dažādiem semināriem, preses konferencēm, izstādēm un pasākumiem.

2011. gadā ES pauda gandarījumu par nāvessoda atcelšanu 2011. gada 11. martā Ilinoisas štatā, ASV. ES arī apsveica Etiopijas valdības 2011. gada 30. jūnija lēmumu apstiprināt vispārējo nāvessodu izpildes moratoriju. Turpretī ES pauda nožēlu par to, ka citur ASV un pasaulē aizvien vēl plaši piemēro nāvessodu. Īpaša uzmanība tika pievērsta Irānai un ASV, bet deklarācijas un demarši tika veikti daudzās citās valstīs, balstoties uz obligātajiem standartiem, kas noteikti starptautiskajās tiesībās un ES pamatnostādnēs par nāvessodu.

ES turpināja paust savu nostāju pret nāvessodu visos attiecīgos forumos, īpaši ANO, EDSO un Eiropas Padomē. Attiecībā uz EDSO ES nāca klajā ar vairākiem paziņojumiem, kuros tā pauda dziļu nožēlu par nāvessodu izpildi ASV un nostāju pret nāvessoda piešķiršanu visos gadījumos un visos apstākļos, kā arī aicināja panākt vispārēju moratoriju kā pirmo soli uz pilnīgu tā atcelšanu saskaņā ar ANO Ģenerālās asamblejas 2007., 2008. un 2010. gadā pieņemtajām rezolūcijām (ES paziņojumi EDSO Pastāvīgajā padomē 2. un 10. jūnijā, 1. un 22. septembrī, 10. novembrī un 1. decembrī).

EDSO Pastāvīgajā padomē 2011. gada 15. decembrī ES pauda nožēlu arī par piespriestajiem nāvessodiem Baltkrievijā. Tomēr ES pauda gandarījumu par nāvessoda atcelšanu Ilinoisas štatā, ASV (2011. gada 11. martā ES vārdā paustā Augstās pārstāves deklarācija tika atkārtota EDSO Pastāvīgajā padomē 17. martā).

ES joprojām ir galvenā līdzekļu devēja pilsoniskās sabiedrības organizāciju centieniem visā pasaulē panākt nāvessoda atcelšanu. Nāvessoda atcelšana ir viena no Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) tematiskajām prioritātēm. 2011. gada jūnijā tika izsludināts jauns vispārējs aicinājums iesniegt priekšlikumus, šim mērķim piešķirot EUR 7 miljonus. Attiecīgi 2012. gadā tiks finansēti vairāki jauni pasākumi, kuru mērķis ir īstenot ES pamatnostādnes par nāvessodu. Saistībā ar pašreiz notiekošajiem projektiem – 2011. gadā pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas aktīvi cīnās par nāvessoda izskaušanu, sekmēja būtisku rezultātu sasniegšanu, piemēram, nāvessoda atcelšanu Ilinoisā. Divas nozīmīgas starpvaldību konferences Kigali un Romā, ko rīkoja pilsoniskās sabiedrības organizācijas un finansēja *EIDHR*, deva jaunu ieguldījumu debatēs par nāvessoda atcelšanu, gaidot 2012. gada ANO ĢA balsojumu par moratoriju. *EIDHR* partneri veica vairākus lobēšanas, aizstāvības, pētniecības, kampaņas, juridiskās konsultēšanas un apmācības pasākumus visā pasaulē.

2011. gada decembrī Eiropas Komisija grozīja Regulā (EK) Nr. 1236/2005 par tādu preču tirdzniecību, ko varētu izmantot nāvessoda izpildei vai spīdzināšanai, iekļauto to preču sarakstu, uz kurām attiecas eksporta kontroles, lai to attiecinātu uz nātrija tiopentālu un līdzīgām vielām, ko izmanto nāvējošās injekcijās.

Piemērs:

ES no 2008. gada ir cieši uzraudzījusi un vairākkārt iesaistījusies ASV pilsoņa *Troy Davis* lietā, kuram 1991. gadā Džordžijas štatā ir piespriests nāvessods. *Troy Davis* bija notiesāts par policista *Mark Allen McPhail* slepkavību. Nebija fizisku pierādījumu, lai pamatotu notiesāšanu, kura bija balstīta uz liecinieku liecībām, un no tiesas procesa sākuma septiņi no deviņiem lieciniekiem ir atteikušies no savām liecībām. Tomēr 2011. gada 28. martā ASV Augstākā tiesa noraidīja *Davis* kunga apelāciju.

Davis kungam nāvessods tika izpildīts trešdien, 2011. gada 21. septembrī. Augstā pārstāve *Ashton* nāca klajā ar paziņojumu, kurā pauda "dziļu nožēlu" par nāvessoda izpildi un atgādināja, ka ES vairākkārt aicinājusi mīkstināt *Davis* kunga sodu, jo "*Davis* kunga lietā vienmēr ir bijušas nopietnas un ārkārtīgi būtiskas šaubas par pierādījumiem, uz kuru pamata viņš ir ticis notiesāts."

3.2. Spīdzināšana un cita veida nežēlīga, necilvēcīga vai pazemojoša rīcība vai sodīšana

Saskaņā ar ES pamatnostādņēm par spīdzināšanas izskaušanu ES ir saglabājusi vadošo lomu un turpinājusi pasaules mēroga darbību cīņā pret spīdzināšanu un cita veida nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu, aktivizējot ierosmes starptautiskos forumos, veicot divpusējus demaršus pret trešām valstīm, uzlabojot pamatnostādņu īstenošanu vietējā līmenī un sniedzot ievērojamu atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju projektiem šajā jomā. Cilvēktiesību jautājumu darba grupa pieņēma pārskatītu pamatnostādņu versiju.

ANO Ģenerālās asamblejas 66. sesijā ES dalībvalstis atbalstīja rezolūciju, kurā nosoda jebkāda veida spīdzināšanu un cita veida nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu, tostarp iebiedēšanu. Rezolūciju iesniedza Dānija, un to pieņēma vienprātīgi. ANO Ģenerālās asamblejas sesijā ES vēstīja, ka šī rezolūcija parāda to, kādu nozīmi starptautiskā kopiena piešķir cilvēka cieņai. Turklāt Ģenerālā asambleja nosodīja jebkuru rīcību, ar ko legalizē, atļauj vai pieļauj spīdzināšanu jebkādos apstākļos, tostarp pat ja tāda rīcība ir pamatota ar valsts drošības apsvērumiem vai atsaucoties uz tiesas lēmumu, un mudināja valstis nodrošināt, ka par šādu rīcību sauc pie atbildības.

2011. gada martā ES dalībvalstis atbalstīja arī rezolūciju, kuras nosaukums ir "Spīdzināšana un cita veida nežēlīga, necilvēcīga vai pazemojoša rīcība vai sodīšana: ANO Cilvēktiesību padomes īpašā referenta pilnvaras". Ar šo rezolūciju uz papildus trīs gadu termiņu tika pagarinātas pilnvaras ANO īpašajam referentam par spīdzināšanu un cita veida nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu.

Atzīmējot Starptautisko spīdzināšanas upuru atbalsta dienu 2011. gada 26. jūnijā, ES ikgadējā deklarācijā uzsvēra lielo nozīmi, ko tā piešķir spīdzināšanas izskaušanai visā pasaulē un pilnīgai spīdzināšanas upuru rehabilitācijai, un atgādināja, ka valstīm ir jāveic neatlaidīgi, mērķtiecīgi un efektīvi pasākumi, lai novērstu un apkarotu jebkādu spīdzināšanu un cita veida nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu. ES uzsvēra, cik milzīgu nozīmi tā piešķir ANO lomai cīņā pret spīdzināšanu un upuru atbalstā, kā arī uzsvēra, ka tā atbalsta ANO īpašo referentu spīdzināšanas jautājumos, ANO brīvprātīgo fondu spīdzināšanas upuriem, Augstā cilvēktiesību komisāra biroju, ANO Komiteju pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu (*UNCAT*) un citus mehānismus, kas sniedz vērtīgu ieguldījumu šajā jomā, piemēram, Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komiteju.

ES atbilstīgi ES pamatnostādņēm par spīdzināšanu ar politiskā dialoga un demaršu palīdzību aktīvi turpināja darīt zināmas trešām valstīm savas raizes attiecībā uz spīdzināšanu. Šādos kontaktos – konfidencialos vai atklātos, atkarībā no gadījuma – risina gan spīdzināšanas jautājumus un individuālus gadījumus, kas saistīti ar konkrētām valstīm, gan arī plašākus jautājumus. 2011. gadā ES turpināja pievērsties individuāliem gadījumiem vairākās valstīs. ES neatlaidīgi pievērsa uzmanību spīdzināšanas un sliktas izturēšanās jautājumiem visos pastāvīgajos cilvēktiesību dialogos, ko tā risināja ar trešām valstīm.

Vairāk nekā 60 ES delegācijas visā pasaulē kā prioritāro jomu noteica cīņu pret spīdzināšanu, lielākā daļa delegāciju norādīja arī konkrētas darbības, kas īstenojamas attiecīgajā valstī. ES turpināja iedibināto praksi, saskaņā ar kuru trešās valstīs strādājošu misiju vadītāji regulāri sniedza konfidencialus ziņojumus par cilvēktiesībām, tostarp par spīdzināšanu. ES nāca klajā ar vairākiem paziņojumiem par spīdzināšanu, tostarp tādos daudzpusējos forumos kā ANO un EDSO, un apsvēra paņēmienus un iespējas, kā labāk koordinēt darbu ar *UNCAT* un ANO Spīdzināšanas novēršanas apakškomiteju.

Starptautiskā sabiedrība vērīgi seko līdzi tam, kā ES dalībvalstis ievēro starptautiskus un reģionālus instrumentus spīdzināšanas un cita veida nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai sodīšanas jomā. Visām ANO īpašajām procedūrām cilvēktiesību jautājumos, tostarp īpašajam referentam spīdzināšanas jautājumos, ir nosūtīts ES dalībvalstu kopīgs aicinājums tās jebkurā laikā apmeklēt un pārbaudīt.

To, ka ES pastiprina rīcību cīņā pret spīdzināšanu, pierāda ievērojamais finansējums, ko tā piešķir pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem visā pasaulē. 2011. gadā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*) atbalstīja jaunas pilsoniskās sabiedrības darbības saistībā ar spīdzināšanas novēršanu, kā arī spīdzināšanas upuru rehabilitāciju. Vispārējā aicinājumā iesniegt priekšlikumus izvēlēto tēmu mērķis ir pastiprināt ES politiku, jo īpaši īstenot ES pamatnostādnes par spīdzināšanu, ko 2001. gadā pieņēma Eiropas Savienības Padome. Ar projektu ievērojamo finansējumu sniedza atbalstu spīdzināšanas upuru un piespiedu pazušanas upuru rehabilitācijai, pastiprināja vispārējās zināšanas par spīdzināšanas pamatcēloņiem un palielināja informētību par fakultatīvo protokolu, kas pievienots Konvencijai pret spīdzināšanu (*OPCAT*). Šrilankā un Nepālā, piemēram, īpašā projektā attīsta valsts ierēdņu spēju novērst un risināt spīdzināšanas un sliktas izturēšanās gadījumus policijā un militārajos spēkos. Citur pasaulē projektu mērķis ir pastiprināt izmeklēšanu, informācijas un ziņošanas mehānismus spīdzināšanas un sliktas izturēšanās jomā (Gvinejā, Meksikā, Krievijā). *EIDHR* arī finansēja pasākumus, ar ko pastiprina sadarbību starp medicīnas un juridiskajiem ekspertiem, dokumentējot spīdzināšanas un citu nežēlīgu un pazemojošu rīcību gadījumus Filipīnās, pasākumus valsts profilaktisko mehānismu izveidošanai, kā arī pasākumus visā pasaulē saistībā ar tiesvedību spīdzināšanas lietās un cīņu pret nesodāmību. *EIDHR* atbalsta arī svarīgu projektu Lībijā, kas tiek īstenots kopā ar Starptautisko spīdzināšanas upuru rehabilitācijas padomi un Pasaules organizāciju spīdzināšanas novēršanai, kura mērķis ir, izmantojot holistisku pieeju spīdzināšanas jautājumam, aizstāvēt un atbalstīt spīdzināšanas upurus un piespiedu pazušanas upurus Lībijā pēc *Gaddafi* režīma krišanas.

3.3. Bērna tiesības

Eiropas Savienība ir apņēmusies savā ārējā un iekšējā politikā aizsargāt un veicināt bērna tiesības. Lai nodrošinātu saskaņotību attiecībā uz bērna tiesību aizsardzību, vienā politikas dokumentā – Komisijas 2011. gada februāra paziņojumā "ES plāns par bērna tiesībām" – tika iekļauti gan iekšpolitikas, gan ārpolitikas mērķi.

ES ārējās cilvēktiesību politikas ietvaros tika izstrādāti daudzi politikas instrumenti, lai nodrošinātu bērna tiesību veicināšanu un aizsardzību ES ārējās attiecībās, galvenokārt pamatojoties uz neatlaidīgu un sistemātisku darbību.

2007. gadā pieņemtās ES pamatnostādnes par bērna tiesībām paredz veicināt bērna tiesības visā pasaulē, īstenojot ANO Konvenciju par bērna tiesībām un tās fakultatīvos protokolus, kā arī nodrošinot, ka bērna tiesības tiek ņemtas vērā visās ES politikas jomās un darbībās. 2007. un 2009. gadā par prioritāro pamatnostādņu īstenošanas jomu noteica pret bērniem veiktas vardarbības apkarošanu desmit izmēģinājuma valstīs, kuras tika izvēlētas ciešā sadarbībā ar *UNICEF* un pilsonisko sabiedrību: Armēnijā, Barbadosā, Brazīlijā, Ganā, Indijā, Irānā, Jordānijā, Kenijā, Marokā un Krievijā. ES 2011. gadā uzsāka pārskatīt pamatnostādnes par bērniem, lai ņemtu vērā jaunākos starptautiskos, kā arī iekšējos notikumus. Piemēram, ES noteica vietēja līmeņa prioritātes cilvēktiesību jautājumos, un vairāk nekā puse no ES misiju vadītājiem nolēma pievērsties bērna tiesību veicināšanai.

Saskaņā ar 2010. gadā pieņemtajiem Padomes secinājumiem ES 2011. gadā ievērojami pastiprināja cīņu pret bērnu darbu. Tika īstenotas vairākas iniciatīvas, piemēram, bērna tiesību jautājumu iekļaušana Komisijas paziņojumā par uzņēmumu sociālo atbildību un Komisijas pamatnostādnes par sociāli atbildīgu iepirkumu.

Lai īstenotu bērna tiesību politiku, ES balstās uz vairākiem instrumentiem. Politisks dialogs dod iespēju veicināt to, lai tiktu ratificēti un efektīvi īstenoti attiecīgi starptautiski instrumenti minēto tiesību jomā. 2011. gadā bērna tiesības regulāri bija iekļautas darba kārtībā politiskos dialogos un cilvēktiesību dialogos ar trešām valstīm.

Lai pastiprinātu ES rīcības spējas, 2011. gada novembrī ES darbiniekiem tika piedāvāta ikgadējā apmācība par bērna tiesībām, ko, kopīgi sadarbojoties, rīko *Save the Children* un *UNICEF*.

Bērna tiesības pilnībā jāņem vērā arī divpusējā un daudzpusējā sadarbībā. ES ir aktīvi iesaistījusies bērna tiesību veicināšanā dažādos ANO forumos. 2011. gada martā Eiropas Savienība kopā ar Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu grupu (*GRULAC*) iesniedza Cilvēktiesību padomei tematisku rezolūciju par bērnu strādāšanu un dzīvošanu uz ielas, savukārt ANO ĢA 66. sesijai – vispārējas rezolūcijas.

Arī ES paplašināšanās process ir ietekmīgs instruments, kas dod iespējas veicināt bērna tiesības un atbalstīt bērnu aizsardzības reformu kandidātvalstīs un iespējamās kandidātvalstīs.

Vēl viens ietekmīgs instruments, ko izmanto bērna tiesību veicināšanai un aizsardzībai, ir attīstības sadarbība. 2011. gada aicinājumā iesniegt priekšlikumus tematiskajā programmā "Ieguldījums cilvēkos" EUR 11 miljonu vērtībā tika izvēlēti vairāki projekti, kuros pievēršas bērnu darbam.

Vēl citus projektus ES atbalstīja ar dažādu teritoriālu piešķirumu palīdzību. Tā kā krīzes apstākļos bērni ir īpaši neaizsargāti un apdraudēti, ES arī nodrošina, lai, sniedzot humāno palīdzību, tiktu pilnībā ņemtas vērā bērnu īpašās vajadzības, īpaši tādu bērnu, kas ir nošķirti no tuviniekiem vai nepavadīti, ko savervējuši bruņoti spēki vai grupas, vai kas ir seksuālās vardarbības upuri vai ko skar *HIV*.

Piemērs: Bērnu darba apkarošana

2011. gadā EK pagarināja projektu "*TACKLE*", ko īsteno sadarbībā ar Starptautisko Darba organizāciju (*ILO*). Ar projektu apkaro bērnu darbu, it īpaši tā vissmagākās formas, 11 Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīs: Kenijā, Zambijā, Sudānā, Madagaskarā, Mali, Angolā, Jamaikā, Papua-Jaungvinejā, Fidži, Gajānā un Sjerraleonē. EUR 14,75 miljonus vērtā projekta mērķis ir pievērsties bērnu darba pamatiemesliem un nodrošināt bērniem alternatīvas, jo īpaši sniedzot piekļuvi pamatizglītībai un apmācībai. Šādi ar projektu palīdz sasniegt tūkstošgades attīstības mērķus attiecībā uz vispārēju pieeju pamatizglītībai.

3.4 Bērni un bruņoti konflikti

Palīdzība bruņotos konfliktos iesaistītiem bērniem ir viena no ES prioritātēm. ES pamatnostādņēs par bērniem bruņotos konfliktos (pieņemtas 2003. gadā un pārskatītas 2008. gadā) ES apņemas vispusīgi risināt jautājumu par bruņotu konfliktu ietekmi uz bērniem, t.i. izmantojot konfliktu novēršanas instrumentus, kā arī veicot krīzes pārvarēšanas pasākumus un pēckonflikta atbruņošanu, demobilizācijas un reintegrācijas centienus. Eiropas Savienība saņem ziņojumus par bērniem, ko ietekmējis bruņots konflikts, no ES misiju vadītājiem, militāriem komandieriem un īpašajiem pārstāvjiem, un tā arī uzrauga situāciju, izmantojot diplomātiskas iniciatīvas, politisko dialogu, daudzpusēju sadarbību un krīzes pārvaldību.

Pamatnostādņu īstenošanā ES koncentrējas uz 20 prioritārām valstīm un teritorijām:

Afganistānu, Burundi, Birmu/Mjanmu, Centrālāfrikas Republiku, Čadu, Filipīnām, Haiti, Irāku, Izraēlu, Jemenu, Kolumbiju, Kongo Demokrātisko Republiku, Kotdivuāru, Libānu, Nepālu, okupēto Palestīnas teritoriju, Somāliju, Sudānu, Šrilanku un Ugandu. To valstu saraksts, kuras ES uzskata par prioritārām, atbilst to ANO noteikto vienību sarakstam, kuras ir iesaistītas dažos smagos pārkāpumos attiecībā uz bērniem, kas iesaistīti bruņotā konfliktā; šo sarakstu katru gadu pārskata ANO Drošības padome.

Ik dienas ES delegācijas seko līdz 39 konkrētiem pasākumiem, kas iekļauti 2010. gada decembrī pārskatītajā īstenošanas stratēģijā. ES finansēja un īstenoja vairākus projektus, izmantojot tādas tematiskos instrumentus kā Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (*EIDHR*) un programmu "Ieguldījums cilvēkos", kā arī valstu programmas, piemēram, atbruņošanas, demobilizācijas un reintegrācijas projektus, kurus finansē Eiropas Attīstības fonds.

Tāpat kā iepriekšējos gados ES tiecās cieši sadarboties ar ANO. Sadarbībā ar Latīņamerikas valstu grupu ES veica sarunas ANO Ģenerālajā asamblejā par rezolūciju, ar ko pagarina pilnvaras ANO ģenerālsēdētāja īpašajai pārstāvei jautājumos par bērniem bruņotos konfliktos.

ES 2011. gadā uzsāka tematisku lobēšanas kampaņu, lai veicinātu divu Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu ratifikāciju, kā arī Starptautiskās Darba organizācijas Konvenciju Nr. 182 par smagāko bērnu darba veidu aizliegšanu.

Piemērs: Bruņotā konfliktā iesaistītu bērnu reintegrācija.

ES veicina integrējošu, visaptverošu un ilgtermiņa pieeju attiecībā uz bruņotos konfliktos iesaistītiem bērniem un viņu reintegrāciju un rehabilitāciju. Prioritārajās valstīs tika īstenoti vairāki projekti. Sadarbībā ar *War Child Holanda* ES, veicot apmācību, kas ir noderīga turpmākai integrācijai sabiedrībā, palīdzēja uzlabot iespējas tiem bērniem, kuriem pastāv risks tikt savervētiem bruņotās grupās Kolumbijā. Šis EUR 600 000 vērtais *EIDHR* projekts arī sniedz psiholoģisku un sociālu atbalstu bērniem upuriem un palīdz tiem nonākt saskarsmē ar valstu konsultēšanas sistēmām un sociālajiem dienestiem. Cits projekts Kolumbijā, ko īsteno *Mercy Corps* (EUR 749 859), ir vērsts uz darbu ar vietējām kopienām, lai veicinātu 70 bērnu – bijušo kaujinieku – demobilizāciju un reintegrāciju. 2011. gadā Kolumbijā tika īstenoti vismaz 10 citi līdzīgi projekti.

3.5. Cilvēktiesību aizstāvji

ES politikas – aizsargāt un veicināt cilvēktiesības visā pasaulē – pamatā ir apņēmība atbalstīt cilvēktiesību aizstāvju darbu. Kopš 2004. gada ES pamatnostādnes par cilvēktiesību aizstāvjiem ir pilnveidotas ES veiktajās darbībās šajā jomā, ierosinot praktiskus paņēmienus trešajās valstīs strādājošo cilvēktiesību aizstāvju atbalstam un palīdzībai.

Nepārtrauktā apņemšanās īstenot pamatnostādnes bija vēl jo svarīgāka, ņemot vērā to, ka par spīti – vai, dažos gadījumos, pateicoties Arābu pavasarim 2011. gadā, pasaules politisko vidi attiecībā uz cilvēktiesību aizstāvjiem bija grūti nosaukt par pozitīvu. Vairākās valstīs demokrātiskā telpa un pilsoniskā sabiedrība kopumā sarūk, un aizvien vairāk jo īpaši cilvēktiesību aizstāvji kļūst par represiju upuriem, un pamatbrīvības joprojām tiek plaši pārkāptas. Reaģējot uz šo satraucošo praksi, ES saskaņā ar pamatnostādnēm ir pastāvīgi pievērsusies cilvēktiesību aizstāvju stāvoklim divpusējos kontaktos ar partnervalstīm – gan cilvēktiesību dialogos, gan ar diplomātisku demaršu palīdzību. Līdzekļus tam, 2011. gada novembrī, ES atbalstīja ANO Ģenerālās asamblejas Trešās komitejas rezolūciju par cilvēktiesību aizstāvjiem un apliecināja nelokāmu publisku atbalstu ANO Cilvēktiesību padomes īpašajām procedūrām, sevišķi ANO īpašajam referentam cilvēktiesību aizstāvju lietās un attiecīgiem reģionāliem cilvēktiesību aizstāvju aizsardzības mehānismiem. ES arī piedalījās koordinācijas sanāksmēs ar citām starptautiskām organizācijām un pilnvaru turētājiem, kas nodarbojas ar cilvēktiesību aizstāvju jautājumu, lai stiprinātu starptautisku atbalstu viņu darbam.

Saskaņā ar ES pamatnostādņēm par cilvēktiesību aizstāvjiem, ES misijām lūdz pieņemt vietējās stratēģijas cilvēktiesību aizstāvju jomā. Turklāt reizi gadā jāorganizē cilvēktiesību aizstāvju un diplomātu tikšanās, jāuzlabo koordinācija un informācijas apmaiņa un vajadzības gadījumā jānorīko sadarbības koordinators saziņai ar aizstāvjiem. Tā rezultātā līdz 2011. gada beigām notika 81 tikšanās ar cilvēktiesību aizstāvjiem, tika pieņemtas 81 vietējā stratēģija cilvēktiesību aizstāvju jomā un iecelti 89 ES sadarbības koordinatori. Vietējās stratēģijās ir ietverta virkne interesantu priekšlikumu, kuru mērķis ir uzlabot pamatnostādņu konkrētos rezultātus un gūt labākus panākumus. Vietējās stratēģijas ir parādījušas, ka pastāv vairākas iespējas, kā praktiski uzlabot atbalstu cilvēktiesību aizstāvjiem, un arvien plašāk tiek atzīts, ka cilvēktiesību aizstāvji ir būtiski sarunu partneri ES diplomātiem darbā ar cilvēktiesību jautājumiem.

Tika veltīti pūliņi arī tam, lai sagatavotu pamatu saskaņā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*) veiktai brīvprātīgai Eiropas iniciatīvai pagaidu patvēruma sniegšanai cilvēktiesību aizstāvjiem, kuriem ir nepieciešama steidzama pārvietošana no izcelsmes valstīm. 2011. gada aprīlī Komisija lika veikt pētījumu, kura mērķis ir apzināt visas esošās iniciatīvas šajā jomā gan Eiropā, gan ārpus tās un sniegt ieteikumus par ES apdraudēto cilvēktiesību aizstāvju pagaidu pārvietošanas sistēmas pievienoto vērtību. Tiek paredzēts, ka ES iniciatīva šajā jomā papildinās jau esošās patvēruma programmas, ko īsteno vairāki dalībnieki, piemēram, ES dalībvalstis (piem., Spānija vai Īrija), reģioni, pilsētas, universitātes un NVO.

ES politisko apņemšanos atbalstīt cilvēktiesību aizstāvjus papildina *EIDHR* piešķirtais finansējums vairākām organizācijām, kas veicina cilvēktiesību aizstāvju darbu. 2011. gadā 11 jaunu projektu līgumiem cilvēktiesību aizstāvju atbalstam tika piešķirts kopumā vairāk nekā EUR 11 miljoni, kā arī tika izsludināts jauns aicinājums iesniegt priekšlikumus ar kopējo vērtību vairāk nekā EUR 15 miljoni. 2011. gadā izvēlēto 11 projektu mērķis ir atbalstīt dažādas cilvēktiesību aizstāvju kategorijas, tādas kā – migrantu tiesību aizstāvji Latīņamerikā, žurnālisti Austrumāfrikā, juristi Lielo ezeru rajonā, pirmiedzīvotāju tiesību aizstāvji Āzijā, vides un tiesību uz zemi aizstāvji visā pasaulē vai arodbiedrību pārstāvji Āzijā, Latīņamerikā un Āfrikā. Dažos no šiem projektiem ir paredzēti ātras reaģēšanas mehānismi, lai piešķirtu palīdzību tiem cilvēktiesību aizstāvjiem, kam vajadzīga steidzama aizsardzība, savukārt ar citiem projektiem tiek sniegts vidēja termiņa atbalsts cilvēktiesību aizstāvjiem. Kā pasākumu piemērus var minēt mācību organizēšanu par juridiskiem un drošības jautājumiem; nekavējošu iejaukšanos un misijas notikumu vietā, lai atbrīvotu no izoloācijas tos aizstāvjus, kuri tiek vajāti, un atbalstītu viņu rīcības spējas; palīdzības līniju cilvēktiesību aizstāvju atbalstam draudošu briesmu gadījumā; un tiešu atbalstu cilvēktiesību aizstāvju vajadzību nodrošināšanai (bruņuvēstes un ķiveres, pārvietošana uz citu valsti, juridiskas konsultācijas, medicīniska palīdzība u. c.).

Līdztekus tam saskaņā ar *EIDHR* regulas 9. pantu izveidoto ārkārtas iespēju cilvēktiesību aizstāvjiem 2011. gadā Komisija piešķīra 28 nelielas dotācijas EUR 247 000 apmērā, lai palīdzētu vairāk nekā simts individuāliem aizstāvjiem un vairākām vietējām cilvēktiesību organizācijām iegādāties aizsardzības un drošības līdzekļus mājokļiem un birojiem, un informācijas tehnoloģijas un citus darbam nepieciešamos līdzekļus, segt juristu izdevumus aizstāvjiem, kas atrodas ieslodzījumā, sniegt medicīnisko vai rehabilitācijas palīdzību vai nekavējoties evakuēt apdraudētos cilvēktiesību pārstāvjus uz drošām vietām attiecīgajā valstī vai ārpus tās.

Piemērs:

2011. gadā no *EIDHR* Ārkārtas fonda apdraudētajiem cilvēktiesību aizstāvjiem EUR 10 000 apmērā tika sniegts atbalsts pazīstamam Kolumbijas arodbiedrības pārstāvim, kura dzīvība bija apdraudēta, – dažu dienu laikā viņš tika evakuēts uz Franciju. Šī nelielā dotācija cilvēktiesību aizstāvim, kurš pēdējo desmit gadu laikā ir cietis no neskaitāmiem nāves draudiem un vairākiem uzbrukumiem par savas arodbiedrības locekļu (no kuriem daži tikuši noslepkavoti vai pazuduši) tiesību aizstāvēšanu cīņā pret paramilitārām vai citām nelegālām grupām, ļaus uzsākt jaunu dzīvi drošā vietā kopā ar viņa sievu un diviem bērniem.

3.6. Sieviešu cilvēktiesības

2011. gadā dzimumu līdztiesības jautājumi joprojām ļoti bieži bija ES darba kārtībā cilvēktiesību jomā. Eiropas Ārējās darbības dienesta izveide pastiprināja ES apņemšanos attiecībā uz dzimumu līdztiesības jautājumiem, pateicoties nelokāmai dzimumu līdztiesības un sieviešu emancipācijas aizstāvei Augstajai pārstāvei *Catherine Ashton*.

2011. gadā Augstā pārstāve turpināja aktīvi atbalstīt to, lai tiktu pastiprināta pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošana. Jo īpaši, atzīmējot Starptautisko dienu pret sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, viņa kopā ar Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieci *Viviane Reding* nāca klajā ar kopīgu paziņojumu. 2011. gada 25. novembrī – Starptautiskajā vardarbības pret sievietēm izskaušanas dienā – Augstā pārstāve kopā ar ES attīstības komisāru Andri Piebalgu un ES komisāri iekšlietās *Cecilia Malmström* atgādināja, ka ES turpinās sadarboties ar partnervalstīm un organizācijām, lai cīnītos ar jebkādu vardarbību, kas vērsta pret sievietēm un meitenēm.

2011. gadā ES turpināja cilvēktiesību dialogos un konsultācijās ar partnervalstīm aktīvi veicināt sieviešu cilvēktiesības. Piemēram, ES apsprieda sieviešu cilvēktiesības ar Indiju, Ukrainu, Moldovas Republiku, Maroku, Indonēziju, Laosu un citām valstīm. 2011. gada oktobrī ES rīkoja dialogu ar Argentīnu, kurā pievērsās tikai dzimumu līdztiesības jautājumiem.

2011. gadā ES turpināja īstenot savas pamatnostādnes par vardarbību pret sievietēm un meitenēm un pret sievietēm vērstas visāda veida diskriminācijas apkarošanu. Īstenojot šīs pamatnostādnes, kurās skaidri noteikts, ka cīņa pret vardarbību un diskrimināciju, kas vēsta pret sievietēm, ir viens no galvenajiem ES ārējās cilvēktiesību politikas mērķiem, liela nozīme ir ES delegācijām un ES dalībvalstu vēstniecībām trešās valstīs. Vairāk nekā 80 ES delegācijas visā pasaulē savās valstu stratēģijās cilvēktiesību jomā bija noteikušas sieviešu tiesības kā prioritāro jomu, lielākā daļa delegāciju norādīja arī konkrētas darbības, kas īstenojamas attiecīgajā valstī.

Apvienoto Nāciju Organizācijā ES turpināja aktīvi veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu emancipāciju. 2011. gadā ES aktīvi piedalījās Sieviešu statusa komisijā (CSW). ES pauda gandarījumu par šīs sesijas tematiem un jo īpaši par uzsvaru uz saikni starp piekļuvi izglītībai un piekļuvi nodarbinātībai. Augstā pārstāve tikās ar jaunās ANO dzimumu līdztiesības struktūrvienības "ANO Sievietes" (*UN Women*) izpilddirektori *Michelle Bachelet*, lai pārspriestu, kā sadarbīties efektīvāk.

ES 2011. gadā bija īpaši aktīvi darbībā attiecībā uz sievietēm un politisko līdzdalību. Kā piemēru var minēt Augstās pārstāves *Ashton* piedalīšanos 2011. gada 19. septembrī ANO Ģenerālās asamblejas laikā organizētajā augsta līmeņa papildpasākumā, kuru ES rīkoja kopā ar *UN Women*, Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu, ASV (Valsts sekretāri *Hillary Clinton*), Brazīliju (prezidenti *Rousseff*) un Trinidadu un Tobago un kuras mērķis bija pievērst uzmanību tam, cik būtiska ir sieviešu politiskā līdzdalība demokrātijas, ilgtspējīgas attīstības un miera jomā. Dalībnieki, kas piedalījās augsta līmeņa sanāksmē, parakstīja kopīgu paziņojumu "Sieviešu politiskās līdzdalības veicināšana", aicinot visas valstis, tostarp tās, kuras atgūstas no konflikta vai kurās notiek politiskas pārmaiņas, novērst visus diskriminējošos šķēršļus, ar ko sastopas sievietes, jo īpaši marginalizētas sievietes, kā arī mudina visas valstis uzņemties aktīvus pasākumus, lai pievērstos tiem faktoriem, kas kavē sievietēm iesaistīties politikā.

Paziņojumā arī aicināts ratificēt un pilnībā īstenot Konvenciju par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu. Kopīgā pasākuma rīkošana sniedza ES iespēju pastiprināt sadarbību ar *UN Women*.

Turklāt saistībā ar ES centieniem attiecībā uz Arābu pavasari, ES pauž stingru atbalstu sieviešu līdzdalībai politikā Ziemeļāfrikā un Tuvajos Austrumos. ES ir apņēmusies pārliecināties, ka visos pasākumos, ko tā īsteno reģionā, dzimumu līdztiesības aspekti ir patiešām integrēti.

PIEMĒRS:

Ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*) sniedz ieguldījumu sieviešu un meiteņu emancipācijā un aizsardzībā, aktīvi palīdzot sieviešu cilvēktiesību aktīvistiem un dzimumu līdztiesības aizstāvjiem un viņu tīkliem, lai tie varētu efektīvi iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesos, skaļi paust savas tiesības, lai tās tiktu ievērotas visās jomās, veicināt spējas nepakļauties jebkāda veida diskriminācijai, kā arī nodrošināt aizsardzību pret jebkāda veida uz dzimumu balstītu vardarbību, atlīdzinājumu par šādu vardarbību un tajā vainojamo saukšanu pie atbildības.

ES kopā ar ANO atbalsta vadošās nevalstiskās organizācijas Tunisijā, kas pievēršas jautājumiem par sieviešu tiesībām un pastiprina to spējas ietekmēt pārejas procesu (ES ieguldījums EUR 300 000).

Ēģiptē ES piešķir EUR 1,7 miljonus, lai palīdzētu radīt un sekmēt saikni starp pilsonisko sabiedrību un pilsoņu interešu grupām, kas izveidojās protestu laikā, kā arī strādāt ar iesaistītajiem Ēģiptes dalībniekiem, lai palīdzētu tiem sniegt sabiedrībai informāciju par politisko reformu analīzi. No šā projekta labumu jo īpaši gūst sievietes.

3.7. Sievietes, miers un drošība

Ciešā saistībā ar sieviešu politisko līdzdalību ES 2011. gadā turpināja būt apņēmības pilna attiecībā uz sievietēm, mieru un drošību.

No 2008. gada ES ir īstenojusi īpašu politiku saistībā ar Drošības padomes rezolūcijām Nr. 1325 un Nr. 1820. 2010. gadā ES ārlietu ministri pieņēma 17 progresu rādītājus, lai novērtētu, kā tiek īstenotas saistības, un nodrošinātu pārredzamību. Pirmais ziņojums, kas balstīts uz šiem rādītājiem, tika pabeigts 2011. gada maijā, un rezultāti ir iepriecinoši. Balstoties uz saņemtajām atbildēm, ES attiecībā uz sieviešu, miera un drošības jautājumiem kopumā aktīvi darbojas vairāk nekā 70 valstīs. ES iestādes un ES dalībvalstis ziņoja par kopumā aptuveni EUR 200 miljonu atbalstu, kas sieviešu, miera un drošības pasākumiem piešķirts 2009. gadā un 2010. gada sākumā. Kā pasākumu piemērus var minēt valstu rīcības plānu izstrādi un īstenošanu, finansējuma sniegšanu nevalstiskajām organizācijām, palīdzību un politikas atbalstu valdības aģentūrām, kā arī apmācības veikšanu.

Īpaša nozīme ir atbalstam pilsoniskajai sabiedrībai. Piemēram, ES atbalstīja Somālijas sieviešu grupas un iedrošināja izveidot *Somali Women's Agenda (SWA)* – Somālijas atbalsta kustību dzimumu līdztiesībai un sieviešu emancipācijai, radot telpu sieviešu līdzdalībai izšķirošajos likumdošanas un politikas procesos.

Lai pastiprinātu savu darbību dzimumu līdztiesības jomā, Eiropas Komisija 2010. gadā pieņēma Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģiju 2010.–2015. gadam. Turklāt 2011. gada martā Eiropas Savienības Padome pieņēma Eiropas Dzimumu līdztiesības paktu (2011.–2020. gads), atkārtoti apstiprinot ES apņemšanos šajā jomā.

Lai dotu papildus stimulu saistību īstenošanai dzimumu līdztiesības jomā, 2010. gadā ES pieņēma pirmo jebkad izstrādāto rīcības plānu par dzimumu līdztiesību un attīstību (*Gender Action plan – GAP*) 2010.–2015. gadam, kas ir saistošs Komisijai un visām 27 ES dalībvalstīm.

Pirmais *GAP* īstenošanas progressa ziņojums tika iesniegts Padomei 2011. gada novembrī. Tajā skaidri tika uzrādīts progress un ievērojams skaits labas prakses piemēru, iekļaujot dzimumu līdztiesības jautājumus attīstības jomā, piemēram:

- palielināts dzimumu līdztiesības koordinējošo mehānismu skaits (tostarp līdzekļu devēji, ANO un valdības) partnervalstīs, kurās aktīvi piedalās ES;
- ES iesaiste daudznazaru politikas dialogā, sniedzot atbalstu partnervalstu valdībām īstenot saistības dzimumu līdztiesības jomā;
- ES sniegtais atbalsts *UN Women* dibināšanai, un panākumi, virzoties uz stratēģisku ES un *UN Women* partnerības izveidi.

2011. gada oktobrī *EuropeAid* sadarbībā ar *UN Women* uzsāka jaunu programmu, kuras mērķis ir palielināt valstu spējas mobilizēt resursus dzimumu līdztiesībai 15 partnervalstīs, – *UN Women/ITC-ILO* programma "Nodrošināt pārskatatbildību dzimumu līdztiesības finansēšanā". Programma attiecas uz Etiopiju, Haiti, Hondurasu, Jordāniju, Kirgizstānu, Nikaragvu, okupēto Palestīnas teritoriju, Senegālu, Ukrainu un Bolīviju, kā arī no 2012. gada aprīļa uz Ruandu, Nepālu, Peru, Tanzāniju un Kamerūnu. Komisijas ieguldījums ir EUR 6,5 miljoni.

Iniciatīvas mērķis ir palielināt palīdzības un vietējo resursu apjomu un efektīvu izmantošanu, lai īstenotu valstu saistības dzimumu līdztiesības un sieviešu emancipācijas jomā.

To īsteno, 1) pilnveidojot valdību, pilsoniskās sabiedrības un līdzekļu devēju spējas identificēt finansējuma un īstenošanas trūkumus dzimumu līdztiesības jomā un vēršot resursu sadalījumu uz esošajām saistībām, un 2) sniedzot atbalstu valsts un pasaules mērogā, kā arī veicot dialogu ar daudzām ieinteresētajām pusēm.

Programma "Ieguldījums cilvēkos".

Saistībā ar tematisko programmu "Ieguldījums cilvēkos" 2011. gada novembrī *EuropeAid* uzsāka EUR 30 miljonus vērtu vispārēju aicinājumu iesniegt priekšlikumus par tēmu "Pastiprināt sieviešu tiesību un sieviešu sociālās un ekonomiskās emancipācijas aizsardzību un veicināšanu", kura mērķis būtu palielināt sieviešu vienlīdzīgu piekļuvi ekonomikas resursiem un attiecīgajiem pakalpojumiem, sieviešu līdzdalību ekonomikas izaugsmē, kā arī izplatīt ar to saistīto labo praksi. Atbilstīgie pretendenti ir pilsoniskās sabiedrības organizācijas, profesionālās biedrības, arodbiedrības, vietējās iestādes un citi nozīmīgi dalībnieki četros reģionos.

2011. gadā galvenais panākums attiecībā uz ES apņemšanos saistībā ar sieviešu stāvokli miera un drošības jomā, bija tas, ka tika publicēts pirmais "Ziņojums par ES rādītājiem attiecībā uz visaptverošo pieeju ANO Drošības padomes Rezolūcijas Nr. 1325 un Nr. 1820 par sievietēm, mieru un drošību īstenošanai Eiropas Savienībā", ko Padome pieņēma 2011. gada 13. maijā. Tajā norādīts, ka ES ir uzņēmusies konkrētus pasākumus, lai pastiprinātu aizsardzības mehānismus neaizsargātākajām grupām, piemēram, sievietēm un bērniem. Tos izmantojot, būs iespējams pārraudzīt īstenošanu visās ES dalībvalstīs un iestādēs, kā arī KDAP misijās, un tādējādi uzlabot ES pārskatatbildību par tās saistībām šajā jomā.

Nākamais ziņojums ir paredzēts 2013. gadā.

2008. gada 8. decembrī ES Padome pieņēma "Visaptverošo pieeju ANO Drošības padomes Rezolūciju Nr. 1325 un Nr. 1820 par sievietēm, mieru un drošību īstenošanai ES" (plašā pieeja), kā arī pārskatīja darbības dokumentu par minēto rezolūciju īstenošanu tieši kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) jomā. Visaptverošajā pieejā iekļauta apņemšanās, par pamatu ņemot 2008. gadā izstrādātos "Pekinas + 15" ("*Beijing + 15*") rādītājus, izstrādāt parametrus panākumiem saistībā ar sieviešu aizsardzību un emancipāciju konfliktu situācijās un pēckonflikta situācijās.

2010. gada 26. jūlijā Padome pieņēma 17 rādītāju kopumu šīs apņemšanās izpildei ¹. Pamatojoties uz šo, Padomes sekretariāts un Eiropas Komisija izstrādāja anketas par laikposmu no 2008. gada decembra līdz 2010. gada oktobrim, kuras tika nosūtītas visām ES dalībvalstīm, 36 ES delegācijām trešās valstīs, ES īpašajiem pārstāvjiem un kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) misijām un operācijām.

Saņemtās atbildes norāda, ka ES (iestādes un dalībvalstis) atbalsta ar sieviešu, miera un drošības jautājumiem saistītas programmas kopumā 70 valstīs. To veic, izmantojot plašu klāstu ES līdzekļu un finansējuma instrumentu, kā visbiežāko minot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*). Mazliet vairāk nekā piektdaļa ES delegāciju un aptuveni puse no ES dalībvalstīm arī minēja, ka, lai apspriestu jautājumus saistībā ar sievietēm, mieru un drošību, tiek izmantots arī politiskais dialogs.

Saņemtajos ziņojumos minēts liels skaits labas prakses piemēru un novatoriskas pieejas, piemēram:

- vietējā koordinācija Nepālā, ko veic "ANO Drošības padomes Rezolūciju Nr. 1325 un Nr. 1820 miera atbalsta darba grupa" ("*UNSCR 1325 and 1820 Peace Support Working Group*");
- dzimumu līdztiesības jautājumu iekļaušana Pakistānas pēckrīzes vajadzību novērtējumā;

¹ Rādītāji attiecībā uz Plašo pieeju tam, kā ES īsteno ANO Drošības padomes Rezolūcijas Nr. 1325 un 1820 par sievietēm, mieru un drošību (Padomes dokuments 11948/10).

- savstarpējas mācīšanās iniciatīva par ANO Drošības padomes Rezolūciju Nr. 1325 starp Īriju, Austrumtimoru, Libēriju un Sjerraleoni, kā arī tiešs atbalsts partnervalstīm, lai izveidotu valsts rīcības plānu saistībā ar ANO Drošības padomes Rezolūciju Nr. 1325;
- Zviedrijas izvēle noteikt ANO Drošības padomes Rezolūciju Nr. 1325 kā prioritāro jomu attīstības sadarbības stratēģijās ar valstīm konflikta un pēckonflikta situācijās;
- atbalsts, ko, piemēram, sniedz Vācija ANO apmācību un darbā pieņemšanas pasākumiem, kuru mērķis ir palielināt misijas dalībnieku izpratni par dzimumu līdztiesības jautājumiem un sieviešu līdzdalību miera uzturēšanas misijās;
- publiski pieejamā "Misijas paziņojuma par dzimumu līdztiesību" (*Gender Mission Statement*) pieņemšana, kurā uzsvērtā misijas apņemšanās attiecībā uz dzimumu līdztiesības un vienlīdzības jautājumiem un kuru apstiprinājusi augstāka līmeņa pārvaldība (*EUPOL COPPS*).

Ar ziņojumu ļāva noteikt arī turpmākos uzdevumus, piemēram, attiecībā uz:

- koordināciju vietējā līmenī – ziņojumos tikai 16 ES delegācijas min, ka pastāv vietējās koordinācijas mehānismi, lai diskutētu par jautājumiem saistībā ar sievietēm, mieru un drošību;
- sieviešu līdzdalību miera sarunās – lai gan ES iestādes vai dalībvalstis ziņoja par sniegto atbalstu miera sarunās vairākās valstīs, tās lielākoties nevarēja sniegt informāciju par sieviešu līdzdalību;
- dzimumu līdztiesības formulējumu Padomes vienotajās rīcībās, ar ko izveido KDAP misijas – šobrīd tikai divās vienotajās rīcībās ir dota atsauce uz dzimumu līdztiesību;
- ES delegāciju personāla apmācību par dzimumu līdztiesības jautājumiem – atbildēs norādīts, ka apmācību par dzimumu līdztiesību saņem galvenokārt sievietes, precizējot, ka dzimumu līdztiesība joprojām tiek uzskatīta par "sieviešu jautājumu".

ES atbalsts sieviešu, miera un drošības jomā Somālijā

Šobrīd ANO Drošības padomes Rezolūcija Nr. 1325 Somālijā joprojām nav izpildīta. Precīzu mērķu trūkums attiecībā uz sievietes statusa pārveidošanu politiskā līmenī norāda, ka joprojām ir jāpaveic ļoti daudz, lai uzlabotu Somālijas sieviešu politiskās tiesības un vēlmes. Par sākumpunktu uzskatāma 30 % kvota, ko piešķir sievietēm Konstitucionālajā asamblejā, kurā kopumā būs 825 dalībnieki. Uzdevums būs nākamajā politiskajā laikmetā saglabāt šo kvotu un iekļaut ANO Drošības padomes Rezolūcijas Nr. 1325 īstenošanu kā vienu no Somālijas valdības prioritātēm, ko atbalsta starptautiskā kopiena.

Lai atbalstītu Somālijas darbu šīs rezolūcijas īstenošanā, ES sniedza atbalstu, trijos reģionos veicot atbildīgo Somālijas ministriju saistīto vajadzību novērtējumu attiecībā uz ANO Drošības padomes Rezolūcijām Nr. 1325, Nr. 1820, Nr. 1888 un Nr. 1889, kā arī nosakot pārbaudījumus, iespējas un sākumpunktus.

Pilns ANO Drošības padomes rezolūciju kopums ir pārtulkots somāļu valodā un plaši izplatīts, un atbildīgajām ministrijām un sieviešu grupām tika sniegta informācija un atbalsta semināri. Turklāt 2011. gada novembrī par kopējo summu EUR 3 175 000 tika izsludināts aicinājums iesniegt priekšlikumus "dzimumu" jomā, kas ir atvērts starptautiskajām organizācijām un starptautiskajām NVO un vērsts uz minēto ANO Drošības padomes rezolūciju īstenošanu.

Gada laikā notika arī vairākas ES neoficiālas sieviešu, miera un drošības jautājumu darba grupas sanāksmes – 2011. gada maijā, oktobrī un decembrī. Tajās pievērsās iepriekšminēto ziņojumu sagatavošanai, kā arī tam, lai pārskatītu 2008. gada rīcības dokumentu par ANO DP Rezolūciju Nr. 1325 un Nr. 1820 īstenošanu saistībā ar EDAP (pašreizējo KDAP), un sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību un ES centienu koordinēšanai minētajā jomā.

Ilgadējā KDAP cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības jautājumu konsultantu un kontaktpunktu sanāksme notika 2011. gada 20. jūnijā, pulcinot KDAP misiju un operāciju ekspertus, kas strādā ar dzimumu līdztiesības jautājumiem. Šajā sanāksmē starp darbiniekiem, kas piedalās misijās un operācijās, kā arī tiem, kas Briselē strādā ar sieviešu, miera un drošības jautājumiem, varēja notikt paraugprakses apmaiņa. Dzimumu līdztiesības jautājumu konsultanti sniedza ieteikumus, lai uzlabotu dzimumu līdztiesības integrēšanas struktūras KDAP misijās un operācijās, apmācību par dzimumu līdztiesību, kā arī uzraudzību un turpmākus pasākumus attiecībā uz ziņošanu par aspektiem un rādītājiem, kas saistīti ar attiecīgajām ANO DP Rezolūcijām, regulārajos misiju/operāciju ziņojumos.

Apmācības jomā – papildus 2010. gadā apstiprinātajiem KDAP minimālajiem standarta mācību elementiem par dzimumu līdztiesību – panākumi tika sasniegti, izstrādājot apmācību modeli dzimumu līdztiesības jomā KDAP misijās un operācijās iesaistītajiem darbiniekiem.

ES turpināja cieši iesaistīties to starptautisko organizāciju pasākumos, kas strādā ar sieviešu, miera un drošības jautājumiem. Saistībā ar šo ES piedalījās ANO Drošības padomes debatēs par sievietēm, mieru un drošību (ANO DP Rezolūcija Nr. 1325) – "Sieviešu līdzdalība un nozīme konfliktu novēršanā un starpniecībā", kas notika 2011. gada 28. oktobrī.

3.8 Starptautisko humanitāro tiesību ievērošanas veicināšana

Lai veicinātu starptautiskās humanitārās tiesības pasaulē, ES uzņēmās vairākas iniciatīvas saskaņā ar 2005. gada Padomes pamatnostādņēm par starptautisko humanitāro tiesību ievērošanas veicināšanu.

31. starptautiskajā Sarkanā Krusta un Sarkanā Pusmēness konferencē, kas notika novembrī Ženēvā, ES nāca klajā ar paziņojumu, kurā atkārtoti uzsvēra starptautisko humanitāro tiesību pastāvīgo nozīmīgumu, kā arī visu bruņotos konfliktos iesaistīto pušu pienākumu tās ievērot. Paziņojumā uzsvērts, ka laikposmā no 2007. līdz 2011. gadam ES pielietoja visus līdzekļus, kas bija tās rīcībā, lai veicinātu starptautisko humanitāro tiesību ievērošanu, piemēram, politiskos dialogus ar trešām valstīm, publiskos paziņojumus un sadarbību ar starptautiskām struktūrām. ES uzsvēra prioritāti, ko tā piešķir cīņai pret nesodāmību par kara noziegumiem, un mudināja trešās valstis ieviest tiesību aktus par sankcijām, lai sodītu starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus. ES uzsvēra, ka lielākais mūsdienu pārbaudījums ir panākt labāku visu konfliktā iesaistīto pušu, tostarp nevalstisko dalībnieku pakļaušanos esošajiem starptautisko humanitāro tiesību noteikumiem. Šajā sakarībā ES uzsvēra savu apņemšanos nodrošināt saukšanu pie atbildības, dokumentējot starptautisko humanitāro tiesību ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus un sniedzot atbalstu mehānismiem, kas paredzēti saukšanai pie atbildības.

Konferencē ES un tās dalībvalstis uzņēmās septiņas saistības: pastiprināt centienus, lai cīnītos pret piespiedu pazušām; turpināt atbalstīt Starptautisko Krimināltiesu; turpināt strādāt, lai nodrošinātu dalību svarīgākajos starptautisko humanitāro tiesību instrumentos; atbalstīt starptautisko humanitāro tiesību veicināšanu un izplatīšanu; veicināt pamata procesuālo garantiju ievērošanu attiecībā uz visām bruņotos konfliktos aizturētajām personām; un atbalstīt starptautiskos instrumentus, kuru mērķis ir novērst humanitāros apdraudējumus, tādus kā sprādzienbīstamās kara paliekas, kasešu munīcijas, pašdarināti spridzekļi un kājnieku mīnas.

Dalībvalstis kopā ar valstu Sarkanā Krusta organizācijām apņēmās arī iesaistīties informācijas apmaiņā par sarunām saistībā ar spēcīgu un noturīgu ieroču tirdzniecības līgumu. Šīs apņemšanās pilnībā ir izklāstītas šā ziņojuma pielikumā.

ES arī uzsvēra tās saistības attiecībā uz starptautiskajām humanitārajām tiesībām Apvienoto Nāciju Organizācijā. ANO Drošības padomes 10. maija debatēs par civiliedzīvotāju aizsardzību bruņotos konfliktos ES nāca klajā ar paziņojumu, kurā tiek pausta nožēla par to, ka civiliedzīvotāji joprojām ir nesamērīgu un mērķtiecīgi vērstu uzbrukumu un neprognozētas ieroču izmantošanas upuri. ES aicināja visas konfliktos iesaistītās puses pilnībā ievērot starptautiskās juridiskās saistības, lai aizsargātu civiliedzīvotājus, un uzsvēra, ka iedzīvotājiem, kam tas nepieciešams, ir jāgarantē droša un netraucēta piekļuve humanās palīdzības operācijām. Paziņojumā ir atzīmēts, ka nedrīkst palikt nesodīti vismagāko starptautisko noziegumu veicēji, jo īpaši kara noziegumu, noziegumu pret cilvēci un genocīdu veicēji; ES atbalstīja, ka tiek ieviesti mehānismi saukšanai pie atbildības starptautiskā un valstu līmenī.

ES vairākkārt nosodījusi starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus konflikta laikā Lībijā. 23. februārī Augstā pārstāve nāca klajā ar paziņojumu, kurā nosodīja spēka pielietošanu pret civiliedzīvotājiem, kā rezultātā bojā gāja simtiem Lībijas pilsoņu; ES aicināja Lībijas valdību ievērot starptautiskās humanitārās tiesības un uzsvēra, ka tie, kas ir atbildīgi par brutālo agresiju un vardarbību pret civiliedzīvotājiem, tiks saukti pie atbildības. Padomes 12. aprīļa secinājumos tika pausts aicinājums pilnībā ievērot starptautiskās humanitārās tiesības, it īpaši attiecībā uz civiliedzīvotāju aizsardzību. 2011. gada 29. aprīlī Augstā pārstāve pauda jo īpaši nopietnas bažas par to, ka pret civiliedzīvotājiem tiek izmantota kasešu munīcija, un aicināja režīma bruņotos spēkus atturēties no spēka izmantošanas pret civiliedzīvotājiem. 18. jūlija Padomes secinājumos tika pausts nosodījums par režīma veiktajiem smagajiem pārkāpumiem cilvēktiesību un starptautisko humanitāro tiesību jomā, kā arī tika atkārtots, cik svarīga ir saukšana pie atbildības, tiesiskums un nepieciešamība apkarot nesodāmību. 14. septembrī Augstā pārstāve nāca klajā ar paziņojumu, kurā paustas bažas attiecībā uz to Melnās Āfrikas iedzīvotāju un melnādaino Lībijas iedzīvotāju stāvokli, kuri nav kaujinieki.

Augstā pārstāve atzīmēja, ka šīs grupas ir jo īpaši neaizsargātas un tām jānodrošina atbilstoša aizsardzība; pret visiem aizturētajiem kaujiniekiem jāattiecas saskaņā ar starptautiskajām tiesībām. Padomes 10. oktobra secinājumos uzsvērts, ka Lībijas varas iestādēm pilnībā jāievēro starptautiskās saistības un tiesiskums, jo īpaši cilvēktiesības un starptautiskās humanitārās tiesības. Padome pauda gandarījumu par paziņojumiem, ko sniedzis Pārejas perioda nacionālās padomes priekšsēdētājs attiecībā uz to, ka ir jāatturas no represijām un jāaizsargā neaizsargātākās grupas un bijušie kaujinieki. Padome 14. novembrī pieņēma secinājumus, kuros paustas bažas saistībā ar ziņojumiem par cilvēktiesību un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem, tostarp atriebības uzbrukumiem un tūlītēju nāvessodu izpildi, un pausta atzinība Lībijas varas iestādēm par apņemšanos izbeigt šādus nodarījumus, veikt rūpīgu izmeklēšanu un garantēt saukšanu pie atbildības.

ES atbalstīja neatkarīgās starptautiskās izmeklēšanas komisijas izveidi Sīrijā, ko veica ANO Cilvēktiesību padome. 28. novembrī Augstā pārstāve pauda gandarījumu par komisijas ziņojuma publicēšanu un atzīmēja, ka papildus sistemātisku cilvēktiesību pārkāpumu atklāšanai ziņojumā secināts, ka Sīrijas militārie spēki ir veikuši noziegumus pret cilvēci. Augstā pārstāve nosodīja šos noziegumus un aicināja sasaukt īpašu ANO Drošības padomes sesiju, kas notika 2. decembrī. Sīrijā notiekošās vardarbības laikā ES atkārtoti aicināja nodrošināt piekļuvi humānajai palīdzībai un 21. septembrī nāca klajā ar paziņojumu, kurā pausta nožēla par Sarkanā Pusmēness brīvprātīgā darbinieka *Hakam Draak al-Siba'i* nāvi pēc uzbrukuma viņa ātrās palīdzības mašīnai. ES aicināja visas puses cienīt humānās palīdzības sniedzējus un ievērot starptautiskās tiesības attiecībā uz spēka izmantošanu, kā arī saukt pie atbildības uzbrukuma veicējus.

9. decembra paziņojumā par *Ashraf* noņemti Irākā Augstā pārstāve uzsvēra, ka godprātīgam *Ashraf* noņemšanas problēmas risinājumam ir pilnībā jāatbilst starptautiskajām humanitārajām tiesībām.

2011. gadā ES vairākkārt puda bažas par starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem Sudānā. Maijā Augstā pārstāve nosodīja spēka pielietošanu pret civiliedzīvotājiem Abdejā un aicināja visas puses veikt nepieciešamos pasākumus civiliedzīvotāju aizsardzībai. Jūnija secinājumos Padome nosodīja vardarbību un civiliedzīvotāju pārvietošanu Dienvidkordofānā un puda nožēlu par Sudānas bruņoto spēku īstenotajām militārajām darbībām Abdejā. Padome atkārtoti atgādināja visām pusēm to saistības attiecībā uz starptautisko humanitāro tiesību ievērošanu un nepieciešamību saukt pie atbildības.

10. maijā Augstā pārstāve nāca klajā ar paziņojumu, kurā pauž gandarījumu par ziņojumu, ko sniedza ANO ģenerālsekretāra ekspertu grupa par Šrilanku. Augstā pārstāve atzīmēja, ka ekspertu grupa ir nonākusi pie secinājuma – pastāv ticamas ziņas, ka konflikta laikā visas iesaistītās puses ir veikušas nopietnus starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus. ES mudināja Šrilankas valdību saistībā ar ziņojumu sadarboties ar ģenerālsekretāru. 16. decembra paziņojumā Augstā pārstāve ņēma vērā Šrilankas gūto pieredzi un samierināšanas komisijas ziņojumu un atzīmēja, ka nepieciešams rūpīgi izvērtēt ziņojumā ierosinātos pasākumus, tostarp jautājumu par saukšanu pie atbildības.

Viena no divām tēmām ikgadējā ES NVO forumā, kas notika 8. un 9. decembrī, bija "Starptautisko cilvēktiesību aktu pamatnostādņu īstenošanas veicināšana". Forumā tika iekļauti semināri par tādām tēmām kā: nesodāmība; karadarbības līdzekļi, civiliedzīvotāju aizsardzība, aizturēto aizsardzība un piekļuve humānajai palīdzībai. Pilns foruma ziņojums ir pieejams tīmekļa vietnē:

<http://www.eidhr.eu>.

ES humānās palīdzības programmas ietvaros 2011. gadā pastiprināja atbalstu starptautisko humanitāro tiesību ievērošanai. Vairākos gadījumos komisāre *Kristalina Georgieva* nosodīja starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus un aicināja kaujiniekus pakļauties likumam, un aizsargāt tos, kas nepiedalās karadarbībā, it īpaši nodrošinot neitrālajām humānās palīdzības organizācijām drošu un neapdraudētu piekļuvi. Vizītes laikā okupētajā Palestīnas teritorijā 2011. gada 15. maijā komisāre *Georgieva* atzīmēja, ka piespiedu pārvietošana līdztekus ievērojamiem okupācijas varas uzspiesti piekļuves un pārvietošanās ierobežojumiem liedz lielākajai daļai cilvēku iespēju uz ekonomisko un sociālo attīstību. Komisāre uzsvēra, ka Izraēlas tautas likumīgās tiesības dzīvot mierā un drošībā neatbrīvo Izraēlu no tās saistībām kā okupācijas varai ievērot starptautiskās humanitārās tiesības. 2011. gada novembrī komisāre *Georgieva* uzsvēra, – lai paplašinātu humānās palīdzības normu un noteikumu īstenošanu, tostarp starptautisko humanitāro tiesību ievērošanu, nepieciešams pastiprināt dialogu ar dažām jaunattīstības valstīm, kuras humāno palīdzību uztver kā draudu suverenitātei.

Eiropas Komisija (*DG ECHO*) 2011. gadā sniedza finansējumu 108 humānās palīdzības sniedzēju un starptautisko humanitāro tiesību politikas veidotāju apmācībai, kā arī rokasgrāmatas izstrādei. Komisija arī sniedza finansiālu atbalstu projektam, ko īsteno Norvēģijas Bēgļu padome ar mērķi noteikt, kā praksē tiek piemēroti humanitārie principi, lai pastiprinātu to īstenošanu, kā arī projektam, ko īsteno Šveices fonds rīcībai mīnu jomā (*Swiss Foundation for Mine Action*) un Ženēvas aicinājums (*Geneva Call*), lai bruņotajiem nevalstiskajiem dalībniekiem sniegtu apmācību starptautisko humanitāro tiesību un ar to saistītu humanitāro normu jomā. *DG ECHO* arī sāka izvērtēt humānās palīdzības piekļuves stratēģijas ES finansētajās humanitārajās intervencēs, lai uzlabotu atbalstu starptautisko humanitāro tiesību un humānās palīdzības telpas ievērošanai.

ES bija nobažījusies, ka ES humānās palīdzības piegādi varētu apgrūtināt pretterorisma tiesību akti ar eksteritoriālu pārklājumu, kuros iekļauti noteikumi, ar ko nosoda materiāla atbalsta sniegšanu sarakstā iekļautām organizācijām, neatkarīgi no šādu pasākumu humanitārā rakstura vai no tā, ka to mērķis nebūt nav atbalstīt terora aktus. Ņemot vērā ASV Augstākās tiesas spriedumu lietā *Holder* pret *Humanitarian Law Project*, kurā tika apstiprināts, ka ASV likums, ar ko aizliedz sniegt apmācību starptautisko humanitāro tiesību jomā dažām sarakstā iekļautām vienībām, ir konstitucionāls, Komisija šo jautājumu ir risinājusi ASV varas iestādēs dažādos līmeņos.

Citi te matiski jautājumi

3.9. Starptautiskā Krimināltiesa un cīņa pret nesodāmību

ES tradicionāli atbalsta cīņu pret nesodāmību par vissmagākajiem noziegumiem, kas rada bažas visai starptautiskajai kopienai. Nedrīkstētu nekur sniegt drošu patvērumu tiem, kuri ir veikuši genocīdu, noziegumus pret cilvēci un kara noziegumus. Šajā nolūkā ES un tās dalībvalstis ir turpinājušas sniegt spēcīgu politisku un diplomātisku, kā arī loģistikas un finansiālu atbalstu, lai varētu efektīvi darboties Starptautiskā Krimināltiesa (ICC) un citi kara noziegumu tribunāli, piemēram, *ad hoc* starptautiskais tribunāls bijušajai Dienvidslāvijai, *ad hoc* starptautiskais tribunāls Ruandai, Sjerraleones Speciālā tiesa, Kambodžas tiesu ārkārtas palātas un īpašais tribunāls Libānai. Līdz ar Lisabonas līguma stāšanos spēkā darbība šajā jomā ir varējusi kļūt konsekventāka. Vērtīgas sabiedrotās šajā darbā kā allaž ir NVO.

Kā tika apsolīts Kampalas pārskatīšanas konferencē (2010. gada 31. maijs – 11. jūnijs), ES atjaunināja Kopējo nostāju 2003/444/KĀDP, 2011. gada 21. martā pieņemot Padomes Lēmumu 2011/168/KĀDP, ar ko atcēla un aizstāja minēto Kopējo nostāju. Jaunā Padomes lēmuma mērķis ir sekmēt vispārēju atbalstu Romas Statūtiem, veicinot iespējami plašāku līdzdalību tajos, saglabāt Romas Statūtu nedalāmību, atbalstīt Krimināltiesas neatkarību un tās efektīvu un produktīvu darbību, atbalstīt sadarbību ar Krimināltiesu un atbalstīt papildināmības principa īstenošanu.

Saskaņā ar Padomes lēmumu 2011. gada 12. jūlijā tika pieņemts pārskatīts rīcības plāns. Tajā ir piecas nodaļas:

- a) Savienības darbību koordinācija, lai īstenotu lēmuma mērķus;
- b) Romas Statūtu vispārēja piemērojamība un integritāte;
- c) Krimināltiesas neatkarība un tās efektīva un produktīva darbība;
- d) sadarbība ar Krimināltiesu, un
- e) papildināmības principa īstenošana.

Visā pārskata laikposmā Starptautiskā Krimināltiesa bija darba kārtībā nozīmīgākajos samitos un politiskos dialogos ar trešām valstīm. ES savās deklarācijās aicināja pārtraukt to personu nesodāmību, kas vainojamas šausminošākajos noziegumos visā pasaulē, un mudināja visas valstis nodot personas, par kurām ir izdoti apcietināšanas orderi, lai viņas varētu saukt pie atbildības. Īpašu uzmanību pievērta tam, ka dažas statūtu dalībvalstis neievēro sadarbības pienākumus, jo īpaši attiecībā uz personu, par kurām izsniegts apcietināšanas orderis, arestu un nodošanu.

Efektīvas starptautiskas tiesībaizsardzības sistēmas pamatā ir pēc iespējas plaša līgumslēdzēju valstu pievienošanās Romas Statūtiem. Grenāda, Tunisija, kā arī Filipīnas, Maldīvija, Kaboverde un Vanuatu ir pievienojušās Romas Statūtu dalībvalstīm no dažādiem kontinentiem, kuru skaits tagad sasniedz 120. Īstenojot ciešo sadarbību ar Starptautisko Krimināltiesu, ES joprojām par savu pienākumu uzskatīja universāluma sekmēšanu un dara to, veicot diplomātiskus demaršus, personīgi iesaistoties Augstajai pārstāvei, iekļaujot attiecīgu klauzulu ES nolīgumos ar trešām valstīm, kā arī atbalstot Starptautisko Krimināltiesu un pilsonisko sabiedrību. ES ir turpinājusi koordinēt darbu ar tādām trešām valstīm kā Kanāda, Japāna, Austrālija, Brazīlija un Dienvidāfrika. Šī partnerība ir ļāvusi ES strādāt produktīvāk un rast sinerģiju efektīvam Starptautiskās Krimināltiesas atbalstam.

2011. gadā ES īstenoja pasākumus Romas Statūtu universāluma un īstenošanas atbalstam šādās valstīs un reģionālās organizācijās: Dienvidaustrumāzijas valstu asociācijā (*ASEAN*), Armēnijā, Bahamu salās, Kambodžā, Kamerūnā, Ķīnā, Kongo Demokrātiskajā Republikā (Brazavila), Ēģiptē, Salvadorā, Gvatemalā, Jamaikā, Kazahstānā, Kuveitā, Kirgizstānā, Mongolijā, Marokā, Nepālā, Katarā, Taizemē, Togo, Turcijā, Ukrainā un Vjetnamā.

Līdz šim vienīgais saistošais juridiskais instruments, kurā iekļauta ar Starptautisko Krimināltiesu saistīta klauzula, ir pārskatītais 2005. gada Kotonū nolīgums, ko piemēro 76 Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm un Eiropas Savienībai. Šobrīd ir panākta vienošanās par Starptautiskās Krimināltiesas klauzulu partnerības un sadarbības nolīgumos, tirdzniecības sadarbības un attīstības nolīgumos un asociācijas nolīgumos ar Indonēziju, Koreju, Dienvidāfriku, Irāku, Mongoliju, Filipīnām, Vjetnamu, Singapūru un Centrālameriku. Sarunas par Starptautiskās Krimināltiesas klauzulu šobrīd tiek risinātas attiecībā uz partnerības un sadarbības nolīgumiem un asociācijas nolīgumiem ar Austrāliju, Taizemi, Malaiziju, Ķīnu, Krieviju, Ukrainu, Moldovas Republiku, Armēniju, Azerbaidžānu un Gruziju.

Eiropas sakaru punktu tīkls attiecībā uz personām, kas atbildīgas par genocīdu, noziegumiem pret cilvēci un kara noziegumiem, saista valstu prokurorus, kuri specializējas šādos noziegumos. 2011. gadā notika šā tīkla desmitā un vienpadsmitā sanāksme –attiecīgi aprīlī un novembrī. Līdzās citiem tematiem sanāksmēs pievērsās valstu sadarbībai, starp valstīm un starptautiskiem tribunāliem, tam, kā dalībvalstis piemēro eksteritoriālo jurisdikciju un liecinieku aizsardzībai.

ES arī turpināja no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta sniegt palīdzību ar mērķi atjaunot un stiprināt tiesiskumu valstu līmenī un atbalstīja nozīmīgākās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuru darba mērķis ir Starptautiskās Krimināltiesas efektīva darbība. Ciešā sadarbībā ar ES ir strādājusi Vispasaules Koāliācija par Starptautisko Krimināltiesu, Parlamentārieši par globālu rīcību, Juristi bez robežām, kā arī Starptautiskās juristu komisijas Kenijas nodaļa un daudzi citi. No Eiropas Attīstības fonda un stabilitātes instrumenta ir finansēti projekti saistībā ar krimināltiesībām un tiesiskumu pārejas posmā Āfrikā, Āzijā un Okeānijā.

Starptautiskā Krimināltiesā: Kenijas piemērs

2007. gadā Kenijas strīdīgie vēlēšanu rezultāti izraisīja vardarbību un vairāk nekā tūkstoš cilvēku nāvi, simtiem cilvēku cieta no seksuālas vardarbības, un vairāki tūkstoši zaudēja mājvietu. Pēc Starptautiskās Krimināltiesas veiktās izmeklēšanas četrām no sešām prokuratūras nosauktajām personām, kuras tur aizdomās par galvenajiem atbildīgajiem vardarbības izraisīšanā, apstiprināja apsūdzību.

No ICC iztiesāšanas sākuma 2011. gada aprīlī ES ir neatlaidīgi paudusi uzskatu, ka tiesiskums, samierināšanās un saukšana pie atbildības ir pamatā ilgstošas stabilitātes nodrošināšanā Kenijā, un ka šajā sakarībā ICC tiesas prāvas ir ļoti nozīmīgas. Saistībā ar šo Augstā pārstāve ir publiski uzsvērusi, cik būtiska ir nosaukto personu turpmāka pilnīga sadarbība ar ICC, kā arī ar Kenijas valdību, lai ievērotu Starptautiskās Krimināltiesas Romas Statūtu dalībvalsts saistības

Pilsoniskā sabiedrība Kenijā ir bijusi nozīmīga, lai sauktu pie atbildības tos, kas iesaistīti pēcvēlēšanu vardarbībā. Ar *EIDHR* atbalstu Starptautisko juristu komisijas – NVO, kas vairāk nekā 50 gadus strādā Kenijā un citur Āfrikā ar mērķi veicināt cilvēktiesības, tiesiskumu un demokrātiju, Kenijas nodaļa (*ICJ Kenya*) piedalījās šajā procesā, piemērojot juridisko ekspertīzi un starptautisko paraugpraksi.

ICJ Kenya skaidri norāda, ka *ICC* process ir juridisks, nevis politisks. Tāpat plašāku zināšanu veicināšana par starptautisko krimināltiesvedību ir saistīta ar *ICJ Kenya* nopietno aicinājumu ievērot konsekvenci, īstenojot *ICC* lēmumus arī ārpus Kenijas situācijas. Uzskatāms piemērs –

Kenijas Augstākā tiesa pēc *ICJ Kenya* pieteikuma izsniedza pagaidu valsts apcietināšanas orderi attiecībā uz Sudānas prezidentu *Omar Al-Bashir* (kuram ir piemēroti divi *ICC* apcietināšanas orderi par genocīdu, noziegumiem pret cilvēci un kara noziegumiem, kas izdarīti Dārfūrā), ja viņš vēlreiz ceļotu uz Keniju.

3.10 Cilvēktiesības un terorisms

ES uzskata, ka terorisma apkarošanas kontekstā ļoti svarīgi ir garantēt cilvēktiesību un pamatbrīvību pilnīgu un efektīvu aizsardzību Eiropā un pasaulē. Efektīvi pretterorisma pasākumi un cilvēktiesību aizsardzība nav pretrunā viens otram, bet gan ir savstarpēji papildinoši un pastiprinoši mērķi. Eiropas Savienības stratēģiskā apņemšanās, kā noteikts tās Pretterorisma stratēģijā, šajā sakarā ir nepārprotama: "cīnīties ar terorismu pasaules mērogā, ievērojot cilvēktiesības, un padarīt Eiropu drošāku, nodrošinot pilsoņiem dzīvi brīvības, drošības un tiesiskuma telpā."

ES ar deklarācijām dažādos ANO forumos ir atkārtoti apstiprinājusi, cik svarīgi ir cīņā pret terorismu nodrošināt cilvēktiesību ievērošanu. ES paziņojumā 2011. gada 20. septembra ANO augsta līmeņa simpozijā par starptautisko sadarbību terorisma apkarošanā Augstā pārstāve uzsvēra, ka drošība vienmēr ir cieši saistīta ar demokrātiju un darbotiespējīgām iestādēm.

ES turpināja risināt detalizētu dialogu par starptautiskajām tiesībām un terorisma apkarošanu ar ASV Valsts departamenta juridisko padomnieku. ES atkārtoti uzsvēra aicinājumu slēgt Gvantanamo līča aizturēšanas centru, pamatojoties uz to, ka Gvantanamo aizturēto pagarināta turēšana apcietinājumā bez tiesas procesa ir aizliegta saskaņā ar starptautiskajām tiesībām. "Steidzamās" debatēs pirms Eiropas Parlamenta sanāksmes 2011. gada 9. jūnijā Augstā pārstāve atzīmēja, ka ES ir noraizējusies par to, ka katram Gvantanamo aizturētajam ir iespēja tikt notiesātam uz nāvi. Augstā pārstāve atzīmēja, ka ES uzmanīgi uzrauga tiesas procesu pret *Muhammed al-Nashiri* un piecām citām personām, kuras apsūdz par līdzdalību 2001. gada 11. septembra terora aktos, un regulāri turpinās ASV varas iestādēm paust bažas attiecībā uz nāvessodu un lietu izskatīšanas taisnīgumu.

ES sniedza finansiālu atbalstu ANO projektam, lai izstrādātu reģionālu rīcības plānu Vidusāzijā ar mērķi īstenot ANO Vispārējo terorisma apkarošanas stratēģiju, kurā liela nozīme piešķirta cilvēktiesību ievērošanai. ES arī sniedza tehnisku atbalstu vairākām valstīm visā pasaulē, lai uzlabotu policijas un kriminālās tiesvedības sistēmu spējas izmeklēt teroristu nodarījumus un saukt pie atbildības par tiem saskaņā ar tiesiskumu un cilvēktiesībām. Eiropas Komisijas un Augstās pārstāves 2011. gada maija kopīgajā paziņojumā "Jauna reakcija uz pārmaiņām kaimiņvalstīs" izcelta nozīme, kāda cīņā pret terorismu ir sadarbībai ar Eiropas kaimiņattiecību un partnerības valstīm, un uzsvērts, ka ES vēlas izvērst tiesiskuma misijas, lai atbalstītu partnervalstu centienus, veicot reformas tiesu iestāžu un drošības jomās.

ES piedalījās Vispārējā terorisma apkarošanas foruma atklāšanā 2011. gada septembrī. Uzsākot Vispārējo terorisma apkarošanas forumu, tika pieņemta "Kairas deklarācija par terorisma apkarošanu un tiesiskumu: efektīva terorisma apkarošanas prakse krimināltiesību nozarē".

3.11 Vārda brīvība, tostarp "jaunajos plašsaziņas līdzekļos"

Vārda brīvība, kā noteikts Eiropas Cilvēktiesību konvencijā, nozīmē, ka katram ir tiesības uz uzskatu brīvību, un brīvība saņemt un izplatīt informāciju vai idejas bez valsts iestāžu iejaukšanās un neatkarīgi no valstu robežām. ES ir apņēmusies cīnīties par vārda brīvības ievērošanu un garantēt, ka tiek ievērots plašsaziņas līdzekļu plurālisms.

Pasaules preses brīvības dienā 2011. gada 3. maijā Augstā pārstāve *Catherine Asthon* aicināja visas valstis aktīvi veicināt viedokļa un vārda brīvību, kā arī plašsaziņas līdzekļu plurālismu un neatkarību.

ES uzskata, ka žurnālistu vajāšana un cenzūra nav pieņemama, un ir dzirdami paudusi raizes par uzbrukumiem žurnālistiem, žurnālistu arestiem un darba ierobežojumiem. Piemēram, 2011. gada 4. maijā Augstā pārstāve publiski puda dziļu satraukumu par Polijas laikraksta *Gazeta Wyborcza* korespondenta *Andrzej Poczobut* aizturēšanu Baltkrievijā, un 2011. gada 27. decembrī Augstā pārstāve puda ES nopietnās bažas attiecībā uz spriedumu zviedru žurnālistu *Martin Schibbye* un *Johan Persson* lietā saskaņā ar Etiopijas pretterorisma deklarāciju.

No otras puses, risinot cilvēktiesību dialogus ar trešām valstīm, piemēram, Ķīnu vai Vjetnamu, ES divpusējās sarunās izvirzīja jautājumu par informācijas un plašsaziņas līdzekļu brīvību un pauda bažas par neatkarīgo emuārrakstītāju, žurnālistu un citu politisko viedokļu paudēju apspiešanu un vajāšanu.

2011. gadā ES joprojām pauda gatavību sadarboties ar citām līdzīgi domājošām valstīm, veicinot vārda brīvību un piekļuvi informācijai, tostarp izmantojot internetu, un izvērtējot iespējas, lai panāktu vienprātību par interneta politiku. To apstiprināja G8, pieņemot Dovilas deklarāciju par atjaunotām saistībām brīvībai un demokrātijai, un Dovilas deklarāciju par Arābu pavasari. Vairākas valstis un organizācijas šobrīd strādā pie būtiskām iniciatīvām, ar ko atbalsta vārda brīvību internetā.

ES pilnībā piekrīt viedoklim, ka internets ir nozīmīgs līdzeklis vārda brīvības veicināšanai. Kopīgā paziņojuma "Partnerība demokrātijai un kopīgai labklājībai ar Vidusjūras dienvidu reģionu" rezultātā Komisija uzņēmās izstrādāt instrumentus, ar ko ES atbilstošos gadījumos ļautu palīdzēt pilsoniskās sabiedrības organizācijām vai atsevišķiem pilsoņiem apiet patvaļīgus pārrāvumus, lai piekļūtu elektroniskās komunikācijas tehnoloģijām, tostarp internetam. ES nesen uzsāka "neatvienošanas stratēģiju" ("*No Disconnect Strategy*"), kuras mērķis ir atbalstīt ES apņemšanos nodrošināt, ka internets un citas informācijas un sakaru tehnoloģijas ir politiskās brīvības, demokrātiskās attīstības un ekonomiskās izaugsmes dzinējs. Mērķis ir sniegt nepārtrauktu atbalstu autoritārā režīma interneta lietotājiem, emuārrakstītājiem un kiberaktīvistiem.

ES vairākkārt, piemēram, Ārlietu padomes secinājumos par Ēģipti 2011. gada janvārī, ir paudusi stingru nostāju pret jebkuru interneta un citu jauno plašsaziņas līdzekļu piekļuves nepamatotu ierobežošanu; secinājumos tā arī aicina Ēģiptes iestādes nekavējoties atjaunot visu sakaru tīklu darbību un nodrošināt netraucētu piekļuvi visiem plašsaziņas līdzekļiem, tostarp internetam.

2011. gadā ES arī piemēroja ierobežojošus pasākumus, lai cīnītos par vārda brīvību. Attiecībā uz neseno VSP+ izmeklēšanu Šrilankā viens no iemesliem, kādēļ Komisija ierosināja, ka VSP+ būtu jāizbeidz, bija tas, ka valdība veica spēcīgus vārdiskus uzbrukumus žurnālistiem, nepieņemot efektīvus pasākumus, lai tos aizsargātu pret fizisku vardarbību. Turpmākajās sarunās par VSP+ ar Šrilankas valdību Komisija aicināja valdību atbrīvot ieslodzīto žurnālistu *J. S. Tissainayagam*, kā arī veikt pasākumus, lai nodrošinātu to, ka žurnālisti var veikt savus profesionālos pienākumus bez iebiedēšanas.

Lai pastiprinātu plašsaziņas līdzekļu brīvību, ES no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta sniedz arī finansiālu atbalstu daudzām starptautiskām un vietējām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuru darbs ir vērsts uz to, lai veicinātu plašsaziņas līdzekļu brīvību un cīnītos pret žurnālistu tiesību pārkāpumiem (2011. gadā notiek vismaz 30 projekti). ES atbalstīto projektu mērķis ir palielināt žurnālistu profesionālās spējas; nodrošināt steidzamas aizsardzības vajadzības; veicināt vārda brīvību gan tiesību aktos, gan praksē; mainīt valsts tiesību aktus par plašsaziņas līdzekļiem, lai tie atbilstu starptautiskajiem standartiem un uzraudzīt žurnālistu tiesību pārkāpumus.

3.12. Biedrošanās un pulcēšanās brīvība

Kā noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, ikvienai personai ir tiesības uz mierīgas pulcēšanās un biedrošanās brīvību visos līmeņos.

ES ir stingri iebildusi pret jebkādiem ierobežojumiem tiesībās brīvi mierīgi pulcēties. Tā, piemēram, 2011. gada janvārī Augstā pārstāve pauda lielas bažas par ziņojumiem, ka bruņotas personas vardarbīgi ir uzbrukušas miermīlīgiem demonstrantiem Ēģiptē, un mudināja Ēģiptes iestādes nekavējoties veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiesībaizsardzības iestādes aizsargā demonstrantus un viņu tiesības brīvi pulcēties.

Turklāt Augstā pārstāve 2011. gada 17. februāra paziņojumā publiski pauda nožēlu par vardarbību pret miermīlīgajiem demonstrantiem Bahreinā un aicināja Bahreinas iestādes pilnībā ievērot un aizsargāt tās pilsoņu pamattiesības, tostarp tiesības mierīgi pulcēties.

Biedrošanās brīvība ir brīvība saskaņā ar Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju un Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Spēcīgai pilsoniskajai sabiedrībai ir izšķiroša nozīme, lai atbalstītu cilvēktiesību ievērošanu, kā arī demokrātiskajā attīstībā. Pilsoniskā sabiedrība bija neatsverama, lai veiktu izmaiņas, kas izrietēja pēc Arābu pavasara. ES ir ļoti noraizējusies par 2011. gada notikumiem attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības stāvokli vairākās valstīs. NVO klātbūtne spēcina demokrātiju, jo īpaši sabiedrībās, kurās notiek pāreja uz demokrātiju. ES turpināja atbalstīt pilsoniskās sabiedrības tiesības un aicināja trešo valstu valdības aizsargāt pilsonisko sabiedrību un sadarboties ar to. Piemēram, 2011. gada 30. decembrī Augstā Pārstāve aicināja Ēģiptes iestādes atļaut pilsoniskās sabiedrības organizācijām turpināt darbu, lai atbalstītu Ēģiptes pāreju.

Citos gadījumos, ES vadot politikas un cilvēktiesību dialogus ar trešām valstīm, piemēram, ar Alžīriju, ES divpusējā līmenī izvirzīja jautājumu par biedrošanās brīvību un uzsvēra nepieciešamību pieņemt tiesību aktus saskaņā ar starptautiskajiem standartiem.

2011. gadā ES turpināja sadarbīties ar starptautiskajām organizācijām, veicinot miermīlīgas pulcēšanās un biedrošanās brīvību. ES uzsvēra, ka Cilvēktiesību padomei ir jāturpina vērst īpašu uzmanību uz biedrošanās un pulcēšanās brīvību un jāsniedz konkrēts atbalsts cilvēktiesību aktīvistiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kurām ir būtiska nozīme demokrātijas stiprināšanā.

ES pauda atzinību saistībā ar *Maina Kiai* kunga (Kenija) apstiprināšanu 2011. gada 1. maijā par ANO īpašo referentu jautājumā par miermīlīgas pulcēšanās un biedrošanās brīvību.

Lai veicinātu miermīlīgas pulcēšanās un biedrošanās brīvību, ES izmanto arī tautas diplomātiju, – piemēram, tā Krievijas reģionos rīkoja vairākus jauniešiem paredzētus seminārus un darbseminārus par starptautiskajiem un Krievijas juridiskajiem standartiem attiecībā uz pulcēšanās brīvību.

Lai pastiprinātu miermīlīgas pulcēšanās un biedrošanās brīvību, 2011. gadā ES no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta sniedza finansiālu atbalstu vairākām starptautiskām un vietējām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. ES atbalstīto projektu mērķi bija izstrādāt biedrošanās brīvības uzraudzības sistēmas, veicināt juridiskos standartus par tiesībām uz pulcēšanās brīvību, palielināt sabiedrības informētību par tiesībām uz biedrošanās brīvību un veidot sakarus, lai vēl efektīvāk veicinātu un aizsargātu minētās tiesības.

3.13. Domas, pārliecības un reliģijas vai ticības brīvība

Ņemot vērā to, ka 2011. gadā notika reliģiskas neiecietības un diskriminācijas uzliesmojumi, kuri izpaudās kā vardarbība un teroristu uzbrukumi vairākās pasaules valstīs, ES joprojām apņēmas veicināt un aizsargāt domas brīvību, pārliecības un reliģijas vai ticības brīvību. Šī brīvība aizsargā tiesības uz teisma, neteisma un ateisma uzskatiem, kā arī tiesības nepieslieties nevienai reliģijai. Tā ietver arī tiesības pēc savas brīvas gribas pieņemt reliģiju vai ticību, mainīt to vai atteikties no tās.

ES uzskata, ka šādu vispārēju principu aizsardzība ir būtiska brīvas sabiedrības attīstībai.

Diskriminācija reliģijas vai ticības dēļ ir ilgstošs iemesls bažām visos pasaules reģionos, un joprojām vairākās valstīs notiek vēršanās pret personām, kas pieder konkrētām reliģiskām kopienām.

Turklāt tiesību akti par reliģiju apmelošanu bieži ir tikuši izmantoti, lai slikti izturētos pret reliģiskām minoritātēm un ierobežotu uzskatu un vārda brīvību, kā arī reliģijas vai ticības brīvību, kas ir nesaraunami saistītas. Arī vārda brīvībai ir liela nozīme cīņā pret neiecietību.

Saskaņā ar iepriekšējiem 2009. gada 16. novembra secinājumiem Vispārējo lietu padome 2011. gada 21. februārī pieņēma secinājumus, no jauna apstiprinot ES spēcīgo apņemšanos saistībā ar reliģijas vai ticības brīvību un atgādināja, ka tai ir jābūt aizsargātai visur un attiecībā uz visiem. Tajos uzsvēra to, ka valstu svarīgs pienākums ir aizsargāt gan savus pilsoņus, tostarp personas, kas pieder pie reliģiskām minoritātēm, gan arī visus citus to jurisdikcijā esošos cilvēkus, un nodrošināt viņu tiesības. Visiem cilvēkiem, kas pieder pie reliģiskām minoritātēm, vajadzētu būt iespējai individuāli vai kopā ar citiem brīvi praktizēt savu ticību un lūgšanas, nebaidoties no neiecietības un uzbrukumiem.

To ņemot vērā, ES atgādināja visām ES delegācijām, ka tām kopā ar dalībvalstu diplomātiskajām misijām ir nozīmīga loma, nodrošinot pozitīvu redzamu ietekmi attiecībā uz reliģijas vai ticības brīvības ievērošanu trešās valstīs, kur cilvēka pamattiesības ir pārkāptas. ES delegācijām formāli lūdza veikt pasākumus, lai ES diplomātu vidū veicinātu informētību par šo jautājumu, attiecībā uz reliģijas vai ticības brīvību sistemātiski iesaistītu partnervalstu iestādes, jo īpaši tajās valstīs, kur tā ir liela problēma, attīstīt kontaktus ar vietējiem cilvēktiesību aizstāvjiem, kas strādā ar šīm tiesībām saistītajā jomā. Visu gadu delegācijas bija arī iesaistītas, lai cieši uzraudzītu reliģijas vai ticības brīvības ierobežojumus attiecīgajās uzņēmējvalstīs. Veiktos izvērtējumus par vietējām situācijām vairāk nekā 100 valstīs izmantos 2012. gadā AP/PV ziņojumā, ko iesniegs Padomei saistībā ar pasākumiem, kas veikti reliģijas vai ticības brīvības jomā, un saistībā ar konkrētiem priekšlikumiem, kā pastiprināt ES darbību šajā sakarībā.

2011. gadā ES pastiprināti izmantoja esošos instrumentus divpusējā un daudzpusējā līmenī, lai efektīvāk veicinātu un aizsargātu reliģijas vai ticības brīvību. *Ad hoc* Cilvēktiesību jautājumu darba grupa reliģijas vai ticības brīvības jautājumos atbalstīja pastiprinātu ES darbību īstenošanu un palīdzēja izstrādāt norādījumus ES diplomātu vajadzībām. Šis jautājums tika iekļauts cilvēktiesību apmācībā ES personālam, tostarp īpašā mācību kursā par vārda brīvību un reliģijas vai ticības brīvību, kas notika 2011. gada novembrī.

Runājot par ES attiecībām ar trešām valstīm, domas, pārliecības un reliģijas brīvībai ir tikusi sistemātiski pievērsta uzmanība dažādu līmeņu politiskajā dialogā ar lielu skaitu sarunu partneru, tostarp cilvēktiesību dialogos un konsultācijās, piemēram, ar Alžīriju, Ķīnu, Ēģipti, Indiju, Indonēziju, Pakistānu, Turciju, Vjetnamu, ASV un Āfrikas Savienību.

Divpusējās attiecībās ar dažādām valstīm ES ir uzsvērusi šo vispārējo cilvēktiesību nozīmi un ir izskatījusi iespējas turpmākai sadarbībai, tostarp daudzpusējos forumos.

Šajos dialogos ES ir paudusi bažas par minēto tiesību īstenošanu un par reliģisko minoritāšu stāvokli. Izmantojot diplomātiskus kanālus, publiskus paziņojumus un Padomes secinājumus, ES ir paudusi savus uzskatus tajos gadījumos, kad uz to ir pamudinājuši smagi pārkāpumi un bažas par reliģijas brīvību un ar to saistītu neiecietību un diskrimināciju – piemēram, saistībā ar Ēģipti, Nigēriju, Irānu, Irāku un Pakistānu. Tā ir turpinājusi aizstāvēt domas un pārliecības brīvības pilnīgu ievērošanu saskaņā ar starptautiskajiem standartiem. Turklāt pašreizējais valstu cilvēktiesību stratēģiju izstrādāšanas process ļaus koncentrēt ES rīcību un uzmanību uz valstīm, kur reliģijas vai ticības brīvības jautājums ir prioritāte.

ES rīcība attiecās arī uz starptautisko jomu, jo īpaši Cilvēktiesību padomē Ženēvā un Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālajā asamblejā Ņujorkā. Prioritāte tika dota konsensa nostiprināšanai attiecībā uz cīņu pret reliģisku neiecietību, vienlaikus izvairoties no koncepcijas, ka reliģijas apmelošana tiek pasludināta par cilvēktiesību standartu. Šāds jēdziens, kura mērķis ir aizsargāt reliģiju kā tādu, nevis saistībā ar reliģiju vai ticību diskriminētās personas, apdraud citas būtiskas cilvēktiesības, piemēram, vārda brīvību, kā arī pašas tiesības uz reliģijas vai ticības brīvību.

Cilvēktiesību padomes 16. sesijā, kas notika 2011. gada martā, tika panākts nopietns sasniegums, vienprātīgi pieņemot Rezolūciju Nr. 16/18 – pirmo reizi Islāma sadarbības organizācija (*OIC*) neiekļāva reliģijas apmelošanas konceptu savā rezolūcijā, kuras nosaukums tagad ir "Vēršanās pret neiecietību, negatīviem stereotipiem un personu stigmatizāciju, kā arī diskrimināciju, kūdīšanu uz vardarbību un vardarbību reliģijas vai ticības dēļ".

Lai to panāktu, Pakistānas un Amerikas Savienoto Valstu (ar aktīvu ES atbalstu) centieniem bija izšķiroša nozīme. Tradicionālā ES rezolūcija par reliģijas vai ticības brīvību arī tika pieņemta bez balsojuma (Rezolūcija Nr. 16/13).

AP/PV *Ashton* un vairāki ES ārlietu ministri piedalījās Stambulas sanāsmē par cīņu pret reliģisku neiecietību (uzsākot tā saukto "Stambulas procesu"), ko 2011. gada jūnijā rīkoja *OIC* un ASV un kuras mērķis bija nostiprināt Ženēvā panāktos rezultātus, gatavojoties gaidāmajai ANO Ģenerālās asamblejas 66. sesijai. *OIC* un ASV līdzpriekšsēdētāju paziņojumā tika izteikts aicinājums īstenot Rezolūciju Nr. 16/18, vienlaikus atsaucoties arī uz citām rezolūcijām par reliģijas vai ticības brīvību, kuras pieņemtas vienprātīgi.

ANO ĢA 66. sesijā ES centās nostiprināt iepriekšējo gadu panākumus attiecībā uz pašas ES rezolūciju par jebkādas uz reliģiju vai ticību balstītas neiecietības un diskriminācijas izskaušanu, vienlaikus nodrošinot Ženēvā pieņemtās *OIC* saskaņotās pieejas apstiprināšanu. Šos mērķus sasniedza, bez balsojuma 2011. gada 19. decembrī pieņemot ES atbalstītu Rezolūciju Nr. 66/168 un *OIC* atbalstītu Rezolūciju Nr. 66/197 par vēršanos pret neiecietību, negatīviem stereotipiem, stigmatizāciju, diskrimināciju, pamudināšanu uz vardarbību un vardarbību pret personām reliģijas vai ticības dēļ.

3.14. Lesbietes, geji, biseksuāli, transpersonas un interseksuāli

Daudzviet pasaulē dzimumidentitāti un seksuālo orientāciju joprojām nepamatoti izmanto kā ieganstu nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem. Lesbietes, geji, biseksuāli, transpersonas un interseksuāli (LGBTI) joprojām cieš no vajāšanas, diskriminācijas un visnotaļ rupjas attieksmes, kas nereti izpaužas kā ārkārtīga vardarbība. Apmēram 80 valstis labprātīgas pieaugušu cilvēku viendzimuma attiecības joprojām atzīst par noziegumu, un septiņas pat piespriež nāvessodu.

ES ir stingri apņēmusies nodrošināt, ka visas personas bez diskriminācijas var īstenot visas cilvēktiesības. Lai apliecinātu savu apņemšanos un ES personālam dotu operatīvi izmantojamu instrumentu komplektu, ar ko veicināt un aizsargāt visu personu cilvēktiesības neatkarīgi no viņu seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes, 2010. gada jūnijā ES pieņēma dokumentu "Instrumentu komplekts, ar ko veicināt un aizsargāt visu lesbiešu, geju, biseksuāļu un transpersonu (LGBT) cilvēktiesības" jeb "LGBT instrumentu kopumu".

2011. gada 17. maijā – Starptautiskajā dienā pret homofobiju – Augstā pārstāve nāca klajā ar ES vārdā sniegtu deklarāciju, kurā apstiprināja "Eiropas Savienības – un arī savu – stingro pārliecību, ka visām personām ir tiesības bez diskriminācijas izlietot visas cilvēktiesības".

2011. gadā ES turpināja aktīvi iesaistīties daudzpusējo centienos, jo īpaši ANO sistēmā, lai apkarotu diskrimināciju, tostarp tādu, kuras pamatā seksuālā orientācija vai dzimumidentitāte. Šajā ziņā Eiropas Savienība ļoti atzinīgi novērtēja Kopīgo paziņojumu "Izbeigt vardarbības aktus un līdzīgu cilvēktiesību pārkāpumus seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes dēļ", ko ANO Cilvēktiesību padomē 2011. gada 22. martā pieņēma 85 valstis no visiem kontinentiem. Grupā, kas sagatavoja minēto paziņojumu, piedalījās piecpadsmit ES dalībvalstis, un visas ES dalībvalstis pilnībā atbalstīja šo iniciatīvu.

ES tāpat izteica lielu atzinību par pilnīgi jaunu rezolūciju par cilvēktiesībām, seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti (iesniedza Dienvidāfrika), ko ANO Cilvēktiesību padomes 2011. gada 17. jūnijā pieņēma ar 23 balsīm "par". – Eiropas Savienības dalībvalstis, kas ir Cilvēktiesību padomes locekļi, par rezolūciju balsoja "par", un par šādu balsojumu bija vienojusies visa Eiropas Savienība kopumā.

Apvienoto Nāciju Organizācijas mītnē Ņujorkā ES puda gandarījumu par Augstās cilvēktiesību komisāres biroja darbībām LGBT jautājumos un, pildot savus starpreģionālas LGBT pamatgrupas dalībnieces pienākumus, palīdzēja palielināt informētību par šo jautājumu un atbalstu tam. ES aktīvi palīdzēja 2011. gada 8. decembrī ANO mītnē Ņujorkā rīkot papildpasākumu "Pietiek iebaidīt – uz seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti balstītas vardarbības un diskriminācijas izbeigšana".

Reģionu mērogā ES turpināja atbalstīt darbu, ko Eiropas Padome veic LGBT cilvēktiesību jomā, jo īpaši ar 2010. gada 31. martā pieņemtajiem Eiropas Padomes ieteikumiem par pasākumiem, lai apkarotu diskrimināciju seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes dēļ.

Divpusējā līmenī ES turpināja ar cilvēktiesībām veltītiem dialogiem trešās valstīs sekmēt LGBTI diskriminācijas novēršanu, un, lai apliecinātu ES nostāju par LGBTI jautājumiem, ir izdoti vairāki publiski paziņojumi/demarši, tostarp pret homofobiskām darbībām un par to, lai par homoseksuālām attiecībām nepiespiestu kriminālsodus.

Ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu ES turpināja atbalstīt vairākas organizācijas, kas aizstāv LGBTI tiesības vai aizsargā LGBTI cilvēktiesību aizstāvjus, ļaujot viņiem apstrīdēt uz homofobiju balstītus likumus un LGBTI diskrimināciju, informēt sabiedrību par diskrimināciju un vardarbību, ar ko saskaras seksuālās minoritātes, cīnīties pret to un sniegt ārkārtas palīdzību (sākot no psihosociālās un medicīniskās palīdzības, līdz starpniecības un reintegrācijas palīdzībai) visneaizsargātākajiem LGBTI, kuriem ir vajadzīga šāda palīdzība.

2011. gada 17. jūnijā Cilvēktiesību padomē tika pieņemta Dienvidāfrikas iesniegta rezolūcija "Cilvēktiesības, seksuālā orientācija un dzimumidentitāte" (A/HRC/17/L.9/Rev.1), tā saņēma 23 balsis "par", 19 balsis "pret" un trīs dalībnieki atturējās. Šī ir pirmā reize, kad kāda Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūra ir pieņēmusi rezolūciju, apstiprinot LGBTI cilvēktiesības.

Atgādinot par to, ka cilvēktiesības ir universālas, rezolūcijā ir arī paustas nopietnas bažas par vardarbību un diskrimināciju, ar ko personas saskaras to seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ.

Rezolūcijas rakstiskajos noteikumos Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstajai komisārei cilvēktiesību jautājumos *Navi Pillay* uztic līdz 2011. gada decembrim veikt pirmo ANO pētījumu par diskriminējošiem tiesību aktiem un praksi, kā arī par vardarbības gadījumiem, kas visā pasaulē ir vērsti pret personām, pamatojoties uz viņu seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti. Ar rezolūciju tika arī nolemts Cilvēktiesību padomes 19. sesijas laikā rīkot sanāksmi, lai pārrunātu šajā pētījumā ietvertos datus un saskaņā ar pētījumā dotajiem ieteikumiem veiktu atbilstīgus turpmākos pasākumus.

3.15 Cilvēktiesības un uzņēmējdarbība, tostarp korporatīvā sociālā atbildība (*corporate social responsibility – CSR*)

ES uzņēmējdarbības un cilvēktiesību politikā bija vairāki nozīmīgi notikumi gan attiecībā uz iekšējiem jautājumiem, gan ES ārējās attiecībās.

Eiropas Komisija 2011. gada oktobrī pieņēma "Atjaunotu ES stratēģiju 2011.–2014. gadam attiecībā uz korporatīvo sociālo atbildību (CSR)", kurā attiecībā uz CSR jēdzienu īpaši uzsvērtas cilvēktiesības, kā arī sniegtas vairākas atsauces uz ANO uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipiem. It īpaši Eiropas Komisija konkrēti norāda cilvēktiesības kā vienu no jautājumiem, kurus uzņēmumiem būtu jāiekļauj savās darbībās un stratēģijā, lai nodrošinātu sociālo atbildību; atzīst ANO pamatprincipus kā vienu no būtiskākajiem starptautiski atzītajiem pamatnostādņu un principu kopumiem attiecībā uz CSR, un paziņo – tā cer, ka visi Eiropas uzņēmumi uzņemsies korporatīvo atbildību attiecībā uz cilvēktiesībām, kā noteikts ANO pamatprincipos.

Eiropas Komisija arī paredz 2012. un 2013. gadā uzsākt konkrētus pasākumus uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā. Tā uzsāka procesu, lai, balstoties uz ANO pamatprincipiem, izstrādātu cilvēktiesību pamatnostādnes trīs uzņēmējdarbības nozarēs (nodarbinātības un darbā iekārtošanas aģentūras, informācijas un sakaru tehnoloģijas un naftas un gāzes nozare), kā arī maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tā arī uzņēmās publicēt ziņojumu par ES prioritātēm, īstenojot ANO pamatprincipus, un palielināt izpratni par pārbaudījumiem, ar ko saskaras uzņēmumi, strādājot valstīs, kurās pilnībā netiek ievērots pienākums aizsargāt cilvēktiesības. Eiropas Komisija arī aicināja dalībvalstis izveidot pašām savus valsts plānus ANO pamatprincipu īstenošanai. Komisija šajā sakarībā piedāvāja sniegt palīdzību.

Komisija 2011. gada sākumā arī publicēja pētījumu par atbildīgu piegādes ķēdes pārvaldību, īpaši atsaucoties uz ANO uzņēmējdarbības un cilvēktiesību sistēmu. Šajā pētījumā tika izvēlēti pieci piegādes ķēdes pārvaldības jautājumi, un tie tika salīdzināti ar trim ES nozīmīgām rūpniecības nozarēm. Komisija strādā ar pētījumā iegūtajiem norādījumiem.

Gada laikā ES bija uzņēmējdarbības un cilvēktiesību iniciatīvu aktīva atbalstītāja daudzpusējos forumos. ES stingri atbalstīja "ANO uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipus, īstenojot ANO programmu "Aizsargāt, ievērot un labot" (*"Protect, Respect and Remedy"*)". 2011. gada janvārī ES sniedza komentārus par projektu ANO pamatprincipiem, un tad atbalstīja to pieņemšanu Cilvēktiesību padomē Ženēvā 2011. gada jūnijā. ES pauda gatavību cieši sadarboties ar nesen izveidoto ANO darba grupu jautājumiem saistībā ar cilvēktiesībām un starptautiskajiem un citiem uzņēmumiem, kura ir atbildīga par efektīvas ANO pamatprincipu izplatīšanas un īstenošanas veicināšanu. Pirms darba grupas pirmās sanāksmes 2012. gada janvārī ES iesniedza savus priekšlikumus, lai apspriestu darba programmu. ES arī piedalījās, lai atjauninātu 2011. gada maijā pieņemtās ESAO pamatnostādnes attiecībā uz starptautiskajiem uzņēmumiem, kurās ANO uzņēmējdarbības un cilvēktiesību sistēma ir iestrādāta jaunā nodaļā par cilvēktiesībām un pienācīgas pārbaudes jēdzienu piegādes ķēdē. ESAO pamatnostādnes tādā gadījumā būs pamatā ES cerībām uz atbildīgu uzņēmējdarbību ES tirdzniecības un investīciju politikas kontekstā. ES arī atbalstīja papildu iniciatīvas daudzpusējā līmenī, piemēram, ANO iniciatīvu *Global Compact* (t.i., uzņēmējdarbības platformu, kuru uzsāka *Kofi Annan* – kas tobrīd bija ANO ģenerālsekretārs – un kurā apvienoti uzņēmumi, kas apņēmušies savā darbībā un stratēģijās ievērot desmit vispārpieņemtus principus cilvēktiesību, darba, vides un korupcijas apkarošanas jomā).

Arī divpusējās attiecībās ar trešām valstīm ES risināja uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jautājumus. Dažas no iniciatīvām: pilsoniskās sabiedrības seminārs Bangladešā par cilvēktiesībām un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, pilsoniskās sabiedrības seminārs Čīlē par cilvēktiesībām un korporatīvo sociālo atbildību, kā arī ekspertu seminārs par *CSR* Singapūrā. ES apsprieda uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jautājumus ar vairākām trešām valstīm arī saskaņā ar regulārajiem cilvēktiesību dialogiem. Visbeidzot no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta ES atbalstīja pilsoniskās sabiedrības organizāciju vadītus pasākumus, kuru mērķis ir veicināt to, ka Eiropas uzņēmumi, kas darbojas trešās valstīs, ievēro un ciena cilvēktiesības. Piemēram, ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*) atbalsta *Clean Clothes Campaign* – organizāciju apvienību 15 Eiropas valstīs – īstenot projektu, kura mērķis ir palielināt ekonomisko un sociālo tiesību ievērošanu starptautiski darbojošos apģērbu uzņēmumu globālajā piegādes ķēdē vairāk nekā 30 valstīs.

Vēl divu *EIDHR* finansēto projektu darbībās ir iekļauts uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jautājums. Pasaules mēroga projekts, kas aptver 70 valstis, ir vērsts uz to, lai pastiprinātu vietējo zemes īpašumtiesību aizstāvju spējas aizstāvēt viņu tiesības uz dabas resursiem, atmaskotu pārredzamības trūkumu attiecībā uz līgumiem starp valstīm un privātiem uzņēmumiem, kā arī sadarboties ar valdībām un ieguves rūpniecību valstīs, kurās pastāv konflikts par resursu ieguvī. Līdzīgi – projektā par pirmiedzīvotāju tiesību aizstāvjiem Dienvidaustrumāzijā paredzēts īpašs plāns, lai veiktu tematisku pētījumu par korporatīvo sociālo atbildību, cilvēktiesībām un pirmiedzīvotājiem tur, kur pastāv daudzas problēmas, kas saistītas ar zemes jautājumiem.

Apvienoto Nāciju Organizācijas uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi ir bijuši (no 2005. līdz 2011. gadam) ANO ģenerālsekretāra īpašā pārstāvja uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jautājumos profesora *John Ruggie* sešu gadu darba rezultāts. ANO pamatprincipos sniegti standarti tam, lai nodrošinātu, ka uzņēmumi neveicina cilvēktiesību pārkāpumus. Pamatprincipi ir strukturēti trijos atšķirīgos, bet savā starpā saistītos pīlāros: valsts pienākums ar piemērotas politikas, regulējuma un lēmumu palīdzību sniegt aizsardzību pret cilvēktiesību pārkāpumiem, ko veic trešās personas, tostarp uzņēmumi; korporatīvā atbildība, lai ievērotu cilvēktiesības, būtībā nozīmējot to, ka jārīkojas saskaņā ar pienācīgu pārbaudi, lai izvairītos no citu personu tiesību pārkāpšanas; nepieciešamība nodrošināt upuriem plašāku piekļuvi efektīvai gan tiesas, gan ārpustiesas līdzekļu pieejamībai.

3.16. Atbalsts demokrātijai

Jauna Eiropas kaimiņattiecību politika

ES Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos un Eiropas Komisijas 2011. gada 25. maija kopīgajā paziņojumā "Jauna reakcija uz pārmaiņām kaimiņvalstīs" ir izklāstīts Eiropas Savienības jaunais skatījums attiecībā uz Eiropas kaimiņattiecību politiku. Tas ir balstīts uz savstarpēju atbildību un kopīgu apņemšanos ievērot cilvēktiesību, demokrātijas un tiesiskuma universālās vērtības. Tajā iekļauts daudz augstāks diferenciacijas līmenis saskaņā ar "vairāk par vairāk" principu ("*more for more*" principle), ļaujot katrai partnervalstij attīstīt attiecības ar ES saskaņā ar katras valsts vēlmēm, vajadzībām un spējam, un palielināts ES finansiālais atbalsts tām valstīm, kas ir iesaistījušās drosmīgās reformās.

Jaunajā politikas sistēmā jo īpaši paredz atbalstu "padziļinātai demokrātijai" un partnerībai ar sabiedrību, atbalstot ilgtspējīgu ekonomikas un sociālo attīstību, izaugsmi un darbavietu izveidošanu, tirdzniecības sakaru nostiprināšanu, veicinot turpmāku mobilitāti un uzlabojot reģionālās partnerības. 2011. gada septembrī tika uzsākts EUR 26,4 miljonus vērts Pilsoniskās sabiedrības instruments, kura mērķis ir pastiprināt pilsoniskās sabiedrības spējas veicināt reformas un palielināt publisko pārskatatbildību kaimiņreģionā.

Ņemot vērā Arābu pavasari, ES nekavējoties veica pasākumus, lai ātri un efektīvi reaģētu uz pārbaudījumiem, ko izraisījusi situācijas attīstība, it īpaši sniedzot humāno un civiliedzīvotāju aizsardzības palīdzību reģionā (līdz šim EUR 80,5 miljoni), kā arī veicot virkni atbalsta pasākumu pārejai uz demokrātiju un sniedzot palīdzību nabadzībā slīgstošajām teritorijām. Jo īpaši 2011. gadā ES sniedza nozīmīgu atbalstu vēlēšanām Tunisijā, Marokā un Ēģiptē.

No Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta sniedza sevišķu atbalstu Tunisijā, Lībijā un Ēģiptē, lai, izmantojot elastību, kas pieejama, lai atbalstītu plašsaziņas līdzekļus, politiskās partijas un pilsonisko sabiedrību – cita starpā aktīvi iesaistītu vietējo vēlēšanu novērošanā.

Ir paredzēts, ka drīz sāks darboties citas iniciatīvas, it īpaši Eiropas Demokrātijas fonds.

Pārmaiņu programma

Balstoties uz "rīcības plānu" un EKP pārskatu, ar jauno sadarbības politiku attīstības jomā – "pārmaiņu programmu" – ievieš diferencētu ES pieeju partnervalstīm, un cenšas vērst gaidāmo sadarbību uz divām prioritārajām jomām:

- cilvēktiesības, demokrātija un citi labas pārvaldības elementi, kā arī
- iekļaujoša un ilgtspējīga izaugsme humānai attīstībai.

Pārmaiņu programmā noteikts, ka "iekļaujošai un ilgtspējīgai attīstībai ir izšķiroši svarīga laba pārvaldība un tās politiskie, ekonomiskie, sociālie un vides aspekti. Visās partnerattiecībās lielāka loma būtu jāpiešķir ES atbalstam pārvaldībai, jo īpaši izmantojot stimulus reformām, kas orientētas uz rezultātiem, un pievēršot uzmanību tam, kāda ir partneru apņemšanās ievērot cilvēktiesības, demokrātiju un tiesiskumu un apmierināt cilvēku prasības un vajadzības."

ES pamatprincipi demokrātiskas pārvaldības atbalstam ir līdzdalības ievērošana, partneru dialogs un stimuli rezultatīvu reformu īstenošanai. Pieredze rāda, ka nav jāaprobežojas tikai ar valdības kontroli un drīzāk jābalstās uz plašu demokrātisku līdzdalību vai vismaz jāatbalsta tās izveidošanās.

ES pieejai, kas pamatojas uz diferenciacijas principiem starp dalībvalstīm, jābalstās uz pareizo instrumentu kombināciju un palīdzības veidiem valsts līmenī. Piemēram, dalībvalstis, kas izrāda skaidru apņemšanos un progresu attiecīgi cilvēktiesību un demokrātisko reformu jomā, var izmantot atbalsta iespēju no ES vispārējā budžeta.

Komisija 7. decembrī iesniedza priekšlikumu nākamajai daudzgadu finanšu shēmai 2014.–2020. gadam. Budžeta priekšlikuma mērķis ir atbalstīt Komisijas jauno pieeju "Pārmaiņu programmu" – un vērst ES palīdzību uz mazāku nozaru skaitu, atbalstot demokrātiju, cilvēktiesības un labu pārvaldību, un radot ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. Šis kopā ar "vairāk par vairāk" pieeju, iespējams, sniegtu papildus finansējuma iespējas demokrātijas atbalstam, izmantojot visus ģeogrāfiskos instrumentus (Eiropas kaimiņattiecību instruments, attīstības sadarbības instruments), kā arī Eiropas Attīstības fondu.

3.17. Vēlēšanu atbalsts

Eiropas Savienība uzskata, ka patiess, pārredzams un miermīlīgs vēlēšanu process ir būtisks pamats cilvēktiesību, ilgtspējīgas attīstības un darbotiespējīgas demokrātijas izbaudīšanai. ES ir viena no vadošajām vēlēšanu atbalsta sniedzējām pasaulē; izmantotā pieeja ir izklāstīta Komisijas 2000. gada paziņojumā par vēlēšanu palīdzību un novērošanu. Galvenie ES vēlēšanu atbalsta elementi ir ES vēlēšanu novērošanas misijas un vēlēšanu ekspertu misijas, kā arī vēlēšanu palīdzība un atbalsts vietējiem neatkarīgajiem novērotājiem. Šo darbību mērķi cits citu būtiski papildina, jo vēlēšanu palīdzības projektu rezultātus un vēlēšanu novērošanas misiju un vēlēšanu ekspertu misiju ieteikumus iestrādā turpmākajos vēlēšanu palīdzības pasākumos un plašākā atbalstā demokrātijai.

3.18. Vēlēšanu novērošanas misijas

Prioritāro valstu sarakstu vēlēšanu novērošanas misijām noteica ar Augstās pārstāves lēmumu, apspriežoties ar Eiropas Parlamentu (Vēlēšanu koordinācijas grupa) un dalībvalstīm (Politikas un drošības komiteja, PDK).

2011. gadā notika desmit ES vēlēšanu novērošanas misijas, kuras sniedza padziļinātu procesa novērtējumu, deva vēlētājiem uzticību un izstrādāja detalizētus un konstruktīvus ieteikumus par to, kā uzlabot sistēmu un vadīt nākamās vēlēšanas, kā arī nostiprināt demokrātiskās iestādes.

ES izvērtēšanas misija no 2010. gada 15. novembra līdz 2011. gada 8. janvārim analizēja vēlētāju reģistrāciju Sudānā un nonāca pie secinājuma, ka tā noritēja kopumā apmierinoši. Izvērtējums un iegūtās ziņas par vēlētāju reģistrāciju papildināja to analīzi, ko veica ES vēlēšanu novērošanas misija, kura novēroja referendumu Dienvidsudānā, kas notika no 2011. gada 9. līdz 15. janvārim. 104 novērotāji, Eiropas Parlamenta deputātes *Véronique de Keyser* vadītās misijas dalībnieki, sniedza izvērtējumu, ka referendums bija ticams un labi noorganizēts.

ES vēlēšanu novērošanas misija novēroja gan prezidenta, gan parlamenta vēlēšanas Nigērā, kur pirmā vēlēšanu kārtā notika 2011. gada 31. janvārī. Galvenais novērotājs bija *Santiago Fisas Aixelà*. Uz valsti tika nosūtīti četrdesmit novērotāji. Abas prezidenta un parlamenta vēlēšanu kārtas noritēja veiksmīgi gan vēlēšanu organizēšanas ziņā, gan politiski. Vēlēšanu novērošanas misijai bija būtiska nozīme uzticības veicināšanā šajā izšķirošajā balsojumā, kura mērķis bija likt militārajai huntai brīvprātīgi atteikties no varas par labu pilsoniskai valdībai.

Eiropas Parlamenta deputāta *Louis Michel* vadītā vēlēšanu novērošanas misija 13. februārī novēroja parlamenta vēlēšanas Čadā, uz kuru tika nosūtīti 70 novērotāji. Vēlēšanu procesu vadīja vēlēšanu komisija, kura sastapās ar grūtībām rīcības spēju ziņā, un nākotnē ir spēcīgi jāveicina vienlīdzīgu apstākļu nodrošināšana visiem vēlēšanu kandidātiem. Tomēr, pateicoties dažiem uzlabojumiem vēlēšanu procesā, salīdzinot ar iepriekšējām vēlēšanām, politiskā opozīcija rada iespēju vairāk konkurēt procesā un ir labāk pārstāvēta parlamentā. Šajā vispārējā procesa uzlabošanā vēlēšanu novērošanas misijas nozīme bija izšķiroša.

Ugandas otrās daudzpartiju vēlēšanas, kas notika 2011. gada 18. februārī, novēroja 110 dalībnieku liela vēlēšanu novērošanas misija, kuru vadīja EP deputāts *Edward Scicluna*. Salīdzinājumā ar iepriekšējām vēlēšanām, kas notika 2006. gadā, šajās vēlēšanās bija redzami daži uzlabojumi. Tomēr vēlēšanu procesu sabojāja novēršamas administratīvās un loģistikas kļūmes, kā rezultātā nepieļaujami liels skaits Ugandas pilsoņu bija bez balsstiesībām. Turklāt iestāžu vara tika īstenota tādā apjomā, ka nopietni tika kompromitēti vienlīdzīgi konkurences apstākļi starp kandidātiem un politiskajām partijām.

120 novērotāju liela ES vēlēšanu novērošanas misija, kuras vadītājs un galvenais novērotājs bija EP deputāts *Alojz Peterle*, tika nosūtīta uz vēlēšanām Nigērijā, kas notika 2011. gada aprīlī. ES vēlēšanu novērošanas misija varēja secināt, ka prezidenta vēlēšanas bija vislabāk organizētās vēlēšanas Nigērijā kopš demokrātijas atjaunošanas. ES vēlēšanu novērošanas misijas iesaistīšanās bija izšķiroša brīdī, kad vēlēšanas vajadzēja pārcelt par vienu nedēļu vēlāk loģistikas problēmu dēļ, un tā palīdzēja nodrošināt uzticības atgūšanu vēlēšanu iestādēm. Vēlēšanu novērošanas misija arī palīdzēja starptautiskajai kopienai saskaņoti un atbilstoši reaģēt.

ES vēlēšanu novērošanas misija novēroja prezidenta vēlēšanu otro kārtu, kas notika Peru 5. jūnijā. Galvenais novērotājs bija EP deputāts *José Ignacio Salafranca*. Vietējās vēlēšanu iestādes vēlēšanu procesu rīkoja pārredzami, profesionāli un apzinīgi. Sadarbība starp ES un Amerikas valstu organizāciju bija ļoti laba un var tikt uzskatīta par labas prakses piemēru. ES misijas redzamība valstī bija jo īpaši ievērojama, tādējādi pastiprinot politiskās saites starp ES un Peru.

ES vēlēšanu novērošanas misija, kurā piedalījās 163 novērotāji un ko vadīja EP deputāts *Michael Gahler*, tika nosūtīta uz Tunisiju, kur 23. oktobrī notika pirmās demokrātiskās vēlēšanas. Misija nonāca pie secinājuma, ka konstitucionālās asamblejas vēlēšanas bija drosmīgs solis ceļā uz demokrātiju, neskatoties uz nepilnībām attiecībā uz procesa pārredzamību. Saistībā ar šīm vēlēšanām ES pirmo reizi novēroja balsošanu ārpus valsts.

ES vēlēšanu novērošanas misija, ko vadīja *Maria Muñoz de Urquiza*, novēroja prezidenta un parlamenta vēlēšanas, kas notika Zambijā 20. septembrī. Misijā piedalījās 120 novērotāji. Saskaņā ar ES vēlēšanu novērošanas misijas un uz vietas esošo citu starptautisku un reģionālu vēlēšanu novērošanas misiju novērojumiem, šīs vēlēšanas tika rīkotas pārredzamā un uzticamā veidā. Lielākoties tika ievēroti reģionālie principi un starptautiskās saistības attiecībā uz periodisku un nefalsificētu vēlēšanu rīkošanu, taču lai tos pilnībā ievērotu nākamajās vēlēšanās, ir nepieciešama vēlēšanu sistēmas galveno aspektu reforma.

Saistībā ar 6. novembra vēlēšanām Nikaragvā ES nosūtīja vēlēšanu novērošanas misiju, kurā piedalījās 90 novērotāji un kuru vadīja EP deputāts *Luis Yáñez*. Misija novērtēja, ka vēlēšanu process neatbilda starptautiskajām normām demokrātisku vēlēšanu ziņā, jo īpaši tādēļ, ka vēlēšanu administrācijas struktūrai trūka neatkarīguma, un galvenās novērotāju grupas, kā arī opozīcijas partijas pārstāvji netika akreditēti.

ES nosūtīja 147 novērotājus, EP deputātes *Mariya Nedelcheva* vadītās misijas dalībniekus, uz prezidenta un parlamenta vēlēšanām, kas notika Kongo Demokrātiskajā Republikā 28. novembrī. Vēlēšanu novērošanas misija uzslavēja spēcīgo iedzīvotāju mobilizāciju šajās otrajās daudzpartiju vēlēšanās, taču pauda nožēlu par nepietiekamo procesa sagatavošanu un vadīšanu. Jo īpaši pārredzamības trūkums galvenajos procesa posmos, piemēram, rezultātu skaitīšanā un apkopošanā, mazināja šo vēlēšanu uzticamību.

EP delegācija piedalījās visās ES vēlēšanu novērošanas misijās, veicinot uzskatāmību un dodot vērtīgu ieguldījumu misiju novērtēšanas ziņā.

ES veica pastiprinātus centienus, lai vēlēšanu novērošanas misiju ieteikumus izvirzītu politiskā un tehniskā līmenī ar mērķi iedrošināt varas iestādes īstenot nepieciešamās reformas. Turpmāki pasākumi pēc vēlēšanu novērošanas misijām ir būtiska daļa no ES plašāka atbalsta demokrātijai.

3.19. Vēlēšanu ekspertu misijas

Ņemot vērā pieejamo resursu ierobežojumus un to, ka katru gadu visā pasaulē notiek liels skaits svarīgu vēlēšanu, ES nevar izpildīt visus lūgumus par vēlēšanu novērošanas misiju nosūtīšanu. Tomēr tā var nosūtīt arī vairākas vēlēšanu ekspertu misijas, kas ir pilnvarotas sniegt ieguldījumu uzticības veidošanas pasākumos gan vēlēšanu procesa laikā, gan pēc tam. Šādas misijas sīki analizē notiekošo vēlēšanu procesu un sniedz ziņojumu ar ieteikumiem vēlēšanās iesaistītajām personām attiecīgajā valstī, kā arī ES iestādēm. Vēlēšanu ekspertu misijas nav novērošanas misijas, un tās nesniedz publiskus paziņojumus par vēlēšanu procesu.

2011. gadā astoņas vēlēšanu ekspertu misijas tika nosūtītas uz Haiti (martā), Beninu (martā un aprīlī), Taizemi (jūnijā un jūlijā), Gvatemalu (septembrī un novembrī), Lībēriju (oktobrī un novembrī), Gambiju (novembrī), Maroku (novembrī), Kotdivuāru (decembrī).

3.20. Vēlēšanu palīdzība

2011. gadā ES turpināja sniegt vēlēšanu palīdzību vairākām valstīm, tostarp Haiti, Kongo Demokrātiskajai Republikai, Tunisijai, Zimbabvei un Salvadorai. ES, nesamazinot savus centienus un uzmanību pasaules mērogā, pastiprināja atbalstu demokratizācijas norisēm Vidusjūras dienvidu reģionā un Tuvajos Austrumos. Atbalsts tiek sniegts vai sagatavots demokrātisko reformu procesiem Jordānijā, Lībijā un Ēģiptē.

Pēdējo septiņu gadu laikā (2005.–2011. gads) ES vēlēšanu palīdzībai iztērēja aptuveni EUR 700 miljonus vai aptuveni EUR 100 miljonus gadā. Finansējums tika piešķirts no tādiem ģeogrāfiskajiem instrumentiem kā EAF (Eiropas Attīstības fonds), EKPI (Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instruments) un ASI (attīstības sadarbības instruments). Tas tika piešķirts arī no stabilitātes instrumenta un Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*). ES vēlēšanu palīdzība sniedz spēju veidošanas, kā arī tehnisko un materiālo atbalstu vēlēšanu procesiem gandrīz 60 valstīs. Gandrīz divas trešdaļas no atbalsta tika novirzītas uz Melno Āfriku. Liela daļa tika novirzīta uz pēckonflikta valstīm – Kongo Demokrātisko Republiku, Afganistānu, Sudānu, Kotdivuāru un Irāku. ES vēlēšanu palīdzības programmas nepievēršas vēlēšanu notikumam, bet drīzāk novēro vēlēšanu cikla tuvošanos.

Tās, lielākoties, ir plašas un visaptverošas, iekļauj tehnisko palīdzību, kā arī materiālo atbalstu vēlēšanu darbībām. Attiecībā uz palīdzības saņēmējiem – tiek atbalstītas vēlēšanu administrācijas struktūras, kā arī galvenās vēlēšanu procesā iesaistītās puses: pilsoniskā sabiedrība, politiskās partijas, plašsaziņas līdzekļi, parlaments/par tiesību reformu atbildīgās ministrijas un drošības aģentūras. Šāds plašs atbalsts pamatojas uz atziņu, ka iesaistīto pušu pilnīga un atbildīga dalība vēlēšanu procesā nodrošina līdzdalību un var veicināt vēlēšanu procesa un tā rezultātu vispārēju pieņemšanu.

Aizvien vairāk – arī tādēļ, ka arvien biežāk partnervalstis ievieš biometrisku datu apkopošanas sistēmas, – īpašu uzmanību nepieciešams pievērst vēlēšanu reģistrācijai, dažos gadījumos ar konkrētu programmu. Atsevišķos gadījumos tā rezultātā tiek izstrādātas programmas, ar kurām vienlaicīgi var atbalstīt vēlēšanu reģistrāciju un veicināt civilreģistra modernizāciju.

Joprojām ES prioritātes ir zināšanu un politikas attīstība, kā arī sadarbība ar galvenajiem dalībniekiem vēlēšanu palīdzības jomā. 2011. gada jūnijā notika tematisks seminārs "Vēlēšanas, vardarbība un konfliktu novēršana", kurā piedalījās vēlēšanu komisiju pārstāvji no daudzām jaunattīstības valstīm. Seminārā, ko rīkoja sadarbībā ar ANO Attīstības programmu, izstrādāja visaptverošu kopsavilkuma ziņojumu. Turklāt 2011. gada sākumā starp ANO un ES tika rīkota arī vispārīga apmācība par vēlēšanu palīdzības programmām, ko īsteno ANO Attīstības programma saistībā ar stratēģiskās partnerības nolīgumu.

Piemērs – atbalsts Libērijas vēlēšanu ciklam (2010.–2012. gads)

ES ieguldījums EUR 7 miljonu apmērā kopējā līdzekļu devēju fondā (ko pārvalda *UNDP*)

Libērija pēc vairāk nekā desmit gadus ilgā pilsoņu kara un Akras miera nolīguma 2003. gadā sāka ceļu uz atjaunošanos. 2011. gadā notikušās prezidenta un parlamenta vēlēšanas, otrās vēlēšanas, kas notikušas kopš kara beigām, bija liels solis ceļā uz demokrātijas nostiprināšanos valstī.

ES vēlēšanu palīdzības programmas Libērijā mērķis ir padziļināt demokratizācijas procesu, atbalstot Nacionālo vēlēšanu komisiju un virzīt vēlēšanu procesā vēlēšanās iesaistītās personas, atbalstot vēlēšanu reformu un pastiprinot saikni starp vēlēšanām un parlamentāro attīstību.

Kopumā ar projektu būtiski tika atbalstīta vēlēšanu organizācija problemātiskā tiesiskā regulējuma un loģistikas vidē ar nelielām tehniskām grūtībām. Nacionālā vēlēšanu komisija projekta īstenošanas gaitā demonstrēja vadību un līdzdalību. Apmierinošu sadarbību veicināja projekta tehnisko ekspertu darbība Nacionālās vēlēšanu komisijas telpās, tādējādi veicinot kompetenču nodošanu. Koordinācija starp starptautiskajiem partneriem un vēlēšanu atbalsta papildināmība sniedza apmierinošus rezultātus.

No otras puses, tika veikti nopietni secinājumi par to, kā uzlabot procesu vairākās jomās, piemēram, attiecībā uz sieviešu līdzdalību vēlēšanās un pilsonisko izglītību.

Projekts turpināsies līdz 2012. gada beigām ar pēcvēlēšanu pasākumiem, tādējādi ņemot vērā vēlēšanu cikla pieeju. Galvenās šī gada interešu jomas ir spēju veidošana, Nacionālās vēlēšanu komisijas institucionāls pārskats un balstīšanās uz vēlēšanu darbībās gūto pieredzi. To veicot, tiks izmantoti galvenie secinājumi un ES vēlēšanu ekspertu misijas ieteikumi.

3.21. Eiropas Demokrātijas fonds

Par Eiropas Demokrātijas fonda izveidi ES ārlietu ministru starpā tika diskutēts jau no 2010. gada sākuma, kad šo ideju ierosināja Polijas ārlietu ministrs. 25. maijā fonds tika iekļauts paziņojumā par jaunu pieeju Eiropas kaimiņattiecību politikai. Ārlietu padome 20. jūnijā un 1. decembrī nāca klajā ar secinājumiem par fondu, tādējādi apstiprinot politisko atbalstu minētajai iniciatīvai. 15. decembrī visas dalībvalstis vienojās par kopīgu paziņojumu, kurā izklāstīti fonda pamatprincipi – tam jābūt izveidotam kā autonomai dotāciju piešķiršanas struktūrai, kura sniegtu atbalstu tiem, kas ir iesaistīti miermīlīgā cīņā par demokratizāciju politiskās pārejas valstīs. Fonds sākotnēji, taču ne vienīgi, būtu vērsts uz kaimiņreģionu. Pamatojoties uz paziņojumu, 2012. gada sākumā tiks izveidota darba grupa, lai vienotos par fonda statūtiem un darbības noteikumiem. Darba grupu vadīs EĀDD, un savukārt visas dalībvalstis, Komisija un Eiropas Parlaments (EDF referents EP deputāts *Lambsdorff*) tiks aicināti piedalīties.

3.22. Darbs ar parlamentiem visā pasaulē

Efektīviem demokrātiskiem parlamentiem ir izšķiroša nozīme attiecībā uz demokrātijas kvalitāti un izturīgumu. Parlamenti ir arī būtiski, lai nodrošinātu pārliecinošu vietējo pārskatatbildību. ES aizvien mazāk koncentrējas uz pasākumiem, kas vērsti uz valdību izpildvaras stiprināšanu, lai vairāk pievērstos darbībām, ar ko veicina likumdošanu un izveido efektīvu pārbaudi un līdzsvara sistēmu. Īpaša uzmanība tagad tiek veltīta tam, lai sasaistītu dažādus uzraudzībā iesaistītus dalībniekus – no plašsaziņas līdzekļiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām līdz parlamentiem un augstākās revīzijas iestādēm.

Komisija uzsāka un 2011. gadā pabeidza visaptverošu pārskatu, izvērtējot, kā ES pēdējās desmitgades laikā ir atbalstījusi parlamentus visā pasaulē, kā arī sniedz praktiskas norādes parlamentāro iestāžu atbalstam. Pētījumā atklājās, ka ES kopš 2000. gada ir iztērējusi gandrīz EUR 150 miljonus parlamentu nostiprināšanai visā pasaulē (izņemot pievienotās valstīs). Sekmīgi bija tie projekti, kuri tika balstīti uz rūpīgu darbu uz vietas un kur bija izpratne par vispārēju pārvaldības vidi un politisko dalībnieku motīviem. Šiem projektiem parasti bija ilgtermiņa pieeja, un tos īstenoja tur, kur demokrātiskai attīstībai bija labvēlīga vide. Tie demonstrēja stingru valstu līdzdalību, skaidrus mērķus, spēcīgu atbildības deleģēšanu un rūpīgu programmas plānošanu.

Pārskata procesa rezultātā tika publicēts ES atsauces dokuments "Iesaistīt un atbalstīt parlamentus visā pasaulē: EK stratēģijas un metodes rīcībai parlamentu atbalstam", kuru plaši izplatīja 2011. gadā kopā ar apmācības modeli. Minētais dokuments ir praktisks ES personāla un citu iesaistīto pušu instruments, lai informētu par iesaistīšanos un atbalstu parlamentiem partnervalstīs, un to izmanto ES delegācijas.

ES atbalsts politiskajām partijām galvenokārt tika sniegts ar plašākiem vēlēšanu palīdzības projektiem. Pēc Arābu pavasara ES pastiprināja sadarbību ar politiskajām partijām, ņemot vērā izšķirošo un daudzpusējo nozīmi, kāda tām ir demokrātiskās sistēmas veicināšanā. ES sadarbojās tikai ar tām politiskajām partijām, kas atbalsta demokrātiskas vērtības, un balstoties uz neatkarīgu pieeju un netiešā veidā, veicot apmācību un citus spēju attīstīšanas pasākumus (tieša politisko partiju finansēšana ir aizliegta saskaņā ar ES noteikumiem). Aizvien vairāk ES atbalsta arī tādu juridisku vai konstitucionālu sistēmu ieviešanu, kuras spēcina demokrātiskās politiskās partijas un ļauj tām darboties kā visaptverošiem pārstāvības līdzekļiem.

Izmantojot ES stabilitātes instrumentu un Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*), ES jo īpaši varēja savlaicīgi sniegt atbalstu politiskajām partijām Tunisijā un Ēģiptē tūlīt pēc tautu sacelšanās. ES atbalsts īpaši tika novirzīts vietējo vēlēšanu novērošanai un politisko partiju apmācībai. Šāds atbalsts minētajos gadījumos tika piešķirts kā daļa no plaša demokratizācijas pasākumu kopuma, kurš ietver konstitucionālo un vēlēšanu reformu, atbalstu pilsoniskās sabiedrības uzraugiem, vārda brīvības veicināšanai, atbalstu plašsaziņas līdzekļiem, pilsoniskajai izglītībai utt.

Piemērs – atbalsts parlamentam un jaunās demokrātiskās konstitūcijas institucionalizācijai Kirgizstānā

Konteksts: tautas sacelšanās 2010. gadā apturēja toreizējās izpildvaras mēģinājumus no jauna uzspiest autoritāru pārvaldību, kā rezultātā pagaidu valdība apņēma institucionālēt demokrātisku kārtību. Valdība un parlaments vērsās pēc ES atbalsta, lai izstrādātu un īstenotu jauno demokrātisko kārtību, kas veidota kā parlamentāra republika.

Programma: Eiropas Savienība atbalstīja parlamentu ar trim projektiem, kuri tika uzsākti 2007. gadā un turpinājās līdz 2012. gadam. Visus trīs projektus, kuru vērtība ir EUR 2 miljoni, veic saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu (*UNDP*), un tie ir vērsti uz to, lai:

1) pastiprinātu parlamenta likumdevēja statusu, sabiedrības izpratni par parlamenta darbu, kā arī sekmētu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu parlamentā; 2) palīdzētu parlamentam pildīt 2007. gada pārstrādātajā konstitūcijā iekļautos pienākumus un veikt likumdevēja, uzraudzības un pārstāvniecības funkcijas; 3) atbalstīt tiesiskā regulējuma institucionalizāciju, kas ir pamatā valsts jaunajai konstitūcijai.

Galvenie secinājumi: ES atbalsts Kirgizstānas parlamentam ir sniedzis pozitīvus rezultātus attiecībā uz pastiprinātām deputātu un parlamenta pārvaldības sadarbības spējām, kas, savukārt, ir uzlabojis iestādes efektivitāti un cieņu. Ir tikuši atbalstīti nopietni konstitūcijas grozījumi, un tagad tiek sniegts atbalsts jaunās demokrātiskās kārtības nostiprināšanai. Laikā, kad Kirgizstāna turpina sastapties ar vairākām grūtībām pārejā uz demokrātiju, ES atbalsts ir palīdzējis nostiprināt parlamentu kā centrālo demokrātisko iestādi, ļaujot valstij saglabāt un paplašināt demokrātiskās brīvības, tādējādi izceļoties kaimiņreģionā, ko bieži raksturo autoritāra pārvaldība.

3.23. Ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības

ES uzskata, ka ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības ir tikpat nozīmīgas kā pilsoniskās un politiskās tiesības, ņemot vērā visu cilvēktiesību universālumu, nedaļāmību, savstarpējo atkarību un saistību, kā apstiprināts Pasaules cilvēktiesību konferencē, kas 1993. gadā notika Vīnē.

Jautājumus saistībā ar ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām turpināja risināt, izmantojot īpašus ES cilvēktiesību politikas instrumentus trešās valstīs. Piemēram, atzīmējot Pasaules ūdens dienu, 2011. gada 22. martā ES nāca klajā ar deklarāciju, kurā atkārtoti apstiprināja, ka visām dalībvalstīm ir ar cilvēktiesībām saistīti pienākumi attiecībā uz piekļuvi nekaitīgam dzeramajam ūdenim, kam jābūt pieejamam, fiziski sasniedzamam, pieņemamā cenā un pienācīgā kvalitātē.

Apspriedes par ekonomiskām, sociālām un kultūras tiesībām ir risinātas arī ES cilvēktiesību dialogos un konsultācijās, kā arī saistītās pilsoniskās sabiedrības sanāksmēs. Piemēram, 2011. gada novembrī Dakā, Bangladešā, Eiropas Savienība rīkoja ES un Bangladešas pilsoniskās sabiedrības semināru par cilvēktiesībām un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību. Semināra mērķis bija sapulcināt attiecīgās ieinteresētās puses no Bangladešas un Eiropas, lai apspriestu veidus, kā stiprināt globalizācijas sociālo dimensiju un atbalstīt Bangladešu, īstenojot Starptautiskās Darba organizācijas Pienācīgas kvalitātes nodarbinātības programmu. Semināra rezultāti tika apspriesti 2011. gada 30. novembrī Apvienotās komisijas apakšgrupas sanāksmē par labu pārvaldību un cilvēktiesībām.

ANO Cilvēktiesību padomē ES turpināja atklāti piedāvāt atbalstu un sadarbību saistībā ar īpašām procedūrām ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību jomā, tādām kā izglītība, mājoklis, fiziskā un garīgā veselība, pārtika, toksiski un bīstami produkti un atkritumi, iekšzemē pārvietotas personas, pirmiedzīvotāji, galēja nabadzība un piekļuve dzeramajam ūdenim un sanitārajiem pakalpojumiem.

ES arī turpināja palīdzēt nostiprināt Starptautiskās Darba organizācijas (*ILO*) uzraudzības sistēmu un regulāri piedalīties *ILO* Starptautiskās darba konferences un Valdes darbā, risinot smagus darba pamatstandartu pārkāpumus. ES turpina atbalstīt *ILO*, piemēram, tādās jomās kā tirdzniecība un nodarbinātība, statistikas sistēmas, sociālās aizsardzības un nodarbinātības politika, kā arī darba drošība un veselības aprūpe.

Vispārējās attiecībās ar trešām valstīm ES turpināja tās mudināt ratificēt un īstenot *ILO* konvencijas par darba pamatstandartiem un veicināja šo procesu, tostarp piedāvājot tehnisku sadarbību un cieši sadarbojoties ar *ILO*. Dažos gadījumos ES ir divpusējos ekspertu dialogos iekļāvuši jautājumus, kas saistīti ar nodarbinātību, darba tiesībām un sociālo aizsardzību.

ES ir cieši apņēmusies savā tirdzniecības politikā veicināt darba pamatstandartus un pienācīgu darbu ikvienam, kā arī tirdzniecības nolīgumos, par kuriem tā risina sarunas, regulāri iekļauj sadarbības ierosmes un stimulus nodrošināt labākus darba apstākļus. Projekti ES tirdzniecības nolīgumiem ar citām valstīm un reģioniem tiek rūpīgi pārbaudīti, lai noteiktu to iespējamo ietekmi uz sociālo attīstību, tostarp arī darba standartiem. Saskaņā ar ES Vispārējo preferenču sistēmu jaunattīstības valstis, kuras ir ratificējušas un īstenojušas *ILO* darba pamatstandartus, eksportējot uz ES, var saņemt īpašus tarifu likmes samazinājumus.

Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību sekmēšana ir cieši saistīta ar integrējošu un taisnīgu attīstību; zīmīgi, ka sešos no astoņiem Apvienoto Nāciju Organizācijas tūkstošgades attīstības mērķiem (TAM) ir īpaši uzsvērti cilvēku un sociālā attīstība.

3.24. Patvērums, migrācija, bēgļi un pārvietotas personas

2011. gada 18. novembrī Komisija nāca klajā ar paziņojumu par **vispārējo pieeju migrācijai un mobilitātei**, ar ko definē visaptverošu ES ārējās migrācijas politikas sistēmu un nosaka virzību dialogam un sadarbībai migrācijas un mobilitātes jomā ar trešām valstīm. Viens no paziņojuma galvenajiem elementiem ir arguments par "**uz migrantu vērstu**" pieeju, kas balstīta uz principu, ka novērtējuma un visu darbību centrā ir migranti. Paziņojumā uzsvērts, ka migrācijas pārvaldība attiecas tieši uz cilvēkiem, nevis uz "plūsmām", "skaitu" vai "ceļiem". Lai politika būtu atbilstoša, kā arī efektīva un ilgtspējīga, tā ir jāizstrādā tā, lai ņemtu vērā to cilvēku vēlmes un problēmas, kuriem tā paredzēta. **Migrantu cilvēktiesības** tādējādi ir transversāls aspekts vispārējā pieejā migrācijai un mobilitātei. Īstenojot vispārējo pieeju, migrantu tiesības sistemātiski tiek apspriestas gan dialogā, gan sadarbībā, ar mērķi pastiprināt migrantu cilvēktiesības gan izcelsmes, gan tranzīta, gan arī galamērķa valstīs.

2011. gadā galvenā apņemšanās šajā jomā bija izveidot patvēruma Eiropu. Paplašinātā direktīva par pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuras darbības jomā iekļauti starptautiskās aizsardzības saņēmēji, tika publicēta *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* 2011. gada 19. maijā, un pārstrādāta

Kvalifikācijas direktīva tika publicēta 2011. gada 13. decembrī. Ar Kvalifikācijas direktīvu pastiprina kritērijus attiecībā uz atbilstību starptautiskajai aizsardzībai, kā arī noteikumus saistībā ar bērnam vislabāko interešu ievērošanu un dzimumu aspektu, un tajā tiek tuvinātas bēgļu un alternatīvās aizsardzības saņēmēju garantētās tiesības, lai gan šie divi statusi vēl nav saskaņoti.

Lai veicinātu sarežģītās sarunas, Komisija 2011. gada jūnijā pieņēma **grozītus priekšlikumus** Patvēruma procedūru un Uzņemšanas nosacījumu direktīvām. Pirms tika iesniegti grozītie priekšlikumi, Eiropas Parlaments par abiem sākotnējiem priekšlikumiem pieņēma nostājas pirmajā lasījumā. Padomē sarunas tika ātri noslēgtas. No otras puses, niecīgs progress tika sasniegts sarunās par **pārstrādāto Dublinas Regulu**, un apspriedes par **EURODAC regulu** 2011. gadā lielākoties bija apturētas. Saistībā ar šo sistēmu Komisija ziņoja par **EURODAC** centrālās vienības darbību, kura turpināja gūt ļoti labus rezultātus attiecībā uz ātrumu, rezultātiem, drošību un rentabilitāti.

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*European Asylum Support Office – EASO*) darbojas no 2011. gada vidus. Pēc **Grieķijas** lūguma 2011. gada aprīlī *EASO* un Grieķijas iestādes izstrādāja divu gadu darbības plānu, lai no maija uz vietas izvietotu atbalsta grupas patvēruma jomā. Tomēr *EASO* galvenais uzdevums pirmajā darbības gadā bija personāla pieņemšana darbā un nepieciešamo struktūru izveidošana Maltā. Aģentūra arī uzņēmas atbildību par praktiskiem sadarbības pasākumiem, piemēram, Eiropas izglītības programmu patvēruma jomā. Komisija turpināja aktīvi sniegt atbalstu aģentūrai, lai nodrošinātu, ka tā pēc iespējas ātrāk kļūst pilnībā darbotiespējīga. Paredzēts, ka 2012. gada pirmajā pusē tiks uzsāktas un, cerams, noslēgtas oficiālas sarunas par asociēto valstu dalību *EASO*.

Patvēruma politikas nozīmīgs elements joprojām bija solidaritāte. 2011. gada 2. decembrī Komisija pieņēma **paziņojumu par ES dalībvalstu iekšējo solidaritāti** patvēruma jomā. Šajā paziņojumā ierosina stiprināt praktisko, tehnisko un finansiālo sadarbību un, virzoties uz labāku atbildības jomas sadalījumu un uzlabotu patvēruma sistēmas pārvaldību, tādējādi līdz 2012. gadam veicinot kopējas Eiropas patvēruma sistēmas pabeigšanu. Tika turpināts ES projekts par **personu pārvietošanu no Maltas** (*EUREMA*), un 2011. gada aprīlī dalībvalstis apstiprināja projekta otrā posma uzsākšanu: reizē ar abpusējām saistībām, jaunā projekta mērķis ir 2011. un 2012. gadā noņemt vairāk nekā 360 bēgļus.

Arī trešās valstis bija ieguvējas no ES solidaritātes patvēruma jomā. 2011. gadā aptuveni 3000 bēgļu tika izmitināti ES dalībvalstīs, no kurām desmit dalībvalstīs darbojas ik gadējās **mītnesvietas maiņas** programmas. Attiecībā uz ārējo dimensiju patvēruma jomā – līdz 2011. gada beigām tika noslēgtas sarunas par "Kopīgo ES pārvietošanas programmu", balstoties uz jaunu kompromisa priekšlikumu, ar ko nosaka "īpašās kopīgās ES prioritātes pārvietošanas jomā 2013. gadam".

Esošās **reģionālās aizsardzības programmas** turpināja darbību. 2011. gada 1. decembrī tika uzsākta reģionālās aizsardzības programma Ziemeļāfrikā, kura aptver Ēģipti, Lībiju un Tunisiju. Pasākumi tika īstenoti vienīgi Ēģiptē un Tunisijā. Ņemot vērā drošības situāciju, 2011. gadā ANO cilvēktiesību pārstāvja klātbūtne Lībijā netika atjaunota.

Migrācija

Veiksmīgi tika noslēgtas sarunas par ES direktīvu par **vienotu atļauju**, kas ļauj trešo valstu valstspiederīgajiem dzīvot un strādāt dalībvalsts teritorijā, un par kopēju tiesību pamatu darba ņēmējiem no trešām valstīm, kas legāli dzīvo dalībvalstī ². Ar direktīvu nosaka vienlīdzīgu izturēšanos pret likumīgi rezidējošo trešo valstu darba ņēmējiem vairākās jomās, jo īpaši attiecībā uz darba apstākļiem, sociālo apdrošināšanu, diplomu atzīšanu, nodokļu atvieglojumiem un izglītību, kā arī bīdrosanās brīvību.

Joprojām norit sarunas saistībā ar priekšlikumiem direktīvai par **uzņēmuma ietvaros pārceltu** trešo valstu **valstspiederīgajiem** ³ un direktīvai par **sezonas strādniekiem** ⁴. Trešo valstu valstspiederīgajiem piešķiramās tiesības ir būtisks elements Padomes un Eiropas Parlamenta apspriedēs. Tika turpināta **ricības plāna par nepavadītiem nepilngadīgajiem** (2010.–2014. gads) ⁵ īstenošana. Ar plānu veicina kopēju ES pieeju, kas balstīta uz principu bērna interešu vislabākajai nodrošināšanai.

² EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2011/98/ES (2011. gada 13. decembris) par vienotu pieteikšanās procedūru, lai trešo valstu valstspiederīgajiem izsniegtu vienotu uzturēšanās un darba atļauju dalībvalsts teritorijā, un par vienotu tiesību kopumu trešo valstu darba ņēmējiem, kuri kādā dalībvalstī uzturas likumīgi
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:343:0001:0009:EN:PDF>

³ COM(2010)378 galīgā redakcija.

⁴ COM(2010)379 galīgā redakcija.

⁵ COM(2010)213 galīgā redakcija.

"Eiropas programmā trešo valstu pilsoņu integrācijai" veicina stingras migrantu pamattiesību garantijas, kā arī to, ka nepieciešama pozitīva attieksme pret dažādību un vienādas attieksmes nodrošināšana. Lai nodrošinātu tiesību un pienākumu ievērošanu gan no migrantu, gan uzņēmējo sabiedrību puses, ir nepieciešami centieni diskriminācijas apkarošanā, un jāsniedz migrantiem līdzekļi, lai viņi varētu iepazīties ar ES un tās dalībvalstu pamatvērtībām.

2011. gada 23. februārī Komisija publicēja ES **atpakaļuzņemšanas nolīgumu** izvērtējumu, kā to pieprasa Stokholmas programma. Viena no galvenajām izvērtējuma tēmām bija ES atpakaļuzņemšanas nolīgumu piemērošanas uzraudzība, iekļaujot cilvēktiesību garantijas. Neapšaubot pašreizējo ES *acquis* un citus būtiskus starptautiskos instrumentus, kuri ir vienmēr jāievēro, īstenojot ES atpakaļuzņemšanas nolīgumus, Komisija ierosināja vairākus papildus pasākumus, ar kuriem nodrošinātu pilnīgu repatriantu cilvēktiesību ievērošanu. Izvērtējumā tika paziņots arī Komisijas ierosinājums uzsākt izmēģinājuma **projektu, lai** ES atpakaļuzņemšanas nolīgumu ietvaros **uzraudzītu atpakaļ uzņemto personu situāciju**. Izvērtējums bija arī TI padomes 2011. gada 9. jūnija secinājumu pamatā. Ļoti ierobežotā veidā secinājumos ņemti vērā iepriekšminētie Komisijas ieteikumi par cilvēktiesībām.

3.25 Cilvēku tirdzniecība

Cilvēku tirdzniecība ir smags noziegums un jo īpaši smags cilvēktiesību pārkāpuma veids. Tai var būt vairāki veidi, piemēram, cilvēku tirdzniecība seksuālai izmantošanai, piespiedu darbam, piespiedu ubagošanai vai turēšanai kalpībā, vai orgānu izņemšanai. To nepārprotami aizliedz ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 5. pantu. Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010. gada janvāra nolēmumu lietā *Rantsev pret Kipru un Krieviju* cilvēku tirdzniecība ir pretrunā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 4. pantam, kas aizliedz verdzību un piespiedu darbu.

Cilvēktirdzniecības jautājumu risināšana joprojām bija Savienības un dalībvalstu prioritāte. 2011. gadā tika pieņemta jauna direktīva cilvēku tirdzniecības novēršanai, kurā iekļauta pieeja, kas balstīta uz cilvēktiesībām un pielāgota katram dzimumam atsevišķi; savas pilnvaras uzsāka ES koordinators cilvēku tirdzniecības novēršanas jautājumos; un tika iesniegts pirmais īstenošanas ziņojums saistībā ar rīcības dokumentu par ārējo dimensiju cīņā pret cilvēku tirdzniecību.

2011. gada aprīlī Padome un Eiropas Parlaments pieņēma jaunu Direktīvu 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību. Tajā ir skaidra cilvēktiesību pieeja, tostarp uz dzimumu balstīta pieeja, un tā pamatojas uz ANO protokolu par cilvēku tirdzniecību un Eiropas Padomes Konvenciju par rīcību pret cilvēku tirdzniecību. Tā aptver tirdzniecību attiecībā uz visām cilvēku izmantošanas izpausmēm. Direktīvā iekļauti visaptveroši noteikumi par palīdzību upuriem un to aizsardzību, lai nosargātu viņu cilvēktiesības un izvairītos no turpmākas viktimizācijas. Direktīva aicina dalībvalstis nodrošināt īpašu attieksmi pret sevišķi neaizsargātiem upuriem, un tajā iekļauti īpaši noteikumi par bērniem, kas cietuši cilvēku tirdzniecībā. Saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvenciju par bērna tiesībām vispirms jāņem vērā bērna intereses. Turklāt direktīvā paredzēta ekstrateritoriāla jurisdikcija, kura ir īpaši būtiska (bet ne tikai) seksuālā tūrisma gadījumos.

2011. gada jūlijā tika rīkota neoficiālā sanāksme valstu referentu vai līdzvērtīgu mehānismu tīkla pārstāvjiem cilvēku tirdzniecības jautājumos. Sanāksmes laikā tika apspriesti dažādi temati, tostarp sadarbība un partnerība starp visiem cilvēku tirdzniecības apkarošanā iesaistītajiem dalībniekiem, piemēram, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas iesaistītas cilvēktiesību aizsardzībā.

Efektīvas politikas veidošanas pamatā ir uzticami un salīdzināmi dati. Šā iemesla dēļ Komisija 2011. gadā pirmo reizi ES līmenī uzsāka datu vākšanas iniciatīvu par cilvēku tirdzniecību. Savāktie dati sniegs informāciju *inter alia* par cilvēktirdzniecības upuru dzimumu, vecumu, izmantošanas veidu un pilsonību, kā arī par tirgotāja dzimumu un pilsonību, ļaujot veikt mērķtiecīgākus pasākumus arī saistībā ar trešām valstīm un reģioniem.

Pirmais īstenošanas ziņojums saistībā ar rīcības dokumentu par ES ārējās dimensijas stiprināšanu cīņā pret cilvēku tirdzniecību tika pieņemts Tieslietu un iekšlietu padomē 2011. gada jūnijā ⁶. Šajā ziņojumā tika iekļauts visaptverošs pārskats par projektiem un darbībām, ko trešās valstīs un reģionos veic ES dalībvalstis, ES aģentūras un Eiropas Komisija. Daudzos no šiem projektiem izmanto uz cilvēktiesībām balstītu pieeju attiecībā uz cilvēku tirdzniecību un pievēršas cilvēku tirdzniecības pamatcēloņiem, piemēram, nabadzībai vai diskriminācijai.

⁶ Pirmais īstenošanas ziņojums saistībā ar rīcības dokumentu par ES ārējās dimensijas stiprināšanu cīņā pret cilvēku tirdzniecību, 2011. gada jūnijs, <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity.action?id=27f3528b-8d2e-419d-b630-7d78a70ef3d7>

2011. gadā, atzīmējot ES dienu pret cilvēku tirdzniecību, Komisija un prezidentvalsts Polija sapulcināja septiņas tieslietu un iekšlietu aģentūras (Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtu, *EUROJUST*, *EIROPOLU*, Pamattiesību aģentūru, *CEPOL*, *FRONTEX* un Eiropas Patvēruma atbalsta biroju). Sanāksmes rezultātā tika izstrādāts kopīgs paziņojums par turpmāku sadarbību cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā, kurā aģentūras pauda apņemšanos strādāt, pilnībā ievērojot cilvēktiesības.

2011. gadā Komisija turpināja izstrādāt cilvēku tirdzniecības jautājumiem veltītu ES interneta vietni, kurā iekļauta informācija par ES un dalībvalstu līmeņa politiku un tiesību aktiem. Tajā arī uzskaitīta attiecīgo valsts un nevalstisko organizāciju kontaktinformācija un sniegts pārskats par Komisijas finansētajiem projektiem, kā arī dažādu iesaistīto dalībnieku publicētā informācija, tostarp saikne starp cilvēktiesībām un cilvēku tirdzniecību ⁷. Interneta vietnes adrese ir: <http://ec.europa.eu/anti-trafficking>.

2011. gadā tika iecelti cilvēku tirdzniecības apkarošanas jautājumu trešās ekspertu grupas locekļi. Grupā darbojas cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības eksperti, kuri sniedz Padomei konsultācijas attiecībā uz politiku un tiesību aktiem.

2011. gadā paziņojumā "Atjaunota ES stratēģija 2011.–2014. gadam attiecībā uz korporatīvo sociālo atbildību" saistībā ar labāku ANO uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipu īstenošanu pievērsās arī cilvēku tirdzniecības jautājumiem.

2011. gadā tika pieņemta vispārējā pieeja migrācijai un mobilitātei ⁸, kas ir ES ārējās migrācijas politikas vispārējais satvars. Tajā vēlreiz uzsvērts, cik nozīmīga ir sadarbība starp trešām valstīm, kas ir izcelsmes, tranzīta un galamērķa valstis, kā arī noteikts, ka viens no četriem pīlāriem ir nelegālās migrācijas un cilvēku tirdzniecības novēršana un samazināšana.

⁷ Piemēram, ES finansēts projekts "The Right Guide" – NVO paredzēts instruments, lai izvērtētu cilvēktiesību ietekmi uz cilvēku tirdzniecības apkarošanas likumiem un pasākumiem, ko valdības izmantos uz pierādījumiem balstītai lobēšanai <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity?id=7dbb0353-cb8a-4bcc-a3fa-34dfbe01bbca>

⁸ Komisijas paziņojums: vispārēja pieeja migrācijai un mobilitātei (COM(2011) 743 galīgā redakcija.

2011. gadā Komisija finansēja vairākus projektus, kuru mērķis ir, izmantojot uz cilvēktiesībām balstītu pieeju, novērst un risināt cilvēku tirdzniecību gan ES, gan ārpus tās. 2011. gadā tika rīkots tematisks aicinājums iesniegt priekšlikumus cilvēku tirdzniecības jomā saskaņā ar finansēšanas programmu "Noziedzības profilakse un apkarošana" – kas ir daļa no vispārējās programmas "Drošība un brīvību garantēšana" (2007–2013). Līdzīgi programma *Daphne*, kas sniedz ieguldījumu bērnu, jauniešu un sieviešu aizsardzībā pret visu veidu vardarbību (kuras pamatā ir dzimums), tostarp cilvēku tirdzniecību, 2011. gada decembrī rīkoja aicinājumu iesniegt priekšlikumus.

Cilvēku tirdzniecības jautājumi ir iekļauti vairākos divpusējos EKP rīcības plānos, kā arī stabilizācijas un asociācijas nolīgumos ar Rietumbalkānu valstīm. Austrumu partnerības samita laikā 2011. gada septembrī dalībnieki vienojās par sadarbības un koordinācijas pastiprināšanu, risinot cilvēku tirdzniecības jautājumus.

Projekti ir saņēmuši finansējumu no Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta un Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas instrumenta (*TAIEX*). Cilvēku tirdzniecības jautājums ir izvirzīts politiskos dialogos ar trešām valstīm, jo īpaši dialogos un konsultācijās par cilvēktiesībām. ES atbalstīja starptautiskos centienus dažādos ANO forumos, saistībā ar cilvēku tirdzniecības apkarošanu veicinot preventīvus pasākumus, upuru aizsardzību un palīdzību tiem, tiesiska regulējuma izveidi, politikas izstrādi un tiesībaizsardzību, starptautisku sadarbību un koordināciju saistībā ar cilvēku tirdzniecību.

Cilvēku tirdzniecības jautājums ir izvirzīts par prioritāti ES ģeogrāfiskajā un tematiskajā sadarbībā ar trešām valstīm (kas nav ES valstis). Tas ir iestrādāts valstu stratēģiju dokumentos un valstu un reģionu indikatīvajās programmās, un to apstiprināja 2011.–2013. gada starpposma izvērtējumos. Ir pieejami līdzekļi no finansēšanas instrumentiem, tādiem kā stabilitātes instruments un Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (*EIDHR*). Cilvēku tirdzniecība ir viena no tematiskajām prioritātēm daudzgadu stratēģijas dokumentā 2011.–2013. gadam par tematisko programmu sadarbībai ar trešām valstīm migrācijas un patvēruma jomā.

Ar direktīvu tika izveidots postenis ES koordinatoram cilvēku tirdzniecības novēršanas jautājumos. Komisija iecēla *Myria Vassiliadou*, kura uzsāka darbu 2011. gada martā. Līdztekus citiem pienākumiem koordinatore sniegs vispārēju stratēģisku politikas ievirzi cilvēku tirdzniecības jomā, sniegs ieguldījumu pastāvošas vai jaunas ES politikas izstrādē saistībā ar cīņu pret cilvēku tirdzniecību, jo īpaši attiecībā uz trešām valstīm. Koordinatore arī nodrošinās, ka visi attiecīgie līdzekļi ES rīcībai pret cilvēku tirdzniecību tiek atbilstoši izmantoti un mobilizēti. Koordinatore kopš tā laika ir strādājusi, lai panāktu lielāku saskaņotību cilvēku tirdzniecības apkarošanas politikā, tostarp iekļaujot šo jautājumu dažādos politikas virzienos un nodrošinot labāku koordināciju starp cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā iesaistītajiem dalībniekiem, tajā skaitā ES aģentūrām, dalībvalstīm un starptautiskajiem dalībniekiem. Viņa ir arī nepārtraukti uzsvērusi, ka, pievēršoties šim fenomenam, ir būtiski ņemt vērā ar cilvēktiesībām un dzimumu līdztiesību saistītu pieeju.

3.26 Rasisms, ksenofobija, diskriminācijas novēršana un cieņa pret daudzveidību

2011. gadā ES turpināja sniegt nozīmīgu ieguldījumu cīņā pret rasismu, rasu diskriminācijas, ksenofobijas un līdzīgu neiecietības veidu jebkādam izpausmēm visā pasaulē.

ES šo apņemšanos atbalstīja ar konkrētas rīcības politiku, kas iekļauj tiesību aktus, izpratnes vairošanu, datu vākšanu un finansiāla atbalsta sniegšanu pilsoniskās sabiedrības projektiem.

Starptautiskajā rasu diskriminācijas izskaušanas dienā 2011. gada 21. martā Augstā pārstāve *Ashton* nāca klajā ar ES vārdā sniegtu deklarāciju, kurā ziņots, ka ES nosoda "jebkāda veida rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un līdzīgu neiecietību, tostarp diskrimināciju, kuras pamatā ir seksuālā orientācija un kas acīmredzami neatbilst vērtībām, uz kurām balstās ES."

Ārējā darbībā ES turpināja izvirzīt ar rasismu un ksenofobiju saistītus jautājumus politiskos dialogos ar trešām valstīm, piemēram, Krieviju. Šos jautājumus arī turpina ņemt vērā sadarbības stratēģijās; piemēram, Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānos partnervalstis apņemas apkarot diskrimināciju, reliģisku neiecietību, rasismu un ksenofobiju visās izpausmēs.

ES turpināja apvienot spēkus ar reģionālām struktūrām, tādām kā Eiropas Padomes Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību (*ECRI*). Eiropas Drošības un sadarbības organizācijā ES rūpīgi koordinēja pasākumus, lai veicinātu saistību īstenošanu, ko 56 EDSO dalībvalstis uzņēmušās attiecībā uz cīņu pret rasismu, ksenofobiju un diskrimināciju.

Daudzpusējā līmenī ES arī aktīvi sadarbojās ar ANO, risinot jautājumus saistībā ar rasismu un diskrimināciju. Tā atbalstīja ANO īpašo referentu rasisma, ksenofobijas un ar to saistītās neiecietības mūsdienu formu apkarošanas jautājumos *Mutama Ruteere* kungu un viņa priekštecī *Githu Muigai* kungu viņu pilnvaru īstenošanā. Desmit gadus pēc 2001. gada Pasaules konferences pret rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un ar to saistītu neiecietību ES joprojām pilnībā saglabā savu apņemšanos attiecībā uz 2001. gada Durbanas konferences galveno mērķi – pilnībā izskaust rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un ar to saistīto neiecietību.

Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskausšanu (*ICERD*) ir vispārējs pamats pūliņiem, lai novērstu, apkarotu un izskaustu rasismu. Eiropas Savienība aicina visas valstis, kas līdz šim nav ratificējušas vai pilnībā īstenojušas minēto konvenciju, izdarīt to.

Cīņu pret diskrimināciju ES turpināja iekļaut visos starptautiskās sadarbības aspektos. Izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*), ES ir sniegusi atbalstu plašam pilsoniskās sabiedrības organizāciju lokam saistībā ar apmēram 120 neseniem projektiem – kopumā aptuveni EUR 24 miljonu vērtībā. Turklāt ar *EIDHR* starpniecību ES atbalstīja Apvienoto Nāciju Organizācijas Augsto cilvēktiesību komisāri (*OHCHR*), īstenojot pastāvošos starptautiskos standartus par līdztiesību un diskriminācijas aizliegumu, īpaši Starptautisko konvenciju par rasu diskriminācijas izskaušanu.

2001. gada Pasaules konference pret rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un ar to saistītu neiecietību notika Durbanā, Dienvidāfrikā no 2001. gada 31. augusta līdz 8. septembrim. Eiropas Savienība ir devusi būtisku ieguldījumu Durbanas konferences panākumos.

Konferencē vienprātīgi tika pieņemta Durbanas deklarācija un Rīcības programma, kurā sniedz pamatnostādnes valdībām, nevalstiskām organizācijām un citām iestādēm to centienos apkarot rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un ar to saistīto neiecietību.

Durbanas pārskata konference notika no 2009. gada 20. līdz 24. aprīlim Ženēvā, Šveicē. Tajā izvērtēja panākumus 2001. gada Durbanas konferencē noteikto mērķu sasniegšanā.

2011. gada 22. septembrī Ņujorkā tika rīkota augsta līmeņa sanāksme, kurā pieņēma Ģenerālās asamblejas rezolūciju, ar ko atzīmē 10. gadadienu kopš Durbanas deklarācijas un rīcības programmas pieņemšanas.

3.27. Minoritātēm piederīgu personu tiesības

Visos pasaules reģionos minoritātēm piederīgas personas turpina saskarties ar nopietniem draudiem, diskrimināciju un rasismu, un nereti tām neļauj pilnīgi piedalīties ekonomiskajā, politiskajā, sociālajā un kultūras dzīvē, kas pieejama iedzīvotāju vairākumam attiecīgajās valstīs vai kopienās. Līgumā par Eiropas Savienību ir skaidri norādīts, ka minoritātēm piederīgu personu tiesības pieder pie vērtībām, uz kurām balstīta Eiropas Savienība un kuras tā uzņemas veicināt savās attiecībās ar pārējo pasauli. Starptautiskā līmenī galvenais atsauces teksts attiecībā uz minoritātēm piederīgu personu tiesībām ir Deklarācija par to personu tiesībām, kuras pieder pie nacionālām vai etniskām, reliģiskām un lingvistiskām mazākumgrupām. Kas attiecas uz Eiropu, Eiropas Padome ir pieņēmusi Mazākumtautību aizsardzības pamatkonvenciju un Eiropas reģionālo vai minoritāšu valodu hartu.

Minoritāšu aizsardzība ir viens no galvenajiem jautājumiem Kopenhāgenas politiskajos pievienošanās kritērijos. Tāpēc Eiropas Komisijas iesniegtajos progresā ziņojumos turpina izvērtēt kandidātvalstu un iespējamo kandidātvalstu stāvokli un paveikto minoritāšu jautājumos. ES no savas puses savukārt ir sniegusi mērķtiecīgu pirmspievienošanās finanšu palīdzību kandidātvalstīm un iespējamām kandidātvalstīm, lai palīdzētu tām atbilstīgi ES standartiem izvērst vajadzīgās politiskās, ekonomiskās un iestāžu reformas. Atbalstītie projekti, kas saistīti ar minoritātēm piederīgām personām, galvenokārt ir vērsti uz to, lai mazinātu sociālās atšķirības, kā arī uzlabotu un veicinātu labāku dzīves kvalitāti. Sociālās kohēzijas stiprināšana šajās valstīs aptver to iedzīvotāju iekļaušanu sabiedrībā, kuri atrodas nelabvēlīgākā situācijā, diskriminācijas apkarošanu un cilvēkkapitāla stiprināšanu, jo īpaši, reformējot izglītības sistēmas.

Ar minoritātēm saistīti jautājumi joprojām bija arī nozīmīgs aspekts ES attiecībās ar pārējo pasauli, un ES politiskajos dialogos ar trešām valstīm regulāri apspriež minoritāšu jautājumus. Minoritāšu jautājumi ir iekļauti arī sadarbības stratēģijās un rīcības plānos.

Piemēram, ES Kolumbijas valsts stratēģijas dokumentā (2007–2013) risināta minoritātēm piederīgu personu humanitārā un cilvēktiesību situācija, un starp tā galvenajām prioritātēm ir miera veidošana, iesaistot vietējā pārvaldē un ekonomikā sociāli atstumtus iedzīvotājus, kā arī cilvēktiesību, labas pārvaldības un cīņas pret nesodāmību veicināšana. Vēl viens piemērs ir Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānā ar Ukrainu iekļauta skaidra norāde uz nacionālām minoritātēm piederīgu personu tiesību ievērošanu.

ES aktīvi sadarbojās ANO forumos, veicinot un aizstāvēdams minoritātēm piederīgu personu tiesības. Pie ANO procesiem pieder Forums par minoritāšu jautājumiem un darbs, ko veic neatkarīgā eksperte minoritāšu jautājumos. ES arī turpināja apvienot spēkus ar citām starptautiskām organizācijām un daudzpusējām struktūrām, kas darbojas šajā jomā, tādām kā EDSO un tās Augstais komisārs nacionālo minoritāšu jautājumos, kā arī Eiropas Padome.

Papildus minētajam ES turpināja izmantot plašu klāstu finansiālās un tehniskās sadarbības instrumentu, tostarp divpusēju sadarbību ar valdībām un tiešu atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai, kuras cita citu papildina un strādā sinerģijā, lai veicinātu un aizsargātu minoritātēm piederīgu personu tiesības.

Šajā nolūkā ES divpusējā sadarbībā ir atbalstījusi valdību programmas un politiku, kas vērsta uz minoritātēm vai kam varētu būt ietekme uz šo jomu. ES ir arī atbalstījusi pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras strādā ar minoritātēm piederīgu personu tiesību aizsardzību un veicināšanu, konkrēti ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) starpniecību. To veicot, tās jo īpaši ir palīdzējušas apkarot diskrimināciju, veicināt to, lai tiktu aizsargāta un sekmēta minoritāšu kopienām piederīgu vīriešu un sieviešu vienlīdzīga dalība sociālajā, ekonomiskajā un politiskajā dzīvē saistībā ar plašāku mērķi nostiprināt cilvēktiesības un veicināt politisko plurālismu un demokrātisku līdzdalību politikā.

EIDHR ar kopējo atbalsta apjomu EUR 90 000 apmērā šobrīd finansē projektu, kura mērķis ir uzlabot romu un citu nacionālām minoritātēm piederīgu personu politisko līdzdalību un pārstāvniecību Bosnijā un Hercegovinā, tādējādi uzlabojot viņu iekļaušanu, intereses un tiesības. Minoritātes, un jo īpaši romu tauta, kura ir lielākā Bosnijas un Hercegovinas minoritāte, tradicionāli cieš no diskriminācijas, kas veicinājusi nabadzības, bezdarba, bezpajumtnieku izplatīšanos, kā arī izglītības piekļuves trūkumu. Lai gan Bosnijas un Hercegovinas konstitūcija ietver starptautisko cilvēktiesību standartus, tiesības tikt ievēlētām ir garantētas tikai "pilnvarotajām personām" (bosniešiem, horvātiem un serbiem). Saskaņā ar konstitūciju personām, kas pieder nacionālajām minoritātēm, ir liegta piekļūšana dalībai augstākā līmeņa politikā valsts un administratīvo vienību līmenī. Tādēļ projekta mērķis ir palīdzēt radīt uzlabotus apstākļus romu un citu minoritāšu politiskai pārstāvībai un līdzdalībai valsts līmenī, veicinot nacionālo minoritāšu kategorijas iekļaušanu Bosnijas un Hercegovinas konstitūcijā; kā arī pastiprināt romu politisko iesaistīšanos un spējas, lai tie panāktu lielāku ietekmi lēmumu pieņemšanas procesos.

3.28. Personu ar invaliditāti tiesības

2011.gada 22. janvārī Eiropas Savienība pievienojās ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD*). Tas bija vēsturisks pavērsiens, jo *CRPD* ir pirmais visaptverošais cilvēktiesību līgums, ko ratificē ES kā "Reģionāla integrācijas organizācija". ES pirmo reizi kā iesaistītā puse aktīvi piedalījās *CRPD* līgumslēdzēju valstu konferencē 2011. gada septembrī.

CRPD mērķis ir nodrošināt, ka personas ar invaliditāti var izmantot savas tiesības līdzvērtīgi pārējiem pilsoņiem. *CRPD* nosaka minimālos standartus, lai attiecībā uz personām ar invaliditāti aizsargātu virkni cilvēktiesību un pamattiesību. ES tas nozīmē nodrošināt to, ka ES kompetenču robežās ES līmeņa politika, likumdošanas un plānošanas darbības ir saskaņā ar *CRPD* noteikumiem par invaliditātes tiesībām. ES stratēģijā invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam, kuru pieņēma 2010. gada novembrī un kuras mērķis ir īstenot *CRPD* noteikumus gan ES, gan dalībvalstu līmenī, "ārējā darbība" ir noteikta kā viena no astoņām galvenajām darbības jomām. Stratēģija papildina un veicina darbību, ko veic dalībvalstis, kam ir galvenā atbildība invaliditātes politikā.

Jautājums saistībā ar invaliditāti tika aizvien biežāk apspriests ES politikas un īpašajos dialogos (tostarp cilvēktiesību dialogos) ar trešām valstīm.

Papildus iemesls tam bija *CRPD* ratifikācija, ko veica ES. Jo īpaši ES aicināja visas valstis ratificēt un pilnībā īstenot *CRPD*. Piemēram, 2011. gadā invaliditātes jautājumu apsprieda ar Palestīniešu pašpārvaldi un Krieviju.

2011. gadā ES turpināja attiecīgos reģionālajos un starptautiskajos forumos atbalstīt un aizstāvēt personu ar invaliditāti cilvēktiesības. Piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas 66. sesijā ES kopā ar Latīņamerikas valstīm un, nopietni apspriežoties ar *UNICEF* un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ierosināja rezolūciju par bērna tiesībām, galveno uzmanību vēršot uz bērniem ar invaliditāti. Turklāt sagatavojot šo rezolūciju, ES sadarbībā ar Urugvaju (Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu grupas (*GRULAC*) pārstāve), ANO Ekonomisko un Sociālo lietu departamentu un *UNICEF* 2011. gada jūnijā rīkoja papildpasākumu Ņujorkā, kura nosaukums bija "Interaktīva paneldiskusija par bērnu ar invaliditāti tiesību veicināšanu un aizsardzību". ES cenšas integrēt jautājumus par to personu stāvokli, kam ir invaliditāte, arī citos ANO forumos un dokumentos, izmantojot uz tiesībām balstītu pieeju. ES turpināja centienus aizsargāt un veicināt tiesības, kādas ir personām ar invaliditāti ārpus Eiropas Savienības, ES attīstības sadarbībā sistemātiski iekļaujot jautājumus, kas saistīti ar personām ar invaliditāti. Finansējums personām ar invaliditāti tiek sniegts no vairākiem ES finanšu instrumentiem, tādiem kā attīstības sadarbības instruments (ASI), Eiropas Attīstības fonds (EAF), Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instruments (EKPI) un Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (*EIDHR*). 2011. gadā ES finansēja vairāk nekā 20 projektus, īpaši pievēršoties personām ar invaliditāti (budžeta apjoms vairāk nekā EUR 12 miljoni).

2010. gada novembrī Komisija pieņēma **ES stratēģiju invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam**⁹, kuras mērķis ir atbalstīt *CRPD* noteikumu īstenošanu. Stratēģijas uzmanības lokā ir šķēršļu izskaušana šādās astoņās galvenajās jomās: pieejamība, līdzdalība, vienlīdzība, nodarbinātība, izglītība un mācības, sociālā aizsardzība, veselība un pasākumi ārējās darbības jomā.

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:EN:PDF>

Attiecībā uz ārējo darbību – stratēģijas mērķis ir veicināt personu ar invaliditāti tiesības, tos iekļaujot attīstības programmās un starptautiskajos forumos (piemēram, ANO, Eiropas Padome, ESAO). "Sākotnējā plānā, īstenojot Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā ¹⁰" norādīti galvenie pasākumi un grafiks, lai uzsāktu stratēģijas īstenošanu, tostarp:

- nodrošināt to, ka ES attīstības sadarbība ietekmē personas ar invaliditāti gan ar projektiem/programmām, kas īpaši vērsti uz personām ar invaliditāti, gan uzlabojot invaliditātes jautājumu integrēšanu;
- atbalstīt partnervalstu centienus attiecībā uz Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām parakstīšanu, ratifikāciju un īstenošanu;
- ja iespējams, atbalstīt invalīdu organizāciju un organizāciju, kas nodarbojas ar invaliditātes un attīstības jautājumiem, iestāžu stiprināšanu partnervalstīs;
- sekmēt to, ka ar ES attīstības projektiem finansētā infrastruktūra atbilst personu ar invaliditāti piekļuves prasībām;
- kad iespējams, izcelt invaliditāti kā cilvēktiesību jautājumu ES cilvēktiesību dialogos ar trešām valstīm, balstoties uz principiem, kas iekļauti Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām.

3.29. Ar pirmiedzīvotājiem saistīti jautājumi

Principus, saskaņā ar kuriem ES iesaistās ar pirmiedzīvotājiem saistītos jautājumos, piemēro saskaņā ar ANO 2007. gada deklarāciju par pirmiedzīvotāju tiesībām, ar kuru sekmē pirmiedzīvotāju tiesības un nodrošina viņu pastāvīgu attīstību visā pasaulē.

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1324:FIN:EN:PDF>

ES cenšas integrēt cilvēktiesību jautājumus, tostarp ar pirmiedzīvotājiem saistītus jautājumus, visos tās ārpolitikas aspektos, tajā skaitā, politiskajos dialogos ar trešām valstīm un reģionālām organizācijām, tādos daudzpusējos forumos kā ANO, kā arī sniedzot finansiālu atbalstu.

Kopš 1994. gadā iedibināta Starptautiskā pasaules pirmiedzīvotāju diena, agrāk Ārējo attiecību un Eiropas kaimiņattiecību politikas komisārs un tagad Augstā pārstāve šajā sakarā gandrīz katru gadu 9. augustā nāk klajā ar paziņojumu. Turklāt ES delegācijas visā pasaulē ir rīkojušas dažādus pasākumus 9. augustā vai ap šo datumu, tostarp tikšanās ar pirmiedzīvotāju vadoņiem, preses konferences, rakstus presē, dalību semināros un ES finansēto projektu apmeklējumus.

ES turpināja aktīvi piedalīties Apvienoto Nāciju Organizācijas forumos, kuros risina ar pirmiedzīvotājiem saistītus jautājumus, kā arī sniedza ieguldījumu to ANO aģentūru sadarbības pasākumos, kuras strādā ar pirmiedzīvotāju jautājumiem. 2011. gadā ES panāca vienprātību par regulārās Ģenerālās asamblejas Trešās komitejas rezolūciju par pirmiedzīvotāju tiesībām, un aptuveni puse ES dalībvalstu to atbalstīja. Rezolūcijā iekļauts lēmums par Ģenerālās asamblejas Augsta līmeņa plenārsēdes – Pasaules pirmiedzīvotāju konferences – rīkošanu 2014. gadā. Eiropas Savienība Trešajā komitejā, kā arī Ekspertu mehānisma par pirmiedzīvotāju tiesībām 2011. gada sesijā arī nāca klajā ar paziņojumu par jautājumiem saistībā ar pirmiedzīvotājiem, un piedalījās interaktīvā dialogā ar *James Anaya* kungu, īpašo referentu par situāciju saistībā ar pirmiedzīvotāju cilvēktiesībām un pamattiesībām.

Pirmiedzīvotāju jautājumus turpināja iekļaut ES attīstības sadarbības stratēģijās. Piemēram, Kolumbijas valsts stratēģijas dokumentā (2007–2013) risināta pirmiedzīvotāju humanitārā un cilvēktiesību situācija, un starp tā galvenajām prioritātēm ir miera veidošana, iesaistot vietējā pārvaldē un ekonomikā sociāli atstumtus iedzīvotājus, kā arī cilvēktiesību, labas pārvaldības un cīņas pret nesodāmību veicināšana. Vēl viens piemērs ir Peru valsts stratēģijas dokuments (2007–2013), kurā paredz skaidru pirmiedzīvotāju iesaistīšanu, lai sniegtu atbalstu valsts modernizācijā, pastiprinātu labu pārvaldību un sociālo iekļaušanu.

Tāpat ES tieši atbalsta pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras strādā ar pirmiedzīvotājiem saistītiem jautājumiem, jo īpaši, izmantojot Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*). Pastāv plašas iespējas ar šā finansēšanas instrumenta palīdzību veikt konkrētas darbības, kas saistībā ar pirmiedzīvotājiem īstenojamas valsts, starptautiskā vai reģionālā līmenī.

ES apzinās, ka pirmiedzīvotāju tiesību aizstāvji daudzās pasaules valstīs ir īpaši neaizsargāti un tos būtiski apspiež, kā redzams daudzos starptautiskos ziņojumos, tostarp ANO īpašās referentes cilvēktiesību aizstāvju lietās ziņojumos. Ar *EIDHR* 2011. gadā finansēja EUR 1,2 miljonus vērtu reģionālu projektu, kā mērķis ir atbalstīt un stiprināt pirmiedzīvotāju cilvēktiesību aizstāvju tīklus Nepālā, Bangladešā, Indijā, Kambodžā, Indonēzijā, Malaizijā, Filipīnās un Taizemē.

Kopš 2011. gada ar *EIDHR* tiek finansēts EUR 1,2 miljonus vērts projekts, kas paredzēts pirmiedzīvotāju cilvēktiesību aizstāvju tīkla stiprināšanai, ar kuru Āzijā varētu novērot un reģistrēt pirmiedzīvotāju cilvēktiesību pārkāpumus, palielināt vietēja un starptautiska mēroga informētību par pirmiedzīvotāju tiesībām un aizsargāt tās personas un grupas, kas Āzijā veicina un aizsargā pirmiedzīvotāju tiesības. Projekta mērķvalstis ir Nepāla, Bangladeša, Indija, Kambodža, Indonēzija, Malaizija, Filipīnas un Taizeme, un tas ir paredzēts, lai novērstu to, ka Āzijas reģionā pirmiedzīvotāju cilvēktiesības netiek juridiski atzītas un to aizsardzībai nav paredzēta piemērota politika; šajā reģionā dzīvo apmēram 200 no 350 miljoniem pasaules pirmiedzīvotāju.

Lielākā daļa šo valstu pirmiedzīvotāju dzīvo zem nabadzības sliekšņa, saskaras ar dažāda veida diskrimināciju un viņiem gandrīz nav piekļuves politisku lēmumu pieņemšanas procesam un tiesvedības sistēmām, un tiek pārkāptas ne tikai viņu individuālās tiesības, bet arī viņu kolektīvās tiesības. Tas, ka pirmiedzīvotāju tiesības uz zemi netiek atzītas, ir radījis plaši izplatītu zemes piesavināšanos un pirmiedzīvotāju piespiedu pārvietošanu saistībā ar plantācijām, liela mēroga kalnrūpniecību, dambjiem, infrastruktūru un aizsargātajām teritorijām. Tāpat daudzkārt pirmiedzīvotāju cilvēktiesību pārkāpumi netiek reģistrēti un par tiem neziņo, jo pirmiedzīvotāju informētība par viņu tiesībām nav liela un aizstāvības darbību nav daudz, jo īpaši konfliktu skartajos reģionos, tāpēc pirmiedzīvotāju tiesību aizstāvju darbs ir ļoti nozīmīgs.

4. ES DARBĪBA STARPTAUTISKOS FORUMOS

4.1. ANO Ģenerālās asamblejas 66. sesija

Ģenerālās asamblejas 66. sesijas Trešā komiteja (sociālie, humanitārie un kultūras jautājumi) oficiāli sāka darbu 2011. gada 3. oktobrī un to noslēdza 2011. gada 22. novembrī.

Līdz sesijas beigām komiteja bija pieņēmusi 66 rezolūcijas, 16 no tām – pēc balsošanas, tādējādi tika apstiprināts, ka viedokļi vairākos jautājumos krasī atšķiras. ES šajā sesijā sasniedza visus savus galvenos mērķus. ES centieni tika atbalstīti ar informēšanas kampaņu, kas noritēja gan Ņujorkā, gan trešo valstu galvaspilsētās, lai atbalstītu rezolūcijas par valstīm, kā arī reliģijas un pārliecības brīvības jautājumu; informēšana tika cieši koordinēta ar līdzīgi noskaņotām valstīm. Trešā komiteja veiksmīgi pieņēma četras ES iniciatīvas. Sarunas par cilvēktiesību stāvokli Birmā/Mjanmā noritēja, ņemot vērā nesenos pozitīvos pavērsienus šajā valstī, un to apliecināja tas, ka sarunu procesā iesaistītā valsts līdzsvaroti iesaistījās sarunu procesā. Rezolūciju pieņēma ar labvēlīgu atbalstu, un atbalstu pauda vairāk partneru nekā jebkad iepriekš.

Arī ar konkrētu valsti saistītu rezolūciju par cilvēktiesību stāvokli KTDR (kas tika iesniegta kopā ar Japānu) pieņēma, un tai paustais atbalsts bija lielāks nekā jebkad agrāk. Sarunu gaitā KTDR nemainīja uzvedības modeli, atsakoties veikt jebkādas darbības saistībā ar šo jautājumu.

Attiecībā uz tematiskiem jautājumiem rezolūciju par bērna tiesībām, kas ir ES un *GRULAC* (Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu grupa) kopīga iniciatīva, tāpat kā iepriekšējās sesijās pieņēma vienprātīgi, lai gan pirms tam bija jāatspēko divi naidīgi grozījumi, kurus iesniedza attiecīgi Pakistāna un Sīrija. Šā gada rezolūcijā galvenā uzmanība ir veltīta bērniem ar invaliditāti. ES vadītā rezolūcija par jebkādas uz reliģiju vai ticību balstītas neiecietības un diskriminācijas izskaušanu atkal tika pieņemta vienprātīgi.

Papildus minētajam ES atbalstīja Kanādas iesniegto rezolūciju par cilvēktiesību situāciju Irānā; to pieņēma ar pārliecinošu vairākumu, kas bija lielāks nekā iepriekšējā gadā.

Sesijas pēdējā dienā lielu balsu vairākumu saņēma koncentrēta starpreģionāla rezolūcija par situāciju Sīrijā; rezolūciju atbalstīja arī tās valstis, kas parasti neatbalsta uz konkrētām valstīm vērstas rezolūcijas, tostarp visas arābu valstis, izņemot pašu Sīriju.

Islāma sadarbības organizācija (*OIC*) iesniedza dokumentu, kura pamatā bija Cilvēktiesību padomes Rezolūcija Nr. 16/18, proti, "Apkarot neiecietību, negatīvus stereotipus un personu stigmatizāciju, kā arī diskrimināciju, kūdīšanu uz vardarbību un vardarbību reliģijas vai ticības dēļ", bet kurā sākotnēji bija ietverts papildu problemātisks formulējums. Pēc plašām un galvenokārt divpusējām sarunām tika izstrādāts kompromisa kopums, kuru ES varēja pieņemt pēc tam, kad tika panākta vienošanās pamatīgi izskaidrot nostāju, kad tiks pieņemts *OIC* dokuments. Ņemot vērā notikumus Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas (*MENA*) reģionā, ASV atkārtoti iesniedza iniciatīvu par sievietēm un politisko līdzdalību, kuru jau 58. sesijā izskatīja Ģenerālā asambleja, un kurā iekļauta arī koncentrēšanās uz sieviešu politisko līdzdalību politiskas pārejas procesā.

ES nebija vienota tikai divos balsojumos. ES dalībvalstis spēja apvienoties kopīgā atturēšanās balsojumā pēc trīs gadu ilgiem dažādiem balsojumiem par rezolūcijas projektu turpmākiem pasākumiem pēc Durbanas. Tomēr radās jaunas ES balsojuma atšķirības (balsojums "pret"/atturēšanās) par rasisma, ksenofobijas un ar to saistītas neiecietības mūsdienu formām – tika sniegts spēcīgs kopīgs balsojuma skaidrojums, kurā tika izklāstītas ES bažas saistībā ar šajā rezolūcijā ietvertajiem motīviem un tās selektīvo raksturu. ES nostājas atšķirās attiecībā uz Neapvienošanās kustības rezolūciju par tiesībām uz attīstību.

ES dalībvalstis arī savā vārdā iesniedza divpadsmit rezolūcijas, kuras visas tika pieņemtas vienprātīgi.

4.2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padome

Cilvēktiesību padomes pārskats tika pabeigts 2011. gada 17. jūnijā, kad ANO Ģenerālā asambleja pieņēma rezolūciju, par kuru tika balsots (154 balsis "par", 4 balsis "pret" un neviens neatturējās, 34 valstis nepiedalījās balsojumā). Ar šo tika noslēgts gandrīz divus gadus garais intensīvu sarunu process, kas notika Ženēvā un Ņujorkā, sniedzot rezultātu, kurš pēc ES ieskatiem ir necīgs, tomēr tajā ir iekļauti elementi, kas ir ES prioritātes, proti, Cilvēktiesību padomes spējas risināt situācijas valstīs, kurās pastāv bažas, Augstās komisāres, tās biroja un īpašo procedūru neatkarība, kā arī progresa panākšana attiecībā uz vispārējā regulārā pārskata nosacījumiem.

Papildus šim pārskatam notikumu gaita cilvēktiesību jomā 2011. gadā bija izšķiroša, lai pastiprinātu Cilvēktiesību padomes reaģēšanas iespējas un tās spējas risināt nopietnas situācijas.

Gads sākās 2011. gada 25. februārī ar īpašu sesiju par cilvēktiesību stāvokli Lībijā. Sesijā tika paustas nopietnas bažas par cilvēktiesību stāvokli Lībijā, kā arī tika ieteikts pārtraukt Lībijas dalību Cilvēktiesību padomē; to Ģenerālā asambleja veica 1. martā, un šis solis bija pirmais šāda veida gadījums.

Notika trīs Cilvēktiesību padomes kārtējās sesijas – 2011. gada martā, jūnijā un septembrī. 2011. gada 3.–14. oktobrī rīkojot Vispārējā regulārā pārskata darba grupas 12. sesiju, Cilvēktiesību padome noslēdza pirmo vispārējā regulārā pārskata ciklu. Šajā sakarībā ES uzsvēra minētā instrumenta nozīmi un mudināja visaptveroši un ātri īstenot ieteikumus, tostarp šā uzdevuma veikšanai izmantot starptautisko palīdzību.

Cilvēktiesību padomes 16. sesija norisinājās no 2011. gada 28. februārim līdz 25. martam, un tajā vēl vairāk tika apliecinātas padomes spējas izskatīt situāciju konkrētās valstīs – no 40 šajā sesijā pieņemtajiem iniciatīvu projektiem astoņi bija uz konkrētām valstīm attiecinātas rezolūcijas. Arī Augstās pārstāves *Catherine Ashton* klātbūtne pirmajā augsta līmeņa sanāksmes dienā uzsvēra to, cik lielu nozīmi ES piešķir Cilvēktiesību padomei.

Būtisks sasniegums kopš Cilvēktiesību padomes izveidošanas bija pieņemt rezolūciju par Irānu, ar kuru izveidoja pirmo valsts pilnvarojumu. Šo rezultātu palīdzēja sasniegt aktīva starpreģionāla pamatgrupa, kā arī intensīva lobēšanas kampaņa.

ES uzņēmās iniciatīvu attiecībā uz rezolūciju par cilvēktiesību stāvokli Birmā/Mjanmā, ar kuru pagarināja īpašā referenta pilnvaras un ņēma vērā nesenos pavērsienus valstī, tostarp arī vēlēšanas un vispārējo regulāro pārskatu. Tikai nelielas izmaiņas tika veiktas otrā ierastajā uz konkrētu valsti attiecinātajā rezolūcijā, ko ES iesniedza kopā ar Japānu, proti, par cilvēktiesību stāvokli KTDR; šajā gadā rezolūcija saņēma vairāk pozitīvu balsojumu nekā iepriekšējā gadā.

Arī Āfrikas valstu grupa ļoti aktīvi piedalījās sesijā un iesniedza četras rezolūcijas par Āfrikas valstīm (KDR, Kotdivuāru, Gvineju un Burundi). ES cieši sadarbojās ar Tunisiju, lai varētu iesniegt vienprātīgu rezolūciju, kas būtu vērsta uz tehnisku sadarbību un palīdzību un ko atbalstītu Āfrikas un arābu valstu grupas.

Saistībā ar tematiskām iniciatīvām ES iesniedza veiksmīgu iniciatīvu par reliģijas vai ticības brīvību, kuras mērķis ir paust bažas par vardarbību un neiecietību pret reliģiskajām minoritātēm un kura atbilda Ārlietu padomes 2011. gada 21. februāra secinājumiem. Rezolūcijā tika atzinīgi vērtēts darbs, ko veicis īpašais referents reliģijas vai ticības brīvības jautājumos, kura pilnvaras tika izveidotas pirms 25 gadiem kā turpmākie pasākumi pēc 1981. gada Deklarācijas par jebkādas uz reliģiju vai ticību balstītas neiecietības un diskriminācijas izskaušanu. Līdztekus minētajam viens no nozīmīgākajiem panākumiem šajā sesijā bija tas, ka vienprātīgi tika pieņemta Islāma sadarbības organizācijas (*OIC*) rezolūcija par reliģiskās neiecietības apkarošanu; šo rezolūciju daudzi uzskatīja par alternatīvu reliģijas apmelošanas rezolūcijai, ko parasti iesniedz *OIC*. ES un *GRULAC* nodrošināja veiksmīgu rezultātu ierastajai rezolūcijai par bērna tiesībām, un sarunu risināšanai par minēto rezolūciju bija vajadzīgas plašas iepriekšējas konsultācijas un cieša sadarbība ar ģenerālsekretāra īpašo pārstāvi jautājumos par vardarbību pret bērniem un ar *UNICEF*. Visbeidzot padome pieņēma projektu Apvienoto Nāciju Organizācijas deklarācijai par izglītību un apmācību cilvēktiesību jomā.

Cilvēktiesību padomes 17. sesija (2011. gada 30. maijs – 17. jūnijs) bija diezgan noslogota, un tika pieņemtas 29 iniciatīvas (par astoņām no tām balsoja). Galvenā ES prioritāte šajā sesijā bija Baltkrievija; ES panāca to, lai tiktu pieņemta rezolūcija par cilvēktiesību situāciju minētajā valstī.

Sesijas laikā tika paustas vairākas iniciatīvas saistībā ar Tuvajiem Austrumiem un Ziemeļāfrikas reģionu. Konkrēti, Cilvēktiesību padome pieņēma rezolūciju, ar ko pagarina pilnvaras izmeklēšanas komisijai Lībijā. Tika iesniegts viens starpreģionāls paziņojums par Sīriju, kurā tās valdība tika aicināta pilnīgi sadarboties ar Cilvēktiesību padomi un ļaut Augstajam komisāram netraucēti apmeklēt šo valsti, kā arī viens starpreģionāls paziņojums par Jemenu, kurā tika pausts gandarījums par Augstā komisāra plānoto misiju un rīkot interaktīvu dialogu padomes 18. sesijas laikā. Padome pieņēma arī rezolūciju par cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību saistībā ar miermīlīgiem protestiem, kura radās agrākos centienos rīkot īpašu sesiju par šo tematu.

Citas galvenās ar valstīm saistītās situācijas bija izveidot pilnvaras neatkarīgam ekspertam saistībā ar cilvēktiesību situāciju Kotdivuārā, lai palīdzētu īstenot izmeklēšanas komisijas ieteikumus, vēl par gadu pagarināt pilnvaras neatkarīgajam ekspertam ar Somāliju saistītajos jautājumos un pieņemt rezolūciju par tehnisko palīdzību Kirgizstānai.

Saistībā ar tematiskiem jautājumiem Cilvēktiesību padome pieņēma Dienvidāfrikas rezolūciju par diskriminējošiem likumiem un praksi un par vardarbību pret personām, pamatojoties uz viņu seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti; tas bija būtisks sasniegums un ļāva ANO Augstajam komisāram sagatavot tādu pētījumu par šo jautājumu, kuru iesniegs Cilvēktiesību paneļa diskusijās 2012. gada martā. Cilvēktiesību padome apstiprināja arī uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipus, lai īstenotu ANO "aizsargāšanas, ievērošanas un labošanas" sistēmu, un sāka turpmāko pasākumu mehānismu pēc darba, ko bija veicis ģenerālsekretāra īpašais pārstāvis uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jautājumos. Visbeidzot Cilvēktiesību padome panāca to, lai tiktu veiksmīgi pieņemts Konvencijas par bērna tiesībām Trešā fakultatīvā protokola projekts, ar ko izveido individuālu sūdzību procedūru.

ANO Cilvēktiesību padomes 18. sesijā (2011. gada 12.–29. septembris) lielākoties vienprātīgi tika pieņemtas 37 rezolūcijas vai prezidentu paziņojumi. Sesijas laikā Cilvēktiesību padome pieņēma septiņas ar konkrētām valstīm (Sudānu, Dienvidsudānu, Lībiju, Jemenu, Burundi, Kambodžu un Haiti) saistītas iniciatīvas, un tās visas tika pieņemtas saskaņā ar 10. punktu (tehniskā palīdzība un spēju veidošana).

Atbilstīgi galvenajām ES prioritātēm šajā sesijā Cilvēktiesību padome ar vienbalsīgi pieņemtu rezolūciju, ko sagatavoja kopā ar Sudānu, pagarināja pilnvaras neatkarīgajam ekspertam par cilvēktiesību situāciju Sudānā. Arī situāciju Dienvidsudānā izskatīja rezolūcijā, kas koncentrējās uz sadarbību un palīdzību cilvēktiesību jomā. Līdzīgi Cilvēktiesību padome vienprātīgi pieņēma rezolūciju par Jemenu, to aicinot izskatīt ieteikumus, kas bija iekļauti ziņojumā, kuru bija izstrādājusi ANO Augstā komisāre cilvēktiesību jautājumos, un ņemot vērā Jemenas valdības paziņojumu par to, ka tiks sākta izmeklēšana cilvēktiesību pārkāpumu un neievērošanas gadījumos. Tika pieņemts lēmums izņēmuma kārtā piešķirt divu gadu pilnvaras neatkarīgajam ekspertam ar Kambodžu saistītos jautājumos. Cilvēktiesību padome pagarināja pilnvaras neatkarīgajam ekspertam Haiti jautājumos un pieņēma rezolūciju par konsultāciju pakalpojumiem un tehnisko palīdzību Burundi, kurā tika atzinīgi vērtēta efektīva valsts cilvēktiesību jautājumu iestādes izveidošana atbilstīgi Parīzes principiem. Saistībā ar tematiskiem jautājumiem Cilvēktiesību padome izveidoja jaunas pilnvaras īpašajam referentam taisnības, taisnīguma, izlabošanas un neatkārtotošanas garantiju veicināšanas jautājumos.

Gada gaitā ES iesaiste būtiski palīdzēja rīkot trīs īpašas sesijas saistībā ar cilvēktiesību stāvokli Sīrijā. Pirmā īpašā sesija par Sīriju notika 29. aprīlī. Sesijā tika pieņemta rezolūcija, kurā Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstās komisāres cilvēktiesību jautājumos birojam lūdz steidzami nosūtīt misiju uz Sīriju un izmeklēt visus iespējamus starptautisko cilvēktiesību pārkāpumus, kā arī noskaidrot faktus par šādiem pārkāpumiem un to apstākļus. Otrā īpašā sesija notika 23. augustā, un šajā sesijā Cilvēktiesību padome izveidoja pilnvaras neatkarīgai izmeklēšanas komisijai, lai izmeklētu "visus iespējamus starptautisko cilvēktiesību pārkāpumus, kas kopš 2011. gada marta veikti Sīrijas Arābu Republikā, (...) un, ja iespējams, noskaidrot vainīgos, lai nodrošinātu, ka pārkāpumu veicēji tiek saukti pie atbildības". Izmeklēšanas komisija, kuras darbu neatbalstīja vai neatvieglāja Sīrijas iestādes, 2011. gada 28. novembrī izdeva ziņojumu, kuru nosūtīja Ģenerālajai asamblejai, ierosinot tai apsvērt nosūtīt šādus ziņojumus visām attiecīgajām ANO struktūrām.

Pēc izmeklēšanas komisijas izdotā ziņojuma ES pieņēma lēmumu atbalstīt trešās Cilvēktiesību padomes īpašās sesijas rīkošanu, kas notika 2. decembrī. Minētās trešās sesijas noslēgumā ar ievērojamu balsu vairākumu tika pieņemta rezolūcija, kurā aicināja Sīrijā nodrošināt Augstās komisāres cilvēktiesību jautājumos biroja klātbūtni un izveidot pilnvaras īpašajam referentam, lai pārraudzītu situāciju. Rezolūcijā tika arī prasīts, lai Sīrijas iestādes izmeklēšanas komisijai nodrošinātu piekļuvi valstij un pilnībā sadarbotos ar to.

4.3 Eiropas Padome

ES un Eiropas Padome 2011. gadā vēl vairāk pastiprināja sadarbību un veica intensīvu informācijas apmaiņu, tostarp arī cilvēktiesību jomā. Pastiprinātas sadarbības un politiskā dialoga pamats ir 2007. gadā parakstītais Saprašanās memorands starp ES un Eiropas Padomi.

Lisabonas līgumā paredzētā ES pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību konvencijai (ECTK) ir būtisks solis ceļā uz labāku visu Eiropas iedzīvotāju cilvēktiesību aizsardzību. Lai veiktu šo soli, ir pamatīgi jāanalizē visi visdelikātākie turpmākas vienošanās aspekti. ES smagi strādāja, lai sekmīgi integrētos ECTK sistēmā, ņemot vērā ES iestāžu sistēmas specifiku. Kopš 2010. gada jūlija ir notikušas astoņas sarunu sesijas par ES pievienošanos ECTK, un tās ir noslēgtas ar 2011. gada jūnijā panāktu ekspertu līmeņu vienošanos par ES pievienošanās nolīguma projektu. Nolīguma projekta teksts ir jāapstiprina visiem katras organizācijas locekļiem. No ES puses ir vajadzīgs vairāk laika, lai pārrunātu visdelikātākos pievienošanās aspektus.

Augstākā līmeņa Eiropas Padomes amatpersonas, tostarp tās ģenerālsekretārs un cilvēktiesību komisārs, turpināja regulāri tikties ar Komisijas priekšsēdētāju, Augsto pārstāvi/priekšsēdētāja vietnieci un citiem komisāriem. Vairākas augsta līmeņa Eiropas Komisijas amatpersonas apmeklēja Strasbūru, lai informētu Eiropas Padomi par dažādu jomu ES politiku, tostarp par Austrumu partnerības ierosmi.

ES augstu vērtē Eiropas Padomes Venēcijas komisijas darbu un pauž gandarījumu par tās veikumu konsultāciju sniegšanā par Eiropas Padomes dalībvalstu tiesību aktu atbilstību Eiropas standartiem un normām pamattiesību un brīvību jomā. ES ik gadus konsultējas ar Eiropas Padomi par paplašināšanās dokumentu kopumu, iesaistot šajā pasākumā apmēram 60 ekspertu un darbinieku. ES arī, gatavojot ikgadējos EKP progresu ziņojumus, notur regulāras konsultācijas ar Eiropas Padomi un tās pārraudzības struktūrām. Eiropas Savienībai ir laba sadarbība ar Eiropas Padomes cilvēktiesību komisāru, īpaši saistībā ar situāciju Gruzijā pēc konflikta.

ES un Eiropas Padome ir īstenojušas virkni kopīgu programmu tiesiskuma, demokrātijas un cilvēktiesību jomā. ES un Eiropas Padome turpināja cieši sadarboties centienos visā pasaulē atcelt nāvessodu – tam piemērs ir kopīgas deklarācijas publicēšana par godu starptautiskajai un Eiropas dienai pret nāvessodu 2011. gada 10. oktobrī.

ES joprojām ir nozīmīga līdzekļu devēja Eiropas Padomes darbam, finansējot kopīgas programmas un darbības. Kopš 2010. gada ES ar Austrumu partnerības mehānisma starpniecību ir finansējusi vairākus uz Eiropas Padomi vērstus projektus, lai uzlabotu reformu procesus Austrumu partnerības valstīs un palīdzētu tām tuvuoties Eiropas Padomes un ES standartiem vissvarīgākajās jomās, kas ietilpst Austrumu partnerības 1. platformā (labā pārvaldība un cilvēktiesības). Tā kā Eiropas Padomes Austrumu partnerības mehānisms deva cerīgus rezultātus, ES ir sākusi Eiropas Padomes Dienvidu mehānismu (EUR 4 miljoni 30 mēnešu laikā), ar kuru Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs būtu jāsekmē virzība cilvēktiesību un demokratizācijas jomā, ievērojot ES uzlabotās Eiropas kaimiņattiecību politikas principus.

4.4. Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO)

Eiropas Savienība pārstāv pusi no EDSO dalībvalstīm (56 dalībvalstis) un tādēļ tai ir īpašs pienākums aktīvi darboties šajā organizācijā. ES galvenais mērķis atbalstīt EDSO centienus palielināt drošību visās trijās EDSO "dimensijās", proti:

- politiski militārā dimensija;
- ekonomiskā un vides dimensija, kā arī
- humanitārā dimensija.

ES uzskata, ka šī visaptverošā drošības koncepcija, kuras pamatā ir cilvēktiesības, ir ļoti nozīmīga. Tādēļ pēc 2010. gada samita Astanā ES 2011. gadā ļoti centīgi mēģināja nodrošināt to, lai labāk tiktu īstenotas EDSO politiskās saistības, ko brīvprātīgi uzņēmusies katra EDSO dalībvalsts, jo īpaši attiecībā uz humanitāro dimensiju, kurā ir ietvertas saistības un darbības cilvēktiesību, pamatbrīvību, demokratizācijas (tostarp vēlēšanu), tiesiskuma, iecietības un diskriminācijas novēršanas jomā.

2011. gadā ES īpaši izcēla vārda brīvību:

- pirmkārt, nodrošinot, ka digitālajā laikmetā tiek ievērotas pamatbrīvības un ka plašsaziņas līdzekļu vidē tiek saglabāts plurālisms. Plašsaziņas līdzekļu brīvība tiek uzskatīta par līdzekli, ar ko panākt, lai tiktu ievērotas citas pamatbrīvības un cilvēktiesības;
- otrkārt, atbalstot visus centienus, kas paredzēti labākai žurnālistu aizsardzībai, ņemot vērā satraucošo tendenci – arvien biežākos uzbrukumus žurnālistiem un plašsaziņas līdzekļu darbiniekiem daudzās EDSO apgabala vietās vai arī viņu iebiedēšanu.

Minētajā jautājumā ne vienmēr tika gūti panākumi. No vienas puses, ES bija viena no lielākajām organizatorēm veiksmīgā un plaši izziņotā divu dienu konferencē par žurnālistu drošību, ko 2011. gada jūnijā rīkoja Viļņā, kā arī divu dienu sanāksmē par plurālismu jaunos plašsaziņu līdzekļos, kura 2011. gada jūlijā notika Vīnē. No otras puses, lai gan ES ieguldīja būtiskus centienus, Viļņas ministru konferencē 2011. gada decembrī neizdevās panākt vienprātību, lai par šiem abiem jautājumiem varētu pieņemt ministru līmeņa lēmumus, kas ļautu ciešāk saliedēt EDSO saistības minētajā jomā. Dažas EDSO austrumu valstis nespēja izprast, ka šīs ES prioritātes ir visas EDSO zonas prioritātes.

ES turklāt atbalstīja un virzīja ļoti noderīgus pasākumus par tematiem, kas atbilst ES prioritātēm EDSO, piemēram,

- ekspertu konferenci par sieviešu uzņēmējdarbību (2011. gada 3. un 4. marts, Viļņa),
- ikgadējo konferenci par Aliansi pret cilvēku tirdzniecību (2011. gada 20. un 21. jūnijs, Vīne),
- EDSO sanāksmi, kas bija veltīta valstu cilvēktiesību iestāžu attīstībai (ombuda iestādes, komisijas, institūti un citi mehānismi).

Papildus minētajam 2011. gadā ES ļoti aktīvi uzstājās iknedēļas pastāvīgajās padomēs un ikmēneša EDSO humanitārās dimensijas komitejās – tās ir ļāvušas pastāvīgi pārskatīt 56 EDSO dalībvalstu saistības cilvēktiesību jomā, kā arī atklāti un tieši pārrunāt šos jautājumus. Tika uzsvērtas un atklātībā nodotas daudzas konkrētas problemātiskas situācijas cilvēktiesību un pamatbrīvību jomā. ES ir pārliecināta, ka EDSO forums ir bijis ļoti noderīgs instruments no tās rīcībā esošajiem diplomātiskajiem līdzekļiem cilvēktiesību jomā.

5. VALSTU UN REĢIONU JAUTĀJUMI

5.1. ES kandidātvalstis un iespējamās kandidātvalstis

5.1.1. Turcija

Komisijas 2011. gada progresa ziņojumā tika minēts, ka, lai gan ir gūti nelieli panākumi, ir vajadzīgi ievērojami centieni pamattiesību jomā, jo īpaši attiecībā uz vārda brīvību; nopietnas bažas rada daudzās tiesas prāvas pret žurnālistiem un regulāri un pārāk daudzi tīmekļa vietņu aizliegumi.

Jau piekto gadu pieaug jaunu pieteikumu skaits Eiropas Cilvēktiesību tiesā. Dažus nolēmumus Turcija neievēro jau vairākus gadus. Turklāt vairākus gadus joprojām nav paveikta virkne reformu, un tiesību akti par cilvēktiesību iestādēm ir pilnībā jāsaskaņo ar ANO principiem.

ES un Turcijas asociācijas padomes sanāksmē, kas notika 2011. gada aprīlī, ES mudināja Turciju pamattiesību un brīvību ievērošanu turpināt uzlabot tiesību aktos un praksē. Ir konstatēta virkne pozitīvu pasākumu attiecībā uz drošības spēku civilo uzraudzību un tiesu sistēmas reformas stratēģijas īstenošanu, tomēr ir vajadzīgs turpmāks progress. Vajadzīgas ir arī papildu pūles, lai pilnībā izpildītu Kopenhāgenas kritērijus *inter alia* attiecībā uz īpašuma tiesībām, arodbiedrību tiesībām, pie minoritātēm piederošo personu tiesībām, sieviešu un bērnu tiesībām, diskriminācijas novēršanu, dzimumu līdztiesību un cīņu pret spīdzināšanu un ļaunprātīgu izturēšanos. ES pauda nožēlu, ka valdības 2009. gada augustā pasludinātā demokrātiskā atvērtība, īpaši saistībā ar kurdu jautājuma risināšanu, neatbilda cerībām, jo praksē īstenoto pasākumu skaits ir mazs. ES aicināja Turciju grozīt ar terorisma apkarošanu saistītos tiesību aktus, lai novērstu nevajadzīgus ierobežojumus pamattiesību īstenošanas jomā.

Līdzīgi jautājumi bija iekļauti Padomes 2011. gada decembra secinājumos. ES secināja, ka ir izskatītas būtiskas prioritātes, tostarp saistībā ar drošības spēku civilo uzraudzību, tiesu sistēmas reformu, reliģijas brīvību un ANO Konvencijas pret spīdzināšanu fakultatīvā protokola (*OPCAT*) ratifikāciju. Tā atzinīgi vērtēja Turcijas pirmos soļus konstitucionālas reformas virzienā, uzsverot, ka īstenošana saskaņā ar Eiropas standartiem joprojām ir svarīga. Padome arī mudināja Turciju nodrošināt visplašākās iespējamās konsultācijas, kurās būtu iesaistītas visas politiskās partijas un pilsoniskā sabiedrība. Turklāt Padome aicināja Turciju turpināt uzlabot pamattiesību un pamatbrīvību ievērošanu tiesību aktos un praksē, īpaši vārda brīvības jomā. ES pauda gandarījumu par to, ka ir pieņemts tiesību akts, ar ko groza likumu par nodibinājumiem un kura mērķis ir veicināt to kopienu konfiscētā īpašuma atgūšanu, kuras nav musulmaņu kopienas, ja šis tiesību akts tiks efektīvi īstenots.

Panākumi attiecībā uz politiskajiem kritērijiem, tostarp pamatbrīvībām, ir viens no galvenajiem elementiem Komisijas priekšlikumā dot jaunu impulsu ES un Turcijas attiecībām un pievienošanās procesam, izveidojot "pozitīvu darba kārtību", ko Padome apstiprināja 2011. gada decembrī. Ar pozitīvo darba kārtību tiks atbalstīts un papildināts pievienošanās process.

Turcijai 2011. gadā bija paredzēti EUR 780 miljoni pirmspievienošanās finansiālās palīdzības vajadzībām. Turcija saskaņā ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu saņēma atbalstu arī no pārrobežu sadarbības un reģionālām un horizontālām programmām.

5.1.2. *Rietumbalkāni*

Perspektīva kļūt par ES dalībvalsti ir spēcīgākais stimuls ar ES saistītām reformām Rietumbalkānu reģionā, tostarp saskaņošanai ar ES cilvēktiesību politiku. Starp nosacījumiem stabilizācijas un asociācijas procesā – kas ir politikas pamats attiecībā uz Rietumbalkānu valstīm – ir demokrātijas principu ievērošana, tiesiskums, cilvēktiesības, minoritātēm piederīgu personu tiesības, pamatbrīvības, starptautisko tiesību principi, un pilnīga sadarbība ar Starptautisko Kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*), kā arī reģionāla sadarbība. Procesa pamatā ir stabilizācijas un asociācijas nolīgumi, kuru būtiski elementi ir demokrātijas principi un cilvēktiesību aizsardzība.

Jaunākais ES veiktais situācijas izvērtējums, kā pamatā ir Komisijas gada progresa ziņojumi, tika izdots 2011. gada 12. oktobrī. Ziņojumos ir konstatēts, ka reģionā pastāv būtiskas problēmas ar tiesiskumu, īpaši korupciju un organizēto noziedzību, administratīvo spēju stiprināšanu, kā arī vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvību. Tajos ir uzsvērts arī tas, cik būtiska Rietumbalkānos ir reģionāla sadarbība un samierināšana.

Attiecībā uz bēgļu un pārvietotu personu atgriešanas procesu Bosnijas un Hercegovīnas, Horvātijas, Melnkalnes un Serbijas ārlietu ministri 7. novembrī Belgradā vienojās pielikt pūles, lai izskatītu visus neatrisinātos jautājumus šajā jomā un rīkotu līdzekļu devēju konferenci, lai finansētu kopīgu bēgļu mājokļu programmu EUR 584 miljonu vērtībā.

Dažādos forumos ES un reģiona valstis regulāri pārrunā cilvēktiesību jautājumus. ES palīdzība tiek sniegta ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta starpniecību un ir vērsta uz īstermiņa un vidēja termiņa prioritātēm dziļākai Eiropas integrācijai. Kā daļu no ES vispārējiem centieniem Rietumbalkānos ES 2011. gadā reģionā uzturēja trīs KDAP misijas un divus ESĪP birojus. Katras operācijas pilnvarās uzsvēta cilvēktiesību un tiesiskuma jautājumu nozīme.

ES atbalsta *ICTY* pilnvaras, uzsverot, ka vajadzība pilnīgi sadarboties ar tribunālu ir būtisks priekšnoteikums dalībai Eiropas Savienībā. Divu atlikušo bēgļu aizturēšana un nodošana 2011. gada jūnijā būtiski uzlaboja starptautisko tiesiskumu un samierināšanu reģionā.

ES padome 2011. gada 5. decembrī atkārtoti uzsvēra, ka ir svarīgi aizsargāt visas mazākumgrupas, un mudināja reģiona valdības veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai risinātu atlikušos jautājumus.

5.1.3. Horvātija

Pēc tam, kad Horvātija bija veiksmīgi izskatījusi konkrētus kritērijus sadaļā par tiesu iestādēm un pamattiesībām un visā uz ES vērstajā tuvināšanās procesā guvusi panākumus cilvēktiesību un demokrātijas jomā, tā 2011. gada jūnijā noslēdza pievienošanās sarunas. 2011. gada 9. decembrī Horvātija parakstīja Pievienošanās līgumu. Pēc ratifikācijas pabeigšanas Horvātija 2013. gada 1. jūlijā pievienosies Eiropas Savienībai, bet līdz tam laikam Eiropas Komisija pārraudzīs, ka Horvātija pilda saistības, ko tā uzņēmusies pievienošanās sarunu laikā, jo īpaši tiesu iestāžu un pamattiesību jomā. Eiropas Komisija regulāri sniedz ziņojumus ES dalībvalstīm. Komisija 2011. gada oktobra progresa ziņojumā konstatēja, ka Horvātija ir veikusi vairākus pasākumus, lai informētu sabiedrību un uzlabotu cilvēktiesību aizsardzību. Tomēr cilvēktiesību ievērošanai ir jāvelta nepārtraukta uzmanība, tostarp attiecībā uz tiesu iestāžu efektivitāti un pieejamību.

ES cieši uzraudzīja, kā tiek īstenota tiesu iestāžu reformas stratēģija un pasākumi, kas veikti, lai stiprinātu tiesu iestāžu neatkarību, pārskatatbildību, objektivitāti un profesionālismu. Attiecībā uz kara noziegumu izmeklēšanu ES regulāri izvērtēja, kādi panākumi ir gūti prāvu objektīvas izskatīšanas jomā. Nesodāmības jautājums joprojām būtu jāizskata pamatīgāk. ES finansēja NVO projektu, ar ko uzrauga kara noziegumu prāvas.

ES uzsvēra to, cik būtiski ir turpināt īstenot tiesību normas par minoritātēm piederīgu personu tiesību aizsardzību, tostarp efektīvi nodrošināt lielāku minoritāšu nodarbinātību. ES arī mudināja Horvātiju īstenot uzlabojumus sieviešu tiesībās, bērnu tiesībās un personu ar invaliditāti tiesībās.

Ir jārada atbilstoši ekonomiskie un sociālie apstākļi, lai nodrošinātu bēgļu stablu atgriešanos. ES, kurai cerības viesa Horvātijas ievērojamie panākumi mājokļu programmas īstenošanā, turpināja vadīt līdzekļu devēju koordināciju un aicināja Horvātiju turpināt radīt vajadzīgās mājvietas. ES atgādināja, ka ir pilnībā jāatrisina visi diskriminācijas gadījumi, un uzsvēra, ka vajadzētu piemērot atturošas sankcijas. ES minētajās jomās turpināja finansēt spēju veidošanas projektus, izmantojot Pirmspievienošanas palīdzības instrumentu un Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*), tostarp piešķirot vairākas dotācijas pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

5.1.4. *Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika*

ES turpināja cieši novērot to, kā šajā valstī tiek īstenotas cilvēktiesības, un turpināja tās sekmēt.

ES ir parakstījusi 2001. gada Ohridas Pamatlīgumu un tāpēc tā uzrauga visu rīcībpolitiku, kas no tā izriet. Paplašināšanās jautājumu komisārs un vairāki Eiropas Parlamenta deputāti kopā ar bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas prezidentu, premjerministru, viņa vietniekiem un sabiedrības pārstāvjiem piedalījās pasākumos, kas tika rīkoti par godu Ohridas Pamatlīguma 10. gadadienai.

Saskaņā ar Eiropas Komisijas izvērtējumu minētā valsts turpina pietiekami izpildīt politiskos kritērijus. Tā ir turpinājusi ar pievienošanas saistītas reformas, tomēr joprojām pastāv problēmas. Eiropas Komisija 2011. gada progresu ziņojumā minēja, ka lielā mērā ir ieviesta tiesiskā un institucionālā sistēma attiecībā uz cilvēktiesībām un minoritāšu aizsardzību, un mudināja risināt dialogu saistībā ar lielajām bažām par vārda brīvības trūkumu plašsaziņas līdzekļos.

Jūlijā ES delegācija palīdzēja rīkot semināru par romu jautājumiem, kurā tika izstrādāti vairāki dokumenti. Turpinot iesākto, ir nosprausti mērķi valdībai, kuros ietverti plašāki tiesiskuma un pamattiesību jautājumi.

Pamattiesībām tika veltīta īpaša uzmanība ES misiju vadītāju sanāksmē, kurā cilvēktiesību aizstāvju stratēģijas un pamatnostādnes tika atkārtoti apstiprinātas līdztekus īpašai diskusijai par LGBT tiesībām. ES delegācija palīdzēja arī projektā, kurā ar novatoriskiem kultūras priekšnesumiem iedzīvotājus informē par minoritātēm piederīgu personu tiesībām.

Saskaņā ar 2011. gada Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu ES sniedz finanšu palīdzību EUR 29 miljonu apmērā; no tiem EUR 8,8 miljoni tiek piešķirti cilvēktiesību aizsardzībai un sekmēšanai. Turklāt 2011. gadā no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) piešķīra EUR 600 000, kas paredzēts projektiem saistībā ar Ohridas Pamatno līgumu, lai sekmētu diskriminācijas novēršanu, sociālo iekļaušanu un sociālās tiesības, tostarp minoritāšu, jo īpaši romu, aizsardzību, un skaidri pievērsties sieviešu, bērnu un personu ar invaliditāti tiesībām.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir paturējusi neizdošanas nolīgumu ar ASV, kas neatbilst attiecīgiem ES pamatprincipiem attiecībā uz mehānismiem starp valstīm, kas ir Starptautiskās Krimināltiesas Romas Statūtu līgumslēdzējas puses, un ASV.

5.1.5. *Melnkalne*

Melnkalne ir guvusi nelielus panākumus cilvēktiesību sekmēšanā un īstenošanā. Ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai nodrošinātu atbilstmi *acquis* šajā jomā, jo īpaši attiecībā uz ieviešanu un izpildi.

Neraugoties uz nelielo progresu, kas panākts, nostiprinot tiesisko un iestāžu sistēmu, pamattiesību jomā pilnībā jāīsteno pašreizējās tiesiskās garantijas un jāstiprina administratīvās spējas. Atbilstīgi Eiropas standartiem un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai ir jāpalielina tiesībaizsardzības iestāžu iespējas aizsargāt plašsaziņas līdzekļu brīvību.

Valsts iestāžu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju dialogs ir kļuvis kvalitatīvāks un stabilāks, tomēr tas vēl vairāk jāpastiprina. Joprojām nav gūti panākumi romu, aškalu un ēģiptiešu iekļaušanas jautājumos. 2011. gada jūlijā ar ES un *UNHCR* palīdzību tika pieņemta stratēģija par ilgtspējīgiem risinājumiem jautājumos, kas saistīti ar Melnkalnē pārvietotām personām.

Ar jauno 2010. gada septembra likumu par vēlēšanām ir būtiski uzlabots tiesiskā un iestāžu sistēma vēlēšanu jomā, tādējādi izpildot EDSO Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja (EDSO/*ODIHR*) un Venēcijas komisijas galvenos ieteikumus vēlēšanu jomā. Ir vajadzīgi turpmāki pastāvīgi centieni, lai konsolidētu parlamenta likumdošanas un pārraudzības nozīmi. Ir garantēta autentiska minoritāšu pārstāvība.

Cilvēktiesības ir viens no jautājumiem mehānismā izvērtēšanai pēc atzinuma. 2011. gada 20. jūnijā notika Stabilizācijas un asociācijas padomes otrā sanāksme, kuras laikā ES paziņoja, ka iestāžu un tiesiskā sistēma bija gandrīz pilnībā izveidota, bet spēkā esošo tiesību aktu īstenošana ne vienmēr bija apmierinoša. ES uzsvēra, ka jāturpina uzlabot tiesībaizsardzības iestāžu un civildienestu ierēdņu informētība par visiem cilvēktiesību pārkāpumu aspektiem. Tā aicināja Podgoricu izmeklēt agrāk pret žurnālistiem vērstos vardarbības un iebiedēšanas gadījumus, un pastiprināt centienus ļaunprātīgas izturēšanās un spīdzināšanas apkarošanas jomā.

ES atzinīgi vērtēja to, ka Melnkalne ir pievienojusies vispārējai ES nostājai par Starptautisko Krimināltiesu, tomēr arī ņēma vērā to, ka Melnkalne ir paturējusi neizdošanas nolīgumu ar ASV, kas neatbilst attiecīgiem ES pamatprincipiem.

Galvenās prioritātes pievienošanās sarunu sākšanai ir tiesiskuma stiprināšana, cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību, plašsaziņas līdzekļu brīvības uzlabošana, kā arī tiesiskā statusa garantēšana pārvietotām personām un viņu tiesību ievērošanas nodrošinājums.

5.1.6. Albānija

Demokrātijas principu un cilvēktiesību ievērošana ir iekļauta ES un Albānijas Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā, kas stājās spēkā 2009. gada aprīlī.

Arī 2011. gadā būtiska nozīme bija politiskajam strupceļam, kas turpinās pēc 2009. gada jūnijā notikušajām vispārējām vēlēšanām. Neuzticēšanās gaisotni vēl vairāk pastiprināja 2011. gada 21. janvārī notikušie vardarbīgie incidenti, kuru rezultātā gāja bojā četri demonstranti. 2011. gada 8. maijā rīkotās vietējās vēlēšanas, kuras tika organizētas nepareizi iemesto biļetenu balsu skaitu pretrunīgās skaitīšanas un Tirānā apstrīdēto rezultātu dēļ, vēl vairāk saasināja polarizāciju starp valdošo vairākumu un opozīciju. Visas šīs norises gandrīz visu gadu novērsa uzmanību no ļoti vajadzīgajām ES politikas reformām, tomēr septembrī notikusī opozīcijas atgriešanās parlamentā un novembrī panāktā partiju vienošanās par būtisku reformu izskatīšanu deva iespēju gūt panākumus.

Nemot vērā šo situāciju, valdība pielika zināmas pūles, lai turpinātu īstenot ES integrācijas darba kārtību un jo īpaši saistībā ar rīcības plānu Eiropas Komisijas 2010. gada atzinumā ietverto 12 būtisku prioritāšu īstenošanai. Minētās prioritātes ietver pastiprinātu cilvēktiesību aizsardzību, jo īpaši sievietēm, bērniem un romu minoritātei, diskriminācijas novēršanu, kā arī vajadzību veikt papildu pasākumus, lai uzlabotu izturēšanos pret aizturētām personām policijas iecirkņos, pirmstiesas apcietinājumā un ieslodzījuma vietās.

Pēc tam, kad no Tirānas tika izraidītas 45 romu ģimenes, ES delegācija, ASV vēstniecība un EDSO klātbūtnes pārstāvji 2011. gada martā izdeva kopīgu paziņojumu, ar kuru aicināja ievērot starptautiskās saistības, mudināja iestādes veikt izmeklēšanu un sniegt vajadzīgo sociālo palīdzību.

Saistībā ar izraidīšanu un jauno ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam ES delegācija jūnijā rīkoja īpašu misiju vadītāju sanākumi, lai ar ES dalībvalstīm, Darba un sociālo lietu ministrijas Tehnisko sekretariātu romu jautājumos un starptautiskām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām pārrunātu galvenās rūpes, kas saistītas ar romu kopienu.

Decembrī ES delegācija rīkoja semināru, lai apzinātu iespējamus risinājumus romu un ēģiptiešu kopienu iekļaušanas uzlabošanai. Tiek gaidīts, ka Albānijas iestādes 2012. gadā ziņos Eiropas Komisijai par to, kā tiek īstenoti seminārā gūtie secinājumi. Decembrī ES delegācija saskaņā ar Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu parakstīja arī desmit jaunus dotāciju līgumus, kuru kopējais apjoms ir EUR 1,2 miljoni. Projektus īsteno vietējas nevalstiskas organizācijas, un tie ir koncentrēti uz to, lai neaizsargātām vai atstumtām personām uzlabotu tiesu iestāžu pieejamību, lai sekmētu diskriminētu grupu tiesības un lai veicinātu dzimumu līdztiesību un sieviešu emancipāciju.

Albānija ir paturējusi neizdošanas nolīgumu ar ASV, kas neatbilst attiecīgiem ES pamatprincipiem attiecībā uz mehānismiem starp valstīm, kas ir Starptautiskās Krimināltiesas Romas Statūtu līgumslēdzējas puses, un ASV.

2011. gada decembrī Albānijas parlaments apstiprināja Tautas aizstāvja (*People's Advocate*) iecelšanu, kas tika gaidīta jau kopš 2010. gada februāra.

5.1.7. *Bosnija un Hercegovina*

Padome 2011. gada martā vienojās par visaptverošu ES pieeju – pastiprinātu stratēģiju Bosnijai un Hercegovinai un pastiprinātu vienotu ES klātbūtni (ES īpašais pārstāvis/ES delegācija).

Atbilstīgi Stabilizācijas un asociācijas procesā paredzētajiem noteikumiem Bosnija un Hercegovina 2011. gada jūnijā ir iesaistījusies ar ES strukturētā dialogā par tiesiskumu, lai konsolidētu panākumus tiesiskuma jomā, visā Bosnijā un Hercegovinā izveidotu neatkarīgu, efektīvu un objektīvu tiesu sistēmu un sekmētu turpmāku integrāciju ES.

2011. gada decembrī Bosnijas un Hercegovinas politiskie vadītāji vienojās izveidot Ministru padomi (pēc 2010. gada oktobra vispārējām vēlēšanām), un pieņemt valsts budžetu 2011. gadam, kā arī turpināt izstrādāt ar tautas skaitīšanu un valsts atbalstu saistītos tiesību aktus, kā arī centienus īstenot Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumu *Sejdic/Finci* lietā. Tā rezultātā Bosnija un Hercegovina joprojām cenšas sekmīgi pildīt Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā un pagaidu nolīgumā noteiktās saistības saskaņot konstitūciju ar ECT lēmumu.

Politiskais spiediens uz plašsaziņas līdzekļiem un joprojām pastāvošais plašsaziņas līdzekļu telpas etniskais sadalījums turpina traucēt iecietīgas sabiedrības veidošanu. Diskriminācija joprojām ir izplatīta un ietekmē visas sociālās un politiskās dzīves nozares. Romi un neaizsargātas grupas joprojām ir visvairāk skarti. Ir veikti ļoti nelieli centieni uzlabot romu minoritātes sociālo iekļaušanu. Sieviešu tiesības netiek labi īstenotas. Nav gūti gandrīz nekādi panākumi, uzlabojot to sieviešu statusu, kuras kara laikā tika izvarotas vai cieta no seksuālās vardarbības. Ir veikti ļoti mazi centieni, lai novērstu diskrimināciju un segregāciju skolās un lai uzlabotu piekļuvi izglītībai.

KDAP misijas Bosnijā un Hercegovinā, proti, ES Policijas misija (ESPM) un operācija *ALTHEA* (ES vadīti spēki kopš 2007. gada) ir atbalstījušas tiesiskumu un drošu un aizsargātu vidi.

Bosnija un Hercegovina ir paturējusi neizdošanas nolīgumu ar ASV, kas neatbilst būtiskiem ES pamatprincipiem attiecībā uz mehānismiem starp valstīm, kas ir Starptautiskās Krimināltiesas Romas Statūtu līgumslēdzējas puses, un ASV.

2011. gadā Pirmspievienšanās palīdzības instrumenta (*IPA*) I komponentam ir piešķirti EUR 102,68 miljoni. Dažas no darbībām, ko atbalsta ar Pirmspievienšanās palīdzības instrumentu, ir darbības izglītības jomā un Sarajevas procesa īstenošana bēgļu atgriešanai Bosnijā un Hercegovinā.

5.1.8. Serbija

Padome 5. decembrī pauda atzinību Komisijas 12. oktobra atzinumam par Serbijas pieteikumu dalībai ES. Padome arī atzīst, ka Serbija ir sasniegusi pilnībā apmierinošu līmeni sadarbībā ar *ICTY*, un atzīmēja, ka joprojām svarīgi ir turpināt pilnīgu sadarbību ar *ICTY*. Serbija ir guvusi būtiskus panākumus Kopenhāgenas Eiropadomes noteikto politisko kritēriju izpildē, kā arī stabilizācijas un asociācijas procesa prasību izpildē, tostarp cilvēktiesību un minoritāšu aizsardzības jomā.

Eiropas Savienība stabilizācijas un asociācijas procesā turpināja pārraudzīt cilvēktiesību situāciju, tostarp sociāli neaizsargātu grupu un minoritāšu situāciju, Serbijā. Turklāt ES delegācija Belgradā – īpaši saistībā ar atzinuma gatavošanu – ir cieši pārraudzījusi cilvēktiesību situāciju Serbijā, tostarp minoritātēm piederīgu personu tiesības, izmantojot dažādus līdzekļus, piemēram, misijas notikumu vietā, kā arī regulāru dialogu ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, tādām kā pilsoniskās sabiedrības organizācijas un starptautiskas organizācijas.

Valsts piešķirums Serbijai no Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (*IPA*) 2011. gadam bija kopumā EUR 201 miljoni. Finansiālā palīdzība bija vērsta uz tādām jomām kā tiesiskuma stiprināšana, cilvēktiesības un izglītība. No valsts un reģionālām Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta programmām, kā arī no Pilsoniskās sabiedrības mehānisma un tematiskiem finansēšanas instrumentiem, tādiem kā Eiropas iniciatīva par demokratizāciju un cilvēktiesībām, tiek atbalstītas vairākas pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas.

ES delegācija Belgradā turpināja pārraudzīt situāciju cilvēktiesību un minoritātēm piederīgu personu tiesību jomā, īpašu uzmanību veltot romu minoritātei, kas ir viena no visdiskriminētākajām un visatstumtākajām grupām. Ir izveidota tiesiskā un iestāžu sistēma pamattiesību aizsardzībai. Tagad uzmanība tiek veltīta pastiprinātai tiesību aktu īstenošanai cilvēktiesību jomā. Iestāžu un pilsoniskās sabiedrības sadarbība ir uzlabojusies, jo ir izveidots Valsts birojs sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību. Ar tiesu iestāžu reformu saistītās nepilnības tiek risinātas, pārskatot procedūru, ar ko tiesnešus atkārtoti ieceļ amatā. Attiecībās ar Serbiju vienmēr rodas jautājums par cīņu pret korupciju un organizēto noziedzību, tostarp par vajadzību ticami reģistrēt gadījumus, un ES puse mudina veikt turpmākus pasākumus.

5.1.9. *Kosova*¹¹

Eiropas Komisijas Sadarbības birojs Kosovā (*ECLO*, tagad ES birojs), ES īpašais pārstāvis un Eiropas Savienības tiesiskuma misija Kosovā (*EULEX*) 2011. gadā palīdzēja Kosovā ievērot un īstenot starptautiskos cilvēktiesību standartus.

¹¹ Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai Nr. 1244/99 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

Eiropas Komisija attiecīgajām iestādēm un vietējai pilsoniskajai sabiedrībai ar cilvēktiesībām saistītu palīdzību sniedza, izmantojot Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA*) un Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*). No *EIDHR* sniegtā palīdzība 2011. gadā bija EUR 900 000. Tajā tika iekļauts finansējums populārai televīzijas debašu programmai, kas veicina pētniecisko žurnālistiku, atbalsts organizācijai, lai novērstu cilvēku tirdzniecību, kā arī ar cilvēktiesībām saistītiem interešu aizstāvības projektiem. *IPA* projektos iekļauti pasākumi, lai pārvietotu romu ģimenes, kas dzīvo ar svinu piesārņotajos apgabalos Kosovā, lai uzņemtu atpakaļ un no jauna integrētu romu ģimenes, kas repatriētas no ES dalībvalstīm, atgrieztu atpakaļ iekšēji pārvietotas personas, kas devušās bēgļu gaitās uz Serbiju deviņdesmitajos gados vai sacelšanās laikā 2004. gadā. Lai uzlabotu vārda brīvību, ar *TAIEX* tika sniegta tehniskā palīdzība, grozot tiesisko regulējumu par sabiedrisko apraidi un izveidojot jaunu kanālu serbu valodā.

ES īpašais pārstāvis veicināja cilvēktiesību ievērošanu, uzraugot konkrētus cilvēktiesību un minoritātēm piederīgu personu tiesību aspektus un ziņojot par tiem, kā arī veicinot Kosovas iestāžu politisko izpratni. Politiskās izpratnes veicināšana un spiediens īstenot cilvēktiesību standartus tika atspoguļoti Stabilizācijas un asociācijas procesa dialogā (SAPD). SAPD nozaru sanāksmē par tiesiskumu, brīvību un drošību, ko vadīja Paplašināšanās ģenerāldirektorāts, Kosovas iestādēm tika sniegti vairāki ieteikumi, kurus tās ņēma vērā, jo īpaši, lai pilnveidotu iestādes, kas nodarbojas ar cilvēktiesību jautājumiem, pastiprinātu politisko atbalstu ombudam un saskaņotā veidā risinātu vairākus jautājumus, kas saistīti ar īpašumtiesībām. *ECLO* regulāri rīkoja konsultācijas ar vietējām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Vairākas no šīm konsultācijām bija saistītas ar cilvēktiesību jautājumiem, un apkopotā informācija bija noderīga, lai izstrādātu projektu gada progresu ziņojumam, sagatavotu SAPD sanāksmes un rīkotu augsta līmeņa un ietverošu sanāksmi par romu integrācijas jautājumiem, ko vadīja par Rietumbalkāniem atbildīgais Paplašināšanās ĢD direktors.

Pēc maijā Prištinā rīkotās sanāksmes ES dalībniekiem izdevās pārvarēt šķēršļus, lai izglītību varētu iegūt 60 bērni no romu, aškalu un ēģiptiešu kopienām, kuri vairākus gadus nebija apmeklējuši skolu. Tas bija svarīgs notikums konferencē apstiprināto 40 darbību īstenošanā. Tiek pārraudzīta turpmāka šo darbību īstenošana.

2011. gadā tika sasniegti daži panākumi saistībā ar sieviešu tiesībām, – tika pieņemts likums attiecībā uz aizsardzību pret vardarbību mājās, un sievietēm piešķirti atbildīgi pienākumi jaunajā valdībā, turklāt par Kosovas prezidenti tika ievēlēta sieviete.

EULEX turpināja īstenot tai piešķirtās pilnvaras. Misijas galvenais mērķis ir atbalstīt tiesiskuma, tiesu un tiesībaizsardzības iestāžu virzību uz efektivitāti, stabilitāti un atbildīgumu. Īpašās izmeklēšanas darba grupa (*SITF*) izmeklē apsūdzības par kara noziegumiem un organizēto noziedzību Kosovā un ārpus tās, par ko ziņoja *Dick Marty* kungs savā 2011. gada ziņojumā Eiropas padomei. *SITF* izmeklēšana būs sarežģīta un ilgstoša, un to veiks saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem.

Kosovā konstitucionālie un tiesību aktu noteikumi cilvēktiesību jomā ir plaši saskaņoti ar ES standartiem, tomēr pastāv politiskās gribas un iespēju trūkums to īstenošanai. Informētība par pamattiesībām un minoritātēm piederīgu personu tiesībām joprojām ir zema. Eiropas Komisijas 2011. gada progresu ziņojumā tika novērtēts, ka cilvēktiesību sekmēšana un ievērošana joprojām ir būtiska problēma. Ziņojumā dotos secinājumus nepārtraukti izmantoja, lai aizstāvētu starptautisko cilvēktiesību standartu ievērošanu.

5.2. Eiropas kaimiņattiecību politikas valstis

5.2.1. Austrumu partnerība

2011. gada gaitā ES cilvēktiesību jomā gan divpusēji, gan daudzpusēji pastiprināja dialogu un sadarbību ar Austrumu partnerības valstīm (Armēniju, Azerbaidžānu, Baltkrieviju, Gruziju, Moldovas Republiku un Ukrainu). Sanāksmē, kas 2011. gada septembrī notika Varšavā, tika uzsvērts, ka Austrumu partnerības pamatā ir kopējas vērtības un principi – brīvība, demokrātija, cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošana un tiesiskums.

Austrumu partnerības daudzpusējais aspekts palīdz partneriem tuvināties ES normām un kalpo par līdzekli, ar ko piesaistīt dažādus dalībniekus (pilsonisko sabiedrību, parlamentus un reģionālas un vietējas iestādes), nodrošinot, ka demokrātija un cilvēktiesību jautājumi joprojām ir būtisks Austrumu partnerības darba kārtības punkts.

Lai veicinātu atbalstu cilvēktiesībām un demokrātijas vērtībām, 2011. gada maijā darbību sāka Austrumu partnerības mehānisms. Šo mehānismu finansē ES un īsteno Eiropas Padome, un tas ir paredzēts tam, lai partneriem palīdzētu tuvināties ES un Eiropas Padomes standartiem tiesu reformas un vēlēšanu standartu jomās, kā arī – apkarotu kibernoziestību un korupciju.

5.2.2. *Dienvidkaukāzs (reģioni)*

Dienvidkaukāza valstis 2011. gadā turpināja reformu īstenošanas centienus, lai uzlabotu cilvēktiesību ievērošanu un sekmētu demokrātisku pārvaldību. Tomēr panākumi minētajās jomās nebija konsekventi, jo situāciju Gruzijā, Armēnijā un Azerbaidžānā joprojām raksturoja plašsaziņas līdzekļu plurālisma trūkums, vājš tiesiskums, miermīlīgu procesu vardarbīga apspiešana un politiskā polarizācija. Šo iemeslu dēļ ES cieši sekoja cilvēktiesību stāvoklim visās trijās valstīs, izceļot to visās iespējamās divpusējās sanāksmēs, tostarp cilvēktiesībām īpaši veltītos dialogos un apakškomiteju sanāksmēs. Tas bija sevišķi svarīgi, jo saskaņā ar pārskatīto Eiropas kaimiņattiecību politiku ES un tās kaimiņvalstu attiecību līmeņa vērienīgumā tiks ņemts vērā tas, ciktāl minētās vērtības tiek atspoguļotas valstu praksē un politikas jomu īstenošanā.

5.2.3. *Armēnija*

ES joprojām mudināja Armēnijas iestādes veikt turpmākus pasākumus, lai atstātu pagātnē notikumus, kas risinājās 2008. gada 1. un 2. martā pēc prezidenta vēlēšanām. Maijā nacionālā asambleja apstiprināja prezidenta amnestiju, kas ļāva atbrīvot visus opozīcijas atbalstītājus, kuri bija aizturēti saistībā ar 2008. gada marta notikumiem pēc prezidenta vēlēšanām. Tomēr Armēnijas iestādēm joprojām ir pilnībā jāizmeklē nāves gadījumi, kas notika 2008. gada marta sadursmju laikā, un apsūdzības par cietsirdīgu izturēšanos policijas apcietinājuma laikā vai likumā paredzētās kārtības neievērošanas gadījumi.

ES mudināja Armēnijas iestādes uzlabot situāciju vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvības jomā, konkrēti, saistībā ar televīzijas apraidi un aizskaršanas un neslavas celšanas prāvām. Pēc tam, kad 2011. gada janvārī bija spēkā stājies jaunais likums, ar ko groza likumu par televīziju un radio, televīzijas kanālu apraide galvaspilsētā tika samazināta no 22 uz 18 kanāliem. Drukātie un tiešsaistes plašsaziņas līdzekļi bija plurālistiskāki, tomēr to ietekmes sfēra ir ierobežota. Vairākkārt grozītais apraides likums turpināja radīt bažas par plašsaziņas līdzekļu plurālisma problēmām. Lai gan likumā vairs netika paredzēta kriminālbildība par apmelošanu un aizskaršanu, tā rezultātā radās lieli naudassodi par aizskaršanu un neslavas celšanu. Šādus sodus plašsaziņas līdzekļiem var piespriest pēc tiesvedības. EDSO pārstāve plašsaziņas līdzekļu brīvības jomā 10. novembrī aicināja iestādes veikt turpmākas tiesību aktu reformas, lai pienācīgi aizsargātu plašsaziņas līdzekļus civilās neslavas celšanas lietās.

ES aicināja Armēnijas iestādes uzlabot situāciju reliģijas un pārliecības brīvības jomā. Lai gan reliģijas brīvība pārsvarā tiek ievērota, minoritāšu ticību pārstāvji dažkārt saskaras ar sociālu diskrimināciju. 2011. gadā problēmas turpināja radīt alternatīvais civildienests, jo joprojām atbilstīgi Venēcijas komisijas ieteikumiem ir jānodrošina patiesi alternatīvs civildienests.

ES un Armēnijas cilvēktiesību dialoga trešā sanāksme notika 2011. gada decembrī Briselē. Dialogs bija vaļširdīgs un atklāts, un Armēnijas puse parādīja nopietnu vēlmi iesaistīties.

ES turpināja sniegt atbalstu Cilvēktiesību aizstāvju biroja stiprināšanai – tas joprojām veic nozīmīgu darbu cilvēktiesību un pamatbrīvību situācijas pārraudzībā Armēnijā.

Turklāt ES konsultatīvā grupa Armēnijas Republikā turpināja atbalstīt Armēnijas reformu centienus, tostarp cilvēktiesību un labas pārvaldības jomā.

5.2.4. *Azerbaidžāna*

2011. gadā cilvēktiesību stāvoklis Azerbaidžānā radīja bažas Eiropas Savienībai, un tā cieši visa gada gaitā sekoja pavērsieniem minētajā jomā un šos jautājumus ar Azerbaidžānas iestādēm apsprieda divpusējās sarunās.

Tas, cik stingri tika apspiests protestu akciju vilnis martā un jo īpaši – 2. aprīlī Baku notikusī demonstrācija, norādīja uz būtiskiem šķēršļiem demokratizācijas un cilvēktiesību jomā un to, ka netiek ievērotas saistības, ko Azerbaidžāna uzņēmusies attiecībā uz Eiropas Savienību, kā arī tās dalību Eiropas Padomē un EDSO. ES izdeva deviņus paziņojumus, kuros pauda savas bažas. 2011. gada beigās ieslodzījumā joprojām atradās kādi 13 aktīvisti, kas bija piedalījušies 2011. gada aprīļa notikumos. Bažas ir radījusi arī daudzu iedzīvotāju piespiedu izraidīšana no mājvietām Baku centrā, kas dažkārt ir notikusi ar iepriekš izdotiem tiesas lēmumiem un kā pamatā ir pilsētas centra plašā pārbūve.

Pēc 2010. gada novembrī notikušajām parlamenta vēlēšanām un vēlēšanu novērošanas procesā apzinātajiem trūkumiem EDSO Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību birojs iesniedza vairākus priekšlikumus – lielākā daļa no tiem nav izskatīta un neviens no tiem nav īstenots (arī vēlēšanu komisijas sastāva pārskatīšana visos līmeņos). Lai gan atzinību izpelnījās ieslodzītā žurnālista *Eynullah Fatullayev* atbrīvošana 2011. gada maijā, apstākļi vārda un pulcēšanās brīvībai pasliktinājās, – neatkarīgi žurnālisti bieži tika apdraudēti un iebiedēti, un mītiņu organizēšanai tika likti šķēršļi. Turklāt Azerbaidžāna atteicās uzaicināt EPPA īpašo ziņotāju politīeslodzīto jautājumos *Strasser* kungu.

Pēc ES un Azerbaidžānas Tiesiskuma, brīvības, drošības, demokrātijas un cilvēktiesību apakškomitejas pirmās sanāksmju kārtas 2011. gada jūnijā Baku tika rīkots pilsoniskās sabiedrības seminārs par NVO darba vidi. Apakškomitejas diskusiju otrā kārtā 2011. gada novembrī tika rīkota Briselē. Jautājumi par cilvēktiesību pārkāpšanu ir iekļauti ES un Azerbaidžānas augsta līmeņa sanāksmēs, tostarp sadarbības padomes sanāksmē, kas notika 2011. gada novembrī.

5.2.5. Gruzija

2011. gadā ES un Gruzija saistībā ar Austrumu partnerību vēl vairāk padziļināja un paplašināja abu attiecības. Raiti turpinājās sarunas par ES un Gruzijas asociācijas nolikumu, un Gruzija bija guvusi pietiekamus panākumus, lai sāktu sarunas par padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu. ES darbu cilvēktiesību jomā 2011. gadā pastiprināja jaunā Cilvēktiesību stratēģija Gruzijai, kuru izstrādāja un apstiprināja dalībvalstis.

ES un Gruzijas ceturtais cilvēktiesību dialogs notika 2011. gada jūnijā Briselē. Dialogs deva iespēju risināt konstruktīvas diskusijas un veikt mērķtiecīgākus pasākumus, un Gruzijas pusei iesaistīties vairāk nekā iepriekšējās sesijās.

2011. gadā ES saskaņā ar jauno visaptverošo iestāžu darba uzlabošanas programmu turpināja atbalstīt Gruzijas Tiesībsarga biroja stiprināšanu. Tiesībsarga birojs turpināja neatkarīgi novērot cilvēktiesību pārkāpumus un izdeva konkrētus ieteikumus iestādēm. Kā piemēru var minēt to, ka pēc Tiesībsarga biroja 2011. gada ziņojumiem cietumos tika pilnībā mainīta veselības aprūpes stratēģija. Pirmo reizi 2011. gadā Gruzijas tiesībsargs tika iecelts par ANO Komitejas pret spīdzināšanu locekli.

Gruzija kopumā turpināja īstenot politiskās reformas. Tā pieņēma vairākus grozījumus būtiskos tiesību aktos par politikas un tiesiskuma, brīvības un drošības jomu jautājumiem. Gruzija turpināja gūt panākumus cīņā pret korupciju. Tajā pašā laikā joprojām nav atrisināti jautājumi par godīgu vēlēšanu vidi, tostarp par nevienlīdzīgu balsu sadalījumu, neskaidrībām vēlēšanu strīdu risināšanas mehānismos, vienlīdzīgu piekļuvi plašsaziņas līdzekļiem un to, ka valdošā partija nepietiekami reglamentē valsts resursu izmantošanu politiskiem mērķiem.

Gruzijas pārvaldību arī joprojām raksturoja dominējoša izpildvara, vāja parlamentāra pārraudzība un nepietiekama tiesu iestāžu neatkarība. Gruzijas tiesībsardzības iestāžu darbība un pārskatatbildība nokļuva uzmanības lokā pēc tam, kad maijā tika vardarbīgi pārtraukti protesti. Nenotika tiesvedība gadījumos, kad tiesībsardzības iestādes bija pārmērīgi pielietojušas spēku. Krimināltiesību nozarē reformas un liberalizācija turpinājās atbilstīgi plāniem un programmām, ko Gruzijas valdība bija apstiprinājusi ar ES, tomēr bažas turpināja radīt liels ieslodzīto skaits.

Gruzija veica nozīmīgu soli reliģijas brīvības nodrošināšanas virzienā. Bažas turpināja radīt darba tiesību neievērošana un tas, ka Gruzija nepilda konkrētus starptautisko darba tiesību konvenciju noteikumus. Palielinājās bažas par to, ka īpašuma tiesības netiek pienācīgi ievērotas.

Ar ES pārraudzības misijas un jaunā Eiropas Savienības īpašā pārstāvja Dienvidkaukāzā un krīzei Gruzijā starpniecību ES ir aktīvi iesaistījusies konfliktu atrisināšanas centienos. Ir gūti panākumi pakalpojumu sniegšanā iekšzemē pārvietotām personām, lai gan joprojām pastāv bažas saistībā ar izlikšanu no mājokļa. ES kopā ar EDSO un ANO turpina vadīt Ženēvas sarunas.

5.2.6. *Baltkrievija*

Pēc vēlēšanu standartu pārkāpumiem 2010. gada prezidenta vēlēšanās un tam sekojošas vēšanās pret opozīciju un pilsonisko sabiedrību Baltkrievijā 2011. gada gaitā stipri pasliktinājās situācija cilvēktiesību, tiesiskuma un demokrātijas principu jomā.

Ārlietu padome 2011. gada 31. janvārī pieprasīja nekavējoties atbrīvot un atļaut visas personas, kas pēc 19. decembra prezidenta vēlēšanās ieslodzītas politisku iemeslu dēļ, un mudināja Baltkrieviju ievērot apcietināto personu un viņu ģimeņu tiesības. Padome arī aicināja Baltkrievijas iestādes izbeigt demokrātijas spēku, neatkarīgo plašsaziņas līdzekļu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, un studentu vajāšanu, kā arī pārtraukt jebkā sodīt vai diskriminēt tos, kuri īsteno savas tiesības brīvi paust savu viedokli un pulcēties, tostarp opozīcijas partiju vadītājus.

Papildus minētajam, ņemot vērā šos nesenos notikumus un to attīstību, Padome 31. janvārī nolēma noteikt ceļošanas ierobežojumus un līdzekļu iesaldēšanu personām, kuras ir atbildīgas par negodīgajām 2010. gada 19. decembra prezidenta vēlēšanām un tām sekojošo vardarbību pret demokrātisko opozīciju, pilsonisko sabiedrību un neatkarīgo plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem. Lai mudinātu veikt pārmaiņas, tā arī atjaunoja ceļošanas ierobežojumus, kas bija atcelti kopš 2008. gada 13. oktobra. Ierobežojošie pasākumi tika vēl vairāk pastiprināti 21. marta, 24. maija, 20. jūnija un 10. oktobra Padomes sanāksmē.

ANO Cilvēktiesību padomes 17. sesijā 17. jūnijā tika pieņemta ES iesniegta rezolūcija par cilvēktiesībām Baltkrievijā.

Ņemot vērā jo īpaši aprīlī un maijā notikušās prāvas, kuru pamatā bija politiski motīvi, Cilvēktiesību padome 2011. gada 20. jūnijā stingri nosodīja pilsoniskās sabiedrības, neatkarīgo plašsaziņas līdzekļu un politiskās opozīcijas pārstāvju politiski motivētu aizturēšanu, tiesāšanu un notiesāšanu, tostarp attiecībā uz bijušajiem prezidenta kandidātiem *Nyakhayew*, *Rymashewsky*, *Sannikaw*, *Statkevich* un *Uss*, atkārtoti aicināja nekavējoties atbrīvot un attaisnot visus politiskos ieslodzītos. Padome pauda nožēlu par arvien sliktāko situāciju saistībā ar plašsaziņas līdzekļu brīvību Baltkrievijā un aicināja Baltkrieviju izbeigt pašlaik notiekošo politiski motivēto vajāšanu un iebiedēšanu, kura vērsta pret demokrātiskiem spēkiem, neatkarīgiem plašsaziņas līdzekļiem, pilsonisko sabiedrību un personām, kuras tos aizstāv.

16. jūlija paziņojumā Augstās pārstāves *Ashton* preses sekretāri pauda bažas par to, ka Baltkrievijā vairākkārt novērota brutāla izturēšanās pret "klusajiem protestētājiem".

Deklarācijā, ko Austrumu partnerības samita laikā (2011. gada 30. septembris, Varšava) pieņēma ES valstu un valdību vadītāji, ES pauda dziļas bažas par situācijas pasliktināšanos valstī saistībā ar cilvēktiesībām, demokrātiju un tiesiskumu, pauda nožēlu par arvien sliktāko situāciju saistībā ar plašsaziņas līdzekļu brīvību un aicināja nekavējoties atbrīvot un attaisnot visus politiski ieslodzītos, pārtraukt pilsoniskās sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu apspiešanu un sākt politikas dialogu ar opozīciju.

AP *Ashton* preses sekretārs 8. augustā izdeva paziņojumu par pazīstamā cilvēktiesību aizstāvja *Ales Byalyatiski* apcietināšanu, un AP *Ashton* un komisārs *Štefan Füle* 23. un 24. novembrī izdeva divus kopīgus paziņojumus par viņa kriminālvajāšanu un notiesāšanu.

ASV Valsts sekretāre *Hillary Clinton* un AP *Ashton* kopīgā paziņojumā pieminēja pēc 2010. gada 19. decembra prezidenta vēlēšanām sekojošās apspiešanas pirmo gadadienu, pauda bažas par situāciju un izteica ASV un ES vēlmi palīdzēt Baltkrievijai pildīt tās starptautiskās saistības attiecībā uz cilvēku pamattiesību, tiesiskuma un demokrātijas principu ievērošanu.

Baltkrievija ir vienīgā valsts Eiropā, kas joprojām piemēro nāvessodu. 2011. gada 22. jūlijā AP *Ashton* stingri nosodīja ziņoto nāvessoda izpildi *Hyrshkawtsow* un *Burdyka* kungiem, un 2011. gada 1. decembrī viņa pauda nožēlu par to, ka Augstākā tiesa piespriedusi nāvessodu *Kanavalaw* un *Kavalow* kungiem. Abos gadījumos viņa aicināja Baltkrieviju pievienoties vispārējam moratorijam par nāvessodu.

Starptautiskajā līdzekļu devēju konferencē "Solidaritāte ar Baltkrieviju", kas 2011. gada 2. februārī notika Varšavā, komisārs *Füle* paziņoja, ka Komisija četrkāšos atbalstu Baltkrievijas pilsoniskajai sabiedrībai un nekavējoties dos atbalstu upuriem; tādējādi Baltkrievijas iedzīvotājiem paredzētais kopējais ES finansējums 2011. – 2013. gadā būs EUR 17,3 miljoni.

5.2.7. *Moldovas Republika*

2011. gada aprīlī ES un Moldovas Republika rīkoja cilvēktiesību dialoga otro kārtu, ko 2011. gada oktobrī papildināja neoficiāla ekspertu sanāksme ar Moldovas Republikas valdību un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, kā arī ar EDSO, Eiropas Padomes un ANO Attīstības programmas pārstāvju līdzdalību. Pēc cilvēktiesību dialoga 2011. gada jūnijā tika rīkots Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas biroja (*TAIEX*) ekspertu seminārs par diskriminācijas novēršanu.

Lai gan joprojām nav risinājuma saistībā ar republikas prezidenta vēlēšanām un turpinās politiskā nenoteiktība, Moldovas Republika turpināja gūt noturīgus panākumus demokrātijas principu un tiesiskuma ievērošanā.

Jūnijā Moldovas Republikā notika vietējās vēlēšanas. Tās apstiprināja vēlēšanu vides uzlabošanos (martā un aprīlī tika grozīts Vēlēšanu kodekss) atbilstīgi dažiem EDSO Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja ieteikumiem, ko tas izdeva pēc divām 2010. gadā rīkotām valsts mēroga nobalsošanām. Tomēr dažās vietās piemērotu vēlēšanu iekārtu neesamība ietekmēja balsojuma aizklātumu, un kopumā joprojām ar vēlēšanām un politiskajām partijām saistītie tiesību akti ir jāuzlabo attiecībā uz partiju finansēšanu un vēlēšanu kampaņām, sūdzībām un pārsūdzības procedūrām, kā arī – vēlētāju reģistrāciju.

Vārda brīvības jomā tiesu praksē vēl netika izmantoti nesenie uzlabojumi tiesību aktos, jo tiesu nolēmumos joprojām tika izmantota atsauce uz Civilkodeksu, nevis uz jauno likumu par vārda brīvību. Tādējādi plašsaziņas līdzekļi nevarēja izmantot likumā paredzēto aizsardzību. Plašsaziņas līdzekļu jomā sabiedriskā raidorganizācija "*Teleradio Moldova*" gan tika iekšēji pārveidota par modernu apraides iestādi. Raidorganizācija vakara ziņas krievu valodā pārcēla uz ne tik izdevīgu raidīšanas laiku, tomēr tajā pašā laikā pagarināja šīm ziņām piešķirto raidlaiku.

Spēkā esošie tiesību akti nodrošina pulcēšanās un biedrošanās brīvību. Šo tiesību pārkāpšana ir kļuvusi par izņēmuma gadījumu. Pēc Kišiņevas pilsētas domes iesnieguma Kišiņevas Apelācijas tiesa lika no pilsētas centra uz klusāku vietu pārcelt lesbiešu, geju, biseksuāļu un transpersonu rīkoto līdztiesības parādi, lai tā nepievērstu uzmanību.

Minoritāšu aizsardzībā ir gūti nelieli panākumi. Valdība ar *UNICEF* un Eiropas Padomes palīdzību iecēla romu kopienas vidutājus un jūlijā pieņēma rīcības plānu romu integrēšanai (2011. – 2015. gads). Plāns pašlaik tiek pārskatīts.

Tiek gaidīts, kad parlaments pieņems tiesību aktus par diskriminācijas novēršanu. Turpinājās diskriminācija, kuras pamatā ir seksuālā orientācija.

Nebija gandrīz nekādas virzības personu ar invaliditāti integrācijā. Pēc tam, kad tika pieņemta ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, valdība apstiprināja vairākas koncepcijas par jauniem sociāliem pakalpojumiem pieaugušajiem ar nelielu garīgu invaliditāti.

Panākumi bija nevienmērīgi bērnu tiesību jomā. Sociālajā aprūpē esošo bērnu skaits samazinās, tomēr tas joprojām ir liels (saskaņā ar *UNICEF* – 6900 bērnu). Lai gan 2010. gadā tika veiktas ievērojamas izmaiņas likumdošanā, nav pienācīgi izskatīti tādi jautājumi kā bērnu darbs un nepilngadīgo tiesu sistēma. Nepilngadīgo tiesu sistēma neatbilst atzītiem starptautiskiem standartiem, un joprojām būtiskas problēmas rada tas, ka bērni nav aizsargāti pret tirdzniecību un seksuālu izmantošanu.

Valdība turpināja īstenot Valsts programmu dzimumu līdztiesības jomā (2010. –2015. gads). Tiesību aktus darba jomā grozīja atbilstīgi pārskatītajai Eiropas Sociālajai hartai, lai tajos iekļautu seksuālās uzmācšanās koncepciju. Tomēr sievietes joprojām nebija pietiekami pārstāvētas ne centrālajā, ne vietējā pārvaldībā, lai gan pēc vietējām vēlēšanām nedaudz pieauga to sieviešu skaits, kuras ievēlēja par mēriem. Papildus minētajam, lai gan uzlabojās tiesiskais regulējums, mehānismi vardarbības novēršanai ģimenē joprojām nebija efektīvi, jo, no vienas puses, netika pildīti tiesas aizsardzības rīkojumi un, no otras puses, nebija rehabilitācijas sistēmas nodarījumu veicējiem.

Panākumi tika gūti reliģijas brīvības jomā. Parlaments pieņēma likumu par reliģiskajām organizācijām. Tieslietu ministrija 2011. gada martā pirmo reizi reģistrēja ar islāmu saistītu reliģisku organizāciju – Moldovas Republikas Islāma līgu. Reliģisko kopienu locekļi pārsvarā var brīvi praktizēt savu ticību, nebaidoties no valdības nepamatotas iejaukšanās. Tomēr valsts iestādes sistemātiski necīnījās pret politiskās iejaukšanās gadījumiem un dažkārt arī pret valdošās Moldovas pareizticīgo baznīcas pārstāvju naidīgajiem izteikumiem.

Moldovas Republikai ir iesaldēts konflikts ar Piedņestras separātisko reģionu, kuru pārvalda tā *de-facto* iestādes. Cilvēktiesību stāvoklis Piedņestrā turpina radīt nopietnas bažas. Konkrētas jomas, kurās ir iespējams veikt uzlabojumus, ietver vietējas tiesu sistēmas darbību, ieslodzījuma apstākļus, vārda brīvību, reliģijas vai ticības brīvību un tiesības uz izglītību, jo īpaši sniedzot iespējas reģionā brīvi darboties skolām, kurās izmanto latīņu alfabētu. Nesenās izmaiņas *de-facto* vadībā ir ietekmējušas ar cilvēktiesībām saistīto retoriku un ir radušās cerības, ka pēc iespējas drīzāk minētajās jomās tiks īstenotas plānotās reformas.

5.2.8. Ukraina

Ukraina joprojām ir valsts, kurā pastāv demokrātiskas iestādes, politiski aktīva brīva prese un rosīga pilsoniskā sabiedrība. Tomēr politikas dzīves vitalitāti pasliktināja izpildvaras aizvien ciešāka ietekme uz tiesu iekārtu, politiski motivētu apsūdzību celšana pret opozīcijas līderiem un 2006. gada konstitūcijas apgāšana. Tiesiskums joprojām ir vājš, tam galvenokārt nepieciešams turpmāks galveno iestāžu statusa un spēju uzlabojums.

2011. gada notikumu attīstība demokrātijas un cilvēktiesību jomā norādīja, ka turpinās demokrātijas regresijas tendence, kas mazina iepriekš sasniegto būtisko panākumu nozīmi. Pret vairākiem augsta ranga bijušajiem ierēdņiem un opozīcijas vadītājiem, tostarp agrāko premjerministri *Tymoshenko*, tika piemērots selektīvs tiesiskums, ko raksturo nepārskatāmi un kļūdaini tiesas procesi. Minēto problēmu kritizēja gan Ukrainā, gan ārvalstīs. Bažas ir paustas arī par ilgo kavēšanos attiecībā uz specializētām to personu medicīniskām pārbaudēm, kuras atrodas apcietinājumā. Starptautiskās un vietējās cilvēktiesību organizācijas turpina ziņot par arvien biežākām sūdzībām par spīdzināšanu un ļaunprātīgu izturēšanos cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs un par piemērotas medicīniskās aprūpes trūkumu. Pastāv pārāk daudz pirmstiesas apcietinājuma pasākumu, un brīvības atņemšanas iestādes ir ārkārtīgi pārpildītas. Ukrainas tiesas lēmumu un Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumu īstenošana joprojām rada problēmas.

Valdība izstrādāja jaunus tiesību aktus par pulcēšanās brīvību un NVO. Joprojām tika ziņots par to, ka tiesībaizsardzības struktūras izmanto dažādus līdzekļus, lai apspiestu publisku neapmierinātības paušanu, un dažos gadījumos centās ierobežot pulcēšanās brīvību. Žurnālisti sūdzējās par *de facto* cenzūru un spiedienu no tiesībaizsardzības struktūrām. Joprojām tiek gaidīti visaptveroši tiesību akti diskriminācijas novēršanas jomā.

ES un Ukrainas ministru sanāksme par tiesiskumu, brīvību un drošību 2011. gada 16. jūnijā notika Kijevā. Tajā tika atkārtoti apliecināts, ka Ukrainai jāturpina stiprināt cilvēktiesību, pamatbrīvību, demokrātijas vērtību un tiesiskuma ievērošana, pamatojoties uz neatkarīgu un objektīvu tiesu varu. ES un Ukrainas samitā, kas 2011. gada 19. decembrī notika Kijevā, vadītāji panāca kopīgu izpratni par to, ka Ukrainas sasniegumi, konkrēti, kopējo vērtību ievērošanā un tiesiskuma jomā, būs ārkārtīgi būtiski saistībā ar to, cik ātri tā panāks politisku iesaisti un ekonomisku integrāciju ES, tostarp saistībā ar asociācijas nolīguma noslēgšanu un tā īstenošanu.

5.2.9. Savienība Vidusjūrai

Savienību Vidusjūrai 2008. gada 13. jūlijā izvērsa samītā Parīzē, un tajā uzsvēra apņemšanos nostiprināt demokrātiju un politisko plurālismu, paplašinot dalību politiskajā dzīvē un aptverot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības. 2011. gadā Vidusjūras dienvidu reģiona valstis skāra lielas pārmaiņas – tika gāzti represīvi režīmi Ēģiptē, Tunisijā, Lībijā un turpinājās vardarbība Sīrijā. To atskaņas varēja just Libānā, Marokā, Jordānijā un Alžīrijā – šīs valstis reaģēja, arvien vairāk apņemoties veikt pārmaiņas. Atjaunotajā Eiropas kaimiņattiecību politikā Savienība Vidusjūrai ir atzīta par būtisku reģionālu sistēmu, kas papildina ES un tās partneru divpusējās attiecības; tajā Savienības Vidusjūrai sekretariāts ir aicināts uzņemties katalizatora lomu, lai sekmētu svarīgus projektus un tajā ir uzsvērts, ka, pamatojoties uz "vairāk par vairāk" principu, ir vairāk jāatbalsta tie partneri, kas vēlas veidot demokrātiju, tostarp cilvēktiesības. Tādējādi ar Komisijas pieņemtajām programmām "*SPRING*" tiek atalgotas tās partnervalstis, kuras ir apņēmušas veikt reformas, tostarp arī cilvēktiesību jomā. Līdztekus minētajam Eiropas un Vidusjūras reģiona cilvēktiesību tīkls, kurā ietilpst 64 Eiropas un Vidusjūras reģiona cilvēktiesību organizācijas, turpināja atbalstīt reformu procesus arābu valstīs.

5.2.10. Ēģipte

2011. gada februārī Eiropadomes priekšsēdētājs *Herman Van Rompuy*, Eiropas Komisijas priekšsēdētājs *Jose Manuel Barroso* un ES Augstā pārstāve *Catherine Ashton* kopējā paziņojumā atzinīgi vērtēja prezidenta *Mubarak* lēmumu atkāpties no amata. ES uzteica ēģiptiešu drosmi un aicināja armiju nodrošināt, lai demokrātiskās pārmaiņas norit miermīlīgi, un pauda stingru apņemšanos pastiprināt pārejas posma palīdzību Ēģiptei un tās iedzīvotājiem.

Kopš 2011. gada janvāra, kad Ēģiptē sākās tautas sacelšanās, ES ir stingri iebildusi pret jebkādiem ierobežojumiem tiesībās mierīgi pulcēties. Tā, piemēram, 2011. gada janvārī Augstās pārstāves paziņojumā, kā arī ES Ārlietu padomes secinājumos tika paustas lielas bažas par ziņojumiem, ka bruņotas personas ir uzbrukušas miermīlīgiem demonstrantiem, un stingri ieteica Ēģiptes iestādēm nekavējoties veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiesībaizsardzības iestādes aizsargā demonstrantu tiesības brīvi pulcēties, atbrīvo personas, kas aizturētas par miermīlīgu uzskatu paušanu, un mudināja iestādes ievērot solījumu izbeigt civiliedzīvotāju tiesāšanu kara tribunālos.

Sacelšanās sākumā Ēģiptes valdība bloķēja vairākas sociālo tīklu vietnes un Ēģiptes policijas spēki arestēja desmitiem vietējo un ārzemju plašsaziņas līdzekļu reportieru. 2011. gada janvāra paziņojumā ES mudināja Ēģiptes iestādes nekavējoties atjaunot visu sakaru tīklu darbību.

ES atzinīgi vērtēja 2011. gada marta referendumā pieņemtos konstitucionālos grozījumus un atbalstīja 2011. gada novembrī sāktu vēlēšanu procesu, Ēģiptes pilsoniskās sabiedrības organizācijām piešķirot finansiālu atbalstu vairāk nekā 1000 vēlēšanu novērotāju apmācībai, vēlētāju informētības palielināšanai un vēlēšanu komisijas spēju veidošanai. 2011. gada 30. martā ES rīkoja semināru par "tām problēmām cilvēktiesību jomā, kas radušās pēc 25. janvāra".

ES atzinīgi vērtēja valdības paziņojumu par to, ka valsts drošības dienestu pārraudzīs tiesa un ka tas darbosies vienīgi kā civilu izlūkdatu ievākšanas aģentūra, un piedāvāja palīdzību drošības sektora reformā.

Augstā pārstāve *Catherine Ashton* sava trešā Kairas apmeklējuma laikā 2011. gada 14. aprīlī tikās ar sieviešu pārstāvē un uzklausa viņu bažas. ES stingri nosodīja jebkāda veida vardarbību pret sievietēm un citām neaizsargātām grupām un šos jautājumus regulāri pārrunāja ar Ēģiptes iestādēm, atbalstīja iestāžu centienus sekmēt sieviešu tiesību ievērošanu, kā arī aktīvi atbalstīja pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, ar kurām veicina sieviešu tiesību ievērošanu.

Viens no galvenajiem jautājumiem ES sadarbībā ar Ēģipti joprojām bija minoritātēm piederīgu personu aizsardzība un cīņa pret diskrimināciju, tostarp diskrimināciju reliģisku iemeslu dēļ. ES ir atkārtoti pādusi nopietnas bažas par reliģijas brīvību Ēģiptē, un nesenos paziņojumos (1. janvārī, 7. maijā un 10. oktobrī) Augstā pārstāve stingri nosodīja uzbrukumus nevainīgiem koptu baznīcas locekļiem un aicināja pārejas posma valdību atjaunot kārtību un civiltiesās saukt pie atbildības personas, kas atbildīgas par vardarbību.

ES ļoti cieši novēro migrantu un bēgļu stāvokli Ēģiptē, to darot ar Kairā esošas delegācijas starpniecību un uzturot regulārus sakarus ar Ēģiptes Ārlietu ministriju, Iekšlietu ministriju un ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju. ES ir mudinājusi Ēģiptes iestādes veikt pienācīgus pasākumus, ar ko apkarot cilvēku tirdzniecību, un nodrošināt to atbildībā esošu migrantu un bēgļu pamattiesību aizsardzību. ES atzinīgi vērtēja valdības norādes par to, ka Sīnāja pussala atzīta par stratēģisku prioritāti, kurai vajadzētu veltīt lielāku uzmanību, un ir gatava atbalstīt šos Ēģiptes valdības centienus.

2011. gada 29. decembrī Ēģiptes drošības spēki un prokurori 17 vietās visas valsts teritorijā veica kratīšanu vairākos vietējo un starptautisku pilsoniskās sabiedrības organizāciju birojos un konfiscēja datorus un lietas. Šīs kratīšanas laikā tika novēroti procesuāli pārkāpumi, piemēram, nebija kratīšanas orderu vai nebija tiesas rīkojuma slēgt birojus. ES Augstās pārstāves preses sekretārs 30. decembra paziņojumā aicināja Ēģiptes iestādes atrisināt situāciju un ļaut pilsoniskās sabiedrības organizācijām turpināt darbu Ēģiptes pārejas atbalstīšanā.

ES Ārlietu padome 2011. gada 1. decembrī pauda gandarījumu par to, ka Ēģiptē 28. novembrī organizēti un miermīlīgi sākušās parlamenta vēlēšanas, un ņēma vērā Bruņoto spēku augstākās padomes paziņojumu, ka līdz 2012. gada jūnija beigām tiks sarīkotas prezidenta vēlēšanas. Padome uzsvēra, ka pēc iespējas ātrāk būtu jāpāriet uz civilu pārvaldi.

5.2.11. *Izraēla*

ES un Izraēlas asociācijas nolīgumā paredzēto attiecīgo sanāksmju laikā ES, tāpat kā iepriekšējos gados, turpināja paust nopietnas bažas par cilvēktiesību jautājumiem. Sanāksmes deva iespēju apspriest tādus jautājumus kā cilvēktiesību ievērošana attiecībā uz visām iedzīvotāju grupām, administratīvā aizturēšana (tostarp minot atsevišķus gadījumus), minoritātēm piederīgu personu tiesības, cilvēktiesību aizstāvji un starptautiskās humanitārās tiesības un cilvēktiesības.

ES un Izraēlas neoficiālā cilvēktiesību grupa 2011. gada 13. septembrī rīkoja piekto sanākumi. Tajā sīki izskatīja vairākus jautājumus saistībā ar situāciju Izraēlā. Starp tiem bija Izraēlas minoritāšu grupu juridiskais statuss un ekonomiskā situācija, īpašu uzmanību pievēršot beduīnu kopienas apmetnēm un īpašumtiesībām. Attiecībā uz arābu minoritāti kopumā ES aicināja uzlabot pašreizējo tiesisko regulējumu, lai labāk novērstu diskriminācijas veidus, un iedrošināja Izraēlu īstenot ANO Cilvēktiesību komitejas 2010. gada un ANO Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejas 2011. gada noslēguma komentārus saistībā ar palestīniešu arābu kopienu. Tika pārrunāti arī vairāki tiesību aktu priekšlikumi Knesetā, kuru mērķis ir ierobežot biedrošanās brīvību un NVO darbību un sabiedrību kopumā, cita starpā likumprojekts "NVO – finansējums no ārzemēm", ko pieņēma 2011. gada februārī, kā arī likums par boikotu. Plaši tika apspriesti arī jautājumi par apcietinājuma un apcietināto apstākļiem Izraēlā un Eiropā, Eiropas Savienība atkārtoti pauda bažas par administratīvās aizturēšanas praksi un iztīrāja dažus atsevišķus gadījumus.

Sarunās īpaša uzmanība tika pievērsta bērnu tiesībām, jo īpaši saistībā ar bērnu aizturēšanu. Turklāt vairākus jautājumus atzina par tādiem, kas izraisa bažas arī Izraēlas pusei, proti, minoritāšu pārstāvju tiesības ES dalībvalstīs, tajā pašā laikā Izraēla uzsvēra nesenos uzlabojumus LGBT tiesību jomā, piemēram, juridisko aizliegumu vairākās jomās diskriminēt viena dzimuma pārus un Augstākās tiesas atzinumu attiecībā uz pensijas un grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma tiesībām. Delegācijas rīkoja viedokļu apmaiņu par antisemitisma un ksenofobijas jautājumiem un uzsvēra, cik būtiska nozīme ir ES un Izraēlas ikgadējiem semināriem par šo jautājumu, balstoties uz rīcības plānā noteiktajām prioritātēm. Visbeidzot padziļināti tika apspriesti pasākumi, kas veikti starptautiskajos forumos par cilvēktiesībām (ANO ĢA un Cilvēktiesību padomē), un sadarbība ar ANO mehānismiem, kā arī būtiskāko ANO cilvēktiesību instrumentu un to fakultatīvo protokolu ratifikācija un īstenošana (jo īpaši Konvencija pret spīdzināšanu un tās fakultatīvais protokols).

ES un Izraēlas politiskā dialoga un sadarbības jautājumu apakškomitejas kontekstā ar Izraēlu tika apspriests arī cilvēktiesību jautājums saistībā ar okupēto Palestīnas teritoriju.

5.2.12. *Okupētā Palestīnas teritorija*

Saistībā ar Eiropas kaimiņattiecību politiku ES un Palestīniešu pašpārvalde regulāri rīko dialogu par cilvēktiesību jautājumiem. ES un Palestīniešu pašpārvaldes Cilvēktiesību, labas pārvaldības un tiesiskuma apakškomitejas trešā sanāksme notika Bētleēmē 2011. gada 30. un 31. martā. Pēc apakškomitejas sanāksmes Palestīniešu pašpārvalde rīkoja konsultatīvu forumu ar pilsonisko sabiedrību. Neatkarīgā cilvēktiesību komisija, kas ietilpa palestīniešu delegācijas sastāvā, sniedza pārskatu par cilvēktiesību situāciju okupētajā Palestīnas teritorijā, norādot, ka okupācija un palestīniešu iekšējā politiskā sašķeltība ir veicinājusi daudzus cilvēktiesību pārkāpumus.

ES pauda bažas par cilvēktiesību pārkāpumiem, tostarp par patvaļīgu aizturēšanu, tiesas lēmumu nepildīšanu, kā arī par vārda un pulcēšanās brīvības pārkāpumiem. Tā arī apsprieda jautājumu attiecībā uz liecībām par spīdzināšanu Palestīniešu pašpārvaldes apcietinājuma telpās, kā arī par to, ka turpinās nelikumīga apcietināšana. ES atgādināja savus spēcīgos un principiālos iebildumus pret nāvessodu jebkādos apstākļos. Tā uzteica Palestīniešu pašpārvaldi par to, ka *de facto* tiek saglabāts moratorijs par nāvessodu, un mudināja Palestīniešu pašpārvaldi jaunā sodu kodeksa pieņemšanas procesā izpildīt nodomu oficiāli atcelt nāvessodu kā soda mēru.

ES 2011. gadā vairākkārt izteicās par cilvēktiesību situāciju okupētajā Palestīnas teritorijā, kura turpināja pasliktināties. ES vairākkārt pauda nožēlu par darbībām, kas saistītas ar apmetnēm Rietumkrastā, tostarp Austrumjeruzālemē, un atgādināja, ka tā uzskata mājokļu nojaukšanu un apmetnes par nelikumīgām saskaņā ar starptautiskajām tiesībām.

2011. gadā palestīniešu cilvēktiesību aizstāvju situācija okupētajā Palestīnas teritorijā joprojām bija sarežģīta. Izraēlā turpinājās tiesas prāva pret cilvēktiesību aizstāvi *Bassem Tamimi*. 2011. gada 13. decembrī ar preses sekretāra paziņojumu Augstā pārstāve *Catherine Ashton* pauda nožēlu par *Bassem Tamimi* brāļadēla *Mustafa Tamimi* nāvi – viņu iknedēļas demonstrācijas laikā nogalināja ar asaru gāzes šāviņu, izšaujot to no tuva attāluma.

ES nosodīja arī mošeju dedzināšanu Rietumkrastā, jo apmetņu iemītnieku vardarbība 2011. gadā bija pieaugusi par 40 % un tās rezultātā bija gājuši bojā palestīnieši un bojāti viņu ģimenes.

ES nepārtraukti piedalās konsultācijās un dialogā ar cilvēktiesību organizācijām un darbības cilvēktiesību jomā atbalsta ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) palīdzību. ES Tehniskās palīdzības biroja tīmekļa vietnē ir pieejams saraksts, kurā iekļauti visi cilvēktiesību jomā notiekošie ES finansētie projekti.

5.2.13. Jordānija

Jordānijas un Eiropas Savienības Cilvēktiesību, pārvaldības un demokratizācijas apakškomitejas sanāksmju sestā kārtā 2011. gada martā notika Briselē. Tā bija pirmā sanāksme, kopš ES 2010. gada oktobrī bija ar Jordāniju vienojusies par "īpaša statusa" partnerību.

ES un Jordānijas cilvēktiesību dialogā tika izskatītas iekšējās reformas, tostarp vēlēšanu sistēmas reforma, kā arī pulcēšanās brīvība, biedrošanās brīvība, plašsaziņas līdzekļu brīvība, vārda brīvība, reliģijas vai ticības brīvība, sieviešu tiesību, kā arī ar spīdzināšanu saistīti jautājumi.

2011. gadā līdzīgi kā citās reģiona valstīs arī Jordānijā notika demonstrācijas, kurās tika aicināts veikt politiskas un ekonomiskas reformas un prasīts izbeigt endēmisko korupciju. Reaģējot uz politiskajiem pavērsieniem valstī un arvien biežākajām prasībām veikt reformas, karalis *Abdullah* 2011. gada martā un aprīlī izveidoja attiecīgi Nacionālā dialoga komiteju un Karalisko konstitūcijas pārskatīšanas komisiju.

Nacionālā dialoga komitejai tika uzdots ierosināt izstrādāt uz vienprātību balstītus projektus vēlēšanu un politisko partiju likumiem, savukārt Karaliskajai konstitūcijas pārskatīšanas komitejai tika uzdots pārskatīt konstitūciju. 2011. gada septembra beigās parlaments apstiprināja 41 konstitūcijas grozījumu, kas stājā spēkā 2011. gada 1. oktobrī. Šie grozījumi atspoguļo Jordānijas politisko reformu sistēmu, kurā ir iekļauta Konstitucionālās tiesas izveide un tādas neatkarīgas komitejas izveide, kura pārrauga un pārvalda vēlēšanas, kā arī spīdzināšanas aizliegšana.

Parlaments pieņēma īstenošanas likumus, un tiem būtu jāpalīdz konsolidēt iestādes, kas aizsargā demokrātiju, labu pārvaldību un tiesiskumu un nodrošina patiesu politisko plurālismu un stiprina politisko partiju pilnvaras.

2011. gada maijā spēkā stājās pārskatītais Masu saietu likums, ar ko tika ieviestas pozitīvas izmaiņas attiecībā uz vārda un pulcēšanās brīvību. Masu saietu rīkotājiem vairs nav jāsaņem Iekšlietu ministrijas apstiprinājums. Viņiem tikai 48 stundas pirms pasākuma ir par to jāpaziņo iestādēm.

Attiecībā uz preses brīvību galvenajiem un tiešsaistē pieejamajiem ziņu portāliem vairākkārt bija jāsaskaras ar drošības iestādēm, jo īpaši gadījumos, kad tie ziņoja par demonstrācijām.

Korupcijas izplatība Jordānijas sabiedrībā joprojām raisa nopietnas bažas, un tā ir vairāku valdību būtiska prioritāte, tomēr taustāmu rezultātu nav daudz.

Jordānija kopš 2006. gada maija *de facto* turpina piemērot moratoriju par nāvessoda izpildīšanu.

Jordānijai būtu jāveic papildu centieni izskaust vardarbību pret sievietēm, arī ieviešot veicināšanas pasākumus, kas paredzēti sieviešu integrācijai politikas, ekonomikas, izglītības un nodarbinātības jomās. To jordaniešu bērni, kuras ir precējušās ar ārzemniekiem, joprojām nevar iegūt Jordānijas pilsonību, un tādējādi tiem tiek liegtas tiesības iegūt valsts izglītību un veselības aprūpi. Arī šo jordaniešu vīriem nav tādu pilsonisko tiesību, kā Jordānijas vīriešiem, kuri ir precējušies ar ārzemniecēm.

5.2.14. Libāna

Pēc politiskā strupceļa 2011. gada pirmajā pusē ES un Libānas attiecības saņēma jaunu impulsu pēc tam, kad 2011. gada jūlijā tika izveidota jauna valdība. Asociācijas komiteja decembrī sāka gatavošanos jaunam Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānam.

ES un jaunā valdība aktīvi iesaistījās diskusijās par vēlēšanu reformu. Iekšlietu ministrija 2011. gada oktobrī iesniedza jaunu likumprojektu. ES atbalstīja to, lai tajā tiktu iekļauti 2009. gadā veiktas vēlēšanu novērošanas misijas ieteikumi. ES ir piešķirusi EUR 2 miljonus, lai atbalstītu vēlēšanu reformu Libānā pirms 2013. gada vēlēšanām.

ES turpināja mudināt Libānu veikt reformu tiesu iestāžu sektorā un nostiprināt tā neatkarību. ES atkārtoti mudināja Libānu *de facto* moratoriju par nāvessodu aizstāt ar pilnīgu nāvessoda atcelšanu.

Nožēlojamā situācija Libānas cietumos joprojām vieš bažas. To ieslodzīto skaits, kuri gaida tiesu vai kuru apcietināšanas termiņš jau ir beidzies, joprojām ir vairāk par 50 %. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas turpina ziņot par patvaļīgu aizturēšanu, jo īpaši bēgļu un migrantu gadījumā.

ES atkārtoti aicināja Libānu uzlabot palestīniešu bēgļu situāciju, jo īpaši attiecībā uz viņu tiesībām strādāt un saņemt sociālo nodrošinājumu, kā arī viņu tiesībām uz īpašumu, tā mantošanu un reģistrēšanu. Joprojām nav pieņemti 2010. gada darba likuma grozījumu īstenošanas dekrēti.

Parlaments ir galīgā redakcijā izstrādājis valsts rīcības plānu cilvēktiesību jomā, un to varētu drīzumā pieņemt.

ES iesaistījās, lai atbalstītu to cilvēktiesību aizstāvju vārda brīvību, pret kuriem bija izvirzītas apsūdzības par viņu ziņojumiem par spīdzināšanas izmantošanu.

5.2.15. Sīrija

Pēc sacelšanās Sīrijā, kas sākās 2011. gada pavasarī, un pēc tam, kad Sīrijas valdība pastiprināja vardarbību un cilvēktiesību pārkāpumus pret saviem iedzīvotājiem, Ārlietu padome 2011. gada maijā pieņēma lēmumu apturēt ES un Sīrijas valdības divpusējās sadarbības programmas. ES arī apturēja asociācijas nolīguma projekta izstrādi. Kopš tā laika Komisija ir apturējusi Sīrijas iestāžu dalību tās reģionālajās programmās, un Eiropas Investīciju banka ir pārtraukusi visas aizdevumu darbības un tehnisko palīdzību Sīrijai.

ES aicināja prezidentu *Assad* atkāpties un ir cieši sadarbojusies ar starptautisko kopienu, lai piespiestu Sīrijas valdību apturēt jebkāda veida vardarbību. ES atbalstīja Arābu valstu līgas centienus atrisināt krīzi un mudināja ANO Drošības padomes locekļus vienoties par stingriem ANO pasākumiem, kas būtu vērsti uz Sīriju. Kopš 2011. gada maija ES uz Sīriju attiecina ierobežojošus pasākumus, tostarp ieroču embargo, un regulāri tiek ieviesti jauni pasākumi. 2011. gada beigās ES bija ieviesusi desmit sankciju kārtas attiecībā uz 86 personām un 30 vienībām, tostarp attiecībā uz daudzām militārām un drošības jautājumu amatpersonām, kuras ir atbildīgas par vardarbību un apspiešanu.

Saceļšanās laikā ES ir vairākkārt ļoti stingri nosodījusi nežēlīgās represijas, ko Sīrijas režīms veic pret saviem iedzīvotājiem, kā arī plaši izplatītos cilvēktiesību pārkāpumus, tostarp civiliedzīvotāju, mierīgu protestētāju un to tuvinieku slepkavības, masu arestus un spīdzināšanas, kas uzskatāmi jau par noziegumiem pret cilvēci. ES ir mudinājusi Sīrijas režīmu dot netraucētu piekļuvi humānās palīdzības darbiniekiem un aģentūrām, kā arī dot piekļuvi plašsaziņas līdzekļiem un neatkarīgiem novērotājiem.

ES ir cieši sadarbojusies ar starptautiskajiem partneriem, lai nodrošinātu spēcīgu ANO reakciju uz krīzi Sīrijā. Šā darba rezultātā ANO Ģenerālā asambleja un ANO Cilvēktiesību padome ir pieņēmušas nozīmīgas rezolūcijas par Sīriju. 2011. gadā Cilvēktiesību padome Ženēvā rīkoja veselas trīs īpašas sesijas par cilvēktiesību situāciju Sīrijas Arābu Republikā, un divas no tām notika pēc oficiāla ES lūguma.

ES ir paudusi dziļas bažas arī par galvenajiem secinājumiem Sīrijas neatkarīgās starptautiskās izmeklēšanas komisijas ziņojumā, kurā norādīts, ka valstī ir pastrādāti noziegumi pret cilvēci un citi būtiski cilvēktiesību pārkāpumi. ES savā nostājā ir atkārtoti paziņojusi, ka tiem, kas šādus iespējamus noziegumus ir pastrādājuši, nevajadzētu būt iespējai palikt nesodītiem.

5.2.16. *Tunisija*

Revolūcija Tunisijā pavēra ceļu valsts pārejai uz demokrātiju. Laikā no 2011. līdz 2013. gadam ES no Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta (EKPI) ir paredzējusi EUR 240 miljonus divpusējai sadarbībai ar Tunisiju. Šī indikatīvā summa tika palielināta par EUR 150 miljoniem. Jau 2011. gadā vien ES ir divkāršojusi finanšu palīdzību no paredzētajiem EUR 80 miljoniem uz apmēram EUR 160 miljoniem. Minētie līdzekļi ir paredzēti jo īpaši ekonomikas atveseļošanai, pilsoniskajai sabiedrībai un pārejai uz demokrātiju.

2011. gada janvārī ES Augstā pārstāve *Catherine Ashton* un komisārs *Štefan Füle* kopīgā paziņojumā atkārtoti apstiprināja ES solidaritāti ar Tunisiju un tās iedzīvotājiem, nosodīja demonstrāciju vardarbīgu apspiešanu un mudināja Tunisijas iestādes darboties atbildīgi, saglabāt mieru, ievērot savaldību un izvairīties no vardarbības. Sacelšanās rezultātā prezidents *Zine El Abidine Ben Ali* 2011. gada 14. janvārī oficiāli atkāpās no amata.

Padome 2011. gada 31. janvārī par cilvēktiesību pārkāpumiem pieņēma ierobežojošus pasākumus pret Tunisiju. 2011. gada februārī ES iesaldēja prezidenta *Ben Ali* aktīvus un to personu aktīvus, saistībā ar kurām notiek izmeklēšana par Tunisijas valsts līdzekļu piesavināšanos.

ES politisko atbalstu Tunisijas pārejai demonstrēja vairāki augsta līmeņa amatpersonu apmeklējumi, ko 2011. gada 14. februārī sāka ES Augstā pārstāve *Catherine Ashton* un kam sekoja Eiropas Komisijas priekšsēdētāja *Barroso*, komisāru *Füle*, *Malmström* un *De Gucht*, kā arī Eiropas Parlamenta priekšsēdētāja *Buzek* apmeklējumi.

ES aicināja pārejas posma valdību nodrošināt ātru un vienmērīgu pāreju uz demokrātiju un pauda gatavību dot tūlītēju atbalstu vēlēšanu procesa sagatavošanā un rīkošanā, kā arī sadarboties par plašāka pasākumu kopuma izveidi, lai palīdzētu veikt demokrātiskas reformas un panākt ekonomikas attīstību.

ES atzinīgi vērtēja pārejas posma valdības lēmumu atbrīvot politiski ieslodzītos, nodrošināt vārda brīvību, kā arī par korupciju tiesāt bijušā prezidenta *Ben Ali* ģimenes locekļus.

ES ir sniegusi tūlītēju atbalstu vēlēšanu sagatavošanai un nosūtījusi vēlēšanu novērošanas misiju *Michael Gahler* vadībā, kura ziņojumā bija minēts, ka vēlēšanas kopumā bija labi organizētas, to pamatā bija stingra politiska vienprātība apvienojumā ar plašu vārda brīvību un tās bija rīkotas pārskatāmi.

2011. gada oktobrī Tunisijas pilsoņiem pirmo reizi bija iespēja pārstāvjus izraudzīties brīvā un demokrātiskā veidā. Jaunievēlētais Konstitucionālās asamblejas galvenais uzdevums būs izstrādāt valstij jaunu konstitūciju. ES paziņoja par apņemšanos turpināt Tunisijas iedzīvotājiem sniegt politisku un finansiālu atbalstu. Tomēr ES pauda nožēlu par vardarbīgajām sadursmēm, kas notika pēc tam, kas tika paziņoti vēlēšanu provizorisks rezultāti, un mudināja saglabāt mieru un būt savaldīgiem.

2011. gadā no stabilitātes instrumenta tika iegūti EUR 2 miljoni, ar ko atbalstīt septiņus projektus, kas bija paredzēti, lai palīdzētu Tunisijas iestādēm atbilstīgi starptautiskiem standartiem sagatavoties demokrātiskām vēlēšanām un atbalstītu neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības attīstību, un ļautu iedzīvotāju apvienībām aktīvi piedalīties valsts reformu programmas izstrādē.

Papildus minētajam 2011. gada martā saskaņā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu tika pausts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus (budžets EUR 2 miljoni). Tika finansēti desmit projekti šādās trīs jomās – valsts vēlēšanu uzraudzība, politisko partiju apmācība un atbalsts vārda brīvībai un demokrātijas vērtību popularizēšana.

Papildus tam 2011. jūlijā saskaņā ar nevalstiskajiem dalībniekiem un vietējām iestādēm paredzēto tematisko programmu tika pausts vēl viens uzaicinājums iesniegt priekšlikumus (kopējais budžets EUR 2,5 miljoni). Tajā galvenā uzmanība tika veltīta vietējiem attīstības projektiem, īpaši koncentrējoties uz darbvietu radīšanu un ienākumu veidošanu. Tika finansēti seši projekti.

2011. gada septembrī ES rīkoja ES un Tunisijas darba grupas pirmo sesiju; darba grupa izveidota, lai nodrošinātu labāku ES un starptautiskā atbalsta koordināciju Tunisijas pārejas procesā.

Ir dota arī ievērojama humānā palīdzība, jo īpaši lai palīdzētu Tunisijai risināt jautājumus, kas saistīti ar bēgļu pieplūdumu no Lībijas, kurā notiek karadarbība. 2011. gadā ES un Tunisija sāka dialogu par migrāciju, mobilitāti un drošību.

2011. gada 27. decembrī ES pauda gandarījumu par Tunisijas jaunās valdības izveidošanu un pauda apņemšanos turpināt atbalstīt Tunisijas iestāžu un pilsoniskās sabiedrības centienus veikt valsts pāreju uz demokrātiju.

ES ir atsākusi sarunas, kā mērķis, pieņemot "īpašo statusu", ir izveidot privilēģētu ES un Tunisijas partnerību.

5.2.17. *Alžīrija*

ES un Alžīrijas Politiskā dialoga, drošības un cilvēktiesību apakškomitejas pirmā sanāksme 3. un 4. oktobrī notika Alžīrā. Jūnijā Luksemburgā tika rīkota ES un Alžīrijas Asociācijas padomes sestā sesija. Tajā tika pamatīgi pārrunāti ar demokratizāciju, reformām un cilvēktiesībām saistīti temati. Maijā uz Alžīriju otro reizi devās komisārs *Füle*. Apmeklējuma laikā viņš tikās ar dažādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cita starpā ar Alžīrijas iestādēm pārrunāja plānotās politiskās reformas.

Pēdējā ES un Alžīrijas Asociācijas komitejas sanāksmē, kas decembrī notika Briselē, Alžīrija pauda gatavību sākt izpētes sarunas par rīcības plāna izstrādi saistībā ar atjaunoto Eiropas kaimiņattiecību politiku. 20. decembrī Alžīrija oficiāli uzaicināja ES novērot 2012. gada maijā paredzētās vēlēšanas.

2011. gada 29. aprīlī Augstā pārstāve pauda bažas par politiskās partijas "Demokrātiskā un sociālā kustība" locekļa cilvēktiesību aizstāvja profesora *Ahmed Kerroumi* slepkavību. Viņa aicināja ātri un pamatīgi izmeklēt šo lietu un tiesāt viņa slepkavas. Viņa atgādināja par ES apņemšanos veidot partnerattiecības ar Alžīriju un ES iesaisti cilvēktiesību aizstāvju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju atbalstam.

Alžīrijas iestādes atcēla ārkārtas noteikumus 2011. gada sākumā un apņēmas veikt sociālas un ekonomikas reformas. ES pauda gatavību atbalstīt Alžīriju šajā uzdevumā, tomēr uzsvēra, ka reformām ir jābūt īstenotām tā, lai tas atbilstu Alžīrijas iedzīvotāju leģitīmajām vēlmēm. Ar Alžīrijas iestādēm šīs reformas tika pārrunātas Politiskā dialoga, drošības un cilvēktiesību apakškomitejas pirmajā sesijā, kā arī ES un Alžīrijas Asociācijas padomes otrajā sesijā. ES pauda nostāju, ka ar reformas tiesību aktu jomā, jo īpaši saistībā ar apvienībām un plašsaziņas līdzekļiem, nevajadzētu izveidot stingrāku režīmu pulcēšanās un vārda brīvības jomā. Bažas rada vairāku NVO veiktā analīze par jauno apvienību likumu, jo īpaši saistībā ar apvienību dibināšanu un to darbības izbeigšanu, darbības jomu un finansējumu, kā arī to sadarbību ar starptautiskām NVO.

ES cieši sekoja pavērsieniem reliģijas un apziņas brīvības jomā.

Attiecībā uz sieviešu tiesībām ES atzinīgi vērtēja reformu projektu (pieņemts 2012. gada janvārī), kā mērķis ir vēlētajās asamblejās paredzēt sieviešu kvotu. Joprojām ir šaubas par to, vai tās īstenošana nodrošinās patiesu līdztiesību. ES ir paudusi bažas par to, ka Alžīrija vēl joprojām nav atcēlusi atrunas attiecībā uz Konvenciju par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu. ES ir uzsvērusi arī to, ka jāveic "ģimenes kodeksa" reforma.

ES personāls gan Alžīrā, gan Briselē ir regulāri ticies ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Alžīrā delegācija ļoti aktīvi pilsonisko sabiedrību informēja par finansējuma procedūram un iespējām. Konsultācijas ar valsts un starptautiskām NVO noritēja saistībā ar pilsoniskās sabiedrības palīdzības efektivitātes grupas darbības jomu un svinot starptautiski nozīmīgas dienas (piemēram, cilvēktiesību dienu).

Saskaņā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu un nevalstisko dalībnieku programmu finansējums 2011. gadā tika piešķirts 14 jauniem projektiem. Tie aptver plašu tematu kopumu, tostarp vietējo attīstību, spēju veidošanu, sieviešu tiesības un veselības aprūpi.

Alžīrijai 2011. –2013. gadā no Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta finansējuma ir piešķirts kopējais budžets EUR 172 miljonu apmērā. 2011. gadā Eiropas Komisija Alžīrijai paredzēja EUR 58 miljonus. Šo finansējumu izmanto, lai atbalstītu reformas transporta, kultūras un kultūras mantojuma, kā arī jaunatnes un nodarbinātības jomās.

5.2.18. *Maroka*

ES un Maroka turpināja dialogu cilvēktiesību jomā, jo īpaši rīkojot sesto Cilvēktiesību demokratizācijas un pārvaldības apakškomitejas sanāksmi, kas notika 2011. gada 20. oktobrī Briselē.

Ar ES Augstās pārstāves *Catherine Ashton* un ES paplašināšanās un Eiropas kaimiņattiecību politikas komisāra *Štefan Füle* paziņojumu 2011. gada 19. jūnijā ES pauda gandarījumu par pārskatīto konstitūciju, par kuru 2011. gada 1. jūlijā notika referendums. Jaunajā konstitūcijā iekļauti būtiski pasākumi cilvēktiesību un pamatbrīvību jomā, tostarp princips, saskaņā ar kuru starptautiskās tiesības ir pārākas par valsts tiesībām; sieviešu pilsonisko tiesību atzīšana un sieviešu līdzvērtība vīriešiem; jauna iestāžu sistēma cilvēktiesību jautājumiem; valsts cilvēktiesību padomes un ministru delegācijas cilvēktiesību jautājumiem nodibināšana, kā arī ombuda izveide. Marokas iestādes nolēma paātrināt parlamenta vēlēšanu norisi, lai ievēlētu Pārstāvju palātu. Šīs vēlēšanas notika 2011. gada 25. novembrī. Ar Marokas valdības atļauju no 14. novembra līdz 2. decembrim notika ES vēlēšanu ekspertu misija. Minētā misija nāca klajā ar ziņojumu, kurā iekļauti vairāki ieteikumi, lai uzlabotu dažus vēlēšanu procesa aspektus (vēlēšanu kampaņas paildzināšana; rezultātu paziņošana no balsojuma viedokļa; sieviešu dalība utt.). ES pauda gandarījumu par šo vēlēšanu rīkošanu (2011. gada 26. novembra paziņojumā) un izteica apņemšanos atbalstīt Marokas centienus ātri un efektīvi īstenot tās vērienīgo reformu programmu.

2011. gada maijā Valdības padome pieņēma lēmumu ratificēt fakultatīvo protokolu, kas pievienots Konvencijai par spīdzināšanas apkarošanu. ES iedrošināja Marokas valdību pievienoties arī Pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 1. fakultatīvajam protokolam par sūdzību procedūrām, kā arī ratificēt Starptautisko konvenciju par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušānu. Attiecībā uz bīdrosnās un pulcēsnās brīvību (iekļautas jaunajā konstitūcijā) joprojām saglabājas grūtības to īstenot praksē (grūtības reģistrēt ārvalstu NVO, noraidījumi izsniegt apstiprinājumus, demonstrāciju traucēšana). Tiek ziņots par gadījumiem, kad kārtības sargi vardarbīgi izturējušies pret demonstrantiem, jo īpaši saistībā ar 20. februāra kustību. Dialogā ar Marokas varas iestādēm ES ir paziņojusi, cik būtiski ir nodrošināt pulcēsnās un bīdrosnās brīvību.

Tāpat konstitūcijā tika iekļauta vārda brīvība un preses brīvība, kā arī tiesības piekļūt administratīvai informācijai un īpašs regulatīvais instruments, proti, audiovizuālo komunikāciju augstā iestāde. Kaut gan kopumā žurnālisti var paust kritiku, tika ziņots par dažiem represiju un iebiedēšanas gadījumiem pret plašsaziņas līdzekļiem un žurnālistiem, kas kritiskā veidā pauduši viedokli par delikātām tēmām. ES iedrošināja Maroku pēc iespējas drīzāk pieņemt jaunu preses kodeksu, lai tajā iekļautu reformu attiecībā uz žurnālistu sodīšanu ar brīvības atņemšanu. Attiecībā uz sievietes un neaizsargātāko personu tiesībām Maroka pieņēma valdības programmu līdztiesības jomā laikposmam no 2011. līdz 2013. gadam. ES piešķīra EUR 35 miljonus minētās programmas īstenošanai, jo īpaši lai palielinātu sabiedrības informētību un pastiprinātu sievietes iespējas līdzvērtīgi vīriešiem piedalīties politiskajā pārvaldībā un valsts pārvaldē. Maroka atcēla visas atrunas attiecībā uz Konvenciju par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW*), taču saglabā spēkā dažus paziņojumus, kuri tiks atcelti reizē ar valsts tiesību aktu saskaņošanu. 2011. gada maijā valdības padome pieņēma *CEDAW* fakultatīvo protokolu (kas Komitejai ļauj saņemt individuālus lūgumrakstus). Valdības padome 2011. gada oktobrī pieņēma likuma projektu par mājamalpotāju darba apstākļiem (kas attiecas arī uz tādu bērnu darbu, kas jaunāki par 15 gadiem).

Tika paplašināta sadarbība starp ES un Maroku starptautiskās organizācijās, jo īpaši ANO Cilvēktiesību padomē. Arābu pavasara kontekstā Maroka aktīvi piedalījās Apvienoto Nāciju Organizācijas kontaktu grupā Lībijas konflikta risināšanai, kā arī sadarbojās ar ES saistībā ar cilvēktiesību ievērošanu Sīrijā.

5.2.19. Rietumsahāra

ES turpināja cieši sekot Rietumsahāras jautājumam, jo īpaši tās dialogā gan ar Maroku, gan Alžīriju. ES lielu vērību piešķir tam, lai Rietumsahārā uzlabotu situāciju cilvēktiesību jomā, jo Rietumsahārā joprojām tiek novērotas problēmas saistībā ar vārda un pulcēšanās brīvību. ES pilnīgi atbalsta ANO ģenerālsekretāra un viņa personīgā sūtņa apņemšanos risināt Rietumsahāras jautājumu un ir aicinājusi puses turpināt sarunas ANO aizgādībā, lai rastu taisnīgu, ilgstošu un savstarpēji pieņemamu politisku risinājumu. ANO Drošības padome ar Rezolūciju Nr. 1979 (2011) atzinīgi vērtēja to, ka Marokā ir izveidota Valsts cilvēktiesību jautājumu padome un ka ir ierosināts komponents attiecībā uz Rietumsahāru, kā arī – Marokas apņemšanos nodrošināt bezierunu netraucētu piekļuvi visām Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padomes īpašajām procedūrām.

5.2.20. Lībija

Pēc *Gaddafi* režīma veiktās brutālās apspiešanas un uzbrukumiem pašu iedzīvotājiem ES 2011. gada 22. februārī pieņēma lēmumu apturēt sarunas par ES un Lībijas Pamatno līgumu.

Pēc tam ES vadīja ANO Ģenerālās asamblejas lēmumu 1. martā apturēt Lībijas dalību Cilvēktiesību padomē.

Ņemot vērā notikumus Lībijā, 11. martā notika Eiropadomes ārkārtas sanāksme. Vadītāji aicināja pulkvedi *Gaddafi* nekavējoties atkāpties no amata un paziņoja, ka ES Pārejas perioda nacionālo padomi (*NTC*) uzskata par likumīgo sarunu partneri. Vairākās Ārlietu padomes un Eiropadomes sanāksmēs ES atkārtoti aicināja režīmu pārtraukt vardarbību un cilvēktiesību pārkāpumus pret iedzīvotājiem un uzsvēra atbalstu demokrātiski noskaņotiem spēkiem. Papildus minētajam priekšsēdētājs *Barroso*, priekšsēdētājs *Van Rompuy* un Augstā pārstāve *Catherine Ashton* izdeva paziņojumus par dažādiem jautājumiem, piemēram, par cilvēktiesībām (tostarp par civiliedzīvotāju aizsardzību un patvaļīgas apcietināšanas, ārpustiesas nonāvēšanas un neaizsargātu grupu diskriminācijas nosodīšanu), kasešu munīcijas izmantošanu, *NTC* statusu un vispārēju atbalstu Lībijas civiliedzīvotājiem.

Reaģējot uz krīzi, ES ātri īstenoja ierobežojošus pasākumus, kas bija paredzēti ANO Drošības padomes Rezolūcijās Nr. 1970 un Nr. 1973, kā arī autonomi noteica plašus papildu ierobežojošus pasākumus. Šie pasākumi bija paredzēti civiliedzīvotāju aizsardzībai, neļaujot *Gaddafi* režīmam iegūt ieročus un naudu un ar ceļošanas ierobežojumiem un aktīvu iesaldēšanu vērsties pret to personu loku, kuras ir galvenokārt atbildīgas par vardarbību.

ES aktīvi iesaistījās starptautiskās sabiedrības centienos rast konflikta risinājumu. ES pārstāvji piedalījās Parīzes un Londonas samitos, Lībijas kontaktgrupas sanāksmēs, kā arī Kairas grupas sanāksmēs, un 1. septembrī piedalījās arī Parīzes samitā un Lībijas draugu sanāksmē, kura līdztekus ANO Ģenerālās asamblejas sanāksmei notika Ņujorkā un kurā starptautiskā sabiedrība pilnībā atzina *NTC* par Lībijas likumīgo iestādi.

Augstā pārstāve 2011. gada 22. maijā apmeklēja Bengāzī un oficiāli atklāja ES tehnisko biroju. ES biroja uzdevums bija sadarboties ar Bengāzī izvietoto *NTC* un koordinēt palīdzību, ko ES sniedz uz vietas. Pēc tam, kad 12. novembrī tika atbrīvota Tripole, Augstā pārstāve to apmeklēja un oficiāli atklāja ES delegāciju Lībijā, kā arī tikās ar *NTC* pārstāvjiem viņu galvaspilsētā, kā tika solīts maijā notikušā Bengāzī apmeklējuma laikā.

Kopš krīzes sākuma Lībijā ES sniegusi humāno palīdzību vairāk nekā EUR 158 miljonu vērtībā un mobilizējusi ES civilās aizsardzības komandas un līdzekļus, lai palīdzētu civiliedzīvotājiem gan Lībijā, gan pie tās robežām. Pēc valsts atbrīvošanas Augstā pārstāve paziņoja, ka Lībijai tiks piešķirta tūlītēja palīdzība EUR 30 miljonu apmērā, tostarp jomās, kas ir saistītas ar cilvēktiesību ievērošanu, spīdzināšanas un ļaunprātīgas izturēšanās novēršanu un pilsoniskās sabiedrības stiprināšanu.

Gada gaitā vairāki Eiropas Parlamenta deputāti apmeklēja Lībiju, tādējādi palīdzot Eiropā palielināt informētību par problēmām, ar ko pārejas perioda iestādes saskaras, virzot pāreju uz demokrātiju.

Augstā pārstāve uzsvēra, ka jaunajā konstitūcijā būtu jāietver sieviešu tiesības, lai nodrošinātu, ka sievietes piedalās pārejas procesā. ES sekmēja to, lai 12 sievietes no dažādām Lībijas pilsētām varētu piedalīties vēlēšanās Tunisijā.

Lai atbalstītu Lībijas ekonomikas atveseļošanu un palīdzētu Lībijas jaunajām iestādēm, 2011. gada 21. decembrī ES atbloķēja visus Lībijas Centrālās bankas un Lībijas Arābu ārzemju bankas līdzekļus un aktīvus, kas atradās ES.

5.3. Krievija un Vidusāzija

5.3.1. Krievija

2011. gadā ES un Krievija turpināja regulārās reizi pusgadā rīkotās konsultācijas par cilvēktiesību jautājumiem. Gan trīspadsmitā konsultāciju kārtā maijā, gan četrpadsmitā – novembrī notika Briselē. Tajās bija iespēja risināt atklātu dialogu par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem Krievijā, Eiropas Savienībā un starptautiskos forumos. Jo īpaši uzsvērti bija šādi temati: vārda brīvība, pulcēšanās un bēdrosānās brīvība, cilvēktiesību aizstāvju stāvoklis, tiesiskums, tiesu iestāžu darbība, vēlēšanu tiesības, rasisms, ksenofobija un cīņa pret diskrimināciju (tostarp jo īpaši LGBTI tiesības), bērnu tiesības, cilvēktiesību jomā veikta sadarbība starptautiskos forumos (ANO, Eiropas Padomē, EDSO) un Ziemeļkaukāzs.

ES un Krievijai radās iespēja arī iesniegt jautājumus par konkrētiem gadījumiem. Pirms katras konsultāciju kārtas ES turpināja praksi – iekļaut pilsoniskās sabiedrības viedokli cilvēktiesību jautājumu sanāksmēs ar trešām valstīm – un tikās ar Krievijas un starptautisko NVO pārstāvjiem. Ar informatīvu sanāksmju un apspriežu palīdzību tika informēts arī Eiropas Parlaments.

Lai konsultācijas būtu efektīvākas un dotu lielākus rezultātus, ES turpināja mudināt Krieviju mainīt cilvēktiesību jautājumu konsultāciju kārtību, proti, papildus Ārlietu ministrijai iesaistot arī citas ministrijas un aģentūras, rīkojot konsultācijas pamīšus Krievijā un ES un tiekoties ar Krievijas un starptautiskām NVO. Šo jautājumu izskatīja divos ES un Krievijas samitos, kas abi jūnijā notika Ņižņijnovgorodā, kā arī decembrī Briselē, un to vēstuļu apmaiņas veidā pārrunāja priekšsēdētājs *van Rompuy* un prezidents *Medvedev*. Cilvēktiesību jautājumus kopumā turpināja apspriest visos ES un Krievijas attiecību līmeņos, tostarp visaugstākajā līmenī.

ES turpināja uzsvērt, ka tā ir nobažījusies par to, kā Krievija pilda saistības, ko tā uzņēmusies ANO, EDSO un Eiropas Padomē. Tā kā 2011. gadā bija paredzētas vēlēšanas, viens no galvenajiem ar Krievijas Federāciju apspriestajiem jautājumiem bija Krievijas iedzīvotāju vēlēšanu tiesības, sākot no politisko partiju reģistrācijas, godīgas piekļuves resursiem un plašsaziņas līdzekļiem, un beidzot ar pulcēšanās brīvību saistībā ar opozīcijas sanāksmēm un vēlēšanu novērošanu. Augstā pārstāve *Catherine Ashton* par šo jautājumu izdeva vairākus paziņojumus gan pirms vēlēšanām, gan tūlīt pēc tām.

ES turpināja nopietni raizēties par cilvēktiesību aizstāvju sarežģīto stāvokli, vairākiem Krievijas Federācijā notikušiem vardarbīgiem uzbrukumiem žurnālistiem un ievērojamiem aktīvistiem, kā arī vārda, pulcēšanās un biedrošanās brīvības ierobežojumiem. Nav rezultātu nedz izmeklēšanā, kas notikusi saistībā ar cilvēktiesību aizstāvju, piemēram, *Estemirova*, slepkavību, nedz arī izmeklēšanā saistībā ar *Magnitsky* un *Trifonova* nāvi pirmstiesas apcietinājumā. 27. decembrī Cilvēktiesību un pilsoniskās sabiedrības jautājumu prezidenta padomes vadītājs *Mikhail Fedotov* iesniedza prezidentam *Medvedev* ziņojumus par *Sergey Magnitsky* un *Mikhail Khodorkovsky*. Tajā pašā laikā divus gadus pēc advokāta *Sergei Magnitsky* nāves pret viņu tika atsākta lieta tiesā, lai gan viņa nāves apstākļi pirmstiesas apcietinājumā joprojām ir pilnībā jāizmeklē. Visbeidzot ir jāmin arī galīgais spriedums otrajā tiesas prāvā pret *Khodorkovsky* un *Lebedev*, kurš radīja daudz bažu par to, vai tiesas prāva bija taisnīga. Augstā pārstāve par šo jautājumu izdeva paziņojumu.

ES turpināja bažīties par cilvēktiesību situāciju Ziemeļkaukāzā, jo tā 2011. gadā nebija uzlabojusies un joprojām tika daudz ziņots par spīdzināšanu, nolaupīšanu, patvaļīgu apcietināšanu, sieviešu tiesību pārkāpšanu, tostarp slepkavībām ģimenes goda dēļ un vardarbību ģimenē. Šie noziegumi joprojām paliek nesodīti. Kaimiņu republikās, konkrēti Ingušijā un Dagestānā, situācija vēl vairāk pasliktinājās. Joprojām bažas raisa ar rasismu un etnisko naidu saistīto uzbrukumu skaits. Līdzīgas bažas rada arī bezvalstnieku stāvoklis Krievijas Federācijā.

ES pauda gandarījumu par šādiem būtiskiem pozitīviem pavērsieniem: modernizācijas centieniem, jo īpaši saistībā ar tiesiskumu (vairāku reformu sākšana tiesu iestāžu, cietumu un tiesībsargājošo iestāžu jomā) un politisko plurālismu (no septiņiem uz pieciem procentiem tika samazināts iekļuves robežkritērijs *Duma*, sākti grozījumi politisko partiju reģistrācijas jomā un veikti centieni vēlēšanu likuma jomā).

5.3.2. Vidusāzija (reģioni)

Kopš Eiropadome 2007. gada 21. un 22. jūnijā pieņēma ES stratēģiju jaunām partnerattiecībām ar Vidusāziju, tā veido vispārēju pamatu ES un Vidusāzijas attiecībām. Stratēģijā atzīts, ka cilvēktiesības, tiesiskums, laba pārvaldība un demokratizācija ir pamats ilgtermiņa politiskai stabilitātei un ekonomiskai attīstībai Vidusāzijā.

ES ar katru Vidusāzijas valsti cilvēktiesību jautājumus pārrunāja dažādos politiskos kontaktos un augsta līmeņa apmeklējumos, tostarp ES un Vidusāzijas ministru sanāsmē, kas 2011. gada 7. aprīlī notika Taškentā (Uzbekistāna). Attiecībā uz reģiona valstīm ir veikti vairāki divpusēji demarši par problemātiskiem cilvēktiesību jautājumiem.

Saskaņā ar stratēģiju ES ir izveidojusi strukturētus cilvēktiesību dialogus ar visām reģiona valstīm. Tajos ir bijis iespējams atklāti apspriest visus problemātiskos jautājumus, tostarp konkrētus gadījumus. Šos dialogus sagatavoja ciešā sadarbībā ar vietējo un starptautisko pilsonisko sabiedrību. Pilsoniskās sabiedrības viedokli centās noskaidrot arī virknē semināru, kurus ES rīkoja ar četrām no Vidusāzijas valstīm ¹². Šo semināru dalībnieki pārrunāja starptautiskos standartus, Eiropas paraugpraksi, valstu tiesību aktus un to praktisku piemērošanu. Semināri deva iespēju Eiropas un Vidusāzijas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, akadēmiķiem un valsts ierēdņiem apmainīties ar viedokļiem. Parasti semināru rezultātā tika izstrādāti precīzi ieteikumi leģislatīvām un praktiskām izmaiņām, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību starptautiskiem un valstu standartiem, un ar šiem ieteikumiem vēlāk iepazīstināja ierēdņus. Valsts iestāžu un ES delegāciju saziņa, kā arī projektu finansējums ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu nodrošināja turpmākus pasākumus pēc dialogiem un semināriem.

ES un Vidusāzijas valstis valsts līmenī izstrādāja arī tādas divpusējās sadarbības programmas un projektus, kas bija tieši saistīti ar cilvēktiesībām. Jo īpaši ES atbalstīja tiesu un cietumu sistēmu reformu, kā arī pasākumus, lai informētu par cilvēktiesībām, un spēju veidošanu. Saskaņā ar stratēģiju 2011. gada gaitā turpinājās darbības, kas saistītas ar reģionālo tiesiskuma iniciatīvu Vidusāzijai.

Tā kā iesaistīšanās ES cilvēktiesību politikas īstenošanā ietilpst Eiropas Savienības īpašā pārstāvja Vidusāzijā pilnvarās, *Pierre Morel* turpināja pievērsties cilvēktiesību jautājumiem savos apmeklējumos reģionā un divpusējā saziņā.

¹² http://eeas.europa.eu/human_rights/dialogues/civil_society

Ar dialoga un kopīgu projektu starpniecību ES cieši sadarbojās ar EDSO, Eiropas Padomi, ANO un ANO Augsto komisāri cilvēktiesību jautājumos, īpaši ar viņas reģionālo biroju Biškekā.

5.3.3. *Kazahstāna*

Kazahstāna 2011. gadā piedzīvoja nemierīgu situāciju, ko izraisīja darba strīds rūpniecības nozarē, kas iesākās maijā Žanaezenā. Vairākās naftas ražotnēs tika uzsākti streiki, – strādnieki pieprasīja algas pielikumus, labākus darba apstākļus un ierobežojumu atcelšanu attiecībā uz neatkarīgām arodbiedrībām. Situācija 2011. gada decembrī pārvērtās par vardarbīgu sadursmi starp policiju un streikojošajiem strādniekiem. Varas iestādes izveidoja izmeklēšanas komisiju, lai konstatētu vardarbīgo notikumu faktus. ES pauda vēlēšanos, lai komitejas darbs tiktu veikts pārredzamā veidā, nodrošinot taisnīgu tiesu tiem, kurus tur aizdomās par vardarbības izraisīšanu.

Cilvēktiesību situācija joprojām vispārējā ziņā raisīja bažas. ES aizvien aicina Kazahstānas iestādes turpināt īstenot politiskās reformas attiecībā uz pulcēšanās brīvību, ticības brīvību, pilsoniskās sabiedrības un NVO nozīmi, politiskās opozīcijas stāvokli un plašsaziņas līdzekļu un vārda brīvību.

Kopš 2011. gada pavasara Kazahstānā ir notikušas virkne sprādzienu un teroristu uzbrukumu, kuri, kā tika ziņots, bija saistīti ar reliģisko ekstrēmismu. Šie incidenti izraisīja atklātas debates par reliģijas brīvību un pieaugošo reliģiskā ekstrēmisma tendenci Kazahstānā. Starp ES un Kazahstānu sadarbības padomes sanāksmes laikā 2011. gada jūnijā notika augsta līmeņa diskusijas.

ES un Kazahstānas cilvēktiesību dialoga ceturtā kārtā 2011. gada 30. novembrī notika Briselē.

2011. gada 19. un 20. oktobrī Almati tika rīkots ES un Kazahstānas pilsoniskās sabiedrības seminārs par cilvēktiesībām "Stingrākas valsts un pilsoniskās sabiedrības mijiedarbības veidošana – progressa dzinējspēks".

5.3.4. *Kirgizstāna*

Koalīcijas valdības izveidošana un mierīgās prezidenta vēlēšanas 2011. gada oktobrī bija pēdējais solis pārejā no pagaidu iestādēm, kas tika izveidotas pēc 2010. gada krīzes, uz valsts iestādēm, ko izveido ar demokrātisku vēlēšanu palīdzību. EDSO un *ODIHR* ir atzinuši, ka pastāv vairākas nepilnības tiesību aktu īstenošanā un tas izceļ vajadzību uzlabot vēlēšanu procesu. ES ir atbalstījusi demokratizācijas procesu un apstiprinājusi apņemšanos dot ievērojamu palīdzību, ar ko atbalstīt reformas valstī, jo īpaši tiesiskuma un sociālās un ekonomiskās attīstības jomā.

Politiskā dialoga gaitā ES ir turpinājusi aicināt Kirgizstānas iestādes īstenot turpmākas politiskas reformas, jo īpaši tiesiskuma un tiesu iestāžu jomā.

ES mudināja Kirgizstānas iestādes paātrināt visu iedzīvotāju cilvēktiesību situācijas uzlabošanu, jo īpaši – nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesu pieejamību, vajadzīgos procesuālos noteikumus un samazināt spiedienu uz tiesnešiem un aizstāvības advokātiem. ES pauda dziļas bažas par Kirgizstānas Augstākās tiesas lēmumu cilvēktiesību aizstāvim *Askarov* saglabāt mūža ieslodzījumu un aicināja to izskatīt visas iespējas pārskatīt šo lietu.

Kriminālkodeksa reforma ir būtisks pavērsiens – ES pauda gandarījumu par apmelošanas dekriminalizāciju Kirgizstānā, kas reģionam bija rādījusi labu priekšzīmi. 2011. gada decembrī Kirgizstāna uzaicināja ANO īpašo referentu jautājumā par spīdzināšanu apmeklēt valsti.

2008. gada 28. jūnijā Biškekā notika ES un Kirgizstānas cilvēktiesību dialoga trešā sesija. Papildus starptautiskos forumos risinātiem ar abpusējām interesēm vai bažām saistītiem jautājumiem ES ir izskatījusi konkrētus problemātiskus ar cilvēktiesībām saistītus jautājumus Kirgizstānā, konkrēti, attiecībā uz tiesu iestāžu reformu, tostarp pirmstiesas apcietinājumu, spīdzināšanu, tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesu pieejamību, pulcēšanās un bēdrosnās brīvību, ieslodzītu personu, bērnu un sieviešu tiesībām, kā arī valsts sistēmu cilvēktiesību aizsardzībai.

ES ir turpinājusi atbalstīt ar atjaunošanu, samierināšanu un konfliktu novēršanu saistītas darbības, kas ir būtiskas Kirgizstānas noturīgai izaugsmei. Atbildot uz Kirgizstānas valdības pausto vēlmi ar ES sadarboties tiesu iestāžu reformā un cīņā pret korupciju, tiek izstrādāta pilnvērtīga palīdzības programma, ar ko risināt šīs problēmas un sniegt ES pieredzi.

5.3.5. *Tadžikistāna*

ES un Tadžikistānas cilvēktiesību dialoga trešā un ceturtā kārtā Dušanbē tika rīkota attiecīgi 2011. gada 2. februārī (par 2010. gadu) un 25. oktobrī. Dialogs deva iespēju pārrunāt dažādus abas puses interesējošus vai bažas raisošus jautājumus, tostarp par valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādēm, sieviešu, bērnu un migrantu tiesībām. Tika konstatēti atšķirīgi viedokļi par vēlēšanu likumu, pilsonisko sabiedrību un reliģijas un plašsaziņas līdzekļu brīvības jautājumu. Tāpat norisinājās diskusijas par iespējam veikt konkrētu sadarbību cilvēktiesību jomā. Dialoga ceturtās kārtas laikā ES delegācija arī apmeklēja vienu no Dušanbes cietumiem.

2011. gada 26. un 27. jūlijā tika rīkots ES un Tadžikistānas pilsoniskās sabiedrības seminārs par migrējošā darbaspēka tiesībām.

Cilvēktiesību jautājumi tika pārrunāti arī 2011. gada 16. martā Dušanbē rīkotajā Sadarbības komitejas pirmajā sanāksmē. Galvenie pārrunātie jautājumi skāra Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja (*ODIHR*) ieteikumus, vārda, plašsaziņas līdzekļu un reliģijas brīvību.

5.3.6. *Turkmenistāna*

ES turpināja cieši novērot cilvēktiesību situāciju Turkmenistānā un nepārtraukti pauda bažas par vairākiem jautājumiem divpusējā dialoga laikā, tostarp arī ES un Turkmenistānas cilvēktiesību dialoga laikā. Dialoga ceturtā kārtā tika rīkota Briselē 2011. gada 8. jūlijā. ES un Turkmenistāna jo īpaši veltīja uzmanību tiesu iestāžu reformai, tostarp apstākļiem cietumos, valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādēm, pilsoniskās sabiedrības attīstībai, pulcēšanās, vārda un pārvietošanās brīvībai, valsts minoritāšu tiesībām un sadarbībai starptautiskos forumos.

5.3.7. *Uzbekistāna*

ES turpināja aicināt Uzbekistānas iestādes īstenot papildu politiskas reformas, jo īpaši pulcēšanās un pārliecības brīvības jomā, attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības un NVO nozīmi, kā arī plašsaziņas līdzekļu un bērnu tiesību jomā. ES atzinīgi vērtēja to, ka 2011. gadā ir atbrīvoti vairāki cilvēktiesību aizstāvji, taču turpināja paust bažas par kopējo Uzbekistānā aizturēto cilvēktiesību aizstāvju, aktīvistu un žurnālistu skaitu un turpināja šos jautājumus, tostarp konkrētus gadījumus, pārrunāt ar Uzbekistānas iestādēm. ES turpināja uzstāt, lai starptautiskajai sabiedrībai tiktu dota plašāka piekļuve Uzbekistānas brīvības atņemšanas iestādēm.

ES un Uzbekistānas cilvēktiesību dialoga piektā kārtā 2011. gada 24. jūnijā notika Taškentā. ES un Uzbekistāna jo īpaši veltīja uzmanību tiesu iestāžu reīformai, tostarp apstākļiem cietumos, valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādēm, pilsoniskās sabiedrības attīstībai, pulcēšanās, vārda un pārvietošanās brīvībai un sadarbībai starptautiskos forumos. ES arī pārrunāja jautājumu par sadarbību ar īpašo referentu jautājumā par spīdzināšanu un aicinājumu *ILO* komisijai pārraudzīt panākumus, kas gūti, īstenojot *ILO* 138. un 182. konvenciju par bērnu darba izskaušanu.

2011. gada decembrī Eiropas Parlaments, paužot bažas par bērnu darbu, nedeva piekrišanu tekstilizstrādājumu protokola iekļaušanai partnerības un sadarbības nolīgumā. Lai protokols tiktu iekļauts, Eiropas Parlaments varētu vēlēties redzēt konkrētus panākumus piespiedu darba apkarošanā, tostarp to, lai 2012. gadā Uzbekistānā atgrieztos starptautiskie kokvilnas novākšanas novērotāji. Ir pastiprinājusies sadarbība, izstrādājot EUR 10 miljonu vērtu programmu krimināltiesību reformas jomā; šo programmu sāka 2012. gada sākumā.

ES kopā ar Eiropas Padomi turpināja īstenot ES un Vidusāzijas tiesiskuma iniciatīvu. Uzbekistānā ir veiktas, piemēram, šādas darbības: ir sakārtota Konstitucionālā tiesa, Augstākā tiesa un tiesībsarga birojs, apmācīti tiesneši un valsts pārvaldes pārstāvji, sagatavoti juridiski atzinumi un tiesību aktu projekti.

5.4. Āfrika

5.4.1. Āfrikas Savienība

2008. gadā sāktais ĀS un ES cilvēktiesību dialogs turpināja nodrošināt svarīgu platformu, lai apmainītos ar centieniem veicināt cilvēktiesības un demokrātiju. 2011. gadā notika viena sanāksme Dakarā, un tajā uzmanība tika veltīta ĀS un ES sadarbībai saistībā ar cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību, cilvēktiesībām pārejā uz demokrātiju, tiesībām uz attīstību un tam, lai tiktu īstenota ANO Drošības padomes Rezolūcija Nr. 1325 par sievietēm, mieru un drošību.

Briseļē 2011. gada 21. un 22. novembrī tika rīkots trešais ĀS un ES pilsoniskās sabiedrības seminārs par cilvēktiesībām. Tajā sniegtie ieteikumi skāra divas galvenās jomas – cilvēktiesības un vēlēšanas, kā arī situāciju saistībā ar mājokļiem un piespiedu izraidīšanu. Ieteikumi būs ieguldījums nākamajā Āfrikas un ES dialogā par cilvēktiesībām.

Lai apliecinātu kopējos centienus, ES un ĀS 2011. gada 12. februārī nāca klajā ar kopīgu deklarāciju par starptautisko dienu pret bērnu kareivju izmantošanu. Šajā deklarācijā ES un ĀS pauda gandarījumu par gūtajiem panākumiem, tostarp par Drošības padomes Rezolūcijas Nr. 1882 pieņemšanu, un atkārtoti apstiprināja atbalstu cīņai ar nesodāmību saistībā ar bērnu kareivju vervēšanu un izmantošanu un to, ka šādu noziegumu izdarītāji ir jāsauc pie atbildības. Pēc kampaņas, ko 2010. gada maijā sāka ANO ģenerālsekretāra īpašās pārstāves jautājumos par bērniem bruņotos konfliktos birojs, ES un ĀS arī aicināja visas attiecīgās valstis līdz 2012. gadam ratificēt fakultatīvo Protokolu par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos.

Saistībā ar Āfrikas un ES platfōrmu dialogam par pārvaldību un cilvēktiesībām (ko sāka 2010. gada 12. novembrī) divas darba grupas tikās (pirmo reizi – 2011. gada jūnijā Briselē), lai pārrunātu dabas resursu pārvaldību konfliktsituācijās un pēc tām un (otro reizi – 2011. gada decembrī Tunisā) apspriestu vārda, tostarp plašsaziņas līdzekļu, brīvību kā līdzekli, ar ko veicināt demokrātiskas pārmaiņas. Kopš platformas atklāšanas 2010. gada novembrī tā ir sniegusi atklātu, iekļaujošu un neformālu telpu dialoga risināšanai un ļāvusi Āfrikai un Eiropai formulēt kopīgas pārvaldības programmas un ieteikumus. 2011. gada septembrī Briselē notika Āfrikas un ES partnerības demokrātiskas pārvaldes un cilvēktiesību jomā ekspertu neoficiāla sanāksme, un tajā bija iespēja veikt papildu konsultācijas par to, kā uzlabot ES atbalstu Āfrikas iniciatīvām pārvaldības jomā, piemēram, Āfrikas salīdzinošās pārskatīšanas mehānismu un Āfrikas Demokrātijas, vēlēšanu un pārvaldības hartu.

Papildus ES un ĀS cilvēktiesību dialogam politiskie dialogi, kurus risina saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, deva iespēju cilvēktiesību problēmas apspriest tieši ar Āfrikas partnervalsts valsts iestādēm. 2010. gadā notika īpaši dialogi par cilvēktiesībām ar Nigēriju un Dienvidāfriku.

5.4.2. *Angola*

Lai gan pastāv konstitūcijā paredzētas pamatbrīvību garantijas un valsts cilvēktiesību jautājumu iestāde, joprojām turpinās dažāda līmeņa problēmas saistībā ar cilvēktiesību aizsardzību. Jaunākie problemātiskie gadījumi ir iespējama vardarbība un pārkāpumi, kurus drošības spēki ir pastrādājuši pret nelegālajiem migrantiem un kalnračiem Lundas dimantiem bagātajās provincēs. Arī policija ir pārlieku lietojusi spēku pret nelielu opozīcijas skaitu un jauniešu protestiem.

ES delegācija un dalībvalstu pārstāvji apmeklēja Ziemeļlundas un Dienvidlundas provinces un sazinājās ar iestādēm un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Koordinācijā ar starptautiskajiem partneriem viņi ir pārraudzījuši situāciju, vēršot valdības uzmanību uz vajadzību pienācīgi izmeklēt apsūdzības un veikt preventīvas darbības – drošības spēkiem sniedzot apmācību un tos kontrolējot. Pirms tam ES vēstnieki apmeklēja ar naftu bagātu ziemeļu provinci Kabindu, kurā notiek sporādiski ne pārlietu intensīvi nemieri, kā arī tiek pārkāptas cilvēktiesības.

ES un tās dalībvalstis finansē projektus cilvēktiesību jomā un palīdz vietējām un starptautiskām organizācijām, kas aktīvi darbojas minētajā jomā. Tā kā kopumā finansiālais atbalsts Angolai sarūk, ES finansējums ir viens no nedaudzajiem finansējuma avotiem, kas pieejams vietējām cilvēktiesību organizācijām.

Politiskais dialogs saskaņā ar Kotonu nolīguma 8. pantu joprojām nebija aktīvs, tomēr lielas cerības tiek liktas uz "Angolas un ES kopējās turpmākās virzības" nolīgumu. Tajā ir ietverts arī plašs politiskais dialogs, tostarp miera un drošības, cilvēktiesību un labas pārvaldības jautājumos.

5.4.3. *Burundi*

Tāpat kā iepriekšējos gadus, arī 2011. gadā ES joprojām ir nobažījusies par cilvēktiesību situāciju Burundi. Gadu raksturoja lielas ārpustiesas nonāvēšanas skaits – 62 gadījumi saskaņā ar ANO datiem un vēl lielāks skaits saskaņā ar NVO. Lai gan ārvalstīs esošie opozīcijas līderi, pilsoniskā sabiedrība un plašsaziņas līdzekļi aizpildīja opozīcijas politisko partiju atstāto tukšo vietu, žurnālisti un pilsoniskās sabiedrības līderi ir kļuvuši par apcietināšanas un iebaidīšanas upuriem.

Starptautiskās sabiedrības politiskais spiediens gada beigās sāka dot nelielus rezultātus, jo šķita, ka situācija ir kļuvusi mierīgāka. ES palīdzēja pastiprināt starptautiskos centienus atjaunot dialogu starp valdību un ārvalstīs esošajām opozīcijas partijām, lai pienācīgi sagatavotos 2015. gadā paredzētajām vēlēšanām.

ES saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu proaktīvi vadīja dialogu ar Burundi valdību, tomēr neguva panākumus. 2011. gadā veiksmīgāks bija dialogs ar pilsonisko sabiedrību, tas tika turpināts un kļuva vairāk vērsts uz politisko pārvaldību.

Saskaņā ar Eiropas Attīstības fondu ES turpināja finansēt projektus tiesu iestāžu decentralizācijai un vietējās pārvaldības atbalstam, lai varētu risināt sarežģītus jautājumus, kas saistīti ar zemes piederības konfliktu. ES arī aicināja iesniegt priekšlikumus atbilstīgi Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentam un stabilitātes instrumentam.

5.4.4. *Kamerūna*

2011. gadā ES iesaiste attiecībā uz cilvēktiesībām un demokratizāciju Kamerūnā ievērojami pastiprinājās gan politiskā dialoga, gan minēto jautājumu aizstāvības, gan arī finansiālā atbalsta ziņā. Galvenās iesaistes jomas ir izklāstītas turpmāk.

Cilvēktiesību aizstāvji – ES misijas Kamerūnā ir atbalstījušas to, ka tiek izveidots valsts tīkls cilvēktiesību aizstāvju aizsardzībai (*RENAPDDHO*). ES delegācija ir devusi konsultācijas, politisko atbalstu un atbalstu natūrā, savukārt Francijas vēstniecība sniedza nelielu finansiālo atbalstu. Minētais tīkls iesaistās gadījumos, kad tiek apdraudētas konkrētas cilvēktiesības, kā arī izstrādā pirmo ziņojumu par cilvēktiesību aizstāvju stāvokli Kamerūnā.

Informētība par cilvēktiesībām – 2011. gadā ES finansiāli atbalstīja cilvēktiesībām veltītu filmu festivālu Jaundē. Diemžēl iestādes festivālu pēdējā brīdī aizliedza saistībā ar to, ka tas it kā apdraudēšot sabiedrisko kārtību; ES misiju vadītāji pēc šā notikuma pauda nožēlu par minēto lēmumu.

Tiesiskums un ieslodzījuma apstākļi – ES ir galvenā līdzekļu devēja šajā būtiskajā jomā. ES atbalsts ir bijis īpaši būtisks, lai palīdzētu samazināt to personu skaitu, kuras atrodas pirmstiesas apcietinājumā, un palīdzētu uzlabot ieslodzīto personu veselības aizsardzību (tostarp veicināt HIV profilaksi), sanitāros apstākļus un juridiskās konsultācijas. Papildus minētajam, saistībā ar politikas dialogu tika regulāri apspriesti jautājumi attiecībā uz tiesu sistēmas (nepareizu) darbību, jo īpaši – plašu sabiedrības uzmanību piesaistījušām lietām.

LGBT tiesības – šis jautājums Kamerūnā ir diezgan delikāts un to bieži apspriež politiskajā dialogā ar iestādēm, jo galvenais uzdevums ir panākt dekriminalizāciju. ES ir sniegusi arī finansiālu atbalstu NVO, kas aizstāv LGBT tiesības, jo īpaši saistībā ar personām, kuras atrodas apcietinājumā un gaida tiesas prāvu. Šis projekts ir radījis sarežģījumus ar iestādēm, kas Eiropas Savienību apsūdzēja par iejaukšanos un homoseksualitātes atbalstīšanu un lūdza ES atcelt piešķirumu. ES uz šīm apsūdzībām reaģēja nelokāmi un atteicās pārskatīt projektu.

Saistībā ar visa 2011. gada laikā risināto politisko dialogu tika pārrunāti citi jautājumi, tostarp nāvessoda atcelšana (pašlaik valstī ir tikai *de facto* moratorijs), sieviešu tiesības (jo īpaši vardarbība pret sievietēm), bērnu tiesības (jo īpaši – lai Kamerūna ratificētu abus Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvos protokolus) un ierobežojumi politiskajās tiesībās, piemēram, attiecībā uz pulcēšanās brīvību un brīvību piedalīties demonstrācijās. Tika sniegts finansiāls atbalsts arī tām NVO, kas strādā ar pirmiedzīvotājiem (jo īpaši Bakas pigmeji).

5.4.5. Čada

Kā minēts Augstā cilvēktiesību komisāra biroja pasūtītajā ziņojumā par cilvēktiesību stāvokli Čadā, "nav tīšu, sistemātisku cilvēktiesību pārkāpumu politikas. Tomēr pastāvīgi notiek šo tiesību pārkāpumi". Lai gan Čada ir ratificējusi būtiskākās starptautiskās konvencijas par cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību, šo konvenciju noteikumi joprojām netiek efektīvi piemēroti. Tas netiek veikts tādēļ, ka cilvēktiesību un tieslietu jautājumiem netiek piešķirti pietiekami finansiālie un tehniskie resursi. Līdztekus minētajam bada un epidēmiju turpināšanās (jo īpaši valsts Sāhelas reģionā) būtiski traucē tiesības uz attīstību.

Šo iemeslu dēļ problēmas cilvēktiesību jomā ir diezgan dažādas, tomēr ES un tās dalībvalstis ir apzinājušas šādas četras galvenās problēmas, kuru risināšanai veltīt centienus.

- a) Izveidot uzticamu un funkcionālu tiesu sistēmu, lai izbeigtu nesodāmību, kas joprojām ir plaši izplatīta.
- b) Ievērot un sekmēt visneaizsargātāko personu tiesības, tostarp bērnu, sievietu (jo īpaši lauku apvidos) un personu ar invaliditāti tiesības.
- c) Atbalstīt iekšējo drošības spēku reformas procesu, lai valstī sekmētu tiesiskumu un novērstu pārkāpumus.
- d) Ievērot demokrātijas principus un sekmēt labu pārvaldību, lai pilsoņi valsts un vietējā līmenī varētu piedalīties sabiedrības lietās.

Desmitajā Eiropas Attīstības fondā "labā pārvaldība" tika padarīta par vienu no divām galvenajām nozarēm (EUR 70 miljoni), lai palīdzētu Čadā atjaunot stabilas valsts iestādes un praksi tieslietu jomā, pārvaldīt publiskās finanses un garantēt drošību.

Šajā sakarā ar 2009. gadā sākto ES programmu, ar ko atbalsta tiesu sistēmu (*PRAJUST*), ir paredzēts valstī uzlabot tiesu organizāciju valstī, palīdzot atbalstīt gan kriminālprocesu, gan civilprocesu, gan arī speciālistus (advokātus, tiesnešus, cietumu darbiniekus utt.). Ar *PRAJUST* paredz arī ievērojamu ieguldījumu valdības programmai, ar ko visā valstī būvēt un pārveidot tiesiskuma mehānismus.

Drošības sektora reforma ir būtiska jomā, kuru ES jau atbalsta, izmantojot *PAFSI* programmu (Iekšējo drošības spēku reformas atbalsta programma).

ES kopā ar citiem divpusējiem un daudzpusējiem dalībniekiem finansēja izmeklēšanas komisiju, kuras uzdevums bija noskaidrot 2008. gada janvāra un februāra notikumus un opozīcijas līdera *Ibni Oumar Mahamat Saleh* pazušānu.

ES arī politiskajā un finansiālajā ziņā bija iesaistīta bijušā prezidenta *Habré* tiesāšanas rīkošanā, lai gan tiesāšana vēl netika sākta, jo nebija izveidota tiesa.

Saistībā ar vēlēšanām ES sniedza atbalstu, ar ko sagatavot un rīkot 2010. un 2011. gada likumdevēja un prezidenta vēlēšanas. Uz Čadu tika nosūtīta ES vēlēšanu novērošanas misija, kuru vadīja bijušais attīstības komisārs Eiropas Parlamenta deputāts *Louis Michel*.

Čadas Pārvaldības atbalsta programma tika sākta 2011. gada beigās, un ar to atbalstīja būtiskāko finanšu pārvaldi un no naftas tirdzniecības gūto ienākumu pārvaldību. Ar programmu turpina 2007. gadā sāktos centienus uzlabot Finanšu un budžeta ministrijas spējas. Programmā ir komponents, ar ko paredzēts atbalstīt neseno decentralizācijas procesu pēc tam, kad 2011. gadā valsts lielākajās pilsētās notika vietējās vēlēšanas.

ES turpināja ciešo apņemšanos risināt galvenos jautājumus saistībā ar labu pārvaldību (tiesu sistēmu, cilvēktiesībām, drošības spēkiem, ekonomikas pārredzamību un decentralizāciju), to darot gan ar politiskā dialoga starpniecību, ko risina saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, gan īstenojot programmas un projektus.

ES ar finanšu līdzekļiem sekmēja sieviešu, bērnu un pārvietotu personu tiesību ievērošanu. Šajā darbā ietilpa cīņa pret dažādiem sieviešu diskriminācijas veidiem, piemēram, sieviešu ģenitāliju kropļošanu, piespiedu laulībām un agrīnām laulībām, kā arī pret vardarbību, kā pamatā ir dzimums.

5.4.6. Kotdivuāra

2011. gads Kotdivuārā iesākās ar nopietnu politisko krīzi: līdzšinējais prezidents noraidīja 2010. gada novembrī notikušo prezidenta vēlēšanu rezultātus, kurās uzvaru guva opozīcijā esošais *Alassane Ouattara*. *Gbagbo* prettiesiskā režīma represijas izraisīja daudzus cilvēktiesību pārkāpumus, kurus Augstā pārstāve *Ashton* un viņas preses sekretārs nosodījuši paziņojumos. ES nekavējoties un pilnībā atbalstīja balsojumā skaidri pausto Kotdivuāras pilsoņu gribu un pieņēma ierobežojošus pasākumus, kas vērsti pret 118 individuālām personām un 13 ekonomiskajām struktūrām (skatīt dažādus Eiropadomes lēmumus līdz 2011. gada aprīļa sākumam). Šie pasākumi bija ārkārtīgi efektīvi un nopietni pavājināja *Gbagbo* režīmu.

ES arī veica aktīvas diplomātiskās darbības, kas vērstas uz reģionālām iestādēm, piemēram, *ECOWAS* un Āfrikas Savienību, kā arī uz ANO, lai tās iedrošinātu pieņemt skaidras nostājas un veikt starpniecību, lai atjaunotu konstitucionālo kārtību. Šajā nolūkā ES tām sniedza arī informācijas, tehnisku un finansiālu atbalstu. Tajā pašā laikā ES mobilizēja EUR 60 miljonus, lai sniegtu humāno palīdzību visvairāk krīzē cietušajām personām, kā arī piešķīra EUR 1 miljonu no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*), kas cita starpā tika novirzīts īpašam atbalstam sievietēm, kas krīzes laikā cietušas no seksuālās vardarbības.

Pēc krīzes atrisināšanas – likumīgā prezidenta *Ouattara* inaugurācijas – varēja atsākt attīstības sadarbību, kas ļāva efektīvi atsākt programmu tiesu iestāžu atbalstam (EUR 18 miljoni), lai palīdzētu valstij noteikt sektorālās reformas politiku, veicināt tiesu iestāžu pieejamību, samazināt tiesnešu korupciju un pastiprināt tiesnešu profesionālās iemaņas. 2011. gada laikā tika atjaunoti un atsāka darboties septiņas tiesas ziemeļu reģionā, tādējādi šajos reģionos pastiprinot piekļuvi tiesu iestādēm.

Izmantojot īpašu ekspertu palīdzību, kas piešķirta Tieslietu ministrijai (atbalsts no stabilitātes instrumenta), ES atbalstīja pašreiz notiekošās tiesas procedūras, piemēram, ministrijas izmeklēšanas nodaļā, kas atbildīga par krīzes laikā izdarīto noziegumu izmeklēšanu, kā arī sniedzot atbalstu, izstrādājot likumu par liecinieku un upuru aizsardzību un likuma projektu par Romas Statūtu īstenošanu.

Gada beigās tika apstiprināts atbalsts nacionālajam izlīgumam, kas vērsts uz konflikta tiesisko seku likvidāciju, starpniecību strīdos par zemes jautājumiem valsts rietumdaļā un plašsaziņas līdzekļu profesionalitātes un atbildības palielināšanu. ES turpināja sniegt tehnisku un finansiālu atbalstu vēlēšanu procesam, ar ko izbeigt krīzi, piešķirot atbalstu EUR 8 miljonu apmērā parlamenta vēlēšanu organizēšanai 2011. gada decembrī, kā arī finansējot vēlēšanu novērošanu, ko veic pilsoniskā sabiedrība. Visbeidzot 2011. gada oktobrī ES pastiprināja dialogu ar cilvēktiesību aizsardzības organizācijām ar mērķi izstrādāt valsts stratēģiju cilvēktiesību jomā.

5.4.7. *Kongo Demokrātiskā Republika*

ES 2011. gadā bija nopietni iesaistīta KDR vēlēšanu procesa, parlamenta un prezidenta vēlēšanu, uzraudzīšanā. 24. janvārī pēc konstitūcijas pārskatīšanas AP/PV nāca klajā ar paziņojumu, kurā aicināja veidot dialogu starp visiem vēlēšanu procesā iesaistītajiem daļībniekiem.

ES sniedza finansiālu atbalstu prezidenta un parlamenta vēlēšanu organizēšanai un nosūtīja uz vietas vēlēšanu novērošanas misiju.

Vairākos gadījumos ES pauda bažas par politiski motivētiem cilvēktiesību pārkāpumiem, tostarp par draudiem plašsaziņas līdzekļu brīvībai un par vārda un protesta brīvības pārkāpumiem.

7. septembrī ES nāca klajā ar vietēju paziņojumu, atgādinot visu politisko dalībnieku un Kongo valsts policijas pienākumus nodrošināt Kongo brīvas, pārredzamas, demokrātiskas un miermīlīgas vēlēšanas. 8. novembrī ES pauda bažas attiecībā uz nesenantiem notikumiem vēlēšanu kampaņā KDR. Valsts vēlēšanu komisijai tika doti svarīgākie ziņojumi par to, cik būtiski ir nodrošināt pamatbrīvības. Novembrī un decembrī ES sagatavoja vairākus paziņojumus attiecībā uz vēlēšanu procesa kvalitāti KDR.

Turklāt ES turpināja savu apņemšanos saistībā ar cilvēktiesību aizstāvjiem. ES tika pārstāvēta visos tiesas procesa posmos, kad tika tiesātas personas, kuras apsūdz par iespējamu iesaisti cilvēktiesību aizstāvja *Floribert Chebeya* nāvē.

29. jūnijā AP/PV, pieņemot zināšanai augstās militārās tiesas spriedumu, nāca klajā ar paziņojumu, uzsverot, cik nozīmīga ir nesodāmības apkarošana, kā arī atgādināja ES nostāju attiecībā uz nāvessodu. ES īstenoja vairākus demaršus, lai aizsargātu cilvēktiesību aizstāvjus, un atjaunināja tās vietējo rīcības plānu ES pamatnostādņu īstenošanai par cilvēktiesību aizstāvjiem. Turklāt vietējā līmenī tika izstrādāta cilvēktiesību valsts stratēģija.

ES turpināja savu apņemšanos saistībā ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanu KDR.

Līdztekus citām finansiālām saistībām 11. jūlijā tika izsludināta EUR 2,5 miljoni vērtā programma seksuālās vardarbības upuru atbalstam Kivu.

ES cieši uzraudzīja notikumus likumdošanas jomā, it īpaši attiecībā uz drošības sektora reformu. Vairāki nozīmīgi projekti KDR tika īstenoti Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) ietvaros.

Starptautiskajos forumos ES turpināja atbalstīt Starptautiskās Krimināltiesas darbu attiecībā uz neizskatītajām Kongo lietām. ES aktīvi risināja KDR cilvēktiesību situāciju arī ANO Cilvēktiesību padomē.

5.4.8. Eritreja

ES turpināja paust bažas par to, ka Eritreja pārkāpj saistības cilvēktiesību jomā. Saistībā ar politisko dialogu ES mudināja Eritrejas valdību bez nosacījumiem atbrīvot visus politiski ieslodzītos.

2011. gada septembrī Augstā pārstāve *Catherine Ashton* Eiropas Savienības vārdā sniedza deklarāciju par Eritrejas politiski ieslodzītajiem viņu aizturēšanas 10. gadadienā. ES mudināja Eritrejas valsts valdību bez nosacījumiem atbrīvot "G11" ieslodzītos – vienpadsmit augstāko valdības pārstāvju grupu, kurus patvaļīgi apcietināja un kuru tiesības tiek pārkāptas kopš 2001. gada, kad viņi atklāti bija kritizējuši prezidentu *Isaias Afwerki*.

Līdzīgi ir radušās bažas par aizturēto žurnālistu likteni, kā arī politiskās pārliecības un reliģisko uzskatu dēļ ieslodzīto personu likteni. Citu starpā ES aicināja Eritrejas iestādes atbrīvot žurnālistu ar Eritrejas un Zviedrijas dubultpilsonību *Dawit Isaak*, kas kopš 2001. gada tiek turēts apcietinājumā bez tiesībām sazināties, kā arī atbrīvot visus pārējos ieslodzītos žurnālistus. ES atkārtoti lūdz sniegt informāciju un dot piekļuvi šīm personām. Āfrikas jautājumu rīkotājdirektors *Nicholas Westcott* sanāksmē ar prezidentu *Isaias* personīgi apsprieda apcietināto personu likteni.

Vēl viens problemātisks jautājums joprojām ir reliģijas brīvība. ES pauda bažas par pārkāpumiem pret valsts nesankcionētām reliģiskām grupām Eritrejā un pieprasīja piekļuvi bijušajam Eritrejas Pareizticīgo baznīcas patriarham, ko gāza 2007. gadā.

ES pauda bažas arī par Eritrejas bēgļu problemātisko stāvokli Āfrikas ragā. Šos jautājumus pārrunāja gan ar Eritrejas valdību, gan citām valdībām, ja tika ziņots par cilvēku tirdzniecību un pārkāpumiem.

ES turpināja atbalstīt darbības, kas paredzētas, lai veicinātu cilvēktiesību ievērošanu, jo īpaši tās darbības, kas saistītas ar informāciju par cilvēktiesībām un sieviešu un bērnu tiesībām.

5.4.9. *Etiopija*

Turpmākajiem pieciem gadiem ir izstrādāts jauns Etiopijas attīstības plāns – Izaugsmes un pārveides plāns –, kas ir paredzēts valsts pārvaldes spēju veidošanai un labai pārvaldībai (tostarp saistībā ar korupcijas novēršanas pasākumiem). Tas, šķiet, norāda uz valdības apņemšanos panākt, lai civildienests darbotos efektīvi un lai valsts attīstības stratēģiju caurvītu laba pārvaldība, ko stiprinātu ar demokrātiskiem un politiskiem līdzekļiem.

Tomēr ES joprojām ir nobažījusies par cilvēktiesību aizstāvju stāvokli un par to, ka tiek piemērots likums, ar ko reglamentē pilsoniskās sabiedrības darbības. Jaunas, 2011. gadā izdotas norādes par konkrētu pilsoniskās sabiedrības likuma aspektu izstrādi, visticamāk, pilsoniskās sabiedrības organizācijām radīs vēl vairāk sarežģījumu. Tomēr ir izveidots jauns trīspusējs dialogs starp Etiopijas valdību, līdzekļu devējiem un pilsonisko sabiedrību. ES ir pārliecināta, ka dialogs dos iespēju uzlabot minētos noteikumus. ES saskaņā ar Pilsoniskās sabiedrības fondu turpināja arī veiksmīgi īstenot projektus, tostarp jomās, kas saistītas ar cilvēktiesībām un pārvaldību.

2011. gadā Etiopijā notika pirmā personu apcietināšana un tai sekojoši tiesas procesi saskaņā ar jauno Pretterorisma deklarāciju, ko izdeva 2009. gadā. Jūnijā tika apcietināti divi Etiopijas žurnālisti, un vēlāk arī vairāki citi žurnālisti un opozīcijas locekļi.

ES ir novērojusi tiesas procesu norisi; līdz 2011. gada beigām diviem Zviedrijas žurnālistiem ir piespriesti 11 gadi ieslodzījumā, savukārt vēl joprojām tiek izskatītas trīs papildu tiesas prāvas pret 36 cilvēkiem, un ES tās novēro.

Galvenokārt *Amnesty International*, *Human Rights Watch* un *Reporters Without Borders* ir kritizējuši apcietināšanas gadījumus un to, kā tiek īstenota Pretterorisma deklarācija. ANO ir mudinājusi Etiopiju pārskatīt plašo terorisma definīciju, kas dota Pretterorisma deklarācijā, un pauda bažas par iespējamām negatīvām sekām, ko tā varētu radīt Etiopijas plašsaziņas līdzekļiem, kā arī citām demokrātiskajām tiesībām. ES un Etiopijas dialoga kontekstā ES pārrunās Pretterorisma deklarācijas jautājumu.

Līdzekļu devēji, tostarp ES, 2011. gadā rīkoja faktu vākšanas misiju, lai izvērtētu ciemu attīstības programmu, ko Etiopijas valdība īsteno, lai uzlabotu lauku iedzīvotāju piekļuvi pamatpakalpojumiem. Par spīti cilvēktiesību aizsardzības organizācijas apgalvojumiem, misija neatrada pierādījumus par piespiedu pārvietošanu vai citiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Līdzekļu devēji neatbalsta programmu un ir norūpējušies steidzīgas īstenošanas radītajām sekām, kas dažkārt var izraisīt pamatpakalpojumu trūkumu vai pat nepietiekamu nodrošinājumu ar pārtiku. ES un Etiopijas valdība 2011. gadā par šo jautājumu sāka dialogu.

Etiopija sāka izstrādāt valsts cilvēktiesību rīcības plānu, kura izstrādi pabeigs 2012. gadā un kurā būs ietverti vispārējā regulārā pārskata ieteikumi un ANO līgumu struktūru ieteikumi.

5.4.10. *Gambija*

Gambija ir saglabājusi politisko un makroekonomisko stabilitāti, savukārt problēmas turpināja radīt situācija cilvēktiesību jomā, jo īpaši attiecībā uz vārda brīvību. Šo tendenci apstiprināja arī novembrī rīkotās prezidenta vēlēšanas, kurās uzvarēja esošais prezidents *Jammeh*. ES nosūtīja ekspertu līmeņa vēlēšanu misiju, kuras novērtējums veidos turpmāko politiskā dialoga pamatu.

ES un Gambija atbilstīgi Kotonū nolīguma 8. pantam risina strukturētu politisko dialogu, kurā ir abpusēji apstiprinātas prioritātes, kopīgas programmas un abu pušu paustas apņemšanās. Divreiz gadā notiek sanāksmes. Pārvaldība un cilvēktiesības vienmēr ir darba kārtības pamatelementi. Tomēr rīcība un panākumi šajā jomā ir bijuši lēnāki nekā citās pārrunātajās jomās.

ES turpināja atbalstīt pilsonisko sabiedrību, it īpaši sadarbojoties pārvaldības, cilvēktiesību un sieviešu tiesību jomā.

5.4.11. *Gvineja*

2011. gadā Gvinejā situācija cilvēktiesību un demokrātijas jomā kopumā turpināja uzlaboties. Konakri un valsts iekšienē drošības situācija, kuru raksturo vairāki kārtības sargu veikti vardarbības akti, kļuva stabilāka. Tika sasniegti panākumi saistībā ar cīņu pret nesodāmību, jo īpaši attiecībā uz 2009. gada 28. septembra upuru lietu (miermīlīga demonstrācija, kuru vardarbīgi apspieda drošības spēki). Tomēr vairāki vardarbības akti, ko veica kārtības sargi 2011. gadā, joprojām ir nesodīti un divas augsta līmeņa amatpersonas, kas tiek uzskatītas par vainīgām 2009. gada 28. septembra represijās, joprojām atrodas augsta līmeņa valsts amatos, kas apgrūtina lietas izskatīšanu. ES saglabā sankcijas pret piecām personām (līdzekļu iesaldēšana un vīzas aizliegums), kuras tiek uzskatītas par vainīgām šajā lietā.

Tiesiskuma jomā joprojām ir problēmas, ieslodzījuma apstākļi nelabvēlīgi un netiek ievērotas cilvēktiesības, taču ir veikti pirmie pasākumi saistībā ar tiesu sistēmas un ieslodzījuma vietu sistēmas reformu. ES jau ir veikusi pirmo atbalsta pasākumu tiesiskuma jomā, sniedzot tehnisku palīdzību ministrijai un atbalstot upurus un pilsonisko sabiedrību cīņā pret nesodāmību par noziegumiem, kas veikti 2009. gada 28. septembra slaktiņa laikā. Tāpat ir uzsākta drošības spēku reforma, proti, Konakri pilsēta ir demilitarizēta un no bruņotajiem spēkiem demisionējuši aptuveni 4000 karavīru, kam ir vismaz 35 gadu darba pieredze (t.i. 15% no drošības spēkiem). Politiskā situācija ir stabilāka, un, reaģējot uz konstitucionālās kārtības atgriešanos, ko iezīmēja demokrātiski ievēlēta prezidenta un pilsoniskas valdības inaugurācija, ES padarīja elastīgākus nosacījumus sadarbības atsākšanai saskaņā ar desmito EAF un daļēji atcēla ieroču embargo. Tomēr lai pilnībā normalizētu attiecības ar ES, pēdējais nosacījums ir brīvu un pārredzamu parlamenta vēlēšanu rīkošana.

5.4.12. *Gvineja-Bisava*

2011. gadā cilvēktiesību stāvoklis Gvinejā-Bisavā turpināja radīt bažas, sevišķi ekonomisko un sociālo tiesību jomā, jo netika risināti ar nabadzību un analfabētismu saistīti jautājumi un netika nodrošināta pienācīga piekļuve sociālajiem pamatpakalpojumiem. Šīs problēmas, kā arī plaši izplatītā vardarbība ģimenē, negatīvi ietekmēja sieviešu un bērnu tiesības.

2011. gada jūnijā Nacionālā asambleja izdeva divus likumus – par cilvēku tirdzniecības apkarošanu un par sieviešu ģenitāliju kropļošanas aizliegumu. 2011. gada decembrī Gvineja-Bisava ratificēja Āfrikas Demokrātijas, vēlēšanu un pārvaldības hartu.

Saskaņā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*) Eiropas Savienība 2011. gada aprīlī pirmo reizi izteica uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, kas paredzēti bērnu, sieviešu un ieslodzīto tiesību aizsardzības palielināšanai. Finansējumu, kā kopējais apjoms bija EUR 1 140 000, saņēma četri projekti.

Valsts stabilitāti apdraudēja politiski motivēta vardarbība un iebiedēšana, kas bija cieši saistīta ar militāro spēku lomu iekšpolitikā. 2011. gada decembrī tika apspiests it kā veiktas sacelšanās mēģinājums, kā rezultātā tika nelikumīgi nogalināts aizdomās turētais, kas tajā brīdī padevās, kā arī tika veiktas vairākas patvaļīgas apcietināšanas un brīvības atņemšanas. Nesodāmība un korupcija joprojām ir būtiskākās problēmas, kas netiek pietiekami risinātas.

Cīņa pret nesodāmību tiesiskuma ievērošana bija nozīmīgi jautājumi politiskajā dialogā, ko ES un Gvineja-Bisava risināja saistībā ar konsultācijām, ko sāka saskaņā ar Kotonu nolīguma 96. pantu. Gvinejas-Bisavas pārstāvji iesniedza apmierinošus priekšlikumus un apņemšanās īstenot būtiskākās reformas, kas paredzētas, lai valsti balstītu demokrātiskā sistēmā. Konsultācijas tika noslēgtas ar Padomes Lēmumu 2011/492 un atbilstīgiem pasākumiem, kas pieņemti minēto saistību izpildes nolūkā. Būtu jāatzīmē, ka, lai gan līdz 2011. gada beigām ir gūti panākumi dažu apņemšanos īstenošanā, neviena būtiska apņemšanās vēl nav pilnībā īstenota.

5.4.13. *Kenija*

ES turpināja uzmanīgi vērot cilvēktiesību stāvokli Kenijā visa 2011. gada laikā.

Jaunās konstitūcijas īstenošanas atbalsts bija viena no galvenajām ES 2011. gada prioritātēm Kenijā, jo īpaši – cilvēktiesību aizsardzība un ievērošanas veicināšana.

Bažas joprojām rada nesodāmība. ES regulāri šos jautājumus apsprieda ar Kenijas valdību un plašāku sabiedrību. Tā arī visa 2011. gada laikā saglabāja politisko spiedienu uz valdību, lai valdība veiktu pasākumus pret drošības spēku veiktu ārpustiesas nonāvēšanu un spīdzināšanu, kā arī saistībā ar korupciju valsts sektorā.

ES stingri atbalsta Starptautisko Krimināltiesu un turpināja aicināt Kenijas valdību, kā arī sešas uz Starptautisko Krimināltiesu izsauktās personas, kas atbildīgas par 2007. un 2008. gada pēcvēlēšanu vardarbības laikā pastrādātajiem noziegumiem, pilnībā sadarboties ar Krimināltiesu. ES arī mudināja izveidot vietēja mēroga mehānismu, lai pie atbildības sauktu citas personas, kas iesaistītas pēcvēlēšanu vardarbībā.

Tika turpināts nepārtraukts un regulārs dialogs ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp rīkotas regulāras misiju vadītāju līmeņa sanāksmes.

ES publiskie (plašsaziņas līdzekļu) paziņojumi par cilvēktiesību jautājumiem, piemēram, Starptautisko Krimināltiesu, nesodāmības apkarošanu, ārpustiesas nonāvēšanu vai Starptautisko cilvēktiesību dienu ir Kenijā Eiropas Savienību padarījuši labi atpazīstamu kā cilvēktiesībās iesaistītu dalībnieku.

5.4.14. *Libērija*

Lai gan nav pierādījumu par to, ka Libērijā valsts struktūras sistemātiski pārkāptu vai liegtu cilvēktiesības, saistībā ar cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību pastāv ievērojamas problēmas – apstākļi cietumos ir grūti, tie ir arī pārpildīti, aizturētajām personām pirms tiesas prāvas ir ilgi jāuzturas apcietinājumā un lietas netiek pienācīgi izskatītas. Valstī joprojām pastāv seksuāla un uz dzimumu balstīta vardarbība, tostarp izvarošana, sieviešu ģenitāliju kropļošana un bērnu tiesību pārkāpumi, arī vardarbīga izturēšanās pret bērniem.

Libērija oficiāli turpina izpildīt nāvessodu par konkrētiem noziegumiem, tomēr pastāv fakultatīvs moratorijs par nāvessoda izpildi.

Kā daļu no cilvēktiesību sekmēšanas darbībām ES pieņēma "ES vietējo cilvēktiesību stratēģiju" un vietējā līmenī sadarbojās ar valdību un attiecīgajām iestādēm (tostarp Valsts komisiju cilvēktiesību jautājumos). Novembrī saskaņā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu tika dots vietējs uzaicinājums iesniegt priekšlikumus (kopējais budžets – EUR 600 000).

2011. gadā Libērija rīkoja prezidenta un likumdevēja vēlēšanas, kas bija otrās demokrātiskās vēlēšanas kopš pilsoņu kara beigām. Tomēr vēlēšanu pēdējo kārtu aptraipīja opozīcijas veikts boikots un ielu sadursmes starp protestētājiem un policiju. ES nodrošina finanšu atbalstu vēlēšanu ciklam (EUR 7 miljoni) un nosūtīja vēlēšanu ekspertu misiju.

5.4.15. *Madagaskara*

2011. gadā Madagaskaras krīzē notikuši būtiski pavērsieni. Dienvidāfrikas attīstības kopienas starpniecības trijotnes ilgo centienu rezultātā galvenie politiskie dalībnieki 2011. gada 16. septembrī parakstīja "Madagaskaras krīzes pārvarēšanas ceļvedi". Šajā dokumentā ir ietvertas saistības, ko uzņemas veikt tā parakstītāji, lai īstenotu neitrālu, visaptverošu un saskaņotu pārejas procesu, kura rezultātā tiktu rīkotas ticamas, brīvas un pārredzamas vēlēšanas, kas ļautu atjaunot Madagaskaras konstitucionālo kārtību.

ES, Dienvidāfrikas attīstības kopiena, Āfrikas Savienība un starptautiskā kopiena ir paudušas atzinību par šo notikumu, un kopš tā ir sekojušas panākumiem tā īstenošanā (ir vienprātīgi iecelts premjerministrs, izveidota Nacionālās vienotības valdība, izveidots pārejas posma parlaments un valsts vēlēšanu komisija).

Šo pavērsienu dēļ ES 5. decembrī saskaņā ar Kotonū nolīguma 96. pantu ir pieņēmusi papildu lēmumu, ar ko pagarina lēmumu, kurš ir spēkā kopš 2010. gada, bet ar ko pieņem pozitīvu nostāju, lai ES varētu atbalstīt pārejas procesu un pakāpeniski atsākt ES sadarbības un attīstības palīdzību, kā priekšnoteikums būs reāls progress pārejas posma ceļveža īstenošanā.

Tomēr pārejas posma ceļveža īstenošana joprojām ir nestabila.

5.4.16. *Malāvija*

2011. gadā cilvēktiesību stāvoklis Malāvijā turpināja pasliktināties. 2011. gada janvārī sodu kodeksā tika izdarīti grozījumi, ar kuriem tiek palielināta valdības kontrole pār plašsaziņas līdzekļiem, tādējādi apdraudot vārda un preses brīvību. Sliktas ekonomiskas un politiskas pārvaldības dēļ aktīvisti izdara spiedienu uz valdību. 2011. gada jūlijā notika demonstrācijas, kurās gāja bojā 20 cilvēki, jo pret protestētājiem tika izmantoti ieroči. Augstā pārstāve *Ashton* izdeva paziņojumu un nosodīja Malāvijas iestāžu spēka lietošanu un to, ka iedzīvotājiem tika liegtas viņiem konstitūcijā paredzētās tiesības piedalīties demonstrācijās. 2011. gada 14. oktobrī EĀDD Āfrikas jautājumu nodaļas rīkotājdirektors *Nicholas Westcott* tikās ar Malāvijas ārlietu ministru *P. Mutharika* un atkārtoti pauda ES bažas par to, kāda ir Malāvijas pārvaldības situācijas attīstība.

Atbilstīgi desmitajam EAF Eiropas Savienība ir EUR 30 miljonus piešķirusi pārvaldības programmai, ar ko uzlabot demokrātisko pārvaldību, Malāvijā vispārēji uzlabojot kvalitatīvu tiesu pieejamību ar efektīvāku un pretimnākošāku tiesu iestāžu palīdzību, ar vairāk atjaunotām un uz upuriem vērstām pieejām gan oficiālajās, gan neformālajās sistēmās, uzlabotu demokrātisko atbildību un uzraudzību un nodrošinot to, lai visi Malāvijas iedzīvotāji zinātu un saprastu, un varētu pieprasīt tiem pienākošās tiesības un pakalpojumus.

5.4.17. *Mauritānija*

Mauritānijā tika panākta vienošanās par būtisku konstitucionālo reformu kopumu, balstoties uz iekļaujošu politisko dialogu starp prezidentu atbalstošo vairākumu un opozīcijas pusēm. Nozīmīgi panākumi tika sasniegti plašsaziņas līdzekļu brīvības jomā, izvirzot Mauritāniju kā vienu no pirmajām reģionā, ciktāl tas skar šo minēto jomu. Tomēr joprojām pastāv verdzības gadījumi, un cilvēktiesību organizāciju paziņojumi par tiem regulāri izraisa konfrontāciju ar varas iestādēm. Regulāri tiek ziņots par patvaļīgiem aizturēšanas gadījumiem. Galvenā strukturālā problēma Mauritānijā ir vājā tiesu sistēma. Pilsoniskā sabiedrība Mauritānijā ir vāja, un tai trūkst koordinācijas.

Šobrīd tiek izvērtēta ES cilvēktiesību stratēģija Mauritānijai. ES delegācija sadarbībā ar dalībvalstīm regulāri sapulcina cilvēktiesību aizstāvjus un veic konkrētus politiskos demaršus valdībā, lai nosodītu cilvēktiesību pārkāpumus. Operatīvā līmenī 2011. gadā Mauritānijā tika uzsākti divi jauni tematiski projekti dzimumu līdztiesības un *EIDHR* jomās, lai palīdzētu NVO jautājumos par dzimumu līdztiesību un cīņu pret verdzību un tās sekām. Šie projekti, kuru vērtība ir EUR 1,3 miljoni, papildina jau piecus esošos projektus šajā jomā. ES saskaņā ar īpašu programmu desmitā EAF ietvaros sniedz arī strukturālu atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai.

5.4.18. *Nigēra*

2010. un 2011. gadā ES Nigērā atbalstīja pāreju uz demokrātiju, it īpaši atbalstot vēlēšanu procesu. To veica, piešķirot EUR 18,5 miljonus (vairāk nekā 60 % no ārējā atbalsta), ļaujot palielināt politisko dalībnieku un sabiedriskās domas uzticēšanos vēlēšanām, nodrošinot referenduma par konstitūciju sagatavošanu un rīkošanu (2010. gada oktobrī) un 2011. gada pirmajā ceturksnī – dažādas balsošanas (vietējās, parlamenta un prezidenta).

Turklāt uz Nigēras parlamenta vēlēšanām 2011. gada 31. janvārī, kā arī uz abām prezidenta vēlēšanu kārtām, kas notika 2011. gada 31. janvārī un 12. martā, tika nosūtīta vēlēšanu novērošanas misija. Galvenais novērotājs bija EP deputāts *Santiago Fisas Ayxela*. Misijā piedalījās 40 novērotāji no 15 Eiropas Savienības dalībvalstīm, Šveices un Kanādas. Misija sāka darbu 2011. gada 4. janvārī, un tā palika uz vietas līdz prezidenta vēlēšanu otrās kārtas oficiālajai rezultātu paziņošanai 2011. gada 1. aprīlī. Novērotāji darbojās visā valstī, izņemot Agadesas reģionu – drošības apsvērumu dēļ.

5.4.19. *Nigērija*

Nigērijā 2011. gada aprīlī notika prezidenta, likumdevēja un valsts palātas/gubernatora vēlēšanas. Uz valsti tika nosūtīta ES vēlēšanu novērošanas misija, ko vadīja EP deputāts *Peterle*. ES secināja, ka šīs vēlēšanas norādīja uz būtisku uzlabojumu salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem un tās varētu uzskatīt par visticamākajām vēlēšanām, kopš Nigērija 2009. gadā atgriezās pie demokrātijas. Tomēr tika novērotas un ziņojumos atspoguļotas vairākas neatbilstības un trūkumi. ES vēlēšanu novērošanas misijas dotie ieteikumi iedvesmoja Nigērijas Neatkarīgo valsts vēlēšanu komiteju izstrādāt pašai savus secinājumus. Pēc vēlēšanām notika vardarbības uzliesmojums, ko ES nosodīja ar vietēja mēroga paziņojumu.

Saistībā ar "ES un Nigērija – kopīga virzība uz priekšu" ("*EU-Nigeria Joint Way Forward*") cilvēktiesības turpināja būt prioritāte. 2011. gada martā tika pieņemts Cilvēktiesību komisijas akts. 2011. gada decembrī amatā tika iecelts jaunais Cilvēktiesību komisijas priekšsēdētājs, kurš ir cilvēktiesību aktīvis. 2011. gada jūnijā tika pieņemts Informācijas brīvības akts.

ES turpināja novērot situāciju cilvēktiesību jomā, tostarp saistībā ar vietējo ES darba grupu cilvēktiesību jautājumos. 2011. gada jūlijā misijas vadītāji izstrādāja ziņojumu par reliģijas vai ticības brīvību. Lai apspriestu "viendzimuma laulību likumu", notika vairākas sanāksmes ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

Lai pārrunātu cilvēktiesību situāciju valstī, sanāksmes tika rīkotas ar Pārstāvju palātas Tieslietu komitejas priekšsēdētāju un Senāta Cilvēktiesību komitejas priekšsēdētāju. 2011. gada decembrī plānotā cilvēktiesību dialoga sesija tika atlikta un notika 2012. gada februārī.

2011. gadā tika īstenoti astoņi projekti, ko atbalstīja ar Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta Valsts atbalsta stratēģijas programmu. 2011. gada decembrī tika dots uzaicinājums iesniegt priekšlikumus jaunai Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta Valsts atbalsta stratēģijas programmai.

ES izdeva ziņojumus, kuros nosodīja vardarbību starp kopienām un teroristu uzbrukumus, tostarp 2011. gada augustā notikušo uzbrukumu ANO galvenajai mītnei un Ziemassvētku laikā veiktos uzbrukumus baznīcām.

5.4.20. *Ruanda*

ES tiešo atbalstu valdībai papildina atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai. 2011. gadā dialogs ar pilsonisko sabiedrību tika turpināts un bija vairāk vērsts uz politisko pārvaldību.

ES un Ruanda rīkoja regulāras sanāksmes saistībā ar vēlēšanu procesu (prezidenta, vietējās un senāta vēlēšanas) un vispārējo regulāro pārskatu, kas ir arī politikas un politiskā dialoga līdzeklis.

Tāpat ES delegācija, Valsts atbildīgā iestāde un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ciešā sadarbībā sāka gatavošanās darbus, lai saskaņā ar 10. EAF finansējuma nolīgumu "Balsstiesības un atbildība" (*Voice and Accountability*) definētu EUR 2 miljonu vērtu uzaicinājumu nevalstiskajiem dalībniekiem iesniegt priekšlikumus.

Atbilstīgi tieslietu nozares darba grupas ieteikumiem un Ruandas brīvprātīgajām saistībām vispārējā regulārā pārskata kontekstā šā priekšlikuma konkrēts mērķis ir tiesu iestāžu un cilvēktiesību jomās sekmēt aizstāvību un veikt uzraudzības darbības.

Kopumā 2011. gadā atbalsts Ruandas pilsoniskajai sabiedrībai ir stabili pastiprināts un jauni līgumi tika parakstīti atbilstīgi divām konkrētām programmām – Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentam (*EIDHR*) un programmai "Nevalstiskās struktūras un pašvaldības attīstības procesā". Laikā no 2010. gada otrās puses līdz 2011. gadam kopumā tika parakstīti 13 jauni līgumi, kuru vērtība bija EUR 6 miljoni. Šo projektu mērķis ir novērot vēlēšanas un sniegt vairāk pilsoniskās izglītības, lai nodrošinātu pārredzamāku vēlēšanu procesu; atbalstīt ideju laboratoriju, lai veiktu pētījumus par etnisko izcelsmi un sociālo kohēziju; pastiprināt valsts kampaņu pret korupciju; atbalstīt personas, kas pierobežas reģionos cietušas no vardarbības; uzraudzīt un atbalstīt tikko pieņemto zemes reformu un pastiprināt decentralizāciju un vietējās pārvaldības procesus.

2011. gada beigās ES atbalstīja apmēram 60 Ruandā notiekošus projektus, ko pilsoniskās sabiedrības atbalstam finansēja ar dažādām tematiskām programmām.

5.4.21. Senegāla

Senegāla ir demokrātiska un stabila valsts ar vispārēji pozitīvu stāvokli cilvēktiesību jomā. Tas tika apstiprināts 2011. gadā.

Tomēr pēc 23. jūnija demonstrācijām tika fiksēta pārvaldes iestāžu un policijas veikta opozīcijas un pilsoniskās sabiedrības vajāšana laikā pirms prezidenta vēlēšanām (2012. gada 26. februārī). Papildus minētajam muitas iestādes bez pietiekama paskaidrojuma apturēja Cilvēktiesību federācijas publicētā Cilvēktiesību aizstāvju aizsardzības novērošanas centra 14. ik gadējā ziņojuma izplatšanu.

Bažas rada arī ilga, ne pārlietu intensīvais konflikts Kazamansā. 2011. gadā turpinājās sporādiskas sadursmes, kurās bija daudz bojā gājušo (vairāk nekā 60 nāves gadījumu), arī civiliedzīvotāji, un tas galvenokārt notika bandītisma dēļ, tostarp arī 10 mežcirtēju grupas nogalināšana, kas esot notikusi novembra beigās. Iestādes nekad nav pilnībā izskaidrojušas notikumus. Līdz šim nav izdevies ar sarunu palīdzību rast ilgtspējīgu šā konflikta risinājumu.

ES un Senegāla atbilstīgi Kotonū nolīguma 8. pantam risina strukturētu politisko dialogu, kurā ir abpusēji apstiprinātas prioritātes, kopīgas programmas un abu pušu paustas apņemšanās. Divreiz gadā notiek sanāksmes. Tajās tiek pastāvīgi izskatīti cilvēktiesību jautājumi, tostarp minētie jautājumi.

ES turpināja atbalstīt starptautiskās sabiedrības demaršus, ar ko Senegālu centās pārliecināt vai nu tiesāt, vai izdot par noziegumiem pret cilvēci apsūdzēto bijušo Čadas prezidentu *Hissène Habre* (pašlaik atrodas Senegālā). Beļģija ar ES atbalstu ir iesniegusi izdošanas lūgumu. Arī šis jautājums pastāvīgi ir minētā 8. panta dialoga sanāksmju darba kārtībā.

5.4.22. *Somālija*

2011. gadā Dienvidu un Centrālajā Somālijā turpinājās konflikts, un tajā īpaši cieta civiliedzīvotāji, jo īpaši *Al Shabaab* (radikāli islāmistu nemiernieki) kontrolētajās teritorijās. ES palīdzēja uzlabot drošību ar Somālijas nacionālajiem drošības spēkiem paredzētu ES Apmācības misiju (*EUTM*) Ugandā, kā arī ar Āfrikas Miera nodrošināšanas fonda starpniecību sniedzot ievērojamu atbalstu Āfrikas Savienības misijai Somālijā (*AMISOM*). 2011. gada augustā pēc Nacionālo bruņoto spēku un *AMISOM* izdarīta spiediena *Al Shabaab* atkāpās no galvaspilsētas Mogadišas. Minētie spēki nostiprinājās lielākajā daļā galvaspilsētas, radot labāku gaisotni cilvēktiesību ievērošanai un veicināšanai un 2011. gada maija Kampalas Vienošanās īstenošanai. *EUTM* tika iekļauti arī cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības jautājumu moduļi, lai drošības spēki labāk ievērotu tiesības.

Saskaņā ar Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu ES izstrādāja dažādus projektus, ar ko atbalsta neatkarīgus plašsaziņas līdzekļus, Cilvēktiesību komiteju Somālilendas reģionā, klanu vecāko un reliģisko vadītāju spēju veidošanu attiecībā uz konfliktu novēršanu valstī, vietējas vēlēšanu novērošanas spēju attīstīšanu un pilsoniskās sabiedrības un Somālijas iestāžu dialoga veicināšanu.

Visā Somālijā policisti un tiesneši tika apmācīti tiesiskuma un nesodāmības apkarošanas jautājumos. Ar ES atbalstu Somālilendas reģionā amatā tika ieceltas trīs prokurores (kopumā ir deviņas) un policistes.

Atbilstīgi demokratizācijas programmai ES atbalstīja Federālās konstitūcijas projektu, saskaņā ar kuru tika veiktas pārbaudes cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības jomā. Somālilendas un Puntlendas reģionos ES palīdzēja veidot plašāku politisko telpu, kā arī – iecelt šo reģionu vēlēšanu komisijas un veidot to spējas.

5.4.23. *Dienvidāfrika*

2011. gada 15. septembrī Krīgera Nacionālajā parkā (Dienvidāfrika) notika otrais Dienvidāfrikas un ES samits, kas atkārtoti apstiprināja abu pušu apņemšanos īstenot stratēģisku partnerību, kuras pamatā ir kopīgas vērtības, tostarp cilvēktiesības, demokrātija un tiesiskums, un atkal apstiprināja to apņemību starptautiskos forumos sadarboties attiecībā uz cilvēktiesību jautājumiem.

2011. gada februārī ES un Dienvidāfrika rīkoja ceturto neoficiālo dialogu par cilvēktiesībām, pamatojoties uz dialogiem, ko rīko kopš 2009. gada decembra. Diskusijās apsprieda sadarbību daudzpusējos forumos, kā arī ar kontinentu un iekšlietām saistītus jautājumus. ES un Dienvidāfrika vienojās 2012. gadā padarīt dialogu oficiālu.

Ar Dienvidāfrikas un ES sadarbību attīstības jomā turpināja atbalstīt cilvēktiesības, izmantojot dažādas programmas, tostarp tiesu iestāžu pieejamības un konstitucionālo tiesību veicināšanas programmu, kā arī pilsoniskajai sabiedrībai atbalstu sniedza ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu.

Visa gada garumā ES turpināja novērot notikumu gaitu un sadarboties ar Dienvidāfriku cilvēktiesību jomā, tostarp attiecībā uz Zimbabves imigrantu reģistrācijas un deportācijas procesu, debašu turpināšanu par Valsts informācijas aizsardzības likumu un LGBT situāciju valstī.

Daudzpusējo attiecību ziņā 2011. gads bija īpaši nozīmīgs, jo tika pieņemta būtiska Dienvidāfrikas sagatavota rezolūcija par "cilvēktiesībām, seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti", kuru Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padome pieņēma 2011. gada 17. jūnijā. Šī ir pirmā rezolūcija, kurā aicināts izskaust diskrimināciju, kā pamatā ir seksuālā orientācija, un minēto tematu atzīt par vienu no ANO prioritātēm; to stingri atbalstīja un uzteica arī ES.

5.4.24. *Sudāna*

2011. gadā ES vispārējā politiskā prioritāte bija 2011. gada janvārī Hartumā rīkotā referenduma ticamība un tā rezultātu pieņemšana. Liela uzmanība tika veltīta laikam līdz Dienvidsudānas neatkarības pasludināšanas dienai 2011. gada 9. jūlijā un pēc tam.

Abi nozīmīgie datumi tika pavadīti mierīgi, tomēr mēnešos pēc Dienvidsudānas neatkarības pasludināšanas situācija ievērojami pasliktinājās – Sudānas bruņotie spēki un Sudānas Tautas atbrīvošanās armijas ziemeļu sektora spēki sāka bruņotas sadursmes Dienvidkordofānā un Zilās Nīlas reģionā, kā arī turpinājās strīdi par Abjeju. Nepārtrauktā konflikta dēļ jūtami pasliktinājusies humanitārā situācija, kā arī konflikta norises reģionos, arī Dārfūrā, ir notikuši būtiski cilvēktiesību pārkāpumi, lai gan 2011. gada jūlijā Dohā bija parakstīts Dārfūras Miera nolīgums.

Ziņojumā ietvertajā laikā vispārējā situācija cilvēktiesību jomā Sudānā nav uzlabojusies. Daudzviet valstī turpinās patvaļīgas apcietināšanas un vēršanās pret personām to etniskās piederības dēļ. Joprojām pastāvēja liels risks, ka Valsts drošības dienests vajā un patvaļīgi aiztur politiskos pretiniekus, jauniešu grupu aktīvistus un žurnālistus un slikti izturas pret tiem viņu politiskās piederības dēļ, un pastāvēja pilnīgs atbildības trūkums. Valsts joprojām būtiski cenzē un kontrolē plašsaziņas līdzekļus, jo īpaši laikrakstus.

Sudānas ziemeļos dzīvojošo Dienvidsudānas iedzīvotāju turpmākais statuss arī radīja bažas, jo ziemeļi un dienvidi nav panākuši vienošanos. Vēl vienu problēmu rada konstitūcijas pārskatīšanas process, jo prezidents *Bashir* ir paziņojis, ka tas būs balstīts uz šariatu.

Tā kā pēc Dienvidsudānas neatkarības iegūšanas ir beigušās *UNMIS* pilnvaras, vairs nav iespējams novērot cilvēktiesību situāciju. Tomēr Dārfūrā *UNAMID* ar cilvēktiesību jautājumu nodaļas starpniecību joprojām var veikt šo uzdevumu. Tas, ka *UNMIS* vairs neatrodas Sudānā, ir ietekmējis arī starptautiskās sabiedrības koordinēšanu cilvēktiesību jomā. Ir plāns atjaunot tā saukto "Starptautiskā sadarbības forumu", kas ir koordinēšanas forums, ko agrāk vadīja *UNMIS* un ES delegācija Hartumā.

Saistībā ar to, lai ar Sudānas iestādēm izveidotu jēgpilnu dialogu par cilvēktiesībām, ir jāmin Valsts cilvēktiesību komisijas izveidošana. Tomēr tās locekļu izvēle un objektivitāte rada šaubas par to, vai šī komisija varēs būtiski veicināt un aizsargāt cilvēktiesību standartus Sudānā.

Ir izstrādāta trīs gadu ES Cilvēktiesību stratēģija Sudānai, tostarp noteiktas astoņas prioritāras jomas. Lai iegūtu papildinformāciju par šo jautājumu, tostarp – sīku analīzi par cilvēktiesību situāciju Sudānā, lūdzam skatīt dokumentu, ko izplatīja 2011. gada 13. decembrī.

2011. gada maijā Sudāna piedalījās vispārējā regulārā pārskata procesā.

5.4.25. Dienvidsudāna

Dienvidsudāna kļuva neatkarīga 2011. gada jūlijā pēc plaša balsojuma par atdalīšanos 2011. gada janvāra referendumā par pašnoteikšanos.

Tā kā Dienvidsudāna joprojām cieš no desmitiem gadu ilguša kara sekām un nepilnīgas attīstības, tās valsts struktūras vēl tiek veidotas un tās spējas ir ārkārtīgi ierobežotas. Drošības spēku veiktie cilvēktiesību pārkāpumi ir bieži, tomēr ne sistemātiski. Pārkāpumi ir dažādi, sākot ar nelikumīgu brīvības atņemšanu un beidzot ar nepamatotas vardarbības pielietošanu civiliedzīvotāju atbrūšanas kampaņās.

Dienvidsudānā tiesībaizsardzības un tiesu sistēmas ir vājas, jo trūkst kvalificēta personāla un notiek paļaušanās uz paražu tiesībām, kā rezultātā, izskatot lietas par noziegumiem un nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem, netiek piespriests sods. Šie pārkāpumi ir nepamatoti aresti un apcietinājumi, tiesiskā atbalsta un palīdzības trūkums, pagarināti pirmstiesas apcietinājumi un nelabvēlīgi apcietinājuma apstākļi.

Ziņošanas perioda laikā nāves gadījumus bieži izraisīja starp lauku kopienām notiekoši vardarbīgi etniski konflikti par liellopiem un resursiem. Šajā pašā sakarībā izplatīta bija sieviešu un bērnu nolaupīšana. Drošības spēki bieži nebija spējīgi aizsargāt civiliedzīvotājus – arī apmācību un ekipējuma trūkuma dēļ.

Sudānas tautas atbrīvošanas armija pret civiliedzīvotājiem veica vardarbību, tostarp nelikumīgu nogalināšanu, sišanu un laupīšanu.

Cīņa starp Sudānas tautas atbrīvošanas armiju un bruņotām opozīcijas grupām izraisīja simtiem civiliedzīvotāju nāvi, tūkstošiem cilvēku pārvietošanu un civiliedzīvotāju māju un citu īpašumu iznīcināšanu.

ES atbalsta valdības pūliņus uzlabot cilvēktiesību stāvokli, sniedzot tehnisku atbalstu, jo īpaši tiesu iestādēm, kā arī ar Cilvēktiesību komisiju. Atbalsts no *EIDHR* iekļauj projektus par sieviešu tiesībām, personām ar invaliditāti un plurālisma veicināšanu.

ES ar valdību ir izveidojusi arī politisku dialogu par cilvēktiesību jautājumiem. ES atbalsta arī valdības pasākumus, lai pievienotos ar cilvēktiesībām saistītiem līgumiem un konvencijām un ratificētu tos. No pozitīvās puses, – var atzīt, ka Dienvidsudānas valdība vēlas sadarboties ANO Cilvēktiesību padomi, lai pievērstos cilvēktiesību situācijai valstī.

5.4.26. *Togo*

Togo 2011. gadā pabeidza vispārējo regulāro pārskatu un pieņēma daudz ieteikumu, un ES ir aktīvi novērojusi šo procesu. Patiesības, taisnīguma un samierināšanas komisija, ko izveidoja 2009. gadā, lai izmeklētu politiskos noziegumus, kas pastrādāti 1958.–2005. gadā, turpināja darbu ar ievērojamu ES finansiālu atbalstu. Tika izdoti vairāk nekā 20 000 paziņojumu un visā valstī rīkotas lietu izskatīšanas. Papildus minētajam ES atbalsts tika dots tādai pilsoniskās sabiedrības organizāciju platformai, kuras aktīvi darbojas šajā jomā, lai mudinātu pilsonisko sabiedrību un iedzīvotājus vairāk iesaistīties valsts samierināšanas procesā.

Cilvēktiesību aizstāvji kā galvenās problēmas turpina uzsvērt nesodāmību un tiesu sistēmas neatkarības trūkumu, kā arī sūdzības par patvaļīgu apcietināšanu un spīdzināšanas gadījumiem. Valsts cilvēktiesību komisiju lūdza izmeklēt spīdzināšanas gadījumus.

Tā kopā ar Cilvēktiesību jautājumu ministriju, Valsts asamblejas cilvēktiesību komiteju un Audiovizuālo mediju un komunikācijas augsto iestādi saņēma to spēju stiprināšanai paredzētu ES atbalstu. ES arī turpināja ievērojami atbalstīt Tiesiskuma sistēmas modernizācijas valsts programmu, tostarp ar apmācību, forumiem par likumdošanu un infrastruktūru.

Vienas no sabiedrības visneaizsargātākajām grupām ir personas, kas atrodas ieslodzījumā, sievietes un bērni. ES atbalstīja pilsoniskās sabiedrības centienus veicināt cilvēktiesību ievērošanu, jo īpaši attiecībā uz šīm neaizsargātajām grupām. Viena no ES aktivitātēm bija ES finansēts projekts, ar ko ieslodzītām personām palīdzēt realizēt savas tiesības un uzlabot to atgriešanos sabiedrībā, un šis projekts bija ļoti veiksmīgs. Saskaņā ar nevalstiskajiem dalībniekiem un vietējām iestādēm paredzēto tematisko programmu finansējumu ir saņēmuši vēl pieci projekti, kas koncentrēti uz vietējo attīstību un iedzīvotāju dalību.

Ar ES finansēta vēlēšanu procesa atbalsta projektu ir izstrādātas jaunas darbības, kas paredzētas, lai sekmētu pilsonisko izglītību, nodrošinātu politisko partiju un pilsoniskās sabiedrības apmācību demokrātijas un vēlēšanu jomā, veicinātu sieviešu dalību publiskajā un politiskajā jomā, kā arī lai stiprinātu Neatkarīgas valsts vēlēšanu komisijas spējas.

2011. gada februārī ES parakstīja nolīgumu par finansējumu (EUR 6 miljoni) projektam, ar ko stiprināt pilsoniskās sabiedrības spējas un atbalstīt tās darbības, jo īpaši samierināšanas un cilvēktiesību ievērošanas jomās. Papildinot minētās darbības, ES turpināja politiskā dialoga sesijās paust bažas par jautājumiem cilvēktiesību jomā.

5.4.27. Uganda

2011. gadā politiskā ziņā noteicošs notikums Ugandā bija februārī rīkotās parlamenta un prezidenta vēlēšanas. Augstā pārstāve paziņojumā par vēlēšanām atzinīgi vērtēja to mierīgo norisi. ES uz Ugandu bija nosūtījusi vēlēšanu novērošanas misiju, un galvenais novērotājs maijā iesniedza ziņojumu. Pamatojoties uz šo ziņojumu, ES ar Ugandas valdību ir pārrunājusi iespējas īstenot dažus no galvenajiem ieteikumiem, proti, par vēlēšanu komisijas sastāvu, kampaņu finansēšanu un vēlētāju reģistrēšanu. Prezidents *Museveni* vairākkārt ir piekritis izskatīt iespējas reformēt vēlēšanu komisiju, kā arī veikt citas reformas. Valdībai ir doti rakstiski materiāli par dažādiem vēlēšanu komisiju modeļiem.

Pēc vēlēšanām ES turpināja centienus saglabāt pēc iespējas atvērtāku politisko telpu. Kad Ugandas drošības spēki ar pārlieku spēku apspieda tā dēvētos "ar kājām uz darbu" protestus, ES izdeva vietēju paziņojumu par tiesībām veikt mierīgas demonstrācijas un aicināja visas Ugandas iesaistītās personas politiskos konfliktus izskatīt ar mierīgiem līdzekļiem.

Lai novērstu to, ka politiskā brīvība vēl vairāk tiek ierobežota ar turpmākiem tiesību aktiem, ES politiskā dialoga darba kārtībā iekļāva būtiskus tiesību aktu priekšlikumus. Eiropas Savienība Ugandas valdībai atgādināja par fundamentālo nevainīguma prezumpcijas principu laikā, kad tika apsvērti grozījumi, ar ko ierobežot konstitūcijas pantus, kas skar drošības naudas tiesības. Atgādinot par vārda un pulcēšanās brīvību, ES kritizēja projektu likumam par sabiedriskās kārtības uzturēšanu, kurā ir noteikumi, ar ko paredz policijai piešķirt plašas pilnvaras aizliegt publiskas sanāksmes. Par šo likumprojektu ir notikušas plašas debates, un ir paredzēts, ka 2012. gadā to pieņems grozītā redakcijā.

ES arī izcēla jautājumu par nāvessoda atcelšanu. Valdība ir paziņojusi, ka sabiedrība joprojām plaši atbalsta nāvessoda izpildi, tāpēc tas tiek paturēts, tomēr nāvessodu izpilda ļoti reti un tas nav darīts kopš 2003. gada (vietējo tiesu materiāli).

ES atgādināja valdībai par to, ka vietējā mērogā ir jāīsteno ANO Konvencija pret spīdzināšanu. Pašlaik parlamentā izskata privātu locekļu iesniegtu likumu par spīdzināšanas apkarošanu, to atbalsta valdība un ir gaidāms, ka likumu pieņems 2012. gadā. Vēl nav ratificēts fakultatīvs protokols, kas pievienots Konvencijai pret spīdzināšanu.

ES turpināja cieši novērot LGBT situāciju Ugandā, jo šīs personas tiek diskriminētas, vajātas un saņem atklātus draudus. Kad vien dialogā ar Ugandas valdību, tostarp prezidentu, radās iespēja, ES pauda bažas par LGBT cilvēktiesību ievērošanu. Papildus tam ES atbalstīja vietējās cilvēktiesību organizācijas, kas LGBT dod aizsardzību un cenšas mainīt iedzīvotāju attieksmi. Iepriekšējais parlaments 2011. gadā apturēja drastisko homoseksualitātes novēršanas likumu (tomēr 2012. gadā tas atkal tika iesniegts).

ES Ugandā ir bijusi attīstības partneru dzinējspēks attiecībā uz cilvēktiesību aizstāvju atbalstu, un 2011. gada februārī tika pieņemta Vietēja īstenošanas stratēģija cilvēktiesību aizstāvju jautājumos.

Visbeidzot ES tehniskā līmenī piedalās vairāku līdzekļu devēju kopīgajā fondā (sešas ES dalībvalstis, Norvēģija un ES delegācija) nolūkā uzlabot demokrātisko pārvaldību Ugandā, īpaši pievēršoties padziļinātas demokrātijas jautājumiem, tiesu pieejamībai un lielākai pārskatatbildībai.

5.4.28. *Zimbabwe*

ES 2011. gada februārī pieņēma lēmumu svītrot 35 personas no vīzu aizlieguma un aktīvu iesaldēšanas saraksta un pagarināt termiņu atlikušajiem pasākumiem, kurus piemēro attiecībā uz Zimbabvi un kuri ir i) vīzu aizliegums un līdzekļu iesaldēšana saistībā ar konkrētu personu un uzņēmumu sarakstu, ii) ieroču embargo un iii) citi pasākumi, kas pieņemti saistībā ar Kotonū nolīguma 96. pantu.

Šie pasākumi ir mērķtiecīgi, un tie ir paredzēti, lai vērstos galvenokārt pret konkrētām personām, nevis ekonomiku. Kopumā kopš Nacionālās vienotības valdības izveides ES un tās dalībvalstis ir devušas attīstības palīdzību gandrīz USD 1 miljarda apmērā, ar ko risināt Zimbabves iedzīvotāju vajadzības, tostarp lai būtu iespējams nodrošināt pakalpojumus, piemēram, veselības aprūpi un izglītību.

Pieņemot šos pasākumus, ES ņēma vērā nozīmīgos panākumus, kas gūti ekonomiskās krīzes risināšanā un sociālo pamatpakalpojumu nodrošināšanā. Tomēr ES uzskatīja, ka panākumi politikas jomā nav līdzvērtīgi ekonomiskajiem un sociālajiem sasniegumiem. ES konstatēja, ka turpmākas reformas ir vajadzīgas tiesiskuma, cilvēktiesību un demokrātijas jautājumā, jo tie ir būtiski, lai radītu vidi, kas palīdz rīkot ticamas vēlēšanas. Šajā sakarā Augstā pārstāve pauda dziļas bažas par politiskās vardarbības pastiprināšanos, kas notikusi gada sākumā. ES ir skaidri norādījusi gatavību pielāgot savus pasākumus atbilstīgi veiktajām reformām.

Nacionālās vienotības valdības izveide tika deva jaunu dzinuli paplašināt ES un Zimbabves attiecības. Kopš tā laika ir atjaunots politiskais dialogs ar kopīgo mērķi progresīvi normalizēt attiecības. Kopš 2009. gada ir notikuši vairāki augsta līmeņa pasākumi: 2009. gada jūnijā Briselē notika ES un Zimbabves trijotnes sanāksme, kuru vadīja premjerministrs *Tsvangirai*, 2009. gada septembrī ES trijotne apmeklēja Harari, un 2010. gada jūlijā Briselē tika rīkota ministru sanāksme, kurā Augstā pārstāve *Ashton* un komisārs Piebalgs tikās ar ietverošu Zimbabves ministru grupu attiecību atjaunošanas jautājumos.

Kopš Nacionālās vienotības valdības izveides ES turpina cieši pārraudzīt cilvēktiesību stāvokli Zimbabvē. Ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm Eiropas Savienība 2011. gadā izstrādāja ES Cilvēktiesību stratēģiju, kurā bija apzinātas prioritātes saistībā ar atbalstu un sadarbību gan ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, gan iestādēm priekšvēlēšanu kontekstā.

Eiropas Savienība Zimbabvē finansē dažādus pasākumus, lai veidotu un saglabātu atklātu politisko gaisotni, kurā tiek ievērotas cilvēktiesības un tiesiskums, un lai valsts virzītos pretim ticamām vēlēšanām. ES ir izstrādājusi īstermiņa stratēģiju, ar ko turpināt atbalstīt Vispārējā politiskajā nolīgumā ietvertās reformas, jo īpaši konstitucionālajā, vēlēšanu un samierināšanas procesā, kā arī tiesu iestāžu reformu. Viena no lielākajām minētās stratēģijas prioritātēm ir pilsoniskā sabiedrība, un Eiropas Komisija vien kopš 2009. gada ir devusi EUR 30 miljonus pilsoniskās sabiedrības darbību atbalstam.

5.5. Tuvie Austrumi un Arābijas pussala

Arābu pasaules nemieri skāra arī Persijas līča valstis, tomēr mazākā apmērā. Persijas līča valstu režīmi centās apturēt un ierobežot revolūciju, proti, dodot ievērojamu "finanšu kopumu" un risinot sociālas vajadzības, tajā pašā laikā neizskatot politiskās bažas un dažkārt vēl vairāk ierobežojot jau tā ļoti ierobežoto pilsonisko brīvību. Nemieru laikā ES uzstāja uz to, ka ir vajadzīgas vietējas reformām un valsts dialogs, un apstiprināja vēlmi atbalstīt šādas reformas, ja attiecīgās valstis to lūgs.

Saistībā ar ES un Persijas līča sadarbības padomes 21. sanāksmi un ministru sanāksmi, kuras 2011. gada 20. aprīlī notika Abū Dabī, tām radās iespēja apmainīties viedokļiem par cilvēktiesību jautājumiem un vienoties par iespējām veidot sadarbību šajā jomā.

ES turpināja pievērst īpašu uzmanību notikumiem, kas Apvienotajos Arābu Emirātos ietekmē pilsonisko sabiedrību, jo īpaši vairāku cilvēktiesību aizstāvju tiesas prāvas. Tāpat kā Katarā un Kuveitā, arī Apvienotajos Arābu Emirātos Eiropas Savienība izstrādāja vietēju cilvēktiesību stratēģiju, kas ES ļāva noteikt prioritātes, apzināt problemātiskos jautājumus un sadarbības jomas cilvēktiesību jautājumos.

ES tika informēta par laikraksta "*Al-Zaman*" slēgšanu Omānā un pārrunāja šo jautājumu ar iestādēm, lai nodrošinātu, ka plašsaziņas līdzekļu brīvība netiek vēl vairāk ierobežota.

5.5.1. *Saūda Arābija*

Attiecībās ar Saūda Arābiju Eiropas Savienība turpināja risināt cilvēktiesību jautājumus, jo sevišķi saistībā ar nāvessodu, sieviešu stāvokli un preses brīvību. Tika publicēti konkrēti paziņojumi par sieviešu tiesībām, piemēram, saistībā ar sieviešu dalību politikā un dzimumu līdztiesību (autovadītāju sieviešu protesti). 2011. gada septembrī ES pauda gandarījumu par to, ka Saūda Arābijas sievietes no 2012. gada varēs piedalīties Šuras konsultatīvajā padomē un no 2015. gada – vēlē un kandidēt pašvaldību vēlēšanās.

2011. gadā tika novērota biežāka nāvessoda izpilde. Nopietnas bažas radīja tas, ka lielāko daļu nāvessodu izpildīja, neievērojot starptautisko standartu minimumu – tika izpildīts nāvessods par apsūdzībām par nodarījumiem saistībā ar narkotikām un par burvestību izmantošanu. ES attiecīgām iestādēm iesniedza demaršus par šo jautājumu un atkārtoti lūdza noteikt moratoriju vismaz *de facto*.

ES apzināja arī citas jomas, kurās vajadzīgi panākumi. Īpaša uzmanība tika veltīta vārda brīvībai. ES ir vērsusies pie Saūda Arābijas iestādēm par tādu personu lietām, kurām draud tiesas prāvas tāpēc, ka tās ir paudušas viedokli internetā. Citas bažas raisošas jomas ir bērna tiesības, pulcēšanās un bīdīšanās brīvība, kā arī reliģijas un ticības brīvība. Īpašu uzmanību izpelnījās arī valstī esošo migrējošo darba ņēmēju stāvoklis.

ES regulāri Saūda Arābijai dod skaidrus vēstījumus par to, ka ir atbilstīgi jāaizsargā pamatbrīvības, tostarp jāpiemēro starptautiskās konvencijas. Šie vēstījumi tiek nodoti divpusējās sanāksmēs, kā arī ES un Persijas līča sadarbības padomes sanāksmju laikā.

5.5.2. *Bahreina*

Attiecībā uz Bahreinu kopš brīža, kad 2011. gada februārī sāka pulcēties protestētāji, ES aicināja visas Bahreinas iesaistītās personas atturēties no vardarbības un risināt dialogu, kurā mierīgi un konstruktīvi varētu pārrunāt domstarpības. Februārī tika izdots pirmais publiskais paziņojums. Pēc tam, kad Līča sadarbības padome 15. martā bija nosūtījusi spēkus un bija vardarbīgi apspiesti protesti, Augstā pārstāve *Ashton* steigšus uz Manamu nosūtīja augstākā ranga sūtni, lai ar dažādiem sarunu partneriem varētu rīkot sarunas. Augstā pārstāve ES vēstījumu arī nodeva tieši Bahreinas ārlietu ministram, karaļa personīgajam sūtnim un pašam karalim *Hamad*.

Gada laikā izdotu paziņojumu virkne un diplomātiski kontakti ar Bahreinas iestādēm vērsa sabiedrības uzmanību uz situāciju cilvēktiesību jomā, vajadzību saukt pie atbildības pārkāpumu veicējus no visām sabiedrības daļām un noteikt dienu, kad apmeklējumā varētu ierasties ANO Augstā komisāre cilvēktiesību jautājumos, un veicināt patiesu Bahreinas sabiedrības samierināšanu. Augstā pārstāve situāciju Bahreinā iekļāva vairāku ES ārlietu ministru sanāksmēs, kurās tika izdarīti secinājumi un pausts aicinājums ievērot un aizsargāt cilvēktiesības. 2011. gada jūnija sanāksmē ES valstu un valdību vadītāji pauda bažas par procesu, kā Bahreinā norisinās opozīcijas dalībnieku tiesas prāvas un viņu notiesāšana, un mudināja Bahreinu pilnībā ievērot cilvēktiesības un pamatbrīvības.

Šis ES, kā arī starptautiskās sabiedrības un daudzu pilsoniskās sabiedrības organizāciju spiediens deva nelielus rezultātus – jūnijā tika izveidota neatkarīgā izmeklēšanas komisija, kura varēja izmeklēt cilvēktiesību pārkāpumus, un Valsts drošības tiesās tika pārskatītas tiesas prāvas un spriedumi. ES arī ar gandarījumu ņēma vērā neatkarīgās izmeklēšanas komisijas ziņojumu un atkārtoti apliecināja, ka ES ir gatava atbalstīt Bahreinas centienus īstenot tās ieteikumus.

5.5.3. *Irāna*

Eiropas Savienībai 2011. gadā lielas bažas turpināja radīt tas, kā Irānas Islāma Republikā pasliktinās situācija cilvēktiesību jomā. Izmantojot visas pieejamās iespējas, ES savas bažas pārrunāja ar Irānas iestādēm, tomēr situācija diemžēl neuzlabojās. Eiropas Savienība izdeva neskaitāmus visu līmeņu paziņojumus gan Briselē, gan Teherānā, gan arī starptautiskajās organizācijās, lai aicinātu Irānu izpildīt savas starptautiskās saistības.

ES jo īpaši nosodīja to, ka 2011. gadā par valsts vadītas apspiešanas upuriem kļuva tūkstošiem Irānas iedzīvotāju, tostarp opozīcijas vadītāji, cilvēktiesību aizstāvji, advokāti, emuārrakstītāji, žurnālisti, sieviešu tiesību aktīvisti un mākslinieki, kā arī daudzi reliģisko minoritāšu pārstāvji, arī bahajī un kristiešu minoritātes. Daudzas personas tika vajātas un apcietinātas par savu likumīgo tiesību izmantošanu vai citu personu tiesību aizstāvēšanu. Par apspiešanas upuriem bieži kļūst etnisko minoritāšu pārstāvji, tostarp azerbaidžāņi, beludži un arābi, un viņi bieži vien ir uz nāvi notiesāto personu sarakstā. Aktīvistiem tika piespriesti bargi cietumsodi. Tika izmantots miesas sods. Apcietinātās personas ziņoja par biežiem spīdzināšanas un ļaunprātīgas izturēšanās gadījumiem. Palielinājās kontrole pār ārējiem informācijas avotiem, piemēram, internetu, starptautisko radio un televīziju. Drošības iestāžu amatpersonas draudēja Irānas žurnālistiem, kas sadarbojās ar ārzemju plašsaziņas līdzekļu organizācijām, vai vajāja tos, un ES turpināja paust bažas par to, kā Irānas iestādes cenšas traucēt iedzīvotājiem Irānā brīvi sazināties un saņemt informāciju.

ES sevišķi satraucās par to, ka 2011. gadā Irānā jau tā plaši izmantotais nāvessods tika (arī publiski) izpildīts biežāk kā jebkad, tostarp arī nepilngadīgām personām. Irānā gada laikā tika reģistrēti no 277 līdz 436 nāvessoda izpildīšanas gadījumi, tomēr ziņojumi par slepenu nāvessoda izpildi konkrēti *Mashhad Valikabad* cietumā varētu ievērojami palielināt to cilvēku skaitu, kam gada gaitā Irānā izpildīts nāvessods. ES turpināja aicināt Irānu ievērot standartu minimumu, lai varētu izveidot moratoriju par nāvessoda izmantošanu. ES jo īpaši satraucās par to, ka simtiem iedzīvotāju nāvessods tika piespriests bez taisnīgas tiesas vai viņiem to izpildīja par noziegumiem, par kuriem saskaņā ar ES standartiem nevajadzētu piespriest nāvessodu (piemēram, atteikšanās no reliģijas, laulības pārkāpšana, ar narkotikām saistīti nodarījumi).

ES arī atbalstīja Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas ikgadējo rezolūciju par situāciju cilvēktiesību jomā Irānā; rezolūcijai 2011. gadā bija visvairāk atbalstītāju, un tā Trešajā komitejā saņēma 86 balsis "par". Sākot ar 2004. gadu, ar šo rezolūciju ik gadu tiek paustas Ģenerālās asamblejas dziļās bažas par to, kā pasliktinās cilvēktiesību stāvoklis.

ES 2011. gada martā atbalstīja to, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padome nosaka īpašā referenta pilnvaras jautājumos par cilvēktiesību stāvokli Irānā. Pašlaik šo amatu pilda dr. *Ahmed Shaheed*, un viņam 2011. gada decembrī bija izdevība ES Padomes Cilvēktiesību jautājumu darba grupai iesniegt savu viedokli par situāciju. Tomēr līdz pat 2011. gada beigām viņš netika ielaists Irānā. ES uzskatīja, ka viņam būtu jāļauj iekļūt Irānā, lai īpašais referents pilnīgi varētu pildīt viņam uzticētās pilnvaras, un piekļuve būtu jādod arī citiem tematisko pilnvaru pildītājiem, kuriem ir liegta piekļuve valstij kopš pēdējā īpašās procedūras apmeklējuma 2005. gadā.

2011. gada aprīlī un oktobrī ES uz 61 personu (tostarp trim Irānas ministriem) attiecināja īpašus ierobežojošus pasākumus, kā pamatā bija minēto personu tieša (vai ar to rīkojumu) atbildība par nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem. Uz šīm personām attiecināja līdzekļu iesaldēšanu un aizliegumu ieceļot Eiropas Savienībā.

Tomēr ES joprojām bija gatava ar Irānu tehniskā līmenī apspriesties par cilvēktiesību jautājumiem. Pagājušā gada laikā ES atkārtoti aicināja Irānas iestādes iesaistīties konkrētās diskusijās, tomēr aicinājumi netika uzklausi. ES un Irānas cilvēktiesību dialogs, ko pārtrauca 2006. gada decembrī, kad Irāna atcēla piekto dialoga kārtu, 2011. gadā joprojām nedarbojas.

Lai Irānā atbalstītu cilvēktiesību aizsardzību un veicināšanu, ES turpināja sadarboties ar Irānas pilsonisko sabiedrību gan pašā Irānā, gan ar tās pārstāvjiem trimdā. Tas tika panākts, jo īpaši izmantojot vairākus projektus, kurus finansēja ar tiem paredzētiem instrumentiem, arī ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*).

5.5.4. Irāka

Cilvēktiesību jautājumi visā Irākā bija problemātiski, jo valsts lēnām atgūstas no grūtajiem gadiem pēc konflikta un turpina saskarties ar daudzām grūtībām politikas, drošības un attīstības jomā. Pēc pēdējām vispārējām vēlēšanām ir apstājusies politiskā pāreja, un joprojām daudzviet tiek lietota vardarbība, kas skar daudzus Irākas civiliedzīvotājus, tostarp minoritāšu pārstāvjus un neaizsargātas grupas.

2011. gadā palielinājās nāvessoda izpilde, un šis jautājums turpina radīt nopietnas bažas. ES ir vairākkārt aicinājusi Irāku pārtraukt nāvessoda izpildi un ievērot starptautisko standartu minimumu, kamēr nāvessods tiks atcelts pilnībā (ir veikti demarši un izdoti paziņojumi).

Dialogā ar Irāku ES turpināja paust bažas par cilvēktiesību jautājumiem. ES delegācija Bagdādē ir regulāri uzturējusi sakarus ar iestādēm, kā arī ar pilsoniskās sabiedrības un minoritāšu pārstāvjiem un kopā ar ES diplomātiskajām misijām turpināja Cilvēktiesību darba grupas darbības. ES arī turpināja aktīvi atbalstīt Apvienoto Nāciju Organizāciju un tās centienus sekmēt miermīlīgu risinājumu attiecībā uz *Ashraf* nometnes iedzīvotāju situāciju. Augstā pārstāve mudināja visus, kuri var jebkādi ietekmēt konkrēto situāciju, to veikt konstruktīvi, iedzīvotāju drošību un drošumu nosakot par vissvarīgāko prioritāti.

Galvenās jomas, uz kurām ES koncentrēja palīdzību Irākai, bija laba pārvaldība, cilvēktiesības un tiesiskums. ES šīs jomas ir atbalstījusi, iesaistoties projektos. Laba pārvaldība un tiesiskums ir noteikti par prioritāti pašā pirmajā ES un Irākas valsts stratēģijas dokumentā 2011.–2013. gadam. ES ir arī nodrošinājusi pieredzes nodošanu un mācības policijas, tiesu un cietumu iestāžu jomā, izmantojot Eiropas Savienības Integrētā tiesiskuma misiju Irākā (*EUJUST LEX*), kas 2011. gadā būtiski palielināja darbības valstī (Bagdādē, Basrā un Erbilā).

Jaunu pamatu ES un Irākas attiecībām sniegs partnerības un sadarbības nolīgums, kurā kā būtiska sastāvdaļa ir ietverta cilvēktiesību klauzula un ir noteikts pamats sadarbībai cilvēktiesību jautājumos un tam, lai risinātu dažādus jautājumus, tostarp tiesiskuma jautājumu.

5.5.5. *Jemena*

Jemenas revolūcija ietekmēja situāciju visa gada garumā – sākot ar 2011. gada 15. janvāra protestu pret prezidentu *Saleh*, ko vadīja *Tawakkul Karman*, kurš vēlāk tajā pašā gadā saņēma Nobela Miera prēmiju. Papildus minētajam islāma fundamentālistu uzbrukumu dēļ pasliktinājās drošības situācija.

Šo divu jautājumu dēļ 2011. gadā bija vajadzīga pastiprināta ES iesaiste. Nemieru laikā ES iesaiste bija ļoti nozīmīga politikas un humanitārajā jomā. ES nepārtraukti izdarīja spiedienu uz visiem Jemenas iesaistītajiem dalībniekiem, lai sekmētu mierīgu varas nodošanu, pēc kuras notika vēlēšanas (pēc ziņojumā izklāstītā perioda). Veicot jebkādas darbības, ES nosodīja to, ka pret protestētājiem izmantota vardarbība, un puda dziļas bažas par Jemenas iedzīvotāju labklājību un drošību.

Tika publicēts 21 paziņojums. Papildus minētajam ES ārlietu ministri ar sešu secinājumu kopuma starpniecību puda nosodījumu par vardarbību un cilvēktiesību pārkāpumiem. Arī valstu un valdību vadītāji jūnija sanāksmē aicināja visas iesaistītās puses pārtraukt vardarbību, respektēt cilvēktiesības un ievērot pastāvīgu uguns pārtraukšanu. Augstā pārstāve un viņas dienesti arī uzturēja pastāvīgus sakarus ar režīma galvenajiem dalībniekiem un oponentiem. ES darbība tika cieši saskaņota ar Persijas līča valstīm, ASV un citiem starptautiskiem dalībniekiem.

Kad Jemenas politiskie, sociālie un ekonomiskie nemieri saasināja jau tā ļoti problemātisko situāciju, starptautiskā sabiedrība nelokāmi kopīgiem spēkiem aicināja nekavējoties veikt organizētu pāreju un visaptverošu reformu procesu. Pēc ES aktivitātēm Cilvēktiesību padomē ES dalībvalstis, kas ir ANO Drošības padomes locekles, oktobrī panāca rezolūciju, ar kuras palīdzību 23. novembrī bija iespējams parakstīt Persijas līča sadarbības padomes iniciatīvu un tās īstenošanas mehānismu, un tādējādi veikt ilgi gaidīto pāreju.

Līdztekus darbībām, ko ES veica saistībā ar nemieriem, tā turpināja cilvēktiesību jautājumus izskatīt arī saziņā ar Jemenas iestādēm, proti, iesniedzot ar cilvēktiesībām saistītus demaršus par nāvessoda izpildi jauniešiem, par vārda brīvību un Starptautisko Krimināltiesu.

Tāpat ES, palielinot finansiālo atbalstu, būtiski palīdzēja apmierināt iedzīvotāju humānās vajadzības. Sākotnējais 2011. gada piešķirums humānajām vajadzībām bija EUR 4 miljoni, taču to palielināja līdz EUR 25 miljoniem. Kopumā ES 2011. gada finansējums humānajiem jautājumiem bija vairāk nekā EUR 60 miljoni. ES tomēr ir pārliecināta, ka noteikti ir vajadzīgi turpmāki nopietni centieni, lai apmierinātu civiliedzīvotāju humānās vajadzības, proti, trīs miljoniem iedzīvotāju ir vajadzīga tūlītēja palīdzība un Jemenā ir otrs augstākais bērnu hroniski nepietiekama uztura rādītājs pasaulē.

5.6. Āzija un Okeānija

5.6.1. Afganistāna

Cilvēktiesību stāvoklis Afganistānā 2011. gadā nav būtiski uzlabojies. Jomas, kas rada īpašas bažas, ir sieviešu un bērnu tiesības, nāvessods, spīdzināšana, aizskaršana, patvaļīga aizturēšana, apdraudējumi, kam pakļauti cilvēktiesību aizstāvji, vārda brīvība, pārejas posma tiesiskums, nesodāmība un konflikta rezultātā zaudētās civiliedzīvotāju dzīvības.

Tiesu sistēmai un pārvaldībai kopumā joprojām piemīt ievērojami trūkumi, un ievērojamu gada daļu parlamentā valdīja ļoti nestabila situācija. Nepilnības un politiskās gribas trūkums veikt reformas dažādās pārvaldības jomās gan tieši, gan netieši apgrūtina virzību uz priekšu cilvēktiesību jomā. ES pievērš lielu daļu uzmanības un līdzekļu pārvaldībai, kas ir viena no ES prioritārajām jomām. ES 2011. gadā piešķīra EUR 20 miljonus tiesiskumam un EUR 40 miljonus valsts pārvaldības reformai, kā arī EUR 140 miljonus policijas reformai, īpaši uzsverot civilās kārtības nodrošināšanu un profesionalizāciju.

Eiropas Savienības Policijas misija Afganistānā (*EUPOL*) cieši sadarbojas ar Iekšlietu ministriju un citām ieinteresētajām pusēm, lai pilnveidotu Afganistānas valsts policijas zināšanas par cilvēktiesībām un to pamatstandartu ievērošanu. Nesen tās atbalstīja neatkarīga Policijas ombuda biroja izveidi.

Pēc tam, kad ANO Palīdzības misija Afganistānā (*UNAMA*) nāca klajā ar ziņojumu par spīdzināšanu un vardarbīgu izturēšanos dažās Afganistānas apcietinājuma vietās, Starptautiskie Drošības atbalsta spēki (*ISAF*) uz laiku apturēja ieslodzīto pārvešanu astoņas provincēs. Pārpildītie cietumi joprojām ir nopietna problēma. Eiropas Savienība turpina atbalstīt cietumu nozari, piešķirot algas cietumu personālam, tomēr pēc tam, kad pretēji starptautiskajai paraugprakseī atbildību par cietumiem no Tieslietu ministrijas pārcēla uz Iekšlietu ministriju, tā rūpīgi uzrauga stāvokli cietumos.

Joprojām lielas bažas rada vardarbība pret sievietēm un meitenēm, dažas paražas un sodīšana par "morāliem noziegumiem". Vairākus gadījumus, kad tika veikta vardarbība pret sievietēm, 2011. gadā plaši atspoguļoja plašsaziņas līdzekļos. Nonākot uzmanības centrā, Afganistānas iestādes reaģēja ātri, tomēr kļuva redzams, ka iepriekšēja vēršanās pie vietējām iestādēm bija palikusi bez atbilstošas reakcijas.

Saskaņā ar attiecīgajām ES pamatnostādņēm sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības jautājumi pastāvīgi tiek pieminēti ES delegācijas sarunās ar Afganistānas valdību. Tā arī cenšas paust iedrošinājumu un atbalstu, lai valdība pienācīgi īstenotu valsts un starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā. Delegācija uztur regulārus kontaktus ar pilsonisko sabiedrību un NVO cilvēktiesību jomā, piedaloties apspriedēs un diskusiju grupās. ES delegācija 2011. gadā sarīkoja vismaz trīs apspriedes starp augsta līmeņa ES ierēdņiem un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Daži no jautājumiem, kuriem pievērsa uzmanību, bija diskriminācija, vardarbība, kas saistīta ar dzimuma piederību, tostarp seksuālā vardarbība, cilvēku tirdzniecība un agras un piespiedu laulības.

ES joprojām ir galvenā līdzekļu devēja Afganistānā. Pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas un projektus finansēja no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta, programmas "Nevalstiskās struktūras un pašvaldības attīstības procesā" un stabilitātes instrumenta. To mērķis ir veicināt un stiprināt izvērstu un iekļaujošu pilsonisko sabiedrību Afganistānā, kas iesaistītos politisku, ekonomisku un sociālu jautājumu risināšanā, lai sekmētu dialogu un valsts struktūru atbildību un pārredzamību.

2011. gadā tika sākti vairāki jauni projekti, kā arī tika izsludināti divi piedāvājumu konkursi par kopējo summu EUR 3 miljoni. Esošie projekti bija vērsti uz tādām īpašām tēmām kā pārejas posma tiesiskums un atbalsts nežēlību upuriem, iniciatīvas sieviešu, miera un drošības jautājumos (ANO Drošības padomes Rezolūcija Nr. 1325), žurnālistu apmācība cilvēktiesību jomā un centieni veicināt jo īpaši sieviešu iesaistīšanos vietējās pārvaldības struktūrās.

Gatavojoties Bonnas konferencei, Afganistānas mēroga pilsoniskās sabiedrības apspriežu process ar Vācijas un citu dalībvalstu atbalstu ir ļāvis pilsoniskajai sabiedrībai izvēlēties savus pārstāvjus konferencei un pirms tās notiekošajam pilsoniskās sabiedrības forumam.

5.6.2. *Bangladeša*

ES turpināja darbu ar cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību, ņemot vērā tās galvenos mērķus – mazināt nabadzību un atbalstīt demokrātisko sistēmu Bangladešā.

ES ir uzsākusi vairākas attīstības programmas, kas paredzētas demokrātisko iestāžu un pārraudzības struktūru atbalstam. Pamatojoties uz saviem ilgtermiņa centieniem šajās jomās, tā atbalstīja darbības, kas stiprinātu vietējo valdību, vairotu Bangladešas vēlēšanu komisijas spējas un palīdzētu izveidot iestādes Čitagongas kalnu reģionā (*Chittagong Hill Tracts – CHT*).

Saistībā ar regulāro dialogu ar Bangladešas iestādēm, ES izvirzīja jautājumus *inter alia* par iestāžu reformu, neatkarīgu pārraudzības struktūru nozīmi, stāvokli cietumos, nāvessodu, vārda brīvību, Čitagongas miera nolīgumu un sieviešu un bērnu tiesībām. ES paustās vēstis ir pastiprinājusi augsta līmeņa ES vadītāju, tostarp attīstības komisāra Andra Piebalga kunga, klātbūtni Bangladešā.

ES ir turpinājusi dialogu ar visām ar Čitagongas miera nolīgumu saistītajām ieinteresētajām personām, lai paātrinātu tā īstenošanu. Šajā sakarā tā ir apmeklējusi Čitagongas kalnu reģionu, lai labāk izvērtētu situāciju uz vietas. Līdztekus vizītēm uz vietas notiek kontakti ar attiecīgajiem dalībniekiem Dakā.

ES joprojām veic diplomātiskās un humanitārās darbības saistībā ar Birmas/Mjanmas rohingu (*Rohingya*) tautības iedzīvotāju stāvokli. ES pauž cerību, ka, Bangladešai un Birmai/Mjanmai sadarbojoties, ir iespējams panākt ilgtermiņa risinājumu.

Novembrī ES rīkoja konferenci par cilvēktiesībām un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, kuras mērķis bija sapulcināt sociālos partnerus un pilsonisko sabiedrību, lai sagatavotu praktiskus priekšlikumus *ILO* programmas pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai efektīvu īstenošanu, tostarp attiecībā uz tādām problēmām kā tiesības uz minimālo algu, darba iespēju uzlabošana, ar nodarbinātību un algām saistītās dzimumu nevienlīdzības risināšana, sociālās aizsardzības sistēmu pilnveidošana, bērnu darba izskaušana un neaizsargāto iedzīvotāju grupu un arodbiedrību tiesību aizsardzība.

5.6.3. *Birma/Mjanma*

ES pauda gandarījumu par vairāku politiešlodzīto atbrīvošanu, valdības apņemšanos veikt reformas, plašsaziņas līdzekļu cenzūras mazināšanu un tādu tiesību aktu pieņemšanu darba tiesību jomā, kas tika sagatavoti ciešā sadarbībā ar Starptautisko Darba organizāciju.

Reaģējot uz notikumu pozitīvo attīstību, ES 2011. gada aprīlī atvieglāja ierobežojošos pasākumus, atliekot vīzu izsniegšanas aizliegumu valdības pilsoniskajiem pārstāvjiem un ārlietu ministram. Ar ES īpašā sūtņa *Piero Fassino* misiju un citu augsta līmeņa tikšanos palīdzību ES mudināja turpināt reformas, jo īpaši attiecībā uz tiesiskumu un cilvēktiesību ievērošanu etnisko konfliktu teritorijās, kā arī nekavējoties un bez nosacījumiem atbrīvot visus politieslodzītos. Līdztekus tam ES arī piedāvāja palīdzību reformu īstenošanā. Pēc Birmas/Mjanmas valdības piedāvājuma šajā sakarā notika pirmās sarunas ar jaunizveidoto valsts cilvēktiesību komisiju.

ES joprojām bija lielākā humānās palīdzības un attīstības palīdzības sniedzēja šai valstij, lai palīdzētu izskaust dziļi iesakņojušos strukturālo nabadzību. ES finansētie projekti bija saistīti ar piekļuvi ūdenim un sanitārijai, veselības aizsardzību, nodrošinājumu ar pārtiku un palīdzību pārvietotām personām. Turklāt ES ir aktīvi veidojusi saiknes ar pilsonisko sabiedrību un centusies divpusēji veidot dialogu ar valdību saistībā ar *ASEM* procesu un ES un *ASEAN* sanāksmēm. Minētās sanāksmes sniedza iespēju izteikt ES bažas un mudināt valdību turpināt pozitīvo pārmaiņu procesu.

ES daudzpusējā līmenī ir atbalstījusi ANO īpašā referenta par Mjanmu pilnvaru atjaunošanu un valsts rezolūcijas ANO Cilvēktiesību padomē 2011. gada pavasarī un ANO Ģenerālās asamblejas Trešajā komitejā 2011. gada rudenī, atzīstot gada laikā gūtos panākumus, kritizējot pārkāpumus cilvēktiesību jomā un etnisko grupu diskrimināciju un aicinot valsts iestādes veikt turpmākus pasākumus reformu veikšanai valstī. Bažas par cilvēktiesību stāvokli ar valsts iestādēm tika arī tieši pārrunātas vispārējā regulārā pārskata laikā.

5.6.4. *Kambodža*

Sakarā ar ES apņemšanos taisnīguma un nacionālās samierināšanas jomā ES finansiāli atbalstīja Kambodžas tiesu ārkārtas palātu (*Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia – ECCC*) valsts pusi. ES 2011. gadā apņēma ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu sniegt *ECCC* papildu iemaksu EUR 1,3 miljonu apmērā.

ES 2011. gadā turpināja atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju cilvēktiesību projektu īstenošanā. ES finansējums aptver tādas jomas kā sieviešu tiesības, bērnu tiesības, tiesības uz zemi, pamatiedzīvotāju kopienas, cilvēktiesības aizturēšanas centros un cietumos, tiesu iestāžu pieejamība, ar cilvēktiesībām saistīti migrācijas aspekti, cilvēku tirdzniecība un vārda brīvība.

Laikā, kad tika gatavots likumprojekts par nevalstiskām organizācijām un biedrībām, ES ieteica valdībai veikt plašas konsultācijas par projektu ar iesaistītajām personām un izstrādāt tādu likumu, ar ko tiktu garantēta pilsonisko sabiedrību veicinoša vide.

Daudzpusējos forumos ES atbalstīja ANO valsts rezolūciju 2011. gada rudenī, ar kuru pagarināja ANO īpašā referenta par Kambodžu pilnvaras un pastiprināja sadarbību ar *OHCHR*. ES pauda gandarījumu, ka ir pieņemti visi ANO vispārējā regulārajā pārskatā iekļautie ieteikumi.

5.6.5. *Ķīna*

ES joprojām pauž bažas par cilvēktiesību pārkāpumiem, kas 2011. gadā notika Ķīnā.

ES un Ķīnas dialogā par cilvēktiesībām, kas notika 2011. gada 16. jūnijā Pekinā, sīkāk apsprieda minoritāšu tiesības, jo īpaši attiecībā uz etniskajiem tibetiešiem, uiguriem un mongoļiem, kā arī kristiešiem un tādu neteisma uzskatu kā *Falun Gong* piekritējiem. Dialogā pārrunāja arī tiesiskumu; ES uzsvēra, ka ir nobažījusies par arvien biežāk praktizētām piespiedu pazušanām un ārpustiesas aizturēšanām, un vēlējās iegūt informāciju attiecībā uz ziņojumiem par aizturēto personu spīdzināšanu. ES uzsvēra neatkarīgas tiesu varas nozīmi un to, ka advokātiem jāspēj brīvi un netraucēti pildīt savus profesionālos pienākumus. ES arī izvirzīja jautājumu par vārda brīvības ierobežojumiem un atkārtoti aicināja Ķīnu ratificēt Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un reģistrēt piespiedu pāraudzināšanas darbu sistēmu. Neviena apmeklējuma uz vietas dialoga laikā nenotika, jo nebija iespējams panākt vienošanos par šāda apmeklējuma vietu. Dialoga laikā ES iesniedza sarakstu ar atsevišķiem gadījumiem, kas izraisa bažas. Ķīna *de facto* atcēla dialoga otro kārtu, kas būtu notikusi 2011. gada otrā pusgada laikā.

Pekinā 6. un 7. septembrī notika ES un Ķīnas juridisko ekspertu seminārs. Aplūkoti temati bija cilvēktiesības un narkotiku apkarošanas politika un cilvēktiesības un tehnoloģijas.

Pēc vairākiem advokātu, rakstnieku, žurnālistu, lūgumrakstu iesniedzēju, mākslinieku un emuārrakstītāju patvaļīgiem arestiem Ķīnā 2011. gada pavasarī, kā arī jaunu ierobežojumu ieviešanas ārvalstu žurnālistiem Augstā pārstāve 12. aprīlī nāca klajā ar paziņojumu, paužot satraukumu par šiem notikumiem.

Paziņojumā tika paustas bažas par *Ai Weiwei* arestu, uzsverot, ka ir jāizbeidz patvaļīgi aresti un pazušanas, un Ķīnas iestādes tika mudinātas precizēt visu pazudušo personu atrašanās vietu. Augstā pārstāve aicināja Ķīnu nodrošināt starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem atbilstošu izturēšanos pret minētajām personām un atbrīvot visus, kas tikuši aizturēti tādēļ, ka ir izmantojuši savas tiesības uz vārda brīvību. Augstā pārstāve 24. jūnijā izteica gandarījumu par *Ai Weiwei* atbrīvošanu.

Ķīna 2011. gadā turpināja stingri ierobežot vārda un biedrošanās brīvību, un Ķīnas tiesas piesprieda bargus sodus. Augstā pārstāve nosodīja cilvēktiesību aktīvistu *Chen Wei* un *Chen Xi* 2011. gada decembrī notikušo notiesāšanu uz attiecīgi deviņiem un desmit gadiem cietumā, kā arī kritizēja cilvēktiesību advokāta *Gao Zhisheng* notiesāšanu uz vēl trīs gadiem ieslodzījumā. Augstā pārstāve aicināja nekavējoties atbrīvot *Gao* kungu un sniegt informāciju par viņa veselības stāvokli un atrašanās vietu.

ES nopietni satrauc politika, ko Ķīnas iestādes īsteno Tibetā un Siņdzjanā. Eiropas Parlamenta steidzamās debatēs 27. oktobrī Augstā pārstāve uzsvēra ES bažas par pieaugošajiem juridiskajiem ierobežojumiem reliģiskām darbībām Tibetā, tibetiešu valodas mācīšanas ierobežojumiem, pastāvīgo oficiālo kampaņu pret tibetiešu intelektuāļiem un kultūras darbiniekiem, bargajiem pasākumiem, kas vērsti pret visiem tibetiešiem, kuri mēģina protestēt pret oficiālo politiku, un nomadu masveida piespiedu pārvietošanas ietekmi uz tibetiešu kultūru. ES uzsvēra, ka to stipri satrauc virkne pašsadedzināšanās gadījumu Tibetas reģionā, un aicināja Ķīnas iestādes ļaut tibetiešiem netraucēti izmantot savas kultūras un reliģiskās tiesības un atturēties no spēka pielietošanas pret miermīlīgiem protestiem. Ārkārtas debatēs 10. martā Augstā pārstāve pauda bažas par Kašgaras pilsētas pārbūvi Siņdzjanā. ES izteica satraukumu, ka tādas pilsētas postīšana, kas daudzus gadsimtus ir bijusi uiguru kultūras pamatā, varētu nākamo gadu laikā atstāt nopietnu ietekmi uz šo kultūru, un uzsvēra, ka tā aicinās Ķīnu pārbūves sakarā gan apspriesties ar vietējiem iedzīvotājiem, gan sadarboties ar *UNESCO*.

ANO Cilvēktiesību padomes 17. sesijā ES nāca klajā ar paziņojumu, kurā pauda dziļas bažas par cilvēktiesību stāvokļa pasliktināšanos Ķīnā.

5.6.6. *Korejas Tautas Demokrātiskā Republika (KTDR)*

ES vēl arvien bija nopietni noraizējusies par smagajiem cilvēktiesību pārkāpumiem Korejas Tautas Demokrātiskajā Republikā (KTDR). Tā starptautiskajos forumos atkārtoti pauda bažas un mudināja Phenjanu uzlabot stāvokli. Eiropas Savienībai 2011. gada martā atkal bija liela nozīme tajā, ka ANO Cilvēktiesību padome pieņēma rezolūciju, ar ko tā vēl par gadu pagarina pilnvaras ANO īpašajam referentam par cilvēktiesību stāvokli KTDR. ANO Ģenerālās asambleja 2011. gada 19. decembrī ar 123 balsīm "par" pieņēma ES, Japānas un Korejas Republikas ierosinātu rezolūciju par cilvēktiesību stāvokli KTDR. ES dalībvalstu pastāvīgie vēstnieki pārrunāja problēmas cilvēktiesību jomā tieši ar KTDR iestādēm Phenjanā, sanāksmēs ar KTDR amatpersonām Briselē un citās ES dalībvalstīs.

Regulārajā ES un KTDR politiskajā dialogā, kas notika 2011. gada decembra pirmajā nedēļā Phenjanā, ES aicināja KTDR pilnībā ievērot cilvēktiesības un pamatbrīvības un sākt īstenot attiecīgo ANO rezolūciju ieteikumus. ES mudināja Phenjanu uzticēšanās veicināšanas nolūkos pilnībā sadarboties ar ANO cilvēktiesību mehānismiem, tostarp nodrošinot īpašajam referentam pilnīgu, brīvu un netraucētu piekļuvi KTDR. ES arī mudināja Phenjanu sākt jēgpilnu dialogu par cilvēktiesībām ar ES un tās dalībvalstīm. ES atkārtoti pauda vēlmi izveidot ar KTDR divpusēju dialogu par cilvēktiesībām, kurā tiktu piedāvātas speciālās zināšanas un konstruktīva sadarbība īpašās cilvēktiesību jomās. ES pauda nopietnas bažas par to, ka KTDR iedzīvotājiem vēl arvien piespriež un izpilda nāvessodu. ES mudināja Phenjanu nekavējoties pārtraukt sistemātiskos, plaši izplatītos un rupjos pilsonisko, politisko, ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību pārkāpumus, aizsargāt iedzīvotājus, risināt nesodāmības jautājumu un nodrošināt to, ka par cilvēktiesību pārkāpumiem atbildīgās personas tiek tiesātas neatkarīgā tiesas iestādē; nodrošināt pilnīgu, drošu un netraucētu piekļuvi humānajai palīdzībai un ļaut humānās palīdzības aģentūrām nodrošināt neitrālas piegādes. ES mudināja KTDR novērst bēgļu rašanās pamatcēloņus un nodrošināt, lai bēgļi, kas atsūtīti atpakaļ uz KTDR, varētu atgriezties droši un saglabājot pašcieņu.

ES 2011. gada otrajā pusgadā sniedza KTDR ārkārtas pārtikas atbalstu EUR 10 miljonu apmērā, lai palīdzētu neaizsargātām grupām, galvenokārt ziemeļu un austrumu provincēs. ES 2011. gada augustā piešķīra papildu EUR 200 000 plūdos cietušajiem šajā valstī.

5.6.7. *Fidži*

Flotiles admirāļa *Bainimarama* militārajam režīmam nostiprinot savu varu, cilvēktiesību stāvoklis 2011. gadā neuzlabojās. Īpašas bažas rada vārda brīvības un pulcēšanās brīvības ierobežojumi, kā arī patvaļīgas aizturēšanas un plašsaziņas līdzekļu cenzūra.

Reaģējot uz 2006. gadā notikušo valsts apvērsumu un pēc tam, kad Fidži nepildīja kopīgi pieņemtās saistības attiecībā uz demokrātijas principiem, cilvēktiesībām un tiesiskumu, ES 2007. gadā nolēma uz laiku pārtraukt sniegt palīdzību (ar atsevišķiem izņēmumiem), kas paredzēta saskaņā ar Kotonū nolīgumu un attīstības sadarbības instrumentu. Lēmumu, kas sākotnēji bija spēkā uz diviem gadiem, vairākkārtīgi pagarināja, un 2011. gada 26. septembrī to pagarināja vēl par divpadsmit mēnešiem. Divpusējās tikšanās un regulārā politiskā dialoga sesijās 2011. gadā Suvā saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu ES mudināja režīmu iesaistīties saturīgā dialogā, atjaunot demokrātiju un atcelt Valsts ārkārtas stāvokļa noteikumus.

Pēc tam, kad militārie spēki februārī bez ordera apcietināja un smagi piekāva vismaz desmit politiķus, arodbiedrību aktīvistus un disidentus, atbilstīgi 8. pantam notiekošās politiskā dialoga sanāksmēs ES 8. martā un – kopā ar ASV un citiem partneriem – arī 21. martā iesniedza protestu ārlietu ministram.

Pēc tam, kad Metodistu baznīca atteicās atlaist trīs baznīcas vadītājus, režīms aizliedza baznīcas ikgadējo sanāksmi. Režīms arī pieņēma dekrētus, kas būtiski ierobežo galvenās darba tiesības, proti, (grozītu) Dekrētu par darba attiecībām un Dekrētu par nodarbinātību būtiskās valsts rūpniecības nozarēs. Arodbiedrību vadītāji tika arestēti par nelikumīgu pulcēšanos, tiekoties ar arodbiedrību locekļiem, un viens vadītājs ir apsūdzēts musināšanā. Īstenojot 2010. gadā pieņemto Dekrētu par plašsaziņas līdzekļu nozares attīstību, tika pastiprināta cenzūra.

Valsts ārkārtas stāvokļa noteikumi, kurus ieviesa 2009. gadā un ar kuriem stingri ierobežo cilvēktiesības, tika katru mēnesi pagarināti visa 2011. gada laikā, bet 31. decembrī flotiles admirālis *Bainimarama* paziņoja, ka tie drīz tiks atcelti.

5.6.8. Indija

Atbilstīgi cilvēktiesību pamatnostādņēm Eiropas Savienība turpināja cieši novērot cilvēktiesību situāciju Indijā, sadarbojoties ar pilsonisko sabiedrību un valdības aģentūrām (jo īpaši ikgadējās sanāksmes par cilvēktiesību jautājumiem laikā) saistībā ar iespējami notikušiem pārkāpumiem un sniedzot palīdzību NVO un atsevišķiem cilvēktiesību aizstāvjiem.

Ņemot vērā to, ka prezidents noraidīja vairākus lūgumus pēc apžēlošanas, pamattiesību jomā cieša uzmanība tika pievērsta nāvessodam, un attiecībā uz to tika veiktas augsta līmeņa diplomātiskas darbības, tostarp Augstās pārstāves *Ashton* vēstule iekšlietu ministram *Chidambaram*. Saistībā ar martā notikušo cilvēktiesību dialogu, turpinājās diskusija ar valdību par to, lai pieņemtu likumu par spīdzināšanas novēršanu, un bažām attiecībā uz tiesību aktiem drošības jomā.

Jo īpaši attiecībā uz cilvēktiesību aizstāvjiem ES turpināja sadarboties ar Indijas valdību saistībā ar vairākām prioritārām lietām (un turpināja novērot Dr. *Binayak Sen* lietas izskatīšanu, kuru atbrīvoja pret drošības naudu).

Tika rīkots seminārs par sociālo iekļaušanu.

ES misiju vadītājiem bija iespēja pašiem izvērtēt cilvēktiesību problēmas Džammu un Kašmīras reģionā, veicot ikgadējo vizīti uz šo reģionu.

Visbeidzot, taču noteikti ne mazāk svarīgi – ES finansiāli atbalstīja vairākas iniciatīvas saistībā ar dažādām cilvēktiesību problēmām, tostarp sieviešu un bērnu tirdzniecību, spīdzināšanas novēršanu, marginalizētu un sociāli izstumtu grupu tiesības, neformālajā sektorā strādājošo darbinieku tiesības un tiesu iestāžu pieejamību neaizsargātām grupām.

5.6.9. *Indonēzija*

Ar visaptverošo partnerības un sadarbības nolīgumu (PSN), ko ES un Indonēzija parakstīja 2009. gada 9. novembrī, ir izveidots strukturēts cilvēktiesību dialogs. Parakstot PSN un gaidot tā ratifikāciju, Indonēzija un ES noteica cilvēktiesības un demokrātiju par vienu no ciešākās sadarbības prioritātēm.

Cilvēktiesību dialoga otrā kārtā notika 2011. gada martā Briselē. Tas sniedza vērtīgu iespēju apspriest problemātiskos jautājumus, piemēram, diskriminācijas aizliegumu, aizturēto un ieslodzīto tiesības, Starptautisko Krimināltiesu, sieviešu tiesības, tiesības uz izglītību un sadarbību daudzpusējos forumos. Turklāt 2011. gada oktobrī ES rīkoja pilsoniskās sabiedrības semināru par reliģijas brīvību ar nosaukumu "Cilvēktiesības un reliģiskā pārliecība", kurā notika aktīvas pārrunas par reliģijas nozīmi cilvēktiesību veicināšanā un par to, kā saskaņot brīvību piekopt savas ticības parašas ar citiem svarīgiem cilvēktiesību aspektiem, tostarp vārda brīvību.

ES nāca klajā ar paziņojumiem par trīs ahmadiešu kopienas locekļu nogalināšanu un neatbilstošajiem sodiem personām, kuras notiesāja par 2011. gada februārī un jūlijā veiktajiem uzbrukumiem.

Ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta starpniecību 2011. gadā atbalstīja divpadsmit projektus cilvēktiesību jomā, kuri attiecas uz tādiem problemātiskiem jautājumiem kā cilvēktiesību iekļaušana lēmumu pieņemšanas procesā, politiskā pārstāvība, spīdzināšana, tiesības uz izglītību un tiesības uz veselības aprūpi, kā arī tas, cik efektīvi sievietes un bērni var izmantot savas cilvēktiesības. ES politiskās pamatnostādnes par cilvēktiesību jautājumiem ir pārtulkotas indonēziešu valodā un plaši izplatītas.

ES ar regulāru misiju starpniecību rūpīgi uzrauga stāvokli cilvēktiesību jomā, jo īpaši tādos sarežģītos apgabalos kā Ačeha un Papua, kuri vieš īpašas bažas saistībā ar patiesību un izlīguma procesiem, kā arī ar jautājumiem, kas saistīti ar šīm provincēm piešķirto īpašo autonomiju.

ES misijas Džakartā izveidoja cilvēktiesību jautājumiem veltītu darba grupu, kuras sastāvā bija ES delegācijas un dalībvalstu vēstniecību politiskie padomdevēji.

5.6.10. *Japāna*

Gada gaitā turpinājās darbības jomas izpēte attiecībā uz tādu ES un Japānas nolīgumu par politisko, vispārējo un citu nozaru sadarbību, kā pamatā ir kopējas saistības saistībā ar pamatvērtībām un principiem.

ES atbilstīgi sadarbības programmai turpināja ilgo sadarbību ar Japānu. Tika rīkotas konsultācijas par cilvēktiesību jautājumiem, jo īpaši lai veicinātu sadarbību darbā, ko veic saistībā ar ANO Ģenerālo asambleju, tostarp par kopīgi sagatavoto rezolūciju par cilvēktiesību situāciju KTDR.

ES puda lielu gandarījumu par *de facto* moratoriju nāvēssodam, ko Japānā ievēroja visa 2011. gada gaitā, un mudināja to turpināt.

5.6.11. Laosa

ES un Laosa 2011. gada februārī ES un Laosas Pārvaldības un cilvēktiesību jautājumu darba grupā rīkoja regulārā cilvēktiesību dialoga trešo kārtu. Dialogs sniedza iespēju pārrunāt vairākus cilvēktiesību jautājumus, tostarp par vispārējā regulārā pārskata īstenošanu, vārda, pulcēšanās un bēdrosšanās brīvību, reliģijas vai ticības brīvību, hmongu tautības repatriantiem, cilvēku tirdzniecību, apstākļiem cietumos un aizturēšanas centros, pārvaldības reformu un tiesībām uz zemi. Pirms dialoga notika speciālistu seminārs par vispārējā regulārā pārskata ieteikumu īstenošanu Laosā. ES iepazīstināja ar tās dalībvalstu pieredzi šajā jomā, un starptautiskās organizācijas un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji sniedza idejas par to, kā sekmēt vispārējā regulārā pārskata ieteikumu īstenošanu Laosā.

2011. gadā ir īstenoti deviņi ar cilvēktiesībām saistīti projekti. Sešus no tiem finansēja ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu, vienu ar nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu tematisko programmu un divus saskaņā ar projekta nolīgumu starp ES un *UNDP*. Tajos galvenā uzmanība bija pievērsta bērnu tiesībām, dzimumu līdztiesībai, personām ar īpašām vajadzībām, nelabvēlīgos apstākļos dzīvojošām minoritāšu grupām, kā arī Laosa pilsoniskās sabiedrības organizāciju spēju vairošanai.

Kopīgi ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu veiktie projekti arī palīdzēja Nacionālajai asamblejai veikt izmaiņas valsts tiesību aktos, lai tie atbilstu starptautiskajām konvencijām vai standartiem. Ar starptautisko tiesību projektu tika piedāvāti vairāki valdības ierēdņu un vietējās pilsoniskās sabiedrības mācību kursi par to, kā īstenot starptautiskās konvencijas par cilvēktiesībām. Vispārējā regulārā pārskata ieteikumi Laosai ir publicēti un izplatīti gan dažādām valdības, gan starptautiskām aģentūrām.

5.6.12. *Malaizija*

ES un Malaizija 2011. gadā turpināja sarunas par partnerības un sadarbības nolīgumu, kurā būs ietverti arī noteikumi par cilvēktiesībām.

ES un Malaizija uzsāka diskusijas par cilvēktiesībām vietējā līmenī. Pirmā šāda veida sanāksme notika 2011. gada februārī, un tajā galvenokārt pievērsās jautājumam par to, kā sievietes un bērni var izmantot savas cilvēktiesības. Šis bija pirmais divpusējais cilvēktiesību dialogs, ko Malaizija jebkad bija veikusi.

ES delegācija, Nīderlandes vēstniecība un Padziļināto islama studiju institūts 2011. gada 1. martā rīkoja publisku semināru "Reliģija publiskajā telpā – ES un Malaizija", kas piesaistīja vairāk nekā 150 dalībniekus no plašākas sabiedrības. Nākamajā dienā notika slēgts seminārs ar tads pašu nosaukumu.

Martā Malaizija rīkoja Āzijas un Klusā okeāna valstu parlamentārās konsultācijas par Starptautiskās krimināltiesas Romas Statūtu universālumu. Pēc minētā pasākuma valdība nolēma pievienoties Romas Statūtiem.

Izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu, ES finansē vairākus projektus, kuri attiecas uz plašu jautājumu loku, piemēram, bērnu un sieviešu tiesībām, diskriminācijas aizliegumu, plašsaziņas līdzekļu brīvību, pirmiedzīvotājiem, izglītību cilvēktiesību jomā un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Pirmajā izvērtēšanas sanāksmē 2011. gada septembrī finansējumu saņēmušās NVO iepazīstināja ar galvenajām problēmām, ar kurām bija sastapušās projektu īstenošanas gaitā un palīdzēja noskaidrot, kādi būtu ES turpmāk veicamie pasākumi Malaizijā. *EIDHR* līdzekļus izmantoja arī, lai finansētu dokumentālas filmas uzņemšanu par nāvessodu Malaizijā.

ES turpināja sadarbību ar visām iesaistītajām personām cilvēktiesību jautājumos, dažas no tām uzaicinot uz ES Cilvēktiesību jautājumu darba grupas sanāksmēm. Galvenie partneri ir Malaizijas Advokātu asociācija un Valsts cilvēktiesību komisija. Viens no šīs sadarbības panākumiem bija 2011. gada oktobrī noorganizēts publisks pasākums par nāvessoda atcelšanu. Vienlaikus ar publisko semināru, ko apmeklēja apmēram 350 dalībnieki, pēc Ģenerālprokuratūras lūguma notika arī slēgta tehniska apspriešanās. Abos pasākumos uzstājās augsta līmeņa Eiropas personības, un ar abiem pasākumiem tika aizsākta ilgtermiņa kampaņa par nāvessoda atcelšanu Malaizijā.

5.6.13. *Nepāla*

Kaut arī Nepāla uzņēmās saistības saskaņā ar 2006. gadā pieņemto Visaptverošu miera nolikumu, cilvēktiesību pārkāpumi, tostarp dažādi diskriminācijas veidi un plaši izplatītā nesodāmība, kā arī zems tiesiskuma līmenis joprojām ir galvenās ilgstošās problēmas cilvēktiesību jomā Nepālā.

Politiskā līmenī ES ir sadarbojusies ar valdību notiekošajā atbalsta kampaņā un nepārtraukti atgādinājusi visām politiskajām pusēm par vajadzību saukt pie atbildības cilvēktiesību pārkāpējus un pievērsties zīmīgiem cilvēktiesību pārkāpumiem, kuri veikti gan konflikta laikā, gan pēc tā un kuri izceļ to, ka par šādiem pārkāpumiem joprojām netiek piespriests sods. Premjerministram, konstitucionālās asamblejas priekšsēdētājam un politisko partiju vadītājiem tika nodota vēstule, kurā paustas bažas par pārejas tiesiskuma mehānismiem un ierosināto vispārējo amnestiju.

Nepālas vispārējā regulārā pārskatā, kas notika 2011. gada janvārī, un nākamajā pārskatā 2011. gada jūnijā ES mudināja valdību pildīt tās saistības un aicināja pilnveidot un pieņemt vairākus likumprojektus, kas tiek izskatīti parlamentā, lai izveidotu pārejas tiesiskuma mehānismus.

Vietējā līmenī ES pastāvīgi koordinē un novēro cilvēktiesību stāvokli Nepālā, jo īpaši – cilvēktiesību aizstāvju nedrošo stāvokli. Katmandu esošā ES darba grupa cilvēktiesību aizstāvju aizsargāšanas jautājumos 2011. gada maijā veica misiju Nepālas dienvidu daļā, lai iegūtu aculiecinieku stāstus par grūtībām, ar ko sastopas cilvēktiesību aizstāvji, un atbalstītu viņu darbu. ES delegācija, kas ir ES darba grupas cilvēktiesību aizstāvju aizsargāšanas jautājumos vadītāja, sarīkoja ES darba grupas sanākumi, lai apzinātu situāciju, ar kādu saskaras cilvēktiesību aizstāvji, un pārrunātu iespējamo turpmāko rīcību.

ES sniedz finansiālu atbalstu vairākām NVO un starptautiskām NVO, lai Nepālā īstenotu cilvēktiesības un ar demokrātiju saistītas iniciatīvas. Projektus finansēja, izmantojot Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*), Migrācijas un patvēruma instrumentu un tematisko programmu "Ieguldījums cilvēkos" (*DCI-HUM*). Ar diviem jauniem projektiem, ko īsteno kopš 2010. gada, – viens projekts saskaņā ar *EIDHR* vispārējo aicinājumu iesniegt priekšlikumus (ES maksājums EUR 360 000) un otrs saskaņā ar *DCI-HUM* vispārējo aicinājumu iesniegt priekšlikumus (ES maksājums EUR 575 000) – uzmanību joprojām pievērš jautājumam par bērniem un ģimenēm, ko ietekmējis bruņotais konflikts Nepālā. Ar citu projektu (ES maksājums EUR 857 000), kas izvēlēts no *DCI-HUM* vispārējā aicinājuma iesniegt priekšlikumus, uzmanība tiek vērsta uz daudzveidīgas kultūras aizsardzību un veicināšanu. Papildus 10 esošajiem projektiem, kuros lielākā uzmanība pievērsta cilvēktiesību aizsardzībai un veicināšanai un demokrātijas nostiprināšanai, 2011. gadā tika atlasīti seši jauni projekti saskaņā ar *EIDHR* valsts atbalsta shēmu (ES maksājums EUR 900 000). 2011. gadā tika uzsākti divi jauni projekti, kuri arī palīdz veicināt migrējošo darba ņēmēju sieviešu drošu migrāciju.

Lai veicinātu piekļuvi izglītībai un atbalstītu kvalitatīvu izglītību, joprojām darbojas Izglītības un miera sekmēšanas procesa divpusējās programmas. Ar projektiem, kurus finansē ar pārtikas mehānismu instrumentu, tiek risināta arī lielā iedzīvotāju vajadzība pēc pārtikas pamatproduktiem.

Lai noteiktu prioritātes 2012. gada *EIDHR* aicinājumam iesniegt priekšlikumus, delegācija rīkoja apspriedes ar dažādām grupām, tostarp sievietēm, dalītiem un bērniem.

ES delegācija Nepālā 2011. gadā rīkoja semināru, atzīmējot pirmiedzīvotāju dienu. Delegācija arī vairākkārt apmeklēja dažādus pasākumus, paužot solidaritāti ar cilvēktiesību aizsardzību un veicināšanu. Par godu Cilvēktiesību dienai 10. decembrī vietējā līmenī tika izdots ES++ paziņojums presei, kurā bija uzsvērtas valdības atbildība veikt papildu nozīmīgus centienus, lai aizsargātu un veicinātu cilvēka pamattiesības un ievērotu starptautiskajās tiesībās noteiktās saistības miera un demokrātijas nostiprināšanai.

5.6.14. *Pakistāna*

ES un Pakistānas trešās paaudzes sadarbības nolīgumā (2004. gads) ir iekļauta pašlaik obligātā cilvēktiesību klauzula.

ES 2011. gadā veica sarunas par jaunu stratēģisku partnerību ar Pakistānu – ES un Pakistānas attiecību stiprināšanas plānu. Šajā piecu gadu ilgajā attiecību stiprināšanas plānā ir paredzēts biežāk rīkot dialogu par cilvēktiesībām un ratificēt un efektīvi īstenot starptautiskās konvencijas, ko veiktu kā daļu no stratēģiska politiska dialoga.

Islamabadā 2011. gada sākumā notika divas traģiskas augsta līmeņa politiķu slepkavības. Bijušo Pendžābas gubernatoru *Salman Taseer* un minoritāšu lietu bijušo ministru *Shahbaz Bhatti* nogalināja ekstrēmistu grupas, jo tie atbalstīja bargo zaimošanas likumu reformas, kuras izraisīja kristiešu sievietei piespriests nāvessods par zaimošanu. Šīs slepkavības atraisīja neiecietību demonstrējošus spēkus Pakistānas kopienā, kuri atklāti atbalstīja *Salman Taseer* nogalināšanu un priecājās par viņa slepkavību. Augstā pārstāve asi nosodīja abus gadījumus, uzsverot ES bažas par neiecietības un vardarbības atmosfēru, kāda piemīt diskusijām par zaimošanas likumiem, un mudināja Pakistānas iestādes nodrošināt aizsardzību personām, kas ir paidušas viedokļus par šo jautājumu. ES visu gadu turpināja novērot un paust satraukumu valsts iestādēm par kristiešu sievietes *Asia Bibi* lietu, kurai 2010. gadā piesprieda nāvessodu par zaimošanu un kura patlaban atrodas ieslodzījumā Pendžābā.

Dienu pirms 2010. gada 4. jūnijā notikušā otrā ES un Pakistānas samita Pakistāna ratificēja Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un Konvenciju pret spīdzināšanu. Tomēr tajā pašā laikā Pakistāna ir iesniegusi vairākas vispārējas atrunas attiecībā uz cilvēktiesību dokumentiem. ES attiecīgi uzsāka centienus, uzsverot satraukumu par plašo atrunu būtību un darbības jomu, kuras ir vienas no plašākajām atrunām, ko attiecībā uz minētajiem līgumiem ir iesniegusi jebkura valsts, kas ir šo līgumu dalībvalsts. Šo vēsti gada laikā pastiprināja Eiropas Parlamenta turpmākās misijas. Reaģējot uz ES rīkoto ilgstošo kampaņu, 2011. gada 14. septembrī Pakistāna atcēla 16 no 19 atrunām.

Visu gadu nopietnas bažas joprojām radīja to žurnālistu drošība, kuri pievērsās cilvēktiesību jautājumiem. Īpaši satraucoša bija trīs plaši pazīstamu žurnālistu nogalināšana Pakistānā, kuri ziņoja par sensitīviem jautājumiem, it īpaši par *Taliban* kustību Afganistānā un Pakistānā. Reaģējot uz vispārējām bažām, ES delegācija 2011. gada 15. jūlijā Islamabadā rīkoja plašsaziņas līdzekļu drošībai un drošumam veltītas speciālistu diskusijas, kuras apmeklēja liels skaits plašsaziņas līdzekļu pārstāvju. Tika rīkotas plašas diskusijas par vajadzību apmācīt un aizsargāt žurnālistus, kas ziņo no konflikta zonām, par to, kā nodarboties ar pētniecisko žurnālistiku, un par atbildīgas žurnālistikas robežām.

ES sadarbojās ar Pakistānu tiesībaizsardzības iestāžu spēju vairošanas programmā; visās rīkotajās policistu un prokuroru apmācībās bija iekļauti efektīvas cilvēktiesību aizsardzības elementi.

ES pašlaik izstrādā programmu "Atbalsts demokrātiskām iestādēm", kurā iekļauts cilvēktiesību elements. Programmas vispārējais mērķis ir atbalstīt demokrātisko procesu nostiprināšanu Pakistānā, stiprinot tās demokrātiskās institūcijas. Īpašs mērķis ir veicināt Pakistānas parlamentāro asambleju darbības uzlabošanu, galvenokārt provinču līmenī. Ar cilvēktiesību elementu ir paredzēts stiprināt cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību valstī, sniedzot palīdzību valdībai un valsts cilvēktiesību iestādēm, lai vairotu to spējas risināt cilvēktiesību jautājumus un pildīt tās starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā.

5.6.15. *Filipīnas*

Pēc sarunu pabeigšanas par partnerības un sadarbības nolīgumu, kurā iekļauti stingri noteikumi par cilvēktiesībām, ES un Filipīnas sāka diskusijas par iespējamu cilvēktiesību dialoga uzsākšanu. Kamēr vēl šāds oficiāls dialogs nenotiek, ES turpināja pievērsties cilvēktiesību jautājumiem saistībā ar regulāro politisko dialogu; pēdējo reizi tas bija 2011. gada decembrī notikušajā augstāko amatpersonu sanāsmē, kā arī pievērsās tiem sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību un attiecīgām konstitucionālām struktūrām.

ES turpināja atbalstīt Mindanao miera procesu, tieši piedaloties Starptautiskajā novērošanas grupā, jo īpaši vadot tās humanitāro, rehabilitācijas un attīstības komponentu. 2011. gadā miera sarunas kļuva aktīvākas.

ES turpināja sniegt tehnisku atbalstu Filipīnām, lai risinātu jautājumu par ārpustiesas nonāvēšanām un piespiedu pazušām. *EPJUST* programma palīdzēja Filipīnu sabiedrībai (valdības aģentūrām, attiecīgām konstitucionālām struktūrām un pilsoniskajai sabiedrībai) izbeigt aktīvistu, žurnālistu, arodbiedrību un lauksaimnieku pārstāvju ārpustiesas nonāvēšanas un piespiedu pazušas un identificēt un saukt pie atbildības noziegumu izdarītājus. Pēc *EPJUST* programmas beigām 2011. gada jūlijā ES turpinās sniegt atbalstu, izmantojot jaunu programmu "Taisnīgums visiem", ar kuru paredzēts vairoties tiesību turētāju iespējas vērsties tiesā un vienlaikus veicināt tiesību īstenošanu efektīvu taisnīgas tiesas nodrošināšanu, īpašu uzsvāru piešķirot ārpustiesas nonāvēšanām un piespiedu pazušām. ES arī turpināja atbalstīt vairākus projektus, izmantojot Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu, tostarp saistībā ar sieviešu tiesībām, pirmiedzīvotājiem, spīdzināšanas novēršanu, bērna tiesībām, cilvēktiesību aizstāvjiem, arodbiedrībām un darba ņēmēju tiesībām.

ES pāuda gandarījumu, ka Filipīnas 2011. gada augustā ratificēja Starptautiskās Krimināltiesas Romas Statūtus. Augstā pārstāve nāca klajā ar paziņojumu, kurā apsveica Filipīnas ar šā lēmuma pieņemšanu.

5.6.16. *Šrilanka*

Cilvēktiesību situācijai Šrilankā 2011. gadā bija pastāvīgi pievērsta starptautiska uzmanība. Kaut arī dažās jomās, piemēram, valodu tiesības un cilvēku tirdzniecības apkarošana, bija gūta noteikta pozitīva virzība, valdība nebija īstenojusi tādu politiku un nebija veikusi tādas darbības, kas risinātu virkni nopietnu jautājumu cilvēktiesību jomā. Jomas, kurās valda lielākās bažas, ir pazušas, ārpustiesas nonāvēšanas, plaši izplatītā spīdzināšanas prakse, ilgtermiņa nelikumīgas aizturēšanas, juridiski šķēršļi taisnīgas un pienācīgas tiesas īstenošanā un satraucošs nesodāmības līmenis.

Viedokļu apmaiņa starp ES un Šrilankas iestādēm par cilvēktiesību jautājumiem 2011. gadā tika pārtraukta pēc tam, kad 2010. gadā tika atsauktas VPS+ preferenču tirdzniecības tarifu koncesijas.

Tomēr, kaut arī ar Šrilankas valdību nenotiek oficiāla sadarbība cilvēktiesību jomā, ES delegācija ciešā sadarbībā ar dalībvalstu vēstniecībām turpināja regulāri novērot cilvēktiesību pārkāpumus uz vietas, tostarp ziemeļos un austrumos, kur bija noticis konflikts. ES turpināja sniegt atbalstu apdraudētajiem cilvēktiesību aizstāvjiem un žurnālistiem. ES un dalībvalstu diplomāti saskaņoja savu rīcību un informēšanas darbu, piemēram, paust valsts iestādēm bažas cilvēktiesību jomā, apmeklēt tiesas sēdes, kurās tiek izskatītas nelikumīgās darbībās apsūdzētu cilvēktiesību aizstāvju lietas, un novērot izmeklēšanas pazušanu jomā. Tie ir regulāri rīkojuši tematiskas sanāksmes un arī ikgadēju tikšanos ar cilvēktiesību aizstāvjiem un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, lai regulāri uzzinātu jaunāko informāciju par stāvokli uz vietas un uzturētu saikni ar vietējiem dalībniekiem. ES Šrilankas vēstniekam Eiropas Savienībā ir arī iesniegusi jautājumus par cilvēktiesību aizsardzību. Turklāt ES turpināja daudzpusējos forumos, jo īpaši Cilvēktiesību padomē, paust bažas par bijušajiem un esošajiem cilvēktiesību pārkāpumiem Šrilankā, vienlaikus mudinot Šrilankas valdību šajos jautājumos sadarboties ar ANO.

ES sniedza palīdzību, izmantojot līdzekļus, kas ir pieejami nevalstisko dalībnieku atbalstam, kā arī Eiropas demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*).

5.6.17. *Taizeme*

Nemot vērā parlamenta vēlēšanas 2011. gada jūlijā, ES Taizemē izvietoja vēlēšanu ekspertu misiju, kurā bija divi vēlēšanu eksperti, kas atradās Bangkokā. Vēlēšanu ekspertu misija bija pilnvarota sniegt analīzi par vēlēšanu atbilstību starptautiskajiem demokrātisku vēlēšanu standartiem un regulāri sniegt ziņojumus ES iestādēm, kā arī dot ieteikumus par vēlēšanu procesa iespējamiem uzlabojumiem. Taizemes valdība īstenoja labu sadarbību ar vēlēšanu ekspertu misiju, un gala ziņojums tiks sagatavots kopā ar ārlietu ministru, vēlēšanu komisijas priekšsēdētāju un Patiesības un izlīguma komisijas vadītāju.

ES turpināja uzmanīgi vērot vārda brīvības attīstību Taizemē. ES regulāri tikās ar vairākiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un cilvēktiesību aizstāvjiem, kas pauda bažas par vārda brīvības telpas samazināšanos un šā jautājuma politizēšanu, *lèse majesté* lietu skaita būtisku pieaugumu, kā arī bargu likumu piemērošanu un piespiesto sodu ilgumu nesenās lietās. ES novēroja vairākus ievērojamu cilvēktiesību aizstāvju tiesas procesus, tostarp *Chiranuch Premchaiporn* un *Somyot Pruksakasemsuk* lietu izskatīšanu. Pēc *Amphon Tangnoppakul* notiesāšanas 2011. gada novembrī uz 20 gadiem cietumā, ES nāca klajā ar vietējo ES misijas vadītāju paziņojumu, kurā Taizemes iestādes tika mudinātas "nodrošināt tiesiskuma piemērošanu nediskrimējošā un samērīgā veidā, kas saskanētu ar cilvēku pamattiesību, tostarp vārda brīvības, ievērošanu."

ES finansēja vairākus ar cilvēktiesībām saistītus projektus, kuri attiecās uz tiesiskumu, tiesu iestāžu pieejamību, izlīguma procesu tālajos dienvidos un bēgļu tiesībām. Turklāt ES turpināja vizītes uz vietas tālajos dienvidos, ziemeļaustrumos un citos valsts apgabalos. ES arī cieši sekoja Taizemes pirmajam vispārējam regulāram pārskatam, kas notika 2011. gada oktobrī Ženēvā, mudinot valdību pieņemt un īstenot pēc iespējas vairāk vispārējā regulārā pārskata ieteikumu. Šajā sakarā ES ir paudusi gandarījumu par Taizemes apņemšanos, kas pausta vispārējā regulārā pārskatā, nosūtīt ANO īpašajām procedūrām pastāvīgu uzaicinājumu, un tā ļoti atzinīgi novērtētu, ja Taizemi oficiālā vizītē apmeklētu ANO īpašais referents vārda brīvības jautājumos.

5.6.18. Austrumtimora

Austrumtimora gūst noturīgus panākumus demokrātijas un cilvēktiesību stiprināšanā, ņemot vērā būtiskas problēmas, ar ko šī jaunā un joprojām nestabilā valsts saskaras. Eiropas Savienība 2011. gada martā uzsāka programmas EUR 39 miljonu apmērā, lai atbalstītu Austrumtimoru tās ceļā uz stabilu demokrātiju un ilgtspējīgu attīstību, jo īpaši attiecībā uz demokrātisku pārvaldību, lauku teritoriju attīstību un pilsoniskas sabiedrības nozīmi. Attiecībā uz pēdējo, mērķis ir vairot tīklu un jumta organizāciju spējas, atbalstīt iekļaujošu dialogu un sadarbību starp vietējām un centrālām valdības struktūrām un nevalstiskiem dalībniekiem un uzlabot nevalstisku dalībnieku līdzdalību decentralizētā līmenī, veicot piemērotus pasākumus pilsoniskas izglītības un jauniešu nodarbinātības jomā. Šai palīdzībai ir nozīme, jo Austrumtimorai trūkst spēju pienācīgi risināt cilvēktiesību pārkāpumus. Būtisks ir jautājums attiecībā uz atbildību par pagātnē izdarītajiem cilvēktiesību pārkāpumiem (Indonēzijas okupācijas laikā no 1974. gada līdz 1999. gadam un 1999. gada vardarbībā pēc referendumā par neatkarību). ES atbalstīja divu ziņojumu sagatavošanu par minētajiem notikumiem. Abi ziņojumi parlamentā vēl nav apspriesti.

ANO Cilvēktiesību padomē 2011. gada oktobrī tika pieņemts pirmais Austrumtimoras vispārējais regulārais pārskats, kura sagatavošanā aktīvi piedalījās daudzas ES dalībvalstis un kura galvenie ieteikumi attiecas uz to, lai apkarotu vardarbību pret sievietēm un bērniem, pievērstos pagātnē izdarītajiem pārkāpumiem un nodrošinātu atbildību konfliktā cietušajiem, kā arī lai stiprinātu tiesu iestādes.

5.6.19. *Vjetnama*

Izmantojot regulāro cilvēktiesību dialogu, publiskus paziņojumus, diplomātiskus demaršus un tehnisku palīdzību, ES 2011. gadā turpināja uzmundrināt Vjetnamu virzīties uz atvērtāku sabiedrību, kuras pamatā būtu tiesiskums un cilvēktiesību ievērošana.

Jo īpaši ES mudināja Vjetnamas valdību atcelt ierobežojumus attiecībā uz vārda brīvību un plašsaziņas līdzekļu brīvību, kas ir garantēta 19. pantā Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, kurā Vjetnama ir dalībvalsts.

ES arī izmantoja tehnisko palīdzību, kas tika sniegta saskaņā ar projektu "Partnerība tiesiskuma jomā", lai modernizētu tiesu sistēmu un uzlabotu tās profesionalitāti.

ES turpināja īstenot ar cilvēktiesību veicināšanu saistītus projektus, tostarp attiecībā uz bērna tiesībām, darba ņēmēju tiesībām, tiesībām personām ar īpašām vajadzībām un diskriminācijas aizliegumu.

ES un Vjetnama vienojās, ka jāpārskata regulārā cilvēktiesību dialoga kārtība, nomainot vietējo dialogu, ko vadīja ES misiju vadītāji Hanojā, uz cilvēktiesību ekspertu vadītu pastiprinātu dialogu, kas notiks galvaspilsētās. (Ievēri! Šī jaunā pastiprinātā cilvēktiesību dialoga pirmā kārtā notika 2012. gada 12. janvārī Hanojā).

5.7. Ziemeļamerika un Dienvidamerika

5.7.1. Kanāda

Atbilstīgi ES un Kanādas partnerības programmai (apstiprināta 2004. gadā) ES turpināja sadarbību ar Kanādu. Papildus visa gada laikā notikušajai saziņai 2011. gada 17. martā ES un Kanāda Ženēvā rīkoja divpusējās konsultācijas cilvēktiesību jomā. Tās deva iespēju pārskatīt starptautiskās prioritātes cilvēktiesību jomā.

ANO Ģenerālās asamblejā ES aktīvi atbalstīja Kanādas iesniegto rezolūciju par cilvēktiesību stāvokli Irānā. ES atbalstīja arī Kanādas atbalstīto iniciatīvu ANO, lai izveidotu Starptautisko meiteņu dienu (11. oktobris).

5.7.2. ASV

EĀDD izveides procesa dēļ 2011. gadā ar ASV netika rīkotas nekādas divpusējās konsultācijas cilvēktiesību jomā. Tomēr notika regulāra informācijas apmaiņa starp ASV valdību un ES delegāciju Vašingtonā, starp galvenajām mītnēm (EĀDD un Valsts Departaments) un starp attiecīgajām misijām ANO Ņujorkas un Ženēvas mītnē. Vašingtonā Eiropas Savienība cilvēktiesību dialogu sekmēja, piedaloties vairākās Valsts Departamenta rīkotās daudzpusējās sanāksmēs un ar iesaistītajām personām, NVO un jo īpaši ideju laboratorijām pastiprinot kontaktus tādos jautājumos kā cilvēktiesības Arābu pavasara valstīs, reliģijas brīvība, LGBT, interneta brīvība un cilvēktiesību aizstāvji. Tāpat kā iepriekšējos gados dinamiskā partnerība, ko ES un ASV ir izveidojušas tādos daudzpusējos forumos kā Cilvēktiesību padome un ANO ĢA Trešā komiteja, ir būtiski ietekmējusi vairākus rezultātus (skatīt iepriekšējo nodaļu). Šo sadarbību papildināja ar Valsts Departamenta juridisko padomnieku *Harold Koh* risinātais dialogs par terorisma apkarošanu un starptautiskajām tiesībām.

Vislielākās bažas Eiropas Savienībai joprojām rada nāvessoda piemērošana. 2011. gadā nāvessods tika izpildīts 43 cilvēkiem, kas ir tikai par pāris gadījumiem mazāk salīdzinājumā ar 2010. gadu, kad nāvessodu izpildīja 46 personām. Tomēr 2011. gadā piespriesto nāvessodu skaits salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājās no 104 uz 78, un kopš nāvessoda atkārtotas ieviešanas 1976. gadā šis skaits pirmo reizi ir mazāks par simtu. Saistībā ar 43 nāvessodu izpildi ES saskaņā ar savām pamatnostādnēm puda komentārus par sešiem gadījumiem. ES vai nu ar ES delegācijas vēstnieka, vai AP/PV un ES delegācijas EDSO starpniecību (vai arī visu iepriekšminēto starpniecību) iesniedza vairākus paziņojumus par šiem sešiem gadījumiem, kuri bija saistīti arī ar *Troy Davis* Džordžijā un *Humberto Leal* Floridā.

Turklāt ES aizliegums eksportēt divējāda lietojuma zāles, kuras var izmantot nāvessoda izpildei, aizkavēja vairākas nāvessoda izpildes Ohaio, Kentuki un Arizonas štatā, kā arī vairākos citos štatos, jo gan štata, gan federālā līmeņa tiesās vairākos gadījumos ārvalstu zāļu iepirkšana nāvessoda izpildei tika atzīta par nelegālu. Vairākos štatos vajadzēja izdarīt grozījumus nāvessoda izpildes tiesību aktos, lai no trijām zālēm veidoto maisījumu, ko izmanto nāvējošajai injekcijai, mainītu pret citiem līdzekļiem, kurus var iegādāties ASV. Līdz šai dienai tiesās arī tiek uzturētas vairākas apelācijas prasības.

2011. gadā veiktās *Gallup* aģentūras aptaujas uzrādīja, ka tikai 61 % amerikāņu atbalsta nāvessoda piemērošanu, un tas ir zemākais atbalsta rādītājs, kopš 1972. gada, kad *Gallup* aģentūra sāka mērījumus. Šķiet, ka valsts līmenī ir sākusies neliela virzība, jo vairāki štati pēdējo gadu laikā ir atcēlušī nāvessodu, tostarp Ilinoisa – 2011. gada martā, un 2011. gada novembrī Oregonas gubernators *John Kitzhaber* apturēja paredzētu nāvessoda izpildi un paziņoja, ka, kamēr vien viņš būs gubernators, viņš nevienu nāvessoda orderi vairs neparakstīs.

2011. gadā ES ar *EIDHR* dotāciju palīdzību atbalstīja sešas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tostarp Amerikas Advokātu asociāciju (*American Bar Association*), kas rīkoja kampaņu par nāvessoda atcelšanu ASV. Līdztekus ES turpināja pati savus centienus pret nāvessodu. Saskaņā ar kritērijiem, kas izklāstīti ES pamatnostādnēs par iejaukšanos nāvessodu gadījumos (2008), ES Vašingtonas delegācijas vadītājs attiecīgos gadījumos turpina izdot paziņojumus.

Kad saistībā ar Starptautiskās Tiesas lēmuma ("Avena" lēmums) īstenošanas formulējuma pieņemšanu ES bija izteikusi lūgumu, ASV valdība atkārtoti paziņoja, ka tā plāno ieviest vajadzīgos īstenošanas tiesību aktus, kolīdz būs iespējams pārliecināt Kongresu rīkoties. Diemžēl likumdošanas process nav pārvirzījies tik tālu.

2011. gada sākumā debatēs par Gvantamo līča ieslodzījuma vietas slēgšanu notika jauns pavērsiens, jo ar prezidenta *Obama* 2011. gada marta izpildrīkojumu, no vienas puses, tika ieviests papildzinātas aizturēšanas periodiskās pārskatīšanas process un, no otras puses, Militārās komisija ir atsākusi prāvu izskatīšanu. Lai gan valdība atkārtoti apstiprināja apņemšanos slēgt ieslodzījuma vietu, tās veiktie pasākumi bija pragmatisks apliecinājums tam, ka tas nenotiks drīz. ES turpināja novērot notikumu gaitu un aicināt ieslodzījuma vietu slēgt.

Process tika vēl vairāk palēnināts, kad Kongress 2011. gada decembrī pieņēma 2012. gada likumu par valsts aizsardzības budžetu un izdevumiem (*National Defence Authorisation Act*). Šajā likumā bija ietverti ne vien iepriekš izmantoti formulējumi, kas sarežģī Gvantamo līča ieslodzījuma vietas slēgšanu, bet arī kodificēts 2011. gada likums par atļauju lietot militāro spēku (*Authorisation of the Use of Military Force Act –AUMF*) ar obligāto militāro ieslodzījumu un (iespējams) nenoteiktu apcietināšanu bez tiesas procesa attiecībā uz ārvalstniekiem, ko tur aizdomās par terorismu (t.i., personām, kuras aizturētas sadursmju laikā un kuras tur aizdomās par piederību *Al Qaeda* vai saiknēm ar to vai kuras ir plānojušas vai veikušas uzbrukumus ASV vai tās koalīcijas partneriem). ES pārrunāja šos jautājumus ar ASV valdību.

5.7.3. *Argentīna*

Kopš militārā režīma beigām 1983. gadā ir veikti ievērojami uzlabojumi cilvēktiesību ievērošanas jomā. Argentīna ir ratificējusi vairumu ANO un reģionālo cilvēktiesību dokumentu, kā arī Starptautiskās Krimināltiesas Romas Statūtus.

Tomēr joprojām pastāv vairākas problēmas, jo īpaši attiecībā uz cietumu apstākļiem, vardarbību ģimenē pret sievietēm un pie minoritātēm piederīgu personu tiesībām.

Cilvēktiesību jautājumiem tiek pievērsta ievērojama uzmanība ES un Argentīnas divpusējā darba kārtībā, pastāvot īpaši ES un Argentīnas kopējai deklarācijai par cilvēktiesībām (2008). Nākamais ES un Argentīnas cilvēktiesību dialogs bija paredzēts 2012. gada aprīlī.

Sociālais taisnīgums, pie minoritātēm piederīgu personu tiesības un pirmiedzīvotāju tiesības ir bijuši nozīmi jautājumi un galvenās iesaistes jomas ES un Argentīnas sadarbībā cilvēktiesību jomā. Darbs, kas tika īstenots 2011. gadā, notika atbilstoši prioritātēm, kādas ir noteiktas attiecībā uz Argentīnu, tostarp atbalsta sniegšana neaizsargātām grupām, ko skārusi nevienlīdzība un nabadzība, sieviešu tiesības un cilvēku tirdzniecība, aizturēšanas apstākļi un garantijas un noziegumi pret cilvēci.

Turklāt 2011. gadā notika divi ES demarši, lai attiecīgajām Argentīnas iestādēm apliecinātu ES prioritātes attiecībā uz ANO Cilvēktiesību padomi.

5.7.4. *Bolīvija*

Bolīvijā 2011. gads paliks atmiņā kā *TIPNIS* gads. Konflikts par ceļa būvniecību caur dabas un pirmiedzīvotāju rezervātu (*TIPNIS – Territorio Indigena Parque Natural Isiboro Sécore*) izraisīja spēcīgu protestu pirmiedzīvotāju vidū un parādīja, cik grūti ir saskaņot valsts ekonomisko attīstību ar pirmiedzīvotāju tiesību ievērošanu. Bolīvijā 2011. gadā notika tiesnešu vēlēšanas, lai izvēlētos tiesnešus augstākajām tiesu iestādēm, tostarp Konstitucionālajai tiesai un Augstākajai tiesai.

Valdība reklamēja šīs vēlēšanas kā revolucionāru mēģinājumu demokratizēt un veicināt tiesu sistēmas neatkarību un uzlabot tiesu iestāžu pieejamību. Tomēr nepieredzēti liels skaits sabojātu un tukšu balsošanas zīmju norādīja uz protesta balsojumu, ko bija ietekmējis *TIPNIS* konflikts. ES ir nozīmīgs dalībnieks cilvēktiesību aizsardzībā un veicināšanā, un šo mērķu īstenošanai tā izmanto vairākus instrumentus, tostarp attīstības sadarbību, stabilitātes instrumentu un politisku dialogu.

5.7.5. *Brazīlija*

Dialogs un cieša sadarbība ar Brazīliju attiecībā uz cilvēktiesību jautājumiem turpinājās 2011. gadā. Kā tas bija noteikts kopīgajā rīcības plānā, ES un Brazīlija ir izstrādājušas "iestāžu" sistēmu, kas ļauj regulāri veikt divpusējas apspriedes par jautājumiem, kas saistīti ar cilvēktiesībām. Brazīlijā 2011. gada maijā notika ES un Brazīlijas cilvēktiesību dialoga otrā kārtā; sanāksmi, kuras darba kārtībā galvenā uzmanība tika pievērsta pirmiedzīvotājiem, cilvēktiesību aizstāvjiem un ar migrāciju saistītiem jautājumiem, apmeklēja astoņu attiecīgo Brazīlijas ministriju pārstāvj. Izmantojot Nozaru dialogu fondu (*Sectoral Dialogues Facility Fund*; ASI valsts piešķirums), 2011. gadā tika finansēti divi nelieli projekti – viens projekts saistībā ar atbalstu valsts programmai cilvēktiesību aizstāvju aizsardzībai un otrs projekts saistībā ar cilvēku tirdzniecības apkarošanu, īpašu uzmanību pievēršot sievietēm un bērniem. Tika izsludināts arī Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) aicinājums iesniegt priekšlikumus, kura kopējā vērtība ir EUR 1,8 miljoni. Ar aicinājumu finansēs pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, kurās galveno uzmanību pievērsīs vardarbībai pret sievietēm, bērniem, neaizsargātām grupām un cilvēktiesību aizstāvjiem. ES un Brazīlijas piektajā samītā, kas notika 2011. gada 4. oktobrī Briselē, ES un Brazīlija apņēmas daudzpusējos forumos pastiprināt sadarbību cilvēktiesību jomā, jo īpaši sagatavojot kopīgas iniciatīvas Cilvēktiesību padomē, kā arī kopā ar ieinteresētajām jaunattīstības valstīm izstrādājot trīspusējas sadarbības iniciatīvas.

5.7.6. Čīle

Visaptverošs ES un Čīles asociācijas nolīgums ir ļoti labu divpusēju attiecību pamatā. Čīle un ES 2011. gadā turpināja sadarbību cilvēktiesību veicināšanā vietējā un divu reģionu līmenī un daudzpusējos forumos. ES un Čīles otrajā cilvēktiesību dialogā, kas notika janvārī Santjago, diskusijās galveno uzmanību pievērsa pirmiedzīvotāju, sieviešu un migrantu tiesībām; kā arī tika pārrunāta sadarbība ANO Cilvēktiesību padomes pārskatā. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvji no ES un Čīles oktobrī piedalījās divos cilvēktiesību semināros Santjago – viens bija saistīts ar cilvēktiesībām un korporatīvu sociālu atbildību, bet otrā tika aplūkoti institucionāli modeļi cilvēktiesību aizsardzības risināšanai, Čīlei gatvojoties Tieslietu ministrijā izveidot cilvēktiesību sekretariātu. Sniedzot ārēju palīdzību, ES turpina atbalstīt to, lai Čīlē īstenotu Starptautiskās darba organizācijas Konvenciju Nr. 169 (par pirmiedzīvotāju un cilšu iedzīvotāju tiesībām) un saglabātu atmiņā 1973.–1990. gada militāro diktatūru.

5.7.7. Kolumbija

Kolumbijas valdība 2011. gadā turpināja īstenot vērienīgas iniciatīvas, par kurām, stājoties amatā 2010. gada augustā, paziņoja prezidents *Santos* un ar kurām paredzēts dziedēt rētas, ko atstājis Kolumbijas iekšējais konflikts, un uzlabot stāvokli cilvēktiesību jomā. Centrālā no šīm iniciatīvām ir likums par atlīdzību konfliktā cietušajiem un nelikumīgi atsavinātas zemes restitūciju, saskaņā ar kuru atlīdzības tiks sniegtas četriem miljoniem cietušo. Citi nozīmīgi pasākumi ir, piemēram, iesniegt parlamentā izskatīšanai tiesu sistēmas reformu, ar ko cita starpā paredz samazināt nesodāmību, reformēt apdraudēto personu aizsardzības valsts sistēmu un likvidēt diskreditēto *DAS* (*Departamento Administrativo de Seguridad*) izlūkošanas aģentūru.

Santos valdība arī turpināja sniegt palīdzību cilvēktiesību aizstāvjiem, arodbiedrībām un pilsoniskajai sabiedrībai kopumā un, iesaistot pilsonisko sabiedrību un starptautisko kopienu, aktīvi virzīja uz priekšu dialoga procesu, kura noslēgums ir paredzēts valsts mēroga cilvēktiesību konferencē 2012. gada decembrī, kurā ir jāpieņem valsts rīcības plāns cilvēktiesību jomā un jāizveido valsts cilvēktiesību centrs. Neraugoties uz valdības centieniem, joprojām pastāv draudi un notiek uzbrukumi cilvēktiesību aizstāvjiem, arodbiedrību pārstāvjiem, zemes aktīvistiem un politiskajiem un sabiedrības līderiem, kas lielā mērā saistīts ar to, ka dažām no *Santos* reformām apņēmīgi pretojas atsevišķas intereses, kuras ir saistītas ar nelegālām bruņotām grupām, kas, pastiprinot vardarbību, izrāda pretestību.

ES cieši sekoja cilvēktiesību stāvoklim Kolumbijā, regulāri sazinoties ar dažādu līmeņu Kolumbijas iestādēm. Valdības gatavību bez jebkāda tabu un pilnīgi pārredzami apspriest cilvēktiesību jautājumus apliecināja vietējā ES un Kolumbijas cilvēktiesību dialoga piektā kārtā, kas notika 2011. gada jūnijā un kurā pilnībā iesaistījās attiecīgās aģentūras. Starp apspriestajiem tematiem bija nesodāmības apkarošana un jaunais likums par cietušajiem. ES arī uzdeva jautājumus par vairākiem atsevišķiem gadījumiem, tostarp saistībā ar uzbrukumiem cilvēktiesību aizstāvjiem un viņu apdraudēšanu. Papildus dialogam ar valdību ES turpināja uzturēt ciešu saikni un apspriesties ar pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību aizstāvjiem, cita starpā saistībā ar ES finansētu pilsoniskās sabiedrības semināru, kas notika 2011. gada decembrī Bogotā. Turklāt Savienība īstenoja ārējās palīdzības programmas, lai atbalstītu cilvēktiesības, nodrošinātu atbalstu spēju pilnveidošanai, cīnoties pret nesodāmību, palīdzot iekšzemē pārvietotām personām un veicot profilaktiskus pasākumus pret pārvietošanu, kā arī sniedzot palīdzību konfliktā cietušajiem. ES arī sagatavoja pirmo izmēģinājuma programmu, atbalstot likumu par cietušajiem.

5.7.8. *Ekvadora*

2011. gadu iezīmēja arvien lielāka konfrontācija starp valdības un privātiem plašsaziņas līdzekļiem, ko uzskata par tradicionālās ekonomiskās un politiskās elites interešu aizstāvību pret "*Revolución Ciudadana*". Dažas tiesā iesniegtas lietas pret laikrakstiem un žurnālistiem varētu negatīvi ietekmēt vārda brīvību un tiesu sistēmas neatkarību Ekvadorā.

Ar stabilitātes instrumentu finansētais projekts attiecībā uz Ekvadoras ziemeļu robežu ar Kolumbiju joprojām tika turpināts 2011. gadā.

Tā galvenie mērķi ir šādi – stiprināt iestāžu un pilsoniskās sabiedrības spējas aktīvi rīkoties drošības krīzes situācijā; uzlabot visneaizsargātāko iedzīvotāju grupu cilvēku pamattiesību aizsardzību; kā arī veicināt dialoga procesus starp iedzīvotājiem un valsts iestādēm abpus robežai, tostarp sociālus un ekonomiskus miera veicināšanas pasākumus un miermīlīgas kultūras sekmēšanu.

2011. gada novembrī izsludināja Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta valsts atbalsta programmas aicinājumu iesniegt priekšlikumus Ekvadorai nolūkā sekmēt koordināciju un saiknes starp dažādiem dalībniekiem cilvēktiesību veicināšanā un konstitucionālo garantiju piemērošanā, jo īpaši taisnīgas un efektīvas tiesu sistēmas izveidē, kā arī integrētu drošības un krīžu novēršanas sistēmu izstrādē.

5.7.9. *Salvadora*

ES delegācija Salvadorā un trīs ES dalībvalstu vēstniecības jūnijā apmeklēja vietējās kopienas nelielu radiostaciju, kura vairākkārtīgi bija saņēmusi nāves draudus. Radiostācijas darbinieki apgalvoja, ka viņiem izsaka draudus par viņu publisko pretošanos izrakteņu ieguves projektiem *Cabañas* departamentā un par viņu nosodījumu nelikumībām vēlēšanu laikā šajā pašā reģionā. Pēc faktu noskaidrošanas misijas notika sanāksme ar tieslietu un drošības ministru, kuram tika izteikts lūgums veikt izmeklēšanu par šiem draudiem un turpināt nodrošināt aizsardzību radiostācijas darbiniekiem.

Ar Salvadoras valdību un vietējo vēlēšanu organizāciju tika parakstīts nolīgums par finansējumu reformai, ar ko, sākot ar 2014. gada prezidenta vēlēšanām, tiks samazināts attālums starp vēlētājiem un vēlēšanu centriem, tādējādi sekmējot demokrātisku līdzdalību. Projekts tiek īstenots uz ieteikumu pamata, ko ES vēlēšanu novērošanas misija sniedza pēc 2009. gada vēlēšanām.

5.7.10. *Gvatemala*

ES cieši novēroja cilvēktiesību jautājumus Gvatemalā, jo īpaši arvien biežākos uzbrukumus cilvēktiesību aizstāvjiem un pirmiedzīvotāju kopienu piespiedu izraidīšanu no viņu zemes. ES delegācija un ES dalībvalstu vēstniecības jūnijā rīkoja cilvēktiesību aizstāvju ikgadējo sanāksmi, lai no jauna apliecinātu ES apņemību cilvēktiesību aizstāvju aizsardzības jomā un pārrunāto attiecīgo ES pamatnostādņu īstenošanu. Septembrī un novembrī ES dalībvalstis piedalījās abu prezidenta vēlēšanu kārtu uzraudzībā.

Attiecībā uz pārejas posma tiesiskumu ES delegācija kā starptautisks novērotājs piedalījās galvenajās tiesas sēdēs attiecībā uz lietu par genocīdu un noziegumiem pret cilvēci, ko bruņotā konflikta laikā bija izdarījuši pieci armijas locekļi, kas pašlaik ir pensijā. Šo lietu (pirmā tāda veida lieta Latīņamerikā) atbalstīja, izmantojot ES finansētu projektu, ar kuru sniedz juridisku palīdzību cietušajiem. Šī lieta un spriedums par '*Dos Erres*' masu slepkavību (trīs armijas locekļu un viena paramilitāro spēku locekļa notiesāšana) ir nozīmīgi soļi ceļā uz tiesu sistēmas nostiprināšanu Gvatemalā un virzība uz priekšu nacionālā izlīguma procesā.

ES atbalstīja projektu, kas bija saistīts ar nāvessodu un kuram bija svarīga informatīva nozīme, nodrošinot to, ka Augstākā tiesa 13 gadījumos nāvessodu aizstāja ar ieslodzījumu. 2011. gada beigās vēl tikai viena persona, kurai ir piespriests nāvessods, gaidīja uz sprieduma pārskatīšanu.

Visbeidzot, ES visu 2011. gadu turpināja aktīvi atbalstīt pilnvaras Gvatemalā izveidotajai starptautiskajai komisijai nesodāmības izskaušanai, tādējādi atzīstot tās svarīgos uzdevumus – izkliegt slepenos grupējumus un veicināt likumdošanas reformas tiesu iestāžu un drošības jomā.

5.7.11. *Hondurasa*

Vietējās un starptautiskās cilvēktiesību organizācijas 2011. gadā ir turpinājušas ziņot par cilvēktiesību pārkāpumiem (jo īpaši pret žurnālistiem, LGBT grupām, sievietēm, cilvēktiesību aizstāvjiem un zemniekiem).

Cilvēktiesības joprojām dominēja divpusējo attiecību politiskajā darba kārtībā, un tām pievērsa galveno uzmanību diskusijās ar Hondurasas valdību augsta līmeņa dialoga laikā, kas notika 2011. gada jūnijā Briselē. ES cieši seko cilvēktiesību stāvoklim Hondurasā, un kopā ar valstī esošajiem misiju vadītājiem tā ir publiski vietējā paziņojumā paudusi stingru nosodījumu un dziļas bažas par žurnālistu un plašsaziņas līdzekļu pārstāvju slepkavībām un uzbrukumiem un draudiem, kas pret tiem veikti Hondurasā, izsakot cerību, ka šie noziegumi un draudi nepaliks nesodīti.

ES 2011. gadā turpināja sniegt atbalstu darbam, ko veic Patiesības un izlīguma komisija un tās turpmāko pasākumu mehānisms (*Unidad de seguimiento a las recomendaciones de la Comisión Verdad y Reconciliación – USICVR*), kā arī valsts cilvēktiesību aizsardzības un veicināšanas sistēmai, izmantojot programmu, ko finansē ar stabilitātes instrumentu. Papildus ilgstošajam atbalstam Hondurasas pilsoniskajai sabiedrībai saskaņā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*) ES 2011. gadā arī apstiprināja jaunu projektu par atbalstu jaunajai Tieslietu un cilvēktiesību ministrijai, ar kuru paredzēts uzlabot pārvaldību un cilvēktiesību stāvokli Hondurasā, nostiprinot tiesiskumu, stiprinot valdības iestādes un izveidojot tiesisko regulējumu šajā nozarē. Tā palīdzēs Hondurasas valdībai izstrādāt un īstenot valsts cilvēktiesību politiku un rīcības plānu, kā arī piemērot ieteikumus cilvēktiesību jomā, ko sniegušas starptautiskas organizācijas (jo īpaši tos, ko Hondurasas valdība pieņēma 2010. gadā vispārējā regulārā pārskata darbības laikā).

Strīdi par zemi joprojām izraisa vardarbību, un īpašas bažas rada situācija Bahoagvanā.

5.7.12. *Meksika*

ES 2011. gadā turpināja konstruktīvu dialogu ar Meksiku par cilvēktiesībām – gan iekšējiem, gan daudzpusējiem jautājumiem.

Martā ES un Meksika Briselē rīkoja savu ikgadējo augsta līmeņa dialogu par divpusējiem cilvēktiesību jautājumiem. ES puda bažas par cilvēktiesību sarežģīto stāvokli Meksikā, jo īpaši saistībā ar pieaugošo vardarbību un cīņu pret organizēto noziedzību. Meksika iepazīstināja ar paveikto attiecībā uz krimināltiesas sistēmas un militārās tiesas reformu, kā arī cilvēktiesību aizstāvju un žurnālistu aizsardzības mehānismu izveidi.

Cilvēktiesības pārrunāja arī 11. ES un Meksikas Apvienotajā komitejā. Meksika iepazīstināja ar nozīmīgiem pēdējiem notikumiem, piemēram, konstitucionālu reformu, kas starptautiskos cilvēktiesību standartus integrē valsts tieslietu sistēmā, un Augstākās tiesas lēmumu no militārās jurisdikcijas izslēgt visus cilvēktiesību pārkāpumus. Meksika un ES vienojās turpināt sadarbību cilvēktiesību jomā, jo īpaši atbalstot pieņemto reformu īstenošanu.

ES delegācija un dalībvalstu vēstniecības Meksikā veltīja ilgstošus pūles, lai 2011. gadā īstenotu ES pamatnostādnes cilvēktiesību jautājumos, jo īpaši attiecībā uz cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību. Tās nāca klajā ar diviem vietējiem paziņojumiem par svarīgiem jautājumiem un veica faktu noskaidrošanas misijas Lejaskalifornijas, Čivavas, Koavilas Gerrero, Nuevoleonas, Oahakas un Tabasko štatā.

Turklāt pieci Eiropas Parlamenta deputāti (Cilvēktiesību apakškomiteja) apmeklēja Meksiku (Mehiko un Oahaku) ar mērķi izpētīt cilvēktiesību stāvokli valstī. Misijas ietvaros notika sanāksmes ar Meksikas iestādēm, NVO un cilvēktiesību aizstāvjiem, Valsts cilvēktiesību komisiju un Kongresu. Galvenie jautājumi bija nesodāmība, cilvēktiesību aizstāvju un žurnālistu stāvoklis, bruņoto spēku izmantošana cīņā pret organizēto noziedzību un tiesu sistēmas reforma.

ES un Meksika 2011. gadā cieši saskaņoja rīcību daudzpusējos cilvēktiesību jautājumos. Tās rīkoja regulāras apspriedes, īpaši Ženēvā. Tās Cilvēktiesību padomē un Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālajā asamblejā pieņēma līdzīgas nostājas par gandrīz visiem cilvēktiesību jautājumiem un situācijām.

5.7.13. *Nikaragva*

ES cilvēktiesību un demokrātijas programmu Nikaragvā 2011. gadā galvenokārt noteica vēlēšanu jautājums. Uz Nikaragvu tika nosūtīta pilntiesīga ES vēlēšanu novērošanas misija, lai tā novērotu vispārējās vēlēšanas, kas notika 6. novembrī. Tās gala ziņojumā bija paziņots, ka demokrātijas standarti ir vēl vairāk pasliktinājušies un vēlēšanu process nebūt neatbilst demokrātisku vēlēšanu pamatstandartiem, jo īpaši attiecībā uz vēlēšanu pārvaldes objektīvu un pārredzamu procesa vadību. Turpmākajā dialogā ar Nikaragvu ES prioritāte būs sniegt ieteikumus Nikaragvas iestādēm, lai uzlabotu visu vēlēšanu procesu.

5.7.14. *Paragvaja*

2011. gads bija nozīmīgs gads cilvēktiesību veicināšanā un aizsardzībā Paragvajā. Pirmajā pusgadā tajā pirmo reizi tika veikts ANO Cilvēktiesību padomes vispārējais regulārais pārskats. Valdība vēl vairāk pastiprināja nesen izveidoto izpildvaras cilvēktiesību tīklu, kurā ietvertas 22 iestādes un ministrijas. Decembrī izpildiestāde piedāvāja sabiedriskajai apspriešanai valsts cilvēktiesību plāna priekšlikumu. ES cieši sekoja šai interesantajai attīstībai un, izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*), līdzfinansēja 4 projektus vairāk nekā EUR 900 000 vērtībā. Tajos pievērsās šādām īpašām darbības jomām: 1) neaizsargātu un atstumtu bērnu tiesību aizsardzība, 2) tiesu iestāžu pieejamības veicināšana Paragvajas likumīgajiem darba ņēmējiem, 3) pirmiedzīvotāju darba ņēmēju tiesību veicināšana un aizsardzība Čako apgabalā, 4) atbalsts vietējiem cilvēktiesību tīkliem, lai uzlabotu to dialogu ar valdību.

Pēdējais pasākums ietvēra arī iestāžu izveides elementu cilvēktiesību apmācībā, ko pasniedza izpildvaras cilvēktiesību tīkla darbiniekiem. Pirms 2011. gada beigām tika izsludināts jauns *EIDHR* aicinājums iesniegt priekšlikumus ar budžetu EUR 600 000 apmērā. Saistībā ar *EIDHR* ievērojamu ieguldījumu sniedza arī projekts "Spīdzināšanas atlants", atbalstot darbības spīdzināšanas un sliktas izturēšanās izskaušanai; ar to tika sniegta palīdzība valdībai un pilsoniskās sabiedrības organizācijām īstenot ANO īpašā referenta spīdzināšanas jautājumos ieteikumus, pievēršot galveno uzmanību tam, lai tiktu izveidots valsts mehānisms spīdzināšanas novēršanai. Visbeidzot, ES finansēja divas darbības (vienu attiecībā uz *Mercosur* un otru, kas lielākoties pievērsās Paragvajai) saistībā ar migrantu tiesībām (citu jautājumu starpā) saskaņā ar programmu "*MIEUX* ES pieredzes apkopojums migrācijas jomā". Visbeidzot, ES līdzfinansēja "*MEVES*" projekta ietvaros izveidoto pirmo virtuālo vēstures piemiņas muzeju Paragvajā, lai izplatītu Patiesības un taisnīguma komisijas ziņojumu par *Stroessner* diktatūru (<http://www.meves.org.py/>).

5.7.15. *Surinama*

2011. gada maijā Surinamas Republikā tika veikts ANO vispārējais regulārais pārskats. Interaktīvā dialoga laikā valsts saņēma 91 ieteikumu, no kuriem daži tika pieņemti, bet citi atlikti, jo par tiem nepieciešams apspriesties valsts līmenī. Surinama piekrita ieteikumam "īstenot Cilvēktiesību komitejas ieteikumus, atbilstoši apsūdzot un notiesājot tos, kas 1982. gada decembrī veica nāvessodu izpildi bez tiesas, kā arī tos, kas veica 1986. gada *Moiwana* slaktiņu".

2011. gadā tiesas prāvas, ko 2007. gadā bijusī valdība uzsāka pret pašreizējo prezidentu *Desiré Bouterse* (kopš 2010. gada augusta) un pret 24 citām personām par politisko oponentu nogalināšanu pirms 30 gadiem (tā sauktā "1982. gada decembra slepkavu" lieta) turpinājās ierasti lēnā tempā.

5.7.16. *Peru*

2011. gadā Peru notika vispārējās vēlēšanas. ES vēlēšanu novērošanas misija, kas bija nosūtīta uz prezidenta vēlēšanu otro kārtu, secināja, ka process bija pārredzams un vēlēšanas bija noturētas mierīgā un kārtīgā vidē. Tā arī uzsvēra vēlēšanu pārvaldes objektivitāti un profesionalitāti. ES ar Peru īpaši apsprieda sociālos konfliktus un pārrunas ar pirmiedzīvotājiem saistībā ar divpusējo politisko dialogu. Papildus dialogam ar valdību ES turpināja uzturēt ciešu saikni ar pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību aizstāvjiem. Sniedzot ārēju palīdzību, ES atbalstīja cīņu pret noziedzību un sociālo atstumtību un veicināja cilvēktiesības, jo īpaši visneaizsargātākajām grupām (sievietēm, bērniem un pirmiedzīvotājiem). Atbalstot Patiesības un izlīguma komisijas ieteikumu īstenošanu, ES līdzfinansēja projektu "Piemiņas vieta" par politisko vardarbību astoņdesmitajos un deviņdesmitajos gados.

5.7.17. *Urugvaja*

Urugvaja ir pilnībā apņēmusies gan valsts, gan starptautiskā līmenī aizsargāt cilvēktiesības, kā to apliecina tās ANO Cilvēktiesību padomes prezidentūra kopš 2011. gada jūnija. Tomēr joprojām pastāv dažas problēmas. Urugvaja saskaras ar nopietnu problēmu ieslodzījuma vietu sistēmā, – cietumi vienlaikus ir pārpildīti (2011. gada beigās bija apmēram 9570 ieslodzītie) un atrodas nožēlojamā stāvoklī. Pēc ANO īpašā referenta spīdzināšanas jautājumos oficiālās vizītes valstī 2009. gadā Urugvaja lūdza starptautisku palīdzību šīs problēmas risināšanā. ES 2011. gada oktobrī oficiāli uzsāka projektu ar Urugvajas iestādēm un citiem līdzekļu devējiem par atbalstu Urugvajas sodu un cietumu sistēmas reformai, lai uzlabotu ieslodzīto dzīves kvalitāti un atkārtotu iekļaušanos sabiedrībā un darba dzīvē. Citas jomas, kuras rada bažas un kuras ES cieši novēro un atbalsta, izmantojot *EIDHR* projektus, ir vardarbība ģimenē, cilvēku tirdzniecība, kā arī pilsoņu drošība un cilvēktiesības.

5.7.18. *Venecuēla*

ES un Venecuēlas attiecībām piemīt neizmantots potenciāls; varas iestādēm kaut kādā mērā ir grūti piekļūt, un saziņa ar tām nav tik bieža, kā būtu vēlams. Padomes grupa 2011. gadā pieņēma EADD iniciatīvu, ar kuru paredzēts padziļināt attiecības. Šajā sakarā, sazinoties ar Venecuēlas iestādēm, ES regulāri cenšas pieminēt cilvēktiesības.

Izmantojot *EIDHR*, ES cita starpā finansē projektus, ar kuriem paredzēts veicināt cilvēktiesību uzraudzību un ziņošanu par tām, preses brīvību, bērna tiesības un to cilvēku tiesības, kam ir HIV/AIDS. AR *EIDHR* starpniecību ES arī atbalsta centienus uzlabot bēgļu statusa noteikšanas procesu. Šis projekts ir guvis pozitīvus rezultātus. ES ir norūpējusies par jaunākajiem tiesību aktiem, kas varētu apgrūtināt bīdrosnās brīvību un varētu ierobežot starptautiskās sadarbības līdzekļus, ar kuriem tiek sniegts atbalsts Venecuēlas pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

5.7.19. *Kuba*

Politieslodzīto atbrīvošanas process, kas tika uzsākts 2010. gada jūlijā ar katoļu baznīcas un Spānijas starpniecību, tika pabeigts 2011. gada martā. 126 politieslodzītie, tostarp visi pārlicības dēļ 2003. gadā ieslodzītie, tika atbrīvoti. Diemžēl daudzi pret savu gribu bija spiesti atstāt valsti un apmesties uz dzīvi citur. Lai gan kopumā šī ieslodzīto atbrīvošana ir pozitīvs pavēsiens, ES joprojām ir norūpējusies par periodisku īslaicīgas aizturēšanas gadījumu uzplaukumu un nepārtraukto cilvēktiesību aizstāvju aizskaršanu, kā arī par vispārīgākiem vārda, bēdrosanās un pulcēšanās brīvības ierobežojumiem, kas pastāv valstī. Šo vēsti atkārtoti nodeva Kubas iestādēm.

No otras puses, Kuba uzrāda pozitīvu rezultātu attiecībā uz pamata ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, tostarp attiecībā uz izglītības un veselības aprūpes sniegšanu un uz rasi, dzimumu un seksuālo piederību balstītas diskriminācijas apkarošanu. Kuba ir arī ratificējusi piecas no deviņām galvenajām ANO cilvēktiesību konvencijām. Tā ir parakstījusi, taču joprojām nav ratificējusi Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām.

Briseļē 2011. gada 23. februārī notika ES un Kubas politiskā dialoga sanāksme, kurā izvērsti apsprieda cilvēktiesību situāciju Kubā. Tāpat, kā tas ir attiecībā uz citām valstīm, ES un Kubas politiskajā dialogā centrāla uzmanība joprojām tiek pievērsta cilvēktiesību jomai.

Tajā pašā laikā tika turpinātas pārdomas, ko 2010. gada 25. oktobrī uzsāka Ārlietu padome, lai izpētītu iespējas, kā virzīt uz priekšu attiecības ar Kubu. Arī saistībā ar šo joprojām ļoti nozīmīga ir turpmāko notikumu attīstība valstī cilvēktiesību jomā.

5.7.20. *Dominikānas Republika*

Tika atzīmēts, ka cilvēktiesību jomā 2011. gadā bija gūti panākumi, taču joprojām pastāv problēmas. Ar 2010. gada konstitūciju tika noteikti daudzi demokrātijas jaunievedumi, no kuriem daži joprojām ir jāīsteno (ombuds, sabiedrības ierosme likumdošanas jautājumos), taču tajā ir arī ietverti daži ļoti pretrunīgi elementi, jo īpaši attiecībā uz migrāciju un tiesībām uz valstspiederību. Turklāt ar konstitūciju tiek visos apstākļos aizliegts veikt abortus, un tas notiek valstī, kurā ir augsts agrīnu grūtniecību, izvarošanu un ar dzimumu saistītas vardarbības līmenis.

Dominikānas Republika ir parakstījusi vairumu attiecīgo starptautisko konvenciju cilvēktiesību jomā; tās likumi kopumā (ar izņēmumiem) ir progresīvi. Tomēr realitātē joprojām pastāv vairākas nopietnas neatrisinātas problēmas attiecībā uz dzimuma vardarbību, reproduktīvām tiesībām, policijas vardarbību ("ārpusstiesas nonāvēšanas") un Haiti migrantu un viņu pēcnācēju diskrimināciju. Kaut arī pilsoniskās sabiedrības vidi raksturo dažāda kvalitāte, ir vērts uzsvērt izpratnes veicināšanas darbību, ko īsteno organizācijas, kas regulāri saņem ES sadarbības atbalstu. ES darbības šajā ziņā tiks saskaņotas ar 2011. gadā pieņemto ES cilvēktiesību stratēģiju.

5.7.21. *Haiti*

ES turpināja sniegt atbalstu cilvēktiesību nostiprināšanai Haiti, finansējot trīs jaunus projektus saskaņā ar *EIDHR-CBSS* programmu sieviešu un bērnu tiesību aizsardzības jomā. ES 2011. gadā turpināja atbalstīt vēlēšanu procesu, ar stabilitātes instrumentu finansējot Amerikas valstu organizācijas (*OAS*) vēlēšanu novērošanas misiju un sešu ES vēlēšanu ekspertu nosūtīšanu. ES ir palīdzējusi attiecīgajām ES dalībvalstīm ANO Cilvēktiesību padomē, kas notika 2011. gada oktobrī Ženēvā, sagatavot pirmo vispārējo regulāro pārskatu attiecībā uz Haiti. Turklāt ES cilvēktiesību stratēģiju attiecībā uz Haiti, gatavojoties tās pieņemšanai, sagatavoja un izvērtēja attiecīgās Padomes darba grupas. Attiecībā uz demokrātijas stiprināšanu Haiti ar stabilitātes instrumenta starpniecību ir finansēts *Club de Madrid* īstenots augsta līmeņa konsultatīvs projekts nolūkā veicināt lielāku gatavību sadarbīties starp Haiti demokrātiskajām iestādēm un noteikt kopīgus likumdošanas mērķus.

5.7.22. *Jamaika*

ES turpināja regulāri sazināties ar valdību par cilvēktiesību jautājumiem, tostarp īpaši sazinājās par turpmākiem pasākumiem pēc ANO 2011. gada vispārējā regulārā pārskata. Tika rīkotas arī sanāksmes ar cilvēktiesību aizstāvjiem, tostarp NVO īstenotā kampaņa par vispārējiem cilvēktiesību jautājumiem un tiesu iestāžu pieejamību, kā arī atbalstu LGBT minoritātēm.

Jamaikas valsts cilvēktiesību stratēģijas dokumentā, ko pieņēma 2011. gadā, ir uzskaitītas jomas, kam ES pievērš uzmanību un kas atspoguļo prioritātes, kuras noteiktas ANO vispārējā regulārā pārskatā un ANO Cilvēktiesību padomes ziņojumā. Pie šīm jomām pieder iespējami gadījumi, kad notiek ārpusstiesas nonāvēšanas, valsts pārstāvju ļaunprātīga rīcība, nāvessodu piespriešana, izturēšanās pret LGBT minoritātēm, ieslodzījuma apstākļi un sieviešu un bērnu stāvoklis un izturēšanās pret viņiem Jamaikas sabiedrībā.

No ES budžeta atbalstītās programmas tiek orientētas uz organizācijām, kas nodrošina drošības pakalpojumu uzraudzību, uz apmācību cilvēktiesību jomā un uz tiesību aktiem saistībā ar galvenajiem cilvēktiesību jautājumiem. Arī ar *EIDHR* programmu tiek sniegts atbalsts NVO, lai tās veicinātu informētību par cilvēktiesību jautājumiem un palīdzētu tiem, pret kuriem ir veikti cilvēktiesību pārkāpumi.

6. EIROPAS PARLAMENTA DARBĪBA CILVĒKTIESĪBU JOMĀ

Cilvēktiesību un demokrātijas principu veicināšana pasaulē joprojām ir Eiropas Parlamenta darba svarīga sastāvdaļa. Šim prioritārajam uzdevumam ir daudz aspektu. Cilvēktiesību pārkāpumus 2011. gadā pārrunāja plenārsēdēs, tiem bija veltītas dažādas Parlamenta rezolūcijas, un komitejas savos ziņojumos regulāri pieminēja cilvēktiesību jautājumus. Parlamentu sadarbības delegācijas pieņēma jaunas pamatnostādnes attiecībā uz cilvēktiesību jautājumu izvirzīšanu, tiekoties ar saviem partneriem. Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs *Jerzy Buzek* uzskatīja cilvēktiesību jautājumus par neatņemamu sava darba sastāvdaļu. *Edward McMillan-Scott* kungs turpināja pildīt priekšsēdētāja vietnieka cilvēktiesību jautājumos funkcijas. Gada laikā priekšsēdētājs *Buzek* ir nācis klajā ar vairāk nekā 150 paziņojumiem un runām saistībā ar cilvēktiesību jautājumiem. Savā paziņojumā, atklājot Saharova (*Sakharov*) prēmijas laureātu konferenci 2011. gada 23. novembrī, viņš sacīja: "Mēs Eiropas Parlamentā uzskatām, ka pamatbrīvības ir ne vien tiesības uz dzīvību un fizisko neaizskaramību, bet arī vārda brīvība, preses brīvība, ticības brīvība un domu brīvība. Bez šīm brīvībām būs tikai represijas un šauras grupas visatļautība."

Eiropas Parlaments arī cenšas sekmīgi **iekļaut cilvēktiesības** savā darbībā saskaņā ar līgumiem, kuros vispārējās cilvēktiesības un demokrātija ir pasludinātas par Savienības pamatvērtību un Savienības ārējās darbības pamatprincipiem un pamatuzdevumiem. Cilvēktiesību jautājumus apspriež Ārlietu komitejā (*AFET*), kad tā izskata parlamentāros ziņojumus vai dažādu veidu starptautiskos nolīgumus, tostarp cilvēktiesību klauzulas. Komerciālos un tirdzniecības nolīgumus, tostarp cilvēktiesību klauzulas, izskata Starptautiskās tirdzniecības komitejā (*INTA*).

Attīstības komiteja (*DEVE*) un Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja (*FEMM*) arī atbilstoši attiecīgajām kompetences jomām regulāri risina ES ārējo attiecību cilvēktiesību aspektus. *AFET* un *DEVE* komiteju priekšsēdētāji kopīgi vada Vēlēšanu koordinēšanas grupu (VKG), kas koordinē Parlamenta vēlēšanu novērošanas aktivitātes.

Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja (*LIBE*) ir galvenā dalībiece pamattiesību jomā Eiropas Savienībā, un tai ir nozīmīgi uzdevumi attiecībā uz ES iekšējās politikas ārējiem aspektiem, piemēram, migrācijas un patvēruma politikas jomā. Konstitucionālos un juridiskos jautājumus risina Konstitucionālo jautājumu komiteja (*AFCO*) un Juridiskā komiteja (*JURI*), tostarp attiecībā uz ES pievienošanos Eiropas Cilvēktiesību konvencijai, kas arī ietekmēs ES ārējās attiecības.

Eiropas Parlamenta deputāti plenārsēdēs, komitejās, delegāciju un darba grupu sanāksmēs 2011. gadā rūpīgi analizēja Komisijas, Padomes un EĀDD darbu cilvēktiesību jomā. ES **Augstais pārstāvis kopējās ārpolitikas un drošības politikas lietās** uzstājās plenārsēdēs par kopējās ārpolitikas un drošības politikas jautājumiem, tostarp jautājumiem par cilvēktiesībām un atbalstu demokrātijai. EĀDD un Komisijas pārstāvji regulāri piedalījās Cilvēktiesību apakškomitejas sanāksmēs. Jaunais pastāvīgais **Padomes Cilvēktiesību darba grupas (COHOM)** priekšsēdētājs *Engelbert Theuermann* piedalījās diskusijās Cilvēktiesību apakškomitejas sanāksmēs un līdzīgi – Cilvēktiesību apakškomitejas priekšsēdētājs tika uzaicināts uz *COHOM* sanāksmēm.

Parlaments arī cieši sekoja darbībām, kuras visā pasaulē tika īstenotas, izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*), kas ir viens no galvenajiem ES instrumentiem, ar ko tiek popularizētas ES vērtības. 2011. gadā, Parlamentam rūpīgi analizējot *EIDHR* gada darbības programmu 2011. gadam, Eiropas Parlaments vairākkārtīgi pauda vēlmi aktīvāk iesaistīties instrumenta prioritāšu noteikšanā. **Darba grupa *EIDHR* jautājumos**, kuru vada apakškomitejas priekšsēdētājs, 2011. gadā turpināja savu darbu, tiekoties ar Komisijas dienestiem, lai apspriestu gada darbības plānus, ar ko īsteno instrumentu.

Eiropas Parlamenta darbā cilvēktiesību jautājumus pasaulē īpaši risina Ārlietu komitejas **Cilvēktiesību apakškomiteja (*DROI*)**, ko vada *Heidi Hautala* kundze un no 2011. gada septembra – *Barbara Lochbihler* kundze. Pēc Lisabonas līguma noslēgšanas apakškomiteja pastiprināja ciešo sadarbību ar Eiropas Ārējās darbības dienestu, citām ES iestādēm un cilvēktiesību NVO.

Informatīvās sanāksmēs un pārskata sanāksmēs aiz slēgtām durvīm Cilvēktiesību apakškomiteja arī sekoja cilvēktiesību dialogiem un apspriedēm, ko EĀDD īstenoja ar trešām valstīm.

Plaša **ANO cilvēktiesību darbību uzraudzība** ietvēra tikšanās ar ANO īpašajiem pārstāvjiem un padomdevējiem, kas apmeklēja *DROI* un *AFET* sanāksmes, tostarp ar īpašo referentu Irānā un ANO ģenerālsekretāra Īpašo konsultantu genocīda novēršanas jautājumos. Jautājumi par cilvēktiesībām un atbalstu demokrātijai bija arī *AFET* un *DROI* kopīgi vadītās Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas delegācijas darba kārtībā.

Cilvēktiesību apakškomiteja arī pati rīkoja vairākas delegāciju vizītes vai piedalījās tajās. *DROI* delegācija uz ANO Cilvēktiesību padomes pavasara sesiju atkal bija daļa no *DROI* ikgada programmas. Pirms apmeklējuma Parlaments pieņēma rezolūciju par Cilvēktiesību padomi un 2011. gadā īstenoto pārskata procesu.

Eiropas Padome bija nozīmīgs partneris daudzos cilvēktiesību jautājumos. Notika sadarbība ar Parlamentārās asamblejas (*PACE*) komitejām un locekļiem. Cilvēktiesību apakškomiteja arī rīkoja debates ar Eiropas Padomes cilvēktiesību komisāru *Thomas Hammarberg*. ES pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību konvencijai ir bijis viens no galvenajiem Eiropas Parlamenta centieniem cilvēktiesību jomā 2011. gadā, un šajā punktā Eiropas Parlamentam un Eiropas Padomei ir kopīgas intereses. Apakškomiteja arī rīkoja viedokļu apmaiņu ar Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas (*PACE*) Juridiskās un cilvēktiesību komitejas referentu *Dick Marty*.

Novembrī (*AFET* un *DROI* sarīkotā) viedokļu apmaiņa ar EDSO ģenerālsekretāru *Lamberto Zannier* sniedza iespēju uzsvērt, cik nozīmīga ir **EDSO** humanitārās dimensijas apņemšanās cilvēktiesību jomā.

Vairākos pēc pašu iniciatīvas sagatavotos **ziņojumos, kas tika pieņemti 2011. gadā**, Eiropas Parlaments izskatīja dažādas cilvēktiesību un demokrātijas aizsardzības un atbalsta iespējas. Pamatojoties uz ziņojumu, kas tika sagatavots pēc pašu iniciatīvas, Parlaments 2011. gada 7. jūlijā pieņēma rezolūciju par **ES ārpolitiku demokratizācijas atbalstam**. Ziņojumā tiek pausts uzskats, ka ES kā "maigās varas" nozīme starptautiskajā sistēmā var tikt pastiprināta vienīgi tad, ja cilvēktiesību aizsardzība tai ir patiesa prioritāte, īstenojot politiku attiecībā uz trešām valstīm, un ja tā sniedz iespējamus risinājumus saskaņotāki pieejai demokrātijas atbalstam ES ārpolitikā, pamatojoties uz mērķtiecīgām stratēģijām. Parlaments arī puda gandarījumu par Komisijas un Augstās pārstāves lēmumu atbalstīt **Eiropas Demokrātijas fonda** izveidi, ar kuru kā elastīgu instrumentu atbalstītu demokrātiskas pārmaiņas nedemokrātiskās valstīs un valstīs, kurās notiek pāreja.

Eiropas Parlaments ir sniedzis stingru un pastāvīgu atbalstu Starptautiskajai Krimināltiesai. Parlaments 2011. gada novembrī pieņēma rezolūciju par **ES atbalstu Starptautiskajai Krimināltiesai**. Rezolūcijā ir uzsvērts, ka ar politisku un diplomātisku rīcību ir jāveicina atbalsts tiesai. Tajā ir izteikta atzinība par pārskatīto ES Rīcības plānu un Padomes prezidenvaļsts tiek mudināta sadarbībā ar Komisiju, EĀDD un dalībvalstīm rīcības plāna īstenošanu uzskatīt par prioritāti.

2011. gadu iezīmēja vēsturiski **notikumi Ziemeļāfrikā, Tuvajos Austrumos un Persijas līča valstīs**. Eiropas Parlaments cieši sekoja Arābu pavasara notikumiem, īpaši lielu uzmanību pievēršot cilvēktiesībām un demokrātijai. Parlamenta reakcija ietvēra uzklaušanās, delegāciju vizītes, kā arī vēlēšanu novērošanas misiju Tunisijā. Cieši saistītā procesā Eiropas Parlaments rūpīgi analizēja Eiropas kaimiņattiecību politikas pārskatu. Lai sniegtu savu ieguldījumu pārskatā, Parlaments aprīlī pieņēma divas atsevišķas rezolūcijas – attiecīgi par dienvidu dimensiju un par austrumu dimensiju.

2011. gada 14. decembrī pieņemtajā rezolūcijā par **Eiropas kaimiņattiecību politikas pārskatu** Eiropas Parlaments pauda stingru atbalstu Komisijas un Augstās pārstāves izklāstītajai jaunajai pieejai, kuras pamatā ir princips "vairāk par vairāk" un katrai atsevišķai partnervalstij paredzēti skaidri noteikti kritēriji un novērtējami un regulāri uzraudzīti rādītāji.

Saistībā ar **uzraudzību sarunām par starptautiskiem nolīgumiem** Parlaments pieņēma ieteikumus sarunām par ES pamatnolīgumu ar Lībiju un ES asociācijas nolīgumiem ar Moldovas Republiku, Ukrainu un Gruziju.

Parlaments pieņēma rezolūciju par **seksuālo orientāciju un dzimumidentitātes jautājumiem**, atkārtoti paužot bažas par daudzajiem cilvēktiesību pārkāpumiem un plaši izplatīto diskrimināciju seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes dēļ gan Eiropas Savienībā, gan trešajās valstīs.

Pēc 2010. gada parlamentārā ziņojuma Parlaments turpināja pievērst īpašu uzmanību **cilvēktiesību aizstāvju** nozīmei. Cilvēktiesību apakškomiteja sagatavoja deklarācijas un vēstules, cenšoties panākt ievērojama Sīrijas cilvēktiesību advokāta *Haytham Al-Maleh* atbrīvošanu, kuru beigu beigās atbrīvojuma no cietuma. Eiropas Parlaments turpināja mēģināt sazināties ar Saharova prēmijas laureāti un Birmas demokrātijas līderi *Aun San Suu Kyi*, 2011. gadā saņemot no viņas divus vēstījumus video formātā. Parlaments pievērsa uzmanību *Sergei Magnitsky* (Krievija), *Ales Bialitski* (Baltkrievija) un *David Kato* (Uganda) lietām, kuras skaidri atgādināja apdraudējumus, ar kādiem joprojām saskaras drosmīgi cilvēktiesību aizstāvji.

Eiropas Parlamenta deputāta – referenta *Richard Howitt* vadībā 2011. gadā sākās darbs ar **Eiropas Parlamenta gada ziņojumu par stāvokli cilvēktiesību jomā visā pasaulē un par ES politiku cilvēktiesību jomā**, kurā tiek rūpīgi analizēta dažādu Eiropas Savienības dalībnieku un politikas aspektu nozīme cilvēktiesību jomā.

Saharova prēmija par domas brīvību 2011. gadā tika piešķirta "Arābu pavasarim", ko personificēja pieci aktīvisti, par to ieguldījumu vēsturiskajās pārmaiņās arābu pasaulē – *Asmaa Mahfouz* (Ēģipte), *Ahmed al-Zubair Ahmed al-Sanusi* (Lībija), *Razan Zaitouneh* (Sīrija), *Ali Farzat* (Sīrija) un pēc nāves – *Mohamed Bouazizi* (Tunisija).

Eiropas Parlaments kopš 1988. gada reizi gadā izcilām personībām, kas ir iestājušies par vārda brīvību, demokrātiju, tiesiskumu un iecietību, piešķir Saharova prēmiju par domas brīvību.

Šis gads bija īpašs arī ar to, ka tika izveidots **Saharova prēmijas laureātu tīkls**, kas ļauj visiem Saharova prēmijas laureātiem pastāstīt par savu cilvēktiesību aizstāvja pieredzi un apmainīties ar paraugpraksi. Vairums laureātu piedalījās augsta līmeņa Saharova prēmijas laureātu tīkla pasākumā, ko 2011. gada novembrī vadīja Parlamenta priekšsēdētājs. Cilvēktiesību konference un publiskās Saharova debates 2011. gadā par sieviešu nozīmi pārejas posmā vērsās pie cilvēkiem, kas visā pasaulē ir iesaistīti cīņā par cilvēktiesībām. Pasākumā piedalījās šādi Saharova prēmijas laureāti – *Hauwa Ibrahim*, *Wei Jing Sheng*, *Salih Mahmoud Osman*, *Aleksandr Milinkievic*, "Žurnālisti bez robežām", *Zhanna Litvina* (Baltkrievijas žurnālistu apvienība), *Taslima Nasrin*, *Salima Ghezali*, *Leyla Zana*, "Sievietes baltā" (*Damas de blanco*) un *Oslobodjenje. Aun San Suu Kyi* nosūtīja konferencei vēstījumu video formātā. Saharova prēmijas laureāti ļoti labvēlīgi novērtēja prēmiju un tās devumu tajā, lai viņu cīņai tiktu piešķirta starptautiska uzskatāmība un uzticamība.

Eiropas Parlaments arī turpināja katru mēnesi īstenot debates saistībā ar steidzamiem gadījumiem, kad notikuši pārkāpumi cilvēktiesību, demokrātijas un tiesiskuma jomā. Parlaments 2011. gadā kopumā pieņēma 53 cilvēktiesību deklarācijas (skatīt 1. pielikumu)

Delegāciju priekšsēdētāju konferencē 2011. gada aprīlī pieņēma jaunas pamatnostādnes Eiropas Parlamenta delegācijām par cilvēktiesību jautājumu iekļaušanu visu Eiropas Parlamenta delegāciju un daudzpusēju asambleju vizītēs un sanāksmēs. Atbilstīgi "īpašajām pamatnostādnēm par Eiropas Parlamenta deputātu darbībām cilvēktiesību un demokrātijas jomā to vizīšu laikā trešās valstīs" visas Eiropas Parlamenta delegācijas, sazinoties ar varas iestādēm, tiek mudinātas pievērsties ar cilvēktiesībām saistītiem jautājumiem un tikties ar cilvēktiesību aizstāvjiem.

Citas Eiropas Parlamenta **delegācijas, kas iesaistījās Cilvēktiesību apakškomitejā 2011. gadā**, bija arī *ad hoc* delegācija Tunisijā ar *AFET* un Parlamenta pastāvīgā delegācija attiecībām ar Magribas valstīm. *DROI* delegācija Hondurasā un Meksikā veica ļoti intensīvu augsta līmeņa vizīti abās valstīs. Saistībā ar sarunām par Partnerības un sadarbības nolīgumu starp ES un Turkmenistānu apakškomitejas priekšsēdētājs piedalījās arī *AFET* delegācijas vizītē Vidusāzijā.

Cilvēktiesību apakškomitejā 2011. gadā tika rīkotas šādas **uzklausīšanas** (dažas no tām notika sadarbībā ar citām komitejām vai delegācijām):

- Tiesības uz piekļuvi ūdenim un sanitārijai
- Kastu sistēmas radītā diskriminācija Dienvidāzijā
- Atbalsts demokrātijai
- Minoritātes un nepārstāvētas cilvēku grupas
- Preses brīvība, tostarp žurnālistu aizsardzība bruņotos konfliktos
- Starptautiskā spīdzināšanas upuru atbalsta diena
- ES atbalsts Starptautiskajai Krimināltiesai – problēmu risināšana un grūtību pārvarēšana
- Cilvēktiesības Dienvidaustrumāzijā, pievēršot īpašu uzmanību Indonēzijai

- Turkmēņu cilvēktiesību stāvoklis Irākā
- Cilvēktiesības Ķīnā, jo īpaši cilvēktiesību aizstāvju stāvoklis
- Uzklauššana par lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu cilvēktiesībām pasaulē
- Uzklauššana par cilvēktiesību stāvokli Krievijā un Ziemeļkaukāzā
- Uzklauššana par cilvēktiesībām Turcijā, ņemot vērā gaidāmo Komisijas progresa ziņojumu
- Uzklauššana par *LGBT* tiesībām un romiem Rietumbalkānos
- Cilvēktiesības Ķīnā un Eiropas Savienības nozīme
- Uzklauššana par turpmākajiem pasākumiem pēc ziņojuma par cilvēktiesību aizstāvjiem

Turklāt dažādas viedokļu apmaiņas Eiropas Parlamenta deputātiem sniedza iespēju apspriest situācijas dažādās valstīs vai dažādas horizontālas prioritātes ar EĀDD, neatkarīgiem ekspertiem, vēstniekiem un starptautisku organizāciju un valstu, reģionu un starptautisku NVO pārstāvjiem.

Papildinot apakškomitejas darbu cilvēktiesību jomā, Parlamenta Ārējo attiecību politikas departaments sniedz atbalstu, sagatavojot informatīvas piezīmes un citus informatīvus materiālus vai pasūtot ārējus pētījumus. 2011. gada laikā jautājumos, kas saistīti ar ārpolitiku cilvēktiesību jomā, tika sagatavoti un Cilvēktiesību apakškomitejā iesniegti šādi pētījumi:

- Eiropas Savienība un ANO Cilvēktiesību padomes pārskats
- ES cilvēktiesību politika attiecībā uz Krieviju
- Seminārs par spīdzināšanu un slepenu aizturēšanu – ANO perspektīva un ES nozīme
- Migrācijas politikas ietekme uz cilvēktiesībām Eiropas kaimiņvalstīs
- Cilvēktiesības Austrumu partnerības valstīs
- Cilvēktiesību standarti ES ārpolitikā
- Ombudu savstarpējais atbalsts Austrumu partnerības valstīs

Parlamenta pastāvīgās delegācijas uztur pastāvīgas attiecības ar valstīm vai reģionālām struktūrām. Delegāciju vizītes ir nozīmīga iespēja tieši uzrunāt parlamentu deputātus, valdības amatpersonas un pilsonisko sabiedrību trešās valstīs. Attiecīgo valstu vēstnieki, EĀDD, NVO un citi partneri regulāri apmeklē delegāciju sanāksmes Briselē un Strasbūrā, un šajās sanāksmēs regulāri tiek pieminētas cilvēktiesības (piemēram, attiecībā uz Irānu un Ķīnu). Delegāciju priekšsēdētāji bieži sūta vēstules (parasti tās adresējot attiecīgās valsts vēstniekam) un nāk klajā ar paziņojumiem par konkrētiem cilvēktiesību pārkāpumiem.

Eiropas Parlaments arī sadarbojas ar parlamenti visā pasaulē, īstenojot starpparlamentāru sadarbību un apvienotas parlamentārās asamblejas. Šajās asamblejās kopā pulcējas Eiropas Parlamenta deputāti un trešo valstu parlamentu deputāti, lai pārrunātu kopīgas problēmas, tostarp cilvēktiesību un demokrātijas jautājumus. Izveidotās kopīgās parlamentārās asamblejas ir, piemēram, Savienības Vidusjūrai parlamentārā asambleja, Eiropas un Latīņamerikas Parlamentārā asambleja un ĀKK un ES Apvienotā parlamentārā asambleja. Lai piešķirtu ES Austrumu partnerības iniciatīvai parlamentāru dimensiju, 2011. gadā tika izveidota *Euronest* parlamentārā asambleja, tostarp īpaša Politisko lietu, cilvēktiesību un demokrātijas komiteja un Sociālo lietu, kultūras, izglītības un pilsoniskās sabiedrības komiteja.

Savienības Vidusjūrai parlamentārajā asamblejā kopā pulcējas deputāti no ES Parlamenta un no Vidusjūras reģiona partnerattiecībās iesaistītajām Vidusjūras reģiona valstīm, tostarp Alžīrijas, okupētajām Palestīnas teritorijām, Ēģiptes, Jordānijas, Izraēlas, Libānas, Marokas, Sīrijas, Tunisijas un Turcijas. 3. un 4. martā Romā notika Savienības Vidusjūrai parlamentārās asamblejas 7. sanāksme, lai apspriestu politiskos notikumus Vidusjūras dienvidu reģiona valstīs. Asamblejas Politisko jautājumu, drošības un cilvēktiesību komiteja ir atbildīga par cilvēktiesību jautājumiem.

Eiropas un Latīņamerikas Parlamentārās asamblejas piektā parastā plenārsēde notika 2011. gada 18. un 19. maijā Montevideo, Urugvajā. Politisko jautājumu, drošības un cilvēktiesību komiteja ir Asamblejas komiteja, kas atbild par cilvēktiesībām.

ĀKK un ES Apvienotajā parlamentārajā asamblejā kopā pulcējas Eiropas Parlamenta deputāti un ievēlētie pārstāvji no Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm ("ĀKK valstīm"), kas ir parakstījušas Kotonū nolīgumu. Būtiska Apvienotās parlamentārās asamblejas darba daļa ir veltīta cilvēktiesību, demokrātijas un kopīgo cilvēces vērtību veicināšanai, un tā rezultātā puses ANO konferencēs ir uzņēmušās kopējas saistības. Apvienotās parlamentārās asamblejas 21. sesijā Budapeštā (2011. gada 16.–18. maijs) attiecībā uz cilvēktiesībām tika pieņemta rezolūcija par nākotnes izaicinājumiem attiecībā uz demokrātiju un konstitucionālās kārtības ievērošanu ĀKK un ES valstīs.

Euronest parlamentārā asamblejas izveides sanāksme notika 2011. gada 3. maijā Briselē. To atklāja Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs Ježijs Buzeks, kurš izteica piezīmi, ka demokrātisko reformu procesi austrumu partnervalstīs ir jāstiprina. Pirmā parastā sesija notika 14. un 15. septembrī Strasbūrā; pirms tam notika četru asamblejas komiteju, tostarp Politisko lietu, cilvēktiesību un demokrātijas komitejas, sanāksme.

Turklāt 2011. gadā notika daudzas starpparlamentāras sanāksmes, kurās tika izskatīti nozīmīgi cilvēktiesību aspekti. Cilvēktiesību apakškomiteja kopā ar Attīstības komiteju 2011. gada oktobrī rīkoja starpparlamentāras komitejas sanāksmi ar valstu parlamentiem, kuras nosaukums bija "Cilvēktiesību ievērošanas nosacījumi attīstības politikā". Tā bija pirmā pilnvērtīgā starpparlamentārā sanāksme pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā, kas bija veltīta saistībai starp cilvēktiesībām un attīstību. Galvenie temati, ko apsprieda Eiropas Parlamenta deputāti un valstu parlamentu deputāti, bija jautājums, vai cilvēktiesību ievērošanas nosacījums rada šķēršļus nabadzības samazināšanai un cik tas var būt efektīvs vairāku līdzekļu devēju apstākļos.

Ar vēlēšanu novērošanu tiek pausta Eiropas Parlamenta apņēmība atbalstīt demokrātijas, tiesiskuma un cilvēktiesību attīstību un nostiprināšanu. Eiropas Parlamenta deputāti piedalās vai nu Eiropas Savienības vēlēšanu novērošanas misijās, vai starptautiskās vēlēšanu novērošanas misijās. Pēdējā gadījumā Eiropas Parlamenta delegācija piedalās šajā misijā un koordinē savu darbu ar EDSO Demokrātisko iestāžu un cilvēktiesību biroju (*ODIHR*) un Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO PA), Eiropas Padomes un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas parlamentārajām asamblejām (NATO PA).

Eiropas Parlamenta Vēlēšanu koordinēšanas grupa (VKG) ir atbildīga par Eiropas Parlamenta vēlēšanu novērošanas darbību vispārējo organizāciju. VKG 2011. gadā pirmo reizi pildīja savas jaunās konsultatīvās funkcijas, palīdzot Augstajai pārstāvei un priekšsēdētāja vietniecei *Catherine Ashton* noteikt un saplānot ES vēlēšanu novērošanas misijas. VKG bija arī liela nozīme, ieceļot Eiropas Parlamenta deputātus par ES galvenajiem novērotājiem ES vēlēšanu novērošanas misijās.

Eiropas Parlaments 2011. gadā piedalījās šādās vēlēšanu novērošanas misijās:

Kosova	Parlamentārās vēlēšanas (atkārtotas vēlēšanas 3 pašvaldībās)	09.01.2011.
Sudāna	Referendums Sudānas dienvidu daļā	09.- 17.01.2011.
Čada	Parlamentārās vēlēšanas	13.02.2011.
Uganda	Vispārējās vēlēšanas	18.02.2011.
Nigērija	Prezidenta vēlēšanas	16.04.2011.
Peru	Prezidenta vēlēšanas	05.06.2011.
Zambija	Vispārējās vēlēšanas	20.09.2011.
Tunisija	Konstitucionālā asambleja	23.10.2011.
Kirgizstāna	Prezidenta vēlēšanas	30.10.2011.
Nikaragva	Vispārējās vēlēšanas	06.11.2011.
Kongo Demokrātiskā Republika	Prezidenta vēlēšanas	28.11.2011.

Turklāt, ņemot vērā, cik svarīgas ir 2011. gada maija vietējās vēlēšanas Albānijā, Eiropas Parlaments nolēma izņēmuma kārtā nosūtīt *ad hoc* delegāciju, lai vēlēšanu laikā novērotu vēlēšanu procesu.

Parlamenti ir funkcionējošas demokrātijas būtisks elements, un tieši demokrātiskā vidē pastāv vislielākā iespēja, ka cilvēktiesības tiks ievērotas un aktīvi atbalstītas. Eiropas Parlamentā darbojas **Parlamentārās demokrātijas veicināšanas birojs (OPPD)**, kura mērķis ir sniegt parlamentāras attīstības atbalstu jaunajām demokrātiskajām valstīm. *OPPD* atbalsta saņēmēji ir trešo valstu parlamentārās iestādes, to locekļi un amatpersonas. *OPPD* piedāvā institucionālās veiktspējas palielināšanu, attiecīgās atbalsta programmas, savstarpējo atbalstu un pieredzes apmaiņu un vēlēšanu novērošanas misiju pārraudzību, lai sniegtu palīdzību demokratizācijas procesā, ieviešot pilnu vēlēšanu ciklu.

2011. gadā lielai Ēģiptes politisko aktīvistu grupai, kuri pārstāv plašu politisko partiju, grupu un prezidenta kandidātu spektru, *OPPD* noorganizēja vizīti uz Eiropas Parlamentu. *OPPD* Demokrātijas sadraudzības programmas partneru vidū ir *MERCOSUR* un *PARLACEN* parlamentārās asamblejas, kā arī Čīles (deputātu palāta), Armēnijas, Ganas, Mauritānijas un Togo parlamenti. *OPPD* atbalstīja Demokrātiju kopienas parlamentāro forumu, aktīvi pildot padomdevējas funkcijas un rīkojot sanāksmi Briselē, kā arī piedaloties foruma sanāksmēs Tbilisi, Viļņā un Vašingtonā. *OPPD* 2011. gadā kopā ar Starptautisko jautājumu nacionālo demokrātijas institūtu arī rīkoja augsta līmeņa sanāksmi transatlantiskajam dialogam par sadarbības stiprināšanu demokrātijas atbalstam.

Nolūkā panākt labāku sinerģiju un saskaņotību darbā, ko veic dažādas Eiropas Parlamenta komitejas un vienības cilvēktiesību jomā, visu gadu regulāras sanāksmes notika **ES cilvēktiesību jautājumu politikas darba grupai**, kuras sastāvā ir personāls no dažādiem Eiropas Parlamenta dienestiem.

Sakarā ar vajadzību un vēlmi pastiprināt Eiropas Parlamenta darbības cilvēktiesību un demokrātijas veicināšanas jomā Eiropas Parlamenta ārpolitikas ģenerāldirektorātā tika izveidots jauns direktorāts demokrātijas atbalstam, kura darbu ir paredzēts sākt 2012. gadā.

7. SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

AA	Association Agreement
AFCO	Constitutional Affairs Committee
AFET	Committee on Foreign Affairs
AMISOM	African Union Mission in Somalia
APRM	African Peer Review Mechanism
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
ASEM	Asia-Europe Meeting
ATP	Anti-Terrorism Proclamation
AU	African Union
BICI	Independent Commission of Inquiry
BiH	Bosnia and Herzegovina
CAT	Convention against Torture
CBSS	Country-Based Support Schemes under the EIDHR
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
CEDEAO	
CEDEF	convention internationale sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes
CENIT	national Electoral Commission

CEPOL	
CFSP	Common Foreign Security Policy
CHT	Chittagong Hill Tracts
CICIG	International Commission Against Impunity in Guatemala
CoE	Council of Europe
COHOM	Council Human Rights Working Group
COREPER	
CPT	Committee for the Prevention of Torture
CRPD	UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities
CSDP	Common Security and Defence Policy
CSO	Civil Society Organisation
CSR	Corporate Social Responsibility
CSW	Commission on the Status of Women
CVJR	Truth, Justice and Reconciliation Commission
DAS	Departamento Administrativo de Seguridad
DCFTA	Deep and Comprehensive Free Trade Area
DCI	Development Cooperation Instrument
DCI	Dialogues Facility Fund
DDPA	Durban Declaration and Programme of Action
DEVE	Committee on Development
DPRK	Democratic People's Republic of Korea
DRC	Democratic Republic of Congo
DROI	Human Rights Subcommittee of the European Parliament
EA	Electoral assistance
EaP	Eastern Partnership
EASO	European Asylum Support Office
EC	European Commission

ECCC	Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
ECCC	Extraordinary Chambers in the Court of Cambodia
ECG	Election Coordination Group
ECG	Election Coordination Group
ECHR	European Convention on Human Rights
ECRI	European Commission against Racism and Intolerance
EDF	European Development Fund
EED	European Endowment for Democracy
EEM	Election expert missions
EIB	European Investment Bank
EIDHR	European Initiative for Democracy and Human Rights
EMB	electoral management bodies
EMRIP	Expert Mechanism on the Rights of Indigenous Peoples
ENI	European Neighbourhood Instrument
ENP	European Neighbourhood Policy
ENPI	European Neighbourhood and Partnership Instrument
EOM	Election observation missions
EP	European Parliament
EPJUST	EU-Philippines Justice Support Programme
EU MS	EU Member States
EUD	EU Delegation
EUJUST LEX	Integrated Rule of Law Mission for Iraq
EUMM	EU Monitoring Mission
EUPM	EU Police Mission
EUPOL	European Union Police Mission in Afghanistan

EUPOL COPPS	European Union Police Mission for the Palestinian Territories
EURA	EU Readmission Agreement
EUREMA	EU Relocation from Malta
EURODAC	system for comparing fingerprints of asylum seekers and some categories of illegal immigrants
EUROJUST	European Union's Judicial Cooperation Unit
EUROPOL	law enforcement agency of the European Union
EUSR	EU Special Representative
EUTM	European Union military mission to contribute to the training of security forces
FAC	Foreign Affairs Council
FED	Fonds européen de développement
FEMM	Women's Rights and Gender Equality Committee
FfGE	Financing for Gender Equality
FICs	Forum Island Countries
FIDH	Fédération internationale des ligues des droits de l'Homme
FoE	freedom of expression
FoRB	freedom of thought, conscience and religion or belief
FRONTEX	EU Agency promoting, coordinating and developing European border management
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
GAMM	Global Approach to Migration and Mobility
GCC	Gulf Cooperation Council
GCTF	Global Counter-Terrorism Forum

GNU	Government of National Unity
GoE	Government of Ethiopia
GRULAC	UN Group of Latin America and Caribbean Countries
GSP	EU's Generalised System of Preferences
HIV	Human immunodeficiency virus
HOMs	EU Heads of Missions
HR	High Representative
HR VP	High Representative Vice-President
HRC	UN Human Rights Council
HRDO	Human Rights Defender's Office
HRDs	Human Rights Defenders
ICC	International Criminal Court
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
ICERD	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination
ICHR	Independent Commission for Human Rights
ICT	information and communication technology
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IDPs	Internally Displaced Persons
IHL	international humanitarian law
ILO	International Labour Organisation

IMT	International Monitoring Team
INEC	Independent National Electoral Committee
INGO	International nongovernmental organisation
INTA	Committee on International Trade
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance
ISAF	International Security Assistance Force
ITC-ILO	International Training Centre of the ILO
JA	Council Joint Actions
JURI	Legal Affairs Committee
JWF	Angola-EU Joint Way Forward
LAS	League of Arab States
LGBT	Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender
LGBTI	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex
LIBE	Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs
MDG	Millennium Development Goals
MENA	Middle East and North Africa
MEP	Member of the European Parliament
MERCOSUR	Common Market of the South
MFF	Multiannual Financial Framework
NDC	National Dialogue Committee
NDI	National Democratic Institute for International Affair

NGO	Nongovernmental organisation
NSA	Non-State Actors
NSF	Somali National Security Forces
NSS	National Security Service
NTC	National Transitional Council
OAS	Organisation of American States
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OFA	Ohrid Framework Agreement
OHCHR	United Nations High Commissioner for Human Rights
OIC	Organisation of Islamic Cooperation
OMCT	Organisation Mondiale Contre la Torture
OPCAT	Optional Protocol to the Convention against Torture
OPPD	Office for the Promotion of Parliamentary Democracy
oPt	Occupied Palestinian Territory
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
OSCE PA	Parliamentary Assemblies of the Organisation for Security and Co-operation in Europe

PA	Palestinian Authority
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PARLACEN	Parlamento Centroamericano
PCA	Partnership and Cooperation Agreement
PCA	Partnership and Cooperation Agreement
PCNA	Post-Crisis Needs Assessment
PDO	Public Defenders Office
PMSC	private military and security companies
PSWG	Peace Support Working Group
RCCR	Royal Committee on Constitutional Review
RTG	Royal Thai Government
SAA	Stabilisation and Association Agreement
SADC	Southern African Development Community
SAF	Sudan Armed Forces
SAP	Stabilisation and Association Process
SPLA	Sudan People's Liberation Army
SPRING	Support to Partnership, Reform and Inclusive Growth Programme
SPT	UN Subcommittee on Prevention of Torture
SRT	Special Rapporteur on Torture
TAIEX	Technical Assistance and Information Exchange Instrument
TDCA	Trade Cooperation and Development Agreements
TIPNIS	Territorio Indigena Parque Natural Isiboro Sécure
US	United States of America
UAE	United Arab Emirates
UfM	Union for the Mediterranean
UN	United Nations
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan

UNAMID	United Nations-African Union Mission in Darfur
UNCAT	United Nations Convention against Torture
UNDP	United Nations Development Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
UNGA	United Nations General Assembly
UNGP	United Nations Guiding Principle
UNHCR	UN Refugee Agency
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNMIS	United Nations Missions in Sudan
UNSCR	United Nations Security Council Resolution
UPR	Universal Periodic Review
USA	United States of America
USICVR	Unidad de seguimiento a las recomendaciones de la Comisión Verdad y Reconciliación
WCAR	World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance

ANNEX 1 - PLEDGES MADE TO THE 31ST INTERNATIONAL CONFERENCE OF THE RED CROSS AND RED CRESCENT, GENEVA, 28 NOVEMBER TO 1 DECEMBER 2011.

For the years 2012-2015, we, the European Union and its Member States (Austria, Belgium, Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, United Kingdom), hereby pledge:

1. Missing persons

The EU and its Member States are concerned by the enforced disappearance of persons during armed conflicts and by the profound humanitarian consequences borne by families of missing persons in these circumstances.

The EU Member States therefore pledge:

- to consider ratifying the 2006 Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance ;
- to consider adopting other measures aiming at avoiding enforced disappearances, such as those included in the model law suggested by the ICRC;
- to support mechanisms to investigate effectively and resolve the cases of missing persons in several regions of the world;
- to encourage processes acknowledging the rights and needs of families of missing persons and aiming at adjusting national legislation and programmes to meet these needs.

2. International Criminal Court

The EU and its Member States consider that those who have committed serious crimes of concern to the international community, including war crimes, crimes against humanity or the crime of genocide should be brought to justice.

In line with their efforts to fight impunity, the EU and its Member States pledge:

- to continue to promote the universality and preserve the integrity of the Rome Statute;
- to include the fight against impunity for the most serious crimes of international concern as one of the shared values of the EU and its partners through the insertion of provisions concerning the ICC and international justice into EU agreements with third parties;
- to continue their support to the Court, civil society and to third States interested in receiving assistance in order to become party to the Rome Statute or to implement it;

3. International Humanitarian Law Instruments

The EU and its Member States are convinced that national implementation and enforcement of international humanitarian law and other relevant legal instruments which have an impact on international humanitarian law are of great importance and fall under States' responsibilities.

In line with the EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law, the EU Member States pledge:

- to work towards further participation in the principal international humanitarian law instruments and other relevant legal instruments which have an impact on international humanitarian law by considering ratification of the following instruments to which they are not yet all party, namely:

Additional Protocol III to the Geneva Conventions;

The Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its First and Second Protocols;

The Optional Protocol to the UN Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict;

The Ottawa Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines;

Protocol II, as amended on 3 May 1996, and Protocol V to the 1980 Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects;

The Convention on the prohibition of military use of environmental modification techniques.

In order to improve implementation of international humanitarian law at the national level the EU and its Member States pledge:

- to support States in their efforts to adopt relevant national legislation pertinent to their international humanitarian law obligations;

to support the existing international humanitarian law mechanisms and to envisage, if deemed relevant, making use of the services of the International Humanitarian Fact-Finding Commission constituted under Article 90 of Additional Protocol I.

4. Promotion and dissemination of international humanitarian law

The EU and its Member States underline that proper training in, and dissemination of, international humanitarian law is required to ensure better compliance with international humanitarian law in time of armed conflict.

In line with the EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law and the 2007 European Consensus on Humanitarian Aid, the EU and its Member States pledge:

- to pursue their efforts in promoting dissemination and training in international humanitarian law in third countries, including in peacetime, in particular to national authorities, armed non-state actors and humanitarian actors.

The EU Member States pledge:

- to continue their efforts in promoting dissemination and training in international humanitarian law inside the EU, in particular to military and civilian personnel, involved in crisis management operations.

5. Fundamental Procedural and other Guarantees

The EU and its Member States reaffirm their determination to respect fundamental procedural guarantees for all persons detained in relation to an armed conflict as enshrined in the applicable rules of international humanitarian law and/or international human rights law.

The EU and its Member States therefore pledge to promote respect of fundamental procedural guarantees through a wide range of measures including:

- Training for staff participating in EU military and civilian crisis management operations in fundamental procedural guarantees.

- Endeavouring to ensure implementation of those standards by third parties involved in EU operations.
- Supporting dissemination and training sessions on implementation of fundamental procedural guarantees.
- Recalling the importance of respecting fundamental procedural guarantees in dialogue with other States.

6. Anti-Personnel Landmines, Cluster Munitions, Improvised Explosive Devices and

Explosive Remnants of War

The EU and its Member States are concerned by the threats posed by anti-personnel landmines, cluster munitions, improvised explosive devices and explosive remnants of war.

The EU Member States therefore pledge:

- to advocate as appropriate in support of international instruments seeking to address humanitarian hazards of explosive remnants of war, cluster munitions, improvised explosive devices and anti personnel landmines;
- to encourage as appropriate States Parties to the Anti-Personnel Mine Ban Convention and the Convention on Cluster Munitions to make timely reports in accordance with the relevant provisions of these treaties.

Joint pledge by EU Member States and National Red Cross Societies

1 Strengthening international humanitarian law through the adoption of an effective Arms Trade Treaty

The European Union Member States and their National Red Cross Societies, noting the utility of the 2008 EU Common Position defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment and related EU instruments, are concerned that the widespread availability of weapons facilitates violations of international humanitarian law, and hampers the provision of assistance to victims of armed conflict, and are convinced of the relevance of promoting and further strengthening the regulatory framework governing transfers of conventional arms.

In line with the updated EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law and the relevant Council Conclusions, the European Union Member States, with support from their respective National Red Cross Societies, therefore pledge:

- to engage in an exchange of information, to the extent considered appropriate and pertinent by the European Union Member States, on the negotiation in 2012 of a strong and robust Arms Trade Treaty with the highest possible legally binding standards which would prevent conventional weapons from being used to violate international humanitarian law.

II PIELIKUMS – 2011. GADA REZOLŪCIJAS CILVĒKTIESĪBU JOMĀ

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122 – steidzamās debates vai rezolūcijas

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2 – rezolūcijas par paziņojumiem

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 048 – procedūra pēc paša iniciatīvas

1. Eiropas Parlamenta 2011. gada 20. janvāra rezolūcija par Pakistānu, jo īpaši gubernatora *Salmaan Taseer* slepkavību

2011/2522(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

2. Eiropas Parlamenta 2011. gada 20. janvāra rezolūcija par Irānu — *Nasrin Sotoudeh* lieta

2011/2524(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

3. Eiropas Parlamenta 2011. gada 19. janvāra rezolūcija par stāvokli Haiti gadu pēc zemestrīces – humanitārā palīdzība un rekonstrukcija

2010/3018(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2

4. Eiropas Parlamenta 2011. gada 20. janvāra rezolūcija par kristiešu situāciju un reliģiskās pārliecības brīvību

2011/2521(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2

- 5. Eiropas Parlamenta 2011. gada 20. janvāra rezolūcija par Brazīliju – *Cesare Battisti* izdošana**
2011/2523(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 6. Eiropas Parlamenta 2011. gada 20. janvāra rezolūcija par stāvokli Baltkrievijā**
2011/2514(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
- 7. Eiropas Parlamenta 2011. gada 17. februāra rezolūcija par Jemenu – mazgadīgo likumpārkāpēju vajāšana, it īpaši *Muhammed Taher Thabet Samoum* lieta**
2011/2572(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 8. Eiropas Parlamenta 2011. gada 17. februāra rezolūcija par Taize mes un Kambodžas robežincidentiem**
2011/2571(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 9. Eiropas Parlamenta 2011. gada 17. februāra rezolūcija par Ugandu – *David Kato* slepkavība**
2011/2573(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 10. Eiropas Parlamenta 2011. gada 17. februāra rezolūcija par tiesiskumu Krievijā**
2011/2515(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2

- 11. Eiropas Parlamenta 2011. gada 17. februāra rezolūcija par stāvokli Ēģiptē**
2011/2555(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
- 12. Eiropas Parlamenta 2011. gada 10. marta rezolūcija par prioritātēm attiecībā uz ANO**
Cilvēktiesību padomes 16. sesiju un 2011. gada pārskatu
2011/2570(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
- 13. Eiropas Parlamenta 2011. gada 10. marta rezolūcija par Pakistānu, jo īpaši par**
***Shahbaz Bhatti* slepkavību**
2011/2612(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 14. Eiropas Parlamenta 2011. gada 10. marta rezolūcija par dienvidu kaimiņvalstīm un jo**
īpaši Lībiju
2011/2616(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
- 15. Eiropas Parlamenta 2011. gada 10. marta rezolūcija par stāvokli Kašgarā (Ķīna,**
Siņdzjanas Uiguru autonomais reģions) un tās kultūras mantojumu
2011/2614(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 16. Eiropas Parlamenta 2011. gada 10. marta rezolūcija par ES nostāju attiecībā uz Irānu**
2010/2050(INI)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 048

17. Eiropas Parlamenta 2011. gada 10. marta rezolūcija par Baltkrieviju (it īpaši *Ales Michalevic* un *Natalia Radin* lietām)

2011/2613(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

18. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. aprīļa rezolūcija par Zimbabvi

2011/2658(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

19. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. aprīļa rezolūcija par aizliegumu rīkot trimdā esošās Tibetas valdības vēlēšanas Nepālā

2011/2657(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

20. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. aprīļa rezolūcija par stāvokli Sīrijā, Bahreinā un Jemenā

2011/2645(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2

21. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. aprīļa rezolūcija par situāciju Kotdivuārā

2011/2656(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2

22. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. aprīļa rezolūcija par *Ai Weiwei* lietu

2011/2664(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

23. Eiropas Parlamenta 2011. gada 12. maija rezolūcija par stāvokli Šrilankā

2011/2684(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

- 24. Eiropas Parlamenta 2011. gada 12. maija rezolūcija par Baltkrieviju**
2011/2686(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 25. Eiropas Parlamenta 2011. gada 12. maija rezolūcija par Azerbaidžānu**
2011/2685(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 26. Eiropas Parlamenta 2011. gada 9. jūnija rezolūcija par Ukrainu – *Yulia Tymoshenko* un citu bijušo valdības locekļu lietas**
2011/2714(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 27. Eiropas Parlamenta 2011. gada 9. jūnija rezolūcija par Sudānu un Dienvidsudānu – stāvoklis pēc 2011. gada referenduma**
2011/2717(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
- 28. Eiropas Parlamenta 2011. gada 9. jūnija rezolūcija par ES un Krievijas augstākā līmeņa sanāksmi**
2011/2716(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
- 29. Eiropas Parlamenta 2011. gada 9. jūnija rezolūcija par stāvokli Madagaskarā**
2011/2712(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 30. Eiropas Parlamenta 2011. gada 9. jūnija rezolūcija par Gvantamo – gaidāmais lēmums par nāvessoda izpildi**
2011/2713(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

- 31. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. jūlija rezolūcija par stāvokli Sīrijā, Jemenā un Bahreinā saistībā ar situāciju, kas izveidojusies arābu valstīs un Ziemeļāfrikā**
2011/2756(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
- 32. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. jūlija rezolūcija par gatavošanos 2011. gada decembrī gaidāmajām Krievijas Valsts domes vēlēšanām**
2011/2752(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
- 33. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. jūlija rezolūcija par Indonēziju, tostarp uzbrukumiem minoritātēm**
2011/2748(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 34. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. jūlija rezolūcija par Indiju, it īpaši *Davinder Pal Singh* piespiesto nāvessodu**
2011/2749(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 35. Eiropas Parlamenta 2011. gada 7. jūlija rezolūcija par Kongo Demokrātisko Republiku un masveida izvarošanām Dienvidkivu provincē**
2011/2747(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
- 36. Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. septembra rezolūcija par Sudānu – situācija Dienvidkordofānā un kaujas Zilās Nīlas pavalstī**
2011/2806(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

37. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. septembra rezolūcija par situāciju Sīrijā**
2011/2812(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
38. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. septembra rezolūcija par stāvokli Lībijā**
2011/2811(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
39. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. septembra rezolūcija par Eritreju – *Dawit Isaak* lieta**
2011/2807(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
40. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. septembra rezolūcija par badu Austrumāfrikā**
2011/2814(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
41. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. septembra rezolūcija par Baltkrieviju – cilvēktiesību aizstāvja *Ales Bialatski* aizturēšana**
2011/2805(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
42. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 29. septembra rezolūcija par stāvokli Palestīnā**
2011/2828(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
43. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 28. septembra rezolūcija par cilvēktiesību, seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes jautājumu Apvienoto Nāciju Organizācijā**
2011/2821(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2

44. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 27. oktobra rezolūcija par Tibetu, jo īpaši par mūķeņu un mūku pašsadedzināšanos**
2011/2874(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
45. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 27. oktobra rezolūcija par stāvokli Ēģiptē un Sīrijā, jo īpaši kristiešu kopienās**
2011/2881(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
46. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 27. oktobra rezolūcija par Bahreinu –**
2011/2875(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
47. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 17. novembra rezolūcija par Ēģipti, jo īpaši par emuārista *Alaa Abd El-Fattah* lietu**
2011/2909(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
48. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 17. novembra rezolūcija par Irānu – nesen notikušie cilvēktiesību pārkāpumi**
011/2908(RSP)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122
49. **Eiropas Parlamenta 2011. gada 17. novembra rezolūcija par ES atbalstu Starptautiskajai Krimināltiesai – jautājumu risināšana un grūtību pārvarēšana**
2011/2109(INI)
Eiropas Parlamenta Reglaments EP 048

50. Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. decembra rezolūcija par Tunisiju – *Zacharia Bouguira* lieta

2011/2947(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

51. Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. decembra rezolūcija par sieviešu stāvokli Afganistānā un Pakistānā

2011/2946(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

52. Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. decembra rezolūcija par Azerbaidžānu – it īpaši *Rafiq Tagi* lietu

2011/2945(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 122

53. Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. decembra rezolūcija par situāciju Sīrijā

2011/2880(RSP)

Eiropas Parlamenta Reglaments EP 110-p2
